SZÉPVIZI BALÁS BÉLA

KÁNAÁN PUSZTULÁSA

ÓKORI REGÉNY

II. KÖTET

NEMZETI IRODALMI ÉS NYOMDAI
RÉSZVÉNYTÁRSASÁG KIADÁSA
BUDAPEST 1921

8M/B
1/1390

KÁNAÁN PUSZTULÁSA

ÓKORI REGÉNY

IRTA:
SZÉPVIZI BALÁS BÉLA

CSIKSZEREDAI R. K. GIMNÁZIUM
tanári könyvtára
csoport C. szám 564.

II. KÖTET

101390
4443

KIADJA
A NEMZETI IRODALMI ÉS NYOMDAI RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
BUDAPEST 1921

Minden jog fenntartva.

PALLAS RÉSZVÉNYTÁRSASÁG NYOMDÁJA BUDAPESTEN.

II. RÉSZ.

A ZAJOS MUNKA.

FIGYELMEZTETÉS! A szövegben előforduló zárjeles számok a kötet végén szedett „Jegyzetek *Kánaán pusztulása* II. részéhez" c. fejezetben olyan magyarázatokra útalnak, melyeket az olvasó okvetlen kisérjen figyelemmel. E nélkül a történelmi percipiálás tökéletlen s az összhatás harmóniája hiányos marad.

TARTALOM

		Olds.
I.	Mindent el lehet pusztítani, csak a haragunkat nem!	7
II.	Fogcsikorgató gyülés	20
III.	Szellemi rabszolgaság, anyagi iga	33
IV.	Jajgató gyülés	40
V.	A sárga ördög	48
VI.	A meztelen zsidólélek	53
VII.	Indulás a pálmafák városa felé	59
VIII.	A tekintélyt meg lehet ölni	72
IX.	Az Úr hatalma	82
X.	Néma ajkak, beszélő szivek	92
XI.	Mérgezett darazsak	104
XII.	Kinek van a világon a legtöbb joga	115
XIII.	Őseink üzenete az anyatejen át	125
XIV.	Babiloni öltönyök bűvös gombjai, csodacsattjai a gránittemplomban	132
XV.	A ládaimádók	142
XVI.	Zsidóláb Kánaán nyakán!	155
XVII.	Éhinség Kánaánban	165
XVIII.	A világ legnagyobb igazsága	177
XIX.	A falomlás	189
XX.	Az anyatej vérré válik	202

I.

MINDENT ELPUSZTITHATTOK, CSAK A HARAGUNKAT NEM!

Jerikó városának egyik falpincéjében egy virágos reggelen vén korhelyt találtak, aki midőn kiballagott a bor-ból, ahol a sajtók között eddig nem vették észre Rezesorrut, azt beszélte a járókelőknek, hogy ő az éjjel szellemek között járt, akiknek országa a pincék hátulsó falába nyílik be, a város várfalába s onnan vezet le a végtelen mélységbe.

— Itt — beszélte röhögve Rezesorru — városépítők bontják a nagy kőfalakat, de nem is bontják, lebontották, éppen mára lettek készen ott, ahol ő járt. Összeszedték ásórúdjaikat, csákányaikat, megvizsgálták azt az egy követ, amit az arpádban meghagytak, aztán leszálltak még mélyebbre. Ő pedig, mielőtt észrevették volna, sietett ki onnét, mert az a por, ital nélkül fullasztó volt.

Most ő nagy úr lesz, megy a királyhoz, beáll varázslónak, mert a földön túl is járt... A másvilágon...

— Oda ugyan mehetsz, Rezesorru, — intette le a kenyeres pajtása, — már nincsen királyunk...

— Hát mi van?

— Tudja a kő!

— De van királyunk! Hát Kanáneus, te marha?! Ő a zoltán! S él.

— Él, él — nevetett a cimbora — de a palota udva-

rán ül s kergeti a méheket, lepkéket, hajszolja a feleségét, gyermekét.

— Pajtás, az idegen ist... megharagszom! — komolyodott el a varázsló önjelölt. — Szabad ilyen sületlenségeket össze-vissza beszélni?

— Nagyobb sületlenség az, amit te beszélsz a túlvilágról.

— Hát megmutassam?. — fortyant fel Rezesorru.

— Meg! — kapott rajta a cimbora, mert gondolta, hogy akár igaz, akár nem, ivás lesz a vége.

Rezesorru megmerevítette hajlékony, ingatag lábait s furcsa, nevetséges testtartással bement a borba. És már a nagy ivón is toronyirányában akart átvonulni, amikor is meghökkent. A hátsó falon, annak a nyilásnak a helyén, ahol ő az éjjel bement és kijött, nyilásnak még csak nyoma sem volt. Tiszta, sima, ép fal volt ott, pirosra festve s rajta tarka virágfüzérek vonultak végig.

A cimbora hahotával kacagott.

A kocsmárosnak is annyira tetszett a dolog, hogy ciprusi bort hozatott s a két napszámossal holtrészegre itta magát .

...Benn a királyi udvarban rémséges volt a zűrzavar. Az udvari főembereket nem találták sehol. A hozzátartozóik sírva, panaszkodva, rémüldözve, fenyegetőzve keresték és kerestették, nyoma sem volt egynek sem. Csak annyit lehetett megtudni, hogy tegnap királyi tanácsülés volt, azután a főudvarmesternél voltak, azután is még látták egyiket-másikat, de ma már egy sem ad életjelt magáról.

Ott sírt és káromkodott és zúgott a sokaság a külső palotákban és azok udvarain, hol az udvari főurak lakosztályai voltak. Az óriási magasságú királyi főpalota megfelelő távolságban körül volt építve bástyaszerű palotákkal, amelyeknek kapualjain és udvarain át lehetett a főépületbe, a királyi palotába jutni.

Az egyik külső palotából most még a többiek felől odahallatszó zajt is messze túlharsogó rivalgás hangzott fel.

— Gerle!

— Szent leányunk!

— Szivünk gyönyörűsége!

S a mindenfelől odacsődülő úrinép a főhadvezéri palota folyosóinak oszlopcsarnokában egy sáppadt arcú, fényes feketehajú karcsu kisleány köré tolongott. Gerle volt, kit a sürgés-forgásban, félve az izgatott urak, úrasszonyok s különösen szolgáik, szolgálóleányaik haragjától, az őrizetével megbizott dajka kiengedett.

A volt főhadvezérnek, Gelgálnak a leánya, Catha, ki régi lakásukon legjobban tájékozódott, találta meg kedves barátnőjét s ő vezette ki, hogy elviszi magukhoz, mert csak most derült ki, hogy Gerle itt — be volt zárva.

A Gel-gál felesége, amint megtudta a történteket, az udvarban álló óriási tömeghez fordult, mert már a nép is benyomult volt oda s gyönyörű csengő hangon beszélni kezdett:

— Ime, ide vezetett a zsidók beengedése s az, hogy az udvarban a legnagyobb úr zsidó. A királynét eltüntették, állitólag a Jordánba fojtották, a király eltünt, leányát most szabadították ki a zsidó fővezér vasketrecéből . . .

A nép, mint a mennydörgés, zúgott fel:

— Szálkák országunk testében!

— A világ hivatlan vendégei!

— Pusztuljanak!

Ilyen és még elkeseredettebb kifakadások voltak hallhatók az óriási kavarodásban.

De hirtelen katonák lepték el az oszlopcsarnokot a félig alélt királykisasszony mögött s a tömeget kezdették lenyomni a lépcsőkön az udvarra.

A tömeg is félelmesen növekedett s fenyegetően zúgott. Már a külső kapuknál is életveszélyes volt a tolongás.

— Férgek a fában! — kiáltotta a tömegből valaki s átúszva az emberhullámon, felkapaszkodott a lépcsők tömegén át az oszlopok közé.

Igál volt.

És megjelenése elég volt arra, hogy Kenizeus Káleb — aki már ez volt és nem Kálmus — és aki a háttérben a katonák mögött egy szobornélküli alapzaton állott, döntsön.

A katonákkal kezdette az udvarról is kiszoríttatni a tömeget.

Igálhoz maga a főhadvezér lépett oda s teljesen elveszítve önuralmát, a fogai között sziszegte:

— A halál fia vagy!

Az új főméltóságok is felkeltek Káleb termeiben a lakomaasztaloktól s mosatlan kézzel, törületlen szájjal leskelődtek ki az ajtók mögül.

Badah, megfelelő utódokat nevelvén magának, az új méltóságok között főtörvénytudó és igazságosztó lett.

Felállt egy márvány faragott képalapzatra, mint leendő szobrának elképzelt helyére.

Azonban hahotázva rántotta le Hédad, az új birtokigazgató, akit megint Zaggah lökött le, a kincstárnok s felállt az alapzatra.

S mig ezek a holtra döbbent nép szemeláttára igy gyakorolták magukat az állásért való tülekedésben, a többi udvari főúr körülvette Igált s köpdöste, arculverte tetszése szerint, hisz a néptől többszörös katonalánc választotta el.

Gel-gál felesége, leánya és Gerle, jajongva igyekeztek odanyomulni Igálhoz, hogy kimentsék. Hiába. Agyonverik.

E pillanatban azonban rézdob hangzott s oly ellenállhatatlanul kezdett a néptömeg befelé nyomulni, hogy a katonaláncokat elsodorta, sokba a gerelyek is belefúródtak s a tömeg felért megint az oszlopcsarnokba.

A külső kapukhoz egy csapat érkezett. Dárdás dandár volt a falakról. Közlegény vezette őket — Gel-gál.

A volt fővezér, ki előtt az óriási, izgatott tömeg mély tisztelettel nyitott utat, jött s eljutván az oszlopcsarnokba, egyenesen a nőktől körülvett Igál felé sietett, akit a Gel-gál megpillantásakor nyomban otthagytak az uj főméltóságok s besurrantak a termekbe.

Igál nagy örömmel pillantotta meg a nagy urat, azonban rögtön meg is ijedt, mert gyorsan átlátta, hogy Káleb a Gel-gálban rejlő nagy veszély láttára oly kétségbeesett kísérletet tesz a felülmaradásra, mely sikert hozhat neki. Képes az a legképtelenebb fordulatokra is, a letérdepléstől és lábcsókolástól a vérfürdőrendezésig.

De ezúttal Igál csalódott.

Amint a katonák engedtek a tömegnek s látta Káleb, hogy nincs hatalma fölöttük, elkiáltotta:

— Ide mellém mindenki!

Új főurainak egy része mellette termett, körülvették.

Káleb egy uralkodó kemény parancsoló hangján szólalt meg:

— Kánaáni katonák, az uralkodó király nevében parancsolom, hódoljatok és engedelmeskedjetek nekem!

A tömeg ismét megnémult. De nem a meghódolástól. A vakmerőség nagysága bénította meg egy pillanatra.

Káleb ezt félreértette. Vérszemet kapva, a vadmacska öldöklő vérszomjával ragadta meg Igál karját s dobta a közelében álló katonák elé. Ordítva parancsolta:

— Szúrjátok át!

Senkisem mozdult.

A Gel-gál szeme reávillant Kálebre. Melle hörgött, mint a leszúrt bikáé. Fogait összeszorította, úgy, hogy arcán az izmok csonttá váltak.

De legyőzte önmagát. Hátat fordított. Megfogta felesége karját, a Gerlét átölelve tartó Catha kezét s intett Igálnak, hogy kövesse őket. Lementek a lépcsőkön.

Onnét szólt vissza Kánaán főhadvezérének Gel-gál.

— Egy zsidóval nem piszkolom be a kezemet.

A katonák óriási kacagásba törtek ki, a Káleb főemberei lenyúló orral a termekbe sompolyogtak vissza, ahová meggyúlt arccal, hadonászva szaladt utánuk Káleb, mind hangosabban és hangosabban szidva őket.

Feleségét az ő előjövetele már lecsillapította volt. Gerle beteges lelki közömbösségbe esett. Catha örvendett apjának és Gerlének s igyekezett gyorsan átvonulni a töme-

gen, amely helyeselve Gel-gál szavát, maga is megfordult s kezdett kivonulni az udvarról.

Gel-gált bántotta a népnek ez a gyors megnyugvása. Az nem szokta a kezét félteni a vértől. Mert azt tartja, hogy neki, a kijátszott, tönkretett népnek nincs más fegyvere, nincs más birtoka, csak „a nagy zsarnokok és népcsalók, országemésztők" vére. Szentül hiszi, hogy ezt neki rendelték az istenek egyetlen örökségül nagy árvaságában, egyetlen vagyonul nagy szegénységében és egyetlen jutalmui tenger türelméért és szenvedéséért.

— És íme, milyen könnyen békül meg — töprengett Gel-gál, miután megbizottjával a dandárt visszavezettette a falakra.

A lakásukra értek. Elmondotta ezt otthon is, Igálnak is.

— Én a barátaimmal be fogom járni a várost és előkészítem a népet, hogy a nagytemplom előtti harangnak félreverésére jöjjön az egész város népe oda. Ott az urak álljanak fel a toronyba, adják ki a jelszót, hogy fel a királyi palotába s ha a nép nem lesz ott puszta kézzel, mint most és tájékozatlanul és én is tudni fogom, hogy mit fognak az urak a nép jelenlétében csinálni, minden máskép lesz, mint ma. Akkor, ha főméltóságod úgy látja, hogy célravezet, összefogdossuk a haza ellenségeit és ártalmatlanná tesszük a palotában. A király őfelségét kiszabadítjuk, ha rab; meggyógyíttatjuk, ha bűbájbetegség van rajta és új királyt választhat az ország: harcias, kemény kánaánit, ha gyógyíthatatlan, vagy ha nem él

— Atyám?!... Ez is lehetséges?! — riadt fel Gerle, mintha villám csapott volna a fába, mely alatt Gel-gál kertjében ültek.

— Dehogy! Édesapád él és meg fog gyógyúlni szomorúságából — vígasztalta meg, homlokát simogatva és csókolgatva, Gel-gál felesége, mialatt Catha hűsítőket hordatott a kerti asztalra.

— Igazad van fiam, így fogunk tenni. Hanem mondd, hol van Alirmán, hol vannak a többi urak? Engem, mint

katonát, a falakra vitetett Káleb, de hol van urad és a többi?. — kérdezte Gel-gál.

— Ketrecbe tétette Káleb . . .

— Borzasztó! — ugrottak fel mindnyájan. Csak Gerle nem. Arca megvilágosodott, hogy szinte fénylett.

Csodálkozva, sőt ijedten néztek reá. Azt hitték, édesanyja halála megbontotta elméjét.

De ő csodálatos nyugalommal, erővel és tisztasággal fordult Gel-gálhoz.

— Édes atyai uram, az én elmémet megvilágították nemzetem istenei, hogy legközelebbi véreink veszendőségében országunk, fajunk, isteneink veszendőségének előképét kell látnunk. Azt is érzem, lelkem azt is látja, hogy: *ha pedig támad előképe a megújuló, feltámadó országnak közülünk, nem pusztul el örökre ez sem.*

Arpád, aki nem tudott otthon háborgó szívével nyugodni, épp a lugasig ért s e szavakat tisztán hallotta.

Azzal jött, hogy békét ajánl a már nyiltan harcoló, zajosan dolgozó zsidók és a kánaániak között. Közben megjön Józsue, csapást mér Kánaánra, ő e fajnak legválságosabb, legelhagyatottabb, legsötétebb pillanataiban élére áll a felgerjedt kánaániaknak, leszámol a zsidókkal, a meszárokkal,[148]) kimetszi a népek testéből „e metszőfajt", Gerlét feleségül veszi, trónra ül, a fáraók, a kánok, zoltánok nagy tervei szerint teszi hatalmassá Kánaánt s akkor megindul és hatalmába von minden darab földet, hol fajának egy vércsöppjét találja s azt úrrá, *„hatalmas himmé"*, *„erős bikává"* teszi. És ha így eleget tett atyja parancsának, elvégezte ezúttal azt, amit atyja által a népek közös istene, Nemzeti és általános Isten, — kinek eljövetele immár nem lehet messze, — parancsolt, elvégezett e világ megalkotásakor.

És íme, elébe áll egy fájó, kis női szív, egy késnél élesebben hasító fájdalmas hang s a népek közös istenének közeledése, a népek megértése, fejlődése, boldogsága, ismét talán egy évezreddel tolódik el messzebbre!

— Oh, boldogságra vágyó emberi szív, épp az ember

szívének gyöngesége miatt nem lehetsz azzá! — sóhajtotta.

— Mindegy. A beteget megcsalni szabad, hogy meggyógyíthassuk.

Belépett a lugasba.

—Ő lehetne — fordult Gerle a belépő felé és ujjával rámutatott Arpádra — ő lehetne, érzem, hogy ő az, akit az istenek kijelöltek országunk megmentésére, mert — és most Gel-gálhoz fordult — bocsáss meg atyai jó uram, akik itt, ebben a bomlasztó levegőben töltötték életüket: lelkük bármily nagy, szívük bármily nemes, erre képesek nem lehetnek.

Gel-gál meggyőződéssel, szomorúan bólintott.

— Sajnos, úgy van. Ezt én is érzem.

A jelenlevők Gerle beszédjében az isteneket vélték megnyilatkozni s szent áhítattal néztek reá és Arpádra, aki, mint valami földöntúli küldött, oly fönséges arccal állott ott.

— Ő lehetne, — folytatta Gerle, de őt meg a zsidó levegő támadta meg.

Arpád megroggyant. A többiek kínosan feszengtek.

Gerle szilárd volt, mint a szikla.

— Megvallom mindnyájatok előtt, hogy szeretem őt, életem minden szerelmével s megvallom pedig azért, hogy azt is kinyilvánítsam, miszerint, ha ő megnézi fajunk pusztulását, én fogok... ah... megölvén előbb szívemet, aztán, aztán...

Elszédült. Lerogyott Catha mellé a kerevetre.

— Én leszek! — szólalt meg érces hangon Arpád. De az eszközöket, a fegyvereket, amikkel küzdök a nagy és szent célért, én válogatom meg, a legbölcsebb isteni tanács és parancs szerint.

— Mik azok az eszközök? — szólt Gel-gál, mintegy Gerle helyett.

— A békesség.

— Kikkel? — pattant fel Gerle.

Arpád egyszerűen felelt:

— A zsidókkal.

— Végeztünk! — mondta Gerle mély, türelmetlen hangon s hátat fordított a nemes ifjúnak.

— És én is megvallom, — szólt fájdalmas, de határozott hangon Arpád, mialatt a jelenlevők felé búcsuzóan hajlott meg, — hogy életem minden szerelmével szeretem e királyi szűzet, de kezét sohasem fogom kérni, ha míg Kánaánt naggyá nem tettem — és gyorsan távozott.

Mind le voltak nyügözve, csak Gerle szólt eleven határozottsággal, amint Arpád eltünt.

— Nem, nem. Zsidó Kánaánt nem csinálunk! Szivem már nincs. Meghalt. Ő is meghalt, az ifjú, ki távozott. A cselekvést, mit tőle vártam, én fogom elvégezni helyette . . .

... Jöttek a hírek, hogy izgalomban van egész Jerikó.

— Azt beszélik, — mondotta most egy szolgálóleány, aki italokat hozott s akit a háziasszony kikérdezett, — hogy a főurakat megölette a főhadvezér ...

— Attól a vérszomjas embertől még kitelik, ha meg nem tette is, — mondotta Gel-gál, — a meszárok legvadabb szülötte az.

— Átkozottak legyenek hát azok a férfiak, — állt föl haragosan Anna nagyasszony, Gel-gál felesége, — akik hazájuk megmentése helyett zsidó táncosnőkkel, lepetőkkel, bijáhkkal, cziczekkel és más férfiszipolyozókkal, festett rózsákkal, melyeknek illata lelki méreg, töltik idejüket, azokra költik őseik vagyonát, vagy azt a pénzt, amit éppen a zsidó lelketlenség miatt oly keservesen keresnek, feláldozzák egészségüket, rápazarolják erejüket a hízott disnahkra,[149]) dehenekre [150]) (3200 év előtti szavak) s úgy lézengenek, egyik a sok munkától, másik a kicsapongástól, harmadik az éhségtől, valamennyi a testi-lelki nyomorúságtól, mintha bőrzsákban zörgő csontok volnának .

Çatha szólalt meg.

— Én nem megyek soha férjhez. Sem Asérának nem áldozom fel magamat. Én férfit látni sem akarok!

Gerle szeme felragyogott. Szerettében tréfásan szólt Cathához, önmagát büntetve:

— Egy szép zsidólegényhez talán...

Catha megértette a gúnynélküli tréfát, de komolyan felelt.

— Lehetetlen, hogy ne ismernéd a nők lelki életének egyetemes természetét. *Soha nő, sem zsidó, sem más, szerelmes nem volt és nem lesz zsidó férfiba.* Mit csodálkoztok? Ez így van! — és az „így" szót kemény határozottsággal megnyomta. — Meglátod Gerle, hogy méltó leszek veled hazánkért küzdeni. Halld hát, amit elmondok. — Catha lekönyökölt s kezét ernyőként tartotta szeme elé.

— A női lélek szerelme égi szárnyakon röpködi be a földet. Virágos mezőkön, illat, gyönyör és kéj között vezetik az istennők a női szivet, az istenek örömkönnyét, az égnek földön járó csillagait. A női kedély becsüli mindenben a nagyot, a nemest, az erőset, a szívbeli indulatot, az észbeli magasságot. Nálánál durvább, műveletlenebb, gyöngébb elméjü férfiúval kényszerűségből vagy azért, hogy uralkodjék a férfin, egyesülhet, de *szerelemből soha!*

Még az apja és az anyja is meglepetve néztek Cathára, aki most oly bőségesen ontotta a szavakat, amilyen mélyen hallgatott és amilyen mélyen elmerülve szemlélődött máskor.

— *A nő már alkotásánál, tehát rendeltetésénél fogva is ellensége minden aljasnak, minden nemtelennek. Gyűlöli a férfiban az álnokságot, a gyávaságot, az értéktelen földiek után való kapzsiságot, kicsinyes önzést, ostoba zsugoriságot, szóval: a férfiatlanságot, a nemtelenséget. Ezért nem szeret a nő soha zsidóba.* A zsidónő is, ha szívére hallgat, elzárkózik vonzalmával fajának férfiai elől. A zsidónők leghatalmasabb szerelmei mindig idegen faj férfiai után lobognak fel.

Nagyot lélekzett.

— *Az ûzérkedő szellem sohasem lesz a szerelem bálványképe.*

— Nem zsidóférfi mellett fogja mondani a zsidónő, hogy: „Mikor a király oldalamnál ül, nárdusnak jó illata

származik tőle." Ismerjük a népmeséket — érdemes volna költőknek megírni, királyoknak megiratni — s köztük a paradicsomi szépségű nő történetét, aki elfogatja a rókafiakat, akik az ő szőlőit pusztítják, de nem helyezi azokat a „liliomokkal megkerített gabonaasztagra". Az a nő, aki a népdalok szerint, — mint az örök néptörvény szerint, — ha olyan az ő szeme, mint a „vízfolyás mellett levő galamboknak szemei, melyek tejben mosattak meg", az a nő, kinek orcái hasonlatosak „a drága füveknek táblájához, az ő ajkai a liliomhoz" — Gerlére pillantott Catha — „melyekről fűszerszámos méz és illatos olaj foly": az a nő még inkább nem lehellheti a szerelem ittasságának rezgő, édes hangján a fondorkodás, álnokság, gyávaság, haszonlesés, üzérkedés fajából való férfiúra a szent imádságot: „Ez az én szerelmesem és ez az én barátom, oh Jeruzsálem leányai!"[151])

Gerle mélyen elpirult.

— Arpád nem zsidó — mondta.

— Nem mondom, — felelte egyszerüen Catha — ne érts félre, magamról és az örök nőről beszélek. Arpád felé ellehet suttogni, dalolni a pásztorleányok évezredes dalát: „Serkenj fel északi szél és jöjj el déli szél, fújj az én kertemre, hogy folyjanak annak drága illatu szerszámai, jöjjön el az én szerelmesem az ő kertébe és egye annak gyönyörűséges gyümölcseit." El. Soha a nő, ha „szeplő nincsen benne", szíve bálványának nem teszi azt a férfit, mely „Sáronnak rózsáját és gyöngyvirágát gránátalmás kertjeivel, édes gyümölcseivel, szépségeivel és szerelmeivel" sékelékért veszi és adja, mint a karmazsinfestéket vagy a páránbőrt.[152])

Catha megfogta két kezével a Gerle két kezét, tisztán és mélyen a szemébe nézett s befejezte ritkán beszélő ajkának csodálatos bölcsességü szavait, melyet a nemzeti életösztön sugallt. Az az életösztön, mely az anyagiak után menő, az eszményieket hamarább megtagadó férfiakban már meggyengült volt. De amely az eszményiekkel teljes női keblekben mint örökmécs égett még mindig.

— *Békülni a zsidókkal nemcsak kár, de fölösleges is,*

azok soha semmiféle fajba beolvadni nem fognak, míg a világon lesz nemes gondolat, mely a nemtelen ellen tiltakozni fog! Az olajat a vizzel összekeverni sohasem lehet s céltalan is volna, mert nem egy a rendeltetésük. Fajunk férfiai pedig testileg, lelkileg betegek. Én veled leszek Gerle, bármit cselekszel!

És megölelte, megcsókolta a király leányát, mit az megindultan viszonzott.

Anna nagyasszony meghatódott, de meg is szomorodott.

— Nem tudok az utcára menni, pedig ha itthon ülök, elmém megzavarodik a fájdalomtól. Elemészti szivemet a mindennapi szörnyű kép, mikor kanaáni gyermekeket látok leskelődni a márványpaloták kapujában, hogy a kiköpött szőlőhéjat feiszedegessék; egymás kezéből állati mohósággal kikapkodják, verekedjenek érte s rágják, ha hozzájuthattak... Erre jutottak a mi gyermekeink! Oh, jaj nekünk! Megvertek minket a mi isteneink, akiktől elidegenedtek a mi fiaink és leányaink; dagadt daru [153]) festett rózsákat s vérszívó halálmadarakat, idegen isteneket kezdettek imádni...

Mélyet sóhajtott.

— *El... elpusztul minden nép, legyen nagy vagy kicsi, ősi vagy ifjú faj, az erős ép úgy, mint a gyenge, a gazdag ép úgy, mint a szegény, melynek idegen istenek kellenek. Gazdagsága sem menti meg. Ellensége fegyverévé válik a vagyona; ereje az idegenek zsákmánya lesz és a saját fegyvereit ellene fordítják...* Minden elpusztul... El...

— Nem, anyai néném, nem! Minden nem pusztul el. *Ők azt hiszik, mindenünket elpusztítják. Pedig egyet nem pusztíthatnak el: haragunkat! Keserűségünket!*

— Ugy van! — kiáltották mindnyájan felállva, mintegy evvel üdvözölve a kert bejáratánál hirtelen megjelenő s óriási meglepetést és örömet keltő udvari főurakat: Babareczt, Chózéht, Tiszafernest, Babaht és az agg Urkánt,[154]) aki viharos kedvvel érkezett.

— Ugy van! Haragunkat nem! — kiáltotta s aztán

kiabálva beszélte el, hogyan fogatta el királyi paranccsal Kenizeus Káleb s most hogyan bocsátotta ki őket, ismeretlen okból.

— Én ezt is tudom — mondotta Igál, tekintetével engedelmet kérve az uraktól, hogy szólhasson, mert ő mindjárt Arpád távozása után észrevétlenül eltűnt a kertből s most a főurakat ide kísérte — Arpád úr közbenjárt a főhadvezérnél, hogy az urak szabadonbocsátassanak.

Gerle lehajtotta a fejét. Majd, mikor érezte, hogy minden szem rajta van, megszólalt feltartott fejjel.

— Urak, nagyurak és ti nemünk diszei! Hallgassátok meg elhatározásomat. Azután, ha — hogy fellázad a nép ellenük és megszabadítottátok tőlük Jerikót és Kánaánt s édes apámat megmentettük tőlük, hozzatok törvényt, hogy én is lehetek főhadvezér és én ezt abban a pillanatban rá ruházom Arpádra és ha ő leveri a közeledő zsidóhadakat, neki adom kezemet s válasszátok őt atyám után királyotokul.

— Éljen, éljen! — kiáltották az Arpád iránt hálát érző kánaániak s Igált érte küldötték, hogy odajönne nagy örömre...

...Azonban Arpád az egész Jerikóban nem volt feltalálható.

II.

FOGCSIKORGATÓ GYŰLÉS.

— Ugy-e tudod, ki a zsidók előtt a világon a leggyülöltebb?

— Tudom.

— Ki?

— Az áruló zsidó.

— Úgy van. És a büntetését?...

— És a büntetését is tudom: elevenen nyúzzátok meg. Jobban tudom, mint te — mondotta Arpád Kenizeus Kálebnek — mi foly a tudománykonyhátokon. Ő tanuja volt a pusztában a forradalmaknak s azok vérbefojtásának. Ahogy a világ művelődő népei, melyeknek kiváló fiai tudományban, történet- és dalírásban, képírásban és képfaragásban isteni tökéletességűeket fognak felmutatni, aminthogy eddig is minden faj fiai alkottak csodálatraméltókat, *ti sohasem fogtok a világnak elméket adni,* aminthogy eddig sem adtatok, akik nagy művekkel, nagy tettekkel örökítsék meg a maguk s ezáltal a fajuk nevét, hanem adtok az emberi művelődéstörténetnek is élvenyúzókat, mert mint az emberről testének legszebbjét, a bőrt lehúztátok s az isteni tökéletességű egységet, a testet tehetetlen, alaktalan darabokra mészároltátok — Káleb szemei érthető pokoli fényben lobogtak, de nem merte magát rávetni a hatalmas testű és fölényes magatartású Arpádra — amiként az emberi élő testet egyetlen tudományotok: a test állati mivoltának és állati életének tanulmányozására használjátok, a szellemi élet

terén is — eltekintve a varázslattól, amely nem tudomány, hanem művészet — a népek művelődéstörténetében is csak az a szerepetek, az a hivatástok, hogy *lehuzzátok minden tudományról és művészetről a szépséget s feldaraboljatok minden egységet, aprópénzre váltva, ha akad is arany a koponyátokban, amelynek értékét, tökéletességét a részek összhangja és egysége adja...* De mit beszélek?! Te és ti mindnyájan annyit értetek ehhez, mint teve a sziklasírok feliratához. Ez nektek Ararát.

A szörnyű szavakra Káleb nyugodtan mondta:

— Nem nyúzatlak meg.

— Miért?

— Mert nem vagy — *zsidó.*

— Megnyúzathatsz, mert az voltam.

Káleb mosolyogni kezdett s kezét nyújtva közeledett Arpádhoz.

— Egyezzünk meg! Királlyá lehetsz Kánaánban, ha akarsz.

Arpád megdöbbent. De rögtön megvillant fejében a gondolat, hogy most megtudhatja a terveit „a vérsóvár vadmacskának". Mert úgy hítták.

— Mit kívánsz tőlem? — kérdezte Arpád, erőltetve magát, hogy színleljen.

— Semmit — mondta csüggedten Káleb, látva Arpád arcáról, hogy nem lehetne vele őszinte egyezséget kötni.

Megkondította a harangot s a belépő testőröknek megparancsolta, hogy e katonát vigyék a sziklaszobába.

Vitték. Káleb utána szólt.

— *Ti meg nem tudtok országokat tartani fenn, mert mikor alul vagytok a küzdelemben, akkor sem tudtok szinlelni s mindig a sziklaszoba lesz a trónteremetek.*

Arpád ezt a sorsvégzést az ő helyzetében a legjobb megoldásnak találta...

...A főurak pedig ezalatt Gelgál kertjében nagyban tanácskoztak a forradalom, valójában: ellenforradalom részleteiről.

A nők a palotába mentek, hogy a főúri nők közül a

még hazafias érzésüeket tanácskozásra hívják; a férfiak pedig kiszabadulásuk örömére is, a jövő reményének örömére is kupázáshoz fogtak.

Javában kurjongattak az est óráiban és ölelkezve imbolyogtak az illatos fáklyák világánál, amikor emberek surrantak a kertbe, férfiak és nők, zeneszerszámokkal, mire még szélesebb kedvük kerekedett a széles jókedvükben lévő uraknak.

— Csuhaj! Sohse halunk meg! — s több se kellett, hogy mint szélrohamra a virágszirmok, közéjük repüljenek pillangótarka ruhákban, a legszebb jerikói leányok...

...Így aztán természetes, hogy másnap már minden zsidó tudta, mi készül ellenük...

... Napelszentülésre volt téve a nagy népgyülés, midőn a nap hevétől a falak mögé bújt emberek elő kezdenek jövögetni s megkezdődik mindenfelé a mozgás, az élet.

Midőn tehát a tüzes istenkép a pálmaerdőkre borult, hogy azok hűs csókkal öleljék keblükre tűz-urukat, Gerle a főurakkal, a főúri nőkkel, a Kánaán nemzetség törzsuraival, a Baál nagy temploma felé vonult.

Számtalan szolga vitte uraik, asszonyaik után a papi tizedeket, míg sok nagyúr, kivált akik az este leányokkal mulattak, még mindig zsidóknál szaladgáltak, hogy legalább tiz sékel ezüstpénzt kapjanak száz, vagy akár ezer sékel tartozásért, hogy a szent papoktól áldozati bikát vásároljanak. Hisz egy főúr nem áldozhat kecskebakkot, még kevésbbé lúdakat, galambokat vagy fürjeket.

A nép is nagy tömegekben sereglett az ünnepségre. Ünnepséget nép nélkül, vagy népet ünnepség nélkül az istenek még sohasem láttak. A nép adni is szeret, kapni is szeret. Csak úgy gágogott a sok lúd, burukolt a rengeteg galamb, miket kasokban, kalickákban vittek a papoknak, hogy aztán tőlük áldozatra alkalmas tiszta állatot vásároljanak. Mert a nap forróságától az állatokban sok ragályos betegség rejtőzött. A papok, a nép orvosai, megóvták a népet a testi-lelki bajoktól.

A nagy kettős templomhoz áhitatos érzéssel érkezett a nép. A királyi erdők mélyén álltak azok, Jerikó északi részén. A nép, a királyi palota közelében haladva el, felsóhajtott, adja vissza Baál Kanáneus egészségét s mutassa meg nekik. Borongó érzéssel mentek át a berkeken s arcuk átszellemült, midőn az óriási kőfalakat a hatalmas fák között megpillantották. Baál isten hatalmas, négyszögű kockakövekből épült temploma a közepen állott, mellette távolabb az Aséráé. Sűrű cipruserdő választotta el ezeket a Melek (Moloch) és Asztarté templomaitól. A két-két templomot udvarok veszik körül s úgy a Baál és az Asera, mint a Melek és az Asztarté templomának az udvarai egymással össze vannak kötve. Az udvarok erős falakkal és oszlopokkal vannak körülvéve, az udvarokon oltárok, galambducok és halastavak vannak, mindenik szenthely mellett egy kis szűk szentély, a szentkővel és a bálványképpel. Eltöpreng Gerle.

— Szent itt minden, mint nekünk az anyai emlő, vagy a bölcső, vagy a gabonátadó föld, az életet fakasztó napfény, vagy a törvény, mely rendet tart az emberek között, vagy a sír, hol szeretteink nyugosznak. De nem isten egy sem. Csak jelvénye, jelképe, látható helyettesítője, szemléltetője a mindenséget teremtő és kormányozó, fenntartó, őserőnek, őstörvénynek, a legnagyobb urnak, az ő jótéteményeinek s ostorainak. Aki nem pogány, az a pogány vallásokról csak káromlást hall. Pedig mindenik: lépcső az egy, örök Istenhez.

Baál, a mindenek urát juttatja eszünkbe, kinek más neve Él, azaz: erős, majd Eljon, azaz: legmagasabb, majd pedig Baál Samin, azaz: ég ura. Asera, azaz: liget, hol az őserő virul és él az élő, viruló természet istennője, a termékenységé, az életé, a gyümölcsöző szerelemé, az anyaságé.

De már Melek, akinek neve tüzet jelent, a pusztítás, a harc, a háború istene, ilyen félelmes, szomorú jelkép, Asztarté szobra is, ki a férfi és nő önmegtartóztatását követeli.

Kevés nő és kevés férfi ül Melek és Asztarté templom-

udvarain. Pap is kevés van a templomban. Áldozat is kevés.

De Catha ott van. Ő is töpreng.

Annál jobban tolong a nép a Baál és Aséra udvarain. Baál a Napisten jelképe, az életet fakasztó, a gyümölcsöt megnövesztő égi jóság, kitől a legfőbbet: az életet nyerjük. Felesége, Aséra, a termőföld jelképe, mely a magot magába fogadja, táplálja s magába engedvén a nap melegét, kicsiráztatja s gyermekeit: az embereket, állatokat és növényeket táplálja vele s midőn alszanak, mint jó anya a gyermekét, betakarja, eltakarja. Az ősz. A tél. A temetés. A sír. Az anyaföld, mely porainkat keblébe zárja. Mely előbb „ápolt" s most „eltakar".

Lehet-e ennél szebb gondolat az égből jövő s a földbe rejtett áldás és kegyelem osztogatójának, a mindenható, teremtő, fentartó, örök, jóságos, gondos Istennek megszemélyesítésére? Érezhet-e a szív szebben, mint amikor ilyen tökéletes jelképek kapcsolódnak áhitatos imádságával és nagylelkű áldozatával? Mert az életet osztó jelképnek viszonzásul az élet javát, legtökéletesebbjét adják. Annak, ami terem és tenyészik, a legszebbjét, a legjavát. Az Élet Urának a nemző bikát, az erős vérű kecskebakkot rakják máglyáikra. Asérának a legszerelmesebb madarat, a szerelem szent szimbolumát: a galambot, az ősi vízi élet szülötteit, a halakat szentelik, a a józsíru lúdat, a szapora fürjet áldozzák. S a leányok a szüzességüket. Legdrágább áldozati kincsüket.

Baál oltárai rakva áldozati állatokkal. Jerikó 300 papja ott áll az áldozati oltárok és az illatos máglyák körül, ahol fahéj, kásia, tömjén, nárdus, mandragóra és más fűszerszámok füstjétől s a szent örömtől megrészegült nép fog az istenek jósága feletti örömében táncolni.

A közeli berec[155]) sűrűi tele vannak Jerikó és a vidék szűzeinek önkezük-szőtte kis vászon-sátraival,[156]) melyekben férfit várnak, hogy Aséra oltárára helyezendő pénzért szűzességüket neki feláldozzák, odaengedvén testüket a férfiaknak.[157])

Számtalan sátor fehérlik ki a sűrű lombok közül. Sőt

mélyen-mélyen benn a berekben is mindenfelé ilyen sátrak hivogatják a férfiakat. Mi ez?. Minél tovább, annál több, annál sűrűbben, sőt még tovább már liliomos sátor sincs, csak fehérruhás leányok vannak. Ily rengeteg áldozatos czucza van Aséra szépséges, kedves istennőjüknek? Nem neki áldozik az mind. Hanem magának. Oda adja sok a szűzi kincsét, a másik — s még több van ilyen — nem is azt, csak szépségét, pénzért, hogy olyan köntöst vegyen, amilyenben a táncoló leányok járnak. Vevő van elég. Gazdag zsidótól csak úgy tarkállik a berec.

Arannyal telt selyemzacskóikat meglógatják minden liliomos sátor előtt. Alkusznak. Tovább mennek. Ha nem sikerül üzletet csinálni a sátrakban, hátrább mennek a nyilvánvalóan nem szűzekhez. Még ezek is kívánatosabbak, mert érdekesebbek, mint a festett táncoló leányok benn a mulatóházakban.

Baál temploma fenyőfák és örökzöld ciprusok között áll. Belseje tetőtől talpig arannyal van bevonva, minek egyforma sárga ragyogó szinét a faragványok, domborművek sokasága teszi változatossá. A bejárattal szemközt, óriási sugarak között tündöklő szinarany naptányér alatt áll: Baál aranyszobra.

A szent zarándokok énekelik előtte a világ legszebb, legtökéletesebb imádságát:

— *„Munkálkodó és győzedelmeskedő Napisten! Ki a pusztulásból új életet teremtesz, ki legyőzöd az égi állatkörnek kártékony jeleit, ki szent áldásod sugarait a földközelségből s a földtávolságból, a haláltokozó forrásságból s a halállal fenyegető fagyból újból és újból visszavezeted, ki az életünket a nappályában hordozod! Dicsőség neked, nagy Isten, ki a legforróbb csatában legyőzöd az oroszlán jegyét s ki alvásodban, mikor messze vagy a földtől, sem feledkezel meg rólunk! Szent Napisten! Dicsőség és hála tenéked!"*[158])

Mint Baál temploma, az Aséráé is magas dombon áll. Azt gránátalmafák, a termékenység jelképei veszik körül. Temploma smaragdokkal van kirakva. Az *ő* szobra is smaragdokból van készítve, mely most az alkonyatban

gyönyörű zöld világosságot sugárzik szét. Feje fölött a hajnalcsillag, a Vénus ragyog. Lábánál aranyból két, szemnagyságú buzaszem van. Egyik fektetve, a másik állítva. Mindkettő hasadó részével a szemlélő felé. A fekvő csukott női szemet jelez, vagyis a szemérmességet. *Másik is azt, más vonatkozásban.* Aszerint, amint formája női testrészt mutat. Mindkettő az élet eredetét jelenti.[159]) A templomban férfi és női szent szolgák vannak, kik az istennő örömére és tiszteletére gyönyörködtetik a zarándokokat szent csókokkal és ölelésekkel. Sok szűz, mielőtt férjhezmenne, itt áldoz szolgálatával az istennőnek; egy-egy napot, éjszakát áldoznak a férjes nők is, hogy az istennő smaragdjai szaporodjanak. S a nemzést jelző szent oszlop mellett, mely a templom bejáratánál áll, folyton jönnek-mennek férfiak, nők, szerelmes párok.

Melek és Asztarté ellentétei Baálnak és Asérának, Melek, a pusztító meleg, forróság, tűz istene. Neki disnaht áldoznak, mely a forróságtól megvesz és vad bikát. S bár félnek imádói a pusztító tűztől, tisztelik, mert tisztít a tüze. Az oltáron is úgy ül, mint bikafejű ember. Kemény, pusztító istenség, a háború istene. Most nagyon kell hozzá könyörögni. *Veszély fenyegeti Kanaánt...* És mégsem hoznak neki áldozatot.

Asztarté előtt, a szűzek királynéja, a mennyei szűz előtt — kinek feje felett az új hold sarlója árasztja a szelíd, tiszta ezüst fényét s halad Európa, azaz: a sötét föld felé, hogy világítson, — már vannak. Nagyszámú pap és papnő szolgál neki. Mind önmegtartóztatók. Örök tisztaságot fogadtak. Sanyargatják öntestüket, még verik is, hogy világi hiúságra, gyönyörökre ne gondoljon s hogy csak *lelki életet éljen...*

... Ime, ott imádkozik Azdrahábel, az indus bölcs is. Szeme Asztartén függ. Aranyvirággal, mely nevét jelenti, a feje körül van rakva az istennőnek. Körötte aranyból való napraforgók és ezüstből való őszirózsák ragyognak. Azdrahábel lelke túl a csillagokon jár. Milyen nyugodt! Örök szűzek vannak itt s férjes nőnek e templom küszöbén nem szabad belépni. Égi boldogság

ömlik el szelid, szép arcán. Az öröktűz, mely az istennő képe előtt ég, az alabástromszobor előtt, dicsfényt von fekete fürtei köré. Most éles, bántó nevetés üti meg fülét. Szent felháborodásában odapillant. Egész sereg zsidóasszony áll ott urával, kedvesével, nevetgélve, beszéigetve... Minden vére a fejébe szállott. Megszédült.

— Rettenetes! — suttogta ziháló mellel.

Aztán vette az istennő lábánál levő kardot, melyel önmagát akarta megcsonkítani s a társaság közé vágott.

Éktelen sivalkodás, lárma, káromkodás, átkozódás támadt. Söt reá akartak rohanni, hogy megfogják. De a szent papok kivezették valamennyiöket.

Künn a templomudvarokon már nagy tolongás volt; az áldozások megkezdődtek az oltárokon. Nagy tömegek gomolyogtak s elsodorták Azdrahábelt a zsidóktói. Visszament tehát a templomba. Megmondotta a főpapnak, mi volt a szándéka és ő ime ahelyett más vérét ontotta, amit e helyen nem szabad. Ezt jóváteszi, de meg élni sem akar ily romlottság között. Feláldozza magát Meleknek, hisz ott járt, nincs senki a templomában. Háború előtt áll az ország. Elpusztul, mert nem akad egy ember, aki feláldozza magát.

A papok megvizsgálták a szent vértanut. Szeplőtelen volt. És Meleknek csak szeplőtelen ifjakat és szűzeket szabad a tűztorkába tenni...

Átvitték a Melek templomába... Elvégezték a szent szertartásokat... Méltónak ítéltetett...

Ott állt a katlangyomrú ércbika a Melek-templom udvárán. Amint híre szaladt, hogy áldozó akadt, rohanva rohant oda a nép mindenfelől.

Gerlének is a fülébe tőkedt a rémes ujság. Még mikor a zsidókhoz hozzávágott Azdrahábel, akkor kiszaladt Catha a templomból és ment Gerléért, apjáért, hogy megmentsék a költőt.

Sokáig kereste Catha Gerlééket, végre megtalálta.

Most meg az a hír jött, hogy vértanuságot tesz hazaszeretetéről a költő. Meg akarja nyerni Kanaánnak Melek segítségét. A gyomrába lép... A gyehennába...

Ott állt a katlangyomrú ércbika a Melek-templom udbarán. Amint híre szaladt, hogy áldozó akadt, rohanva rohant oda a nép mindenfelől.

— Hamar, hamar!

— Engedjetek!

— Utat!

Kétségbeesve kiáltoztak urak, úrnők a nagy tolongásban. Ezalatt Azdrahábel felment a nagy érckarra, mely a bikának lángot lövellő óriási szája alatt volt...

Gerléék beértek a templom udvarára. Homlokára szorította Gerle a kezét, amint meglátta kedves, szent emberüket az izzó kemence torkánál. Szemeit égre fordította. Nem tudott odanézni. Úgy kiáltotta, úgy sikoltotta:

— Azdrahábel, Azdrahábel!

A szent ember megállt. Visszafordult. E pillanatban Gerle átfeszítette magát egy tömegláncon s a bika elé ért. A költő látható boldogsággal Gerlére pillantott, ajkát megnyitotta s azt mondta:

— Szillához megyek.

Azzal eltünt az égő belsejű ércbika torkában...

Nagy láng csapódott ki. A hárfák, sípok, rézdobok, cimbalmok megszólaltak... A papok és a nép szent örömtáncot jártak... Sokáig pattogott, sercegett a szent ember teste. Végre csend lett. A zene és a tánc is megszünt.

Gerlét zokogva vezette el Catha. Visszamentek Asérához...

— Oh szentséges szörnyűség! — nyögte ott Gerle, szívére szorított kézzel. És nagy, sok idő telt el, míg valamennyire magához tudott térni.

Aséránál volt ismét Gerle.

Az áldozás javában folyt ott is.

Gerle szent galambokat vett az Aséra templom papjaitól s az oltárra rakatta. Egy másik oltáron ámbrát gyújtatott. És udvarhölgyeivel füzértáncot járt a füstölgő oltárok körül. Mintha lengő, fehér ruháikban emelkedni kezdettek volna fel az ég felé, a fehér füst az esti fényben úgy emelkedett fel az oltárokról.

Az élet:
Lehellet.
Lehelj reánk,
Isten atyánk!
Szent Úr! Baál!

Akik hordoznak,
Neked áldoznak,
Szépséget adnak,
Életet kapnak,
Szent Aséra!

Mind a kettőhöz az életért imádkoztak, hogy Kánaán felvirágozzék. *A hazafiasság senkiben sem lehet nagyobb, mint a nőben, ki testi erejét és szépségét adja, kockáztatva életét, hogy életet adjon fajának, gyermekével.*

De körültáncolták az oltárokat a zsidónők is, sajátos mozdulatokkal mutatva, hogyan képzelik ők mindezt.

Gerléék elpirultak, arcukra szorították kezüket s eltávoztak.

Badah is ott volt. Dalokat írt és történeteket a pogány istentiszteletek „fajtalanságairól."

A legmélyebb lelki felháborodásban ért Gerle a szent toronyhoz. Már az áldozásokat mindenfelé elvégezték. Odagyűltek a szent pénzeken megvett leányok is, de oda a bijáhk, a meztelen darral járók, a csóré csicsüek, a festett rózsák, a „disnahk" és „dehenek". És a sok férfi. A nőtisztelők is, a nőszeretők is, a nőnevetők is.

Óriási nép tolongott, majd szorongott a szent torony körül.

Ekkor katonaság érkezett a rend fenntartására. A szent cédrusfatoronytól visszaszorították a népet s óriási kört húztak piros kötélből körüle.

Ide aztán csak azokat engedték be, akinek a jobb mutatóujja piros festékkel be volt kenve. A rejtett ujjak felrepültek a ruhák rejtekéből. Csupa zsidó volt. A kasztok emberei.

A kötélkör belseje hamarosan megtelt zsidóval. Akkor aztán kiválasztották maguk közül azt, akinek legharsányabb hangja volt. Az felment a szent toronyba.

Rikkancs volt, egy névtelen, ismeretlen héber. Rettentő hangja volt.

— Kánaáni atyámfiai! — így kezdette.

Óriási zaj, lárma, szitok fogadta. A tömegből kivált egy rettentő hang. Versben beszélt.

„Megtagadom a fajomat
S isteninket végképp,
Ha ezekkel csúfítják el
Kánaánnak népét"

És a tömegnek egy kis részével elvonult. A többi kacagta.

— Kenyeret kínálunk a nyomorultaknak! — kiáltotta a kis szőröshomlokú ember a toronyból — s ők elvonulnak! Nekik isten kell! Üres isten, amely tőlük kér gyomortölteléket!

Gerlééék rettenetesen szenvedtek, de helyükön maradtak. Az ott maradt tömeg legnagyobb része élénken kiáltotta:

— Halljuk, halljuk!

Gerlével forgott a világ, a kánaáni főurak a fogukat csikorgatták. De a kis szőrös csak annál nagyobb vérszemet kapott.

— Mit akartok éhező kánaániak? Kenyeret, vagy istent?

— Kenyeret! — ordított az éhes nép.

— Nohát azt csak tőlünk kaptok, a vörös ujjuaktól. Isteneket a ti heréitektől, akik felélik a ti munkátok gyümölcsét.

— Le az istenekkel! Kenyeret a népnek! — ordított a tömeg s e pillanatban piros ujju emberek és asszonyok szelet kenyereket kezdettek osztogatni a kiaszott éhes nép között.

— Innen menjünk! — mondotta Chózéh, aki mindig leghamarább belelátott a dolgok mélyébe. — Nekünk egyelőre a nép között semmi keresnivalónk nincs. Azt a kost, amely megkergül, azt már meggyógyítani nem lehet. Ezt a nemzedéket, legalább itt, a fővárosban elvesztettük. Nekünk az új nemzedék és a vidék maradt, ha ugyan

akkorra a miénk lesz Jerikó és a többi kánaáni város: Arad, Bérót, Szidon, Gáza és Damaszkus.

— Rohanjuk meg őket s törjünk fel a toronyba és mi beszéljünk a néphez! — indítványozta Urkán, olyan hangon, hogy a körkötél mellé Káleb megbizottja: Szikora még egy sor katonát állított.

— Menjünk haza, tanácsot tartani — mondotta most Gerle.

Ezt elfogadták s Urkán óriási hangjával felszólította a hazához és az istenekhez hű kánaániakat, hogy menjenek velük.

Jókora csapat indult meg. Az urak mind ott voltak. De mentek kánaáni ruhában járó, a pogány isteneket imádó zsidók is és a népből is azok, akik az osztogatásnál kenyérszeletet nem kaptak. Remélték, hogy itt kapnak...

A királyi palotába, Gerle termeibe mentek az urak és úrasszonyok, úri leányok. A nép és a gazdag zsidók az udvaron telepedtek meg.

S míg benn a termekben elhatározták, hogy inkább valamennyien Melek ércbikájában áldozzák fel magukat. semhogy belenyugodjanak a zsidóuralomba, künn a fogukat csikorgatták az emberek, részint, hogy az új kánaáni urakat lenézik a régiek, részint, hogy itt sincs kenyérosztás.

— Vissza a kenyérpárthoz! — adta ki a jelszót egy gazdag zsidó. — Hadd tartsanak maguk fogcsikorgató gyűlést. Úgy se tudnak egyebet, mint tehetetlenségükben csikorgatni a fogukat.

S az embercsapat visszament a szent toronyhoz.

— Elmentek — jelentette Igál Gerlének.

— Nem lehet kiismerni a népet — folytatta beszédjét a királyi leány. — Ugy-e, mindenki a zsidókat szidta, de mihelyt egy szelet kenyeret adnak azok, feledve minden keserűségek, mert azok *egyéni haragjukból erednek s nem az országbomlasztás és istengyalázás miatt.* Sőt a szelet kenyérnél is erősebb fegyverrel küzdenek hazánk, isteneink ellen az országpusztítók. Fényes jövőt, népuralmat igérnek nekik, hogy evvel az évezredekig

el nem érhető csalétkekkel bolondíthassák. Én — megvallom — ezek után sem az új nemzedékben, sem a vidékben és a többi városokban nem bízom, hanem csak abban, ha a vidéken egy szabad hadsereget szervezünk s azokkal átvitetjük a Jordán túlsó partjára őket...

— Vagy a közepébe — mondotta a most is jókedvű Alirmán, de a ki már szintén komoly híve volt a zsidóellenes küzdelemnek, úgy látva, hogy azokat az embereket is, akiket ő utolsó garasain táplált, azokat is elcsalták országrontó terveik hadseregébe.

— Na, ugy-e, csak fogcsikorgató gyűlést tudtok tartani? — ezzel fogadta Káleb a királyi udvarból visszatért csapatot, mert a nagy siker hallatára személyesen megjelent a szent toronynál.

Aztán felment a toronyba és személyesen szólt.

— Az-e az úr, aki áldozatot kér, vagy aki kenyeret ad?

— Aki kenyeret ad!

— Baál-e hát a szent, vagy én?

— Te vagy uram — zúgta a nép s leborult a földre.

Káleb kihúzta a mellét s mosolygott a zajos harc eme kezdetén, mint kacagott Ráháb a mezőn, a csendes harc megkezdésekor.

A zeneszerszámok megszólaltak. A nép éljenzett. Nem lehetett hallani a visszatértek fogcsikorgatását.

Benn a palotában pedig megesküdtek Gerle hívei, hogy vagy megmentik Kánaánt, vagy egytől egyig elpusztulnak.

— Ez a kis csoport maradt Kánaánból. Kicsiny, mint a mustármag — mondotta a királyleány s szívére szorította kezét.

III.

SZELLEMI RABSZOLGASÁG, ANYAGI IGA.

Káleb és Ráháb a királyi palotában voltak. Ráháb ujjongott.

— Üdvözlégy Káleb! Dicsőségre vezeted népedet, mielőtt még hadaink megérkeznének! De ne állj meg utadnak vége előtt! Most eljött az idő és az alkalom, hogy megtedd Kánaán eddigi fejeivel azt, amit az Úr, Jehovah parancsolt a lázadozó vezérekre nézve Mózesnek: *„Vedd a nép összes fejeit és akaszd fel őket Jehovah tiszteletére a nap előtt, hogy Jehovah haragja csillapodjon".*[160])

Káleb elbizakodottsága mérhetetlen lett. Szentül meg volt győződve, hogy Ráhábot a nagyságával örökre meghódította. Pedig az annak örült, hogy Józsué bejövetele Jerikóba és az ő elnyerése most már mennyire meg van könnyítve, mennyire biztos!

Félig lehunyt szemmel, mellét kifeszítve beszélt Káleb, Mózes szavaival: *„Ha megélesítem kardomnak villámát és kinyújtom kezemet a büntetésre, akkor bosszúval fizetek ellenségeimnek és meglakoltatom azokat, kikre haragszom. Nyilaim megittasodnak az ő véröktől, Kardom húst eszik, a legyilkoltak s az elfogottak vérét, az ellenség urának fejét." „Én nem akarok köztetek járni, nehogy megsemmisítselek benneteket; mert ha egy pillanatig köztetek járnék, megsemmisítenélek benneteket."* (Izrael népét.)[161])

Ráháb megdöbbent... „Fejét!

— A Gerléét?

— Azt is, ha akarom. Sőt másét is.

— Kiét?

— Hm. Egy árulóét, kinek azonban élvenyúzás lesz a büntetése.

Ráháb még jobban megdöbbent.

— Nem, nem engedem — fojtotta magába a szót Ráháb, mikor ijedtében már majdnem kiejtette. — Nem lehet, — fűzte tovább magában. Ha Józsué tudni fogja, hogy Gerle nem él — már pedig megtudja, mert minden éjjel hírnöke repül be Jerikóba s viszi innét a hírt Gerléről, -- nem fog bejönni a városba, nem lesz jussom kezéhez. És Arpád úrnak is élnie kell, hogy elüsse a Józsué kezéről Gerlét.

Káleb újból kérdezte:

— Mit mormogsz, hogy nem engeded?

— Azt, — felelte Ráháb, háttal fordulva Káleb felé s visszafordítva arcát a férfi vállára, — hogy nőt gyilkoltass. És azt, hogy az áruló egy pár perc alatt megszabaduljon szenvedéseitől. Annak a királyi szűznek végig kell néznie hazája végpusztulását s te még sem gyilkoltattál nőt, amivel esetleg a szeszélyes népet is ellenünk fordítanád, a volt zsidó úrnak legalább hét évig tudnia kell, hogy mi vár reá. Éljenek, Káleb, mind a ketten, éljenek. Ők lelki életet élnek, éljenek azt...

Már a néptől nem félek.

Nem-e? *Te Jerikó fájától nem látod Kánaán erdejét.* S ha a kanáneusokat legyőztük is, hol vannak a khivveusok, perizeusok, girgazeusok, az emoreusok és jebuzeusok?. *Vigyázz, kis bárányom, ha egyszer a kitteusok,*[102]) *vagyis a bárányhörösök nyílzápora zúdul hadainkra, farkasok rohannak nyomukban reánk!*

Mindegy. Szembemegyünk az országokkal is, -- vetette fejét hátra Káleb, hogy nyakára ráfeküdt az állkapcsa. — *Józsué elindult.*

Ráháb szeme lángot vetett. Mint eszelős húzta ki a testét s mosolygott a levegőbe:

— Józsué elindult! Oh, hála neked, örökkévaló nagy Mondhatatlan!

Majd fürge lett, mint a gyermek, majdnem ugrándozott s ragyogó szemeiben szivárványok kergetőztek.

Káleb valami zajra kitekintett. Majd a függönyajtón ki is bújt. Ráháb leesett térdeire s két karját, mint két karcsú alabástrom virágtartót, melynek tetején halaványpiros rózsaszirmok virítanak, ég felé nyújtotta.

— Józsué jő! Oh, hála neked népünk nagy Ura! S te nap, mely látod őt csak úgy, mint engem, gyorsítsad meg járásodat, fuss, hogy egy napi utad egy pillanat legyen s ha itt van, soha, oh soha le ne nyugodjál! És ne nyugodjál le hold, egy örökélet legyen a mi nászunk éjszakája!

Káleb visszabújt a függönyajtón.

Ráháb odasietett, mert látta, hogy az ő szokatlan hangulata izgatja. Édesen megölelte a nyakát az ifjú nagyúrnak.

— Mondd szerelmem, történhetik-e olyan csoda, hogyha akarja az Úr, a nap egy szempillantás alatt végigfusson az égen és a hold is és ha akarja, álljanak azok?

— Áron olyan szekeret is tud csinálni, mely fenn a levegőben jár.

— Kérhetnék ilyent az Urtól?

— Hogyne! — felelte Káleb, lekicsinyelve hangjával az Urat, aki előtte már nem nagy tekintély volt.

Ráháb, a mindenben hideg, számító és ravasz, a Józsué iránti szerelmében gyermek volt. Tapsolt. Megfogta a Káleb karját.

— Ugyan, mit bámészkodol ki mindig? Velem beszélj! No!

Káleb szórakozottan engedelmeskedett.

— Mit állítsak meg, vagy siettessek? A napot, a holdat?.

— Hát hogy megy?. Imádkozni kell az Úrhoz!?

Káleb az ajkával pittyantott.

— Még azt se?.

— Hát hogy megy? Imádkozni kell az Úrhoz!

— Nincs ott szükség semmiféle Urra!

Ráháb alig tudta elfojtani undorát a faja férfia iránt.

Milyen más Józsué! *Egyiptomban szülték őt a pálmák!* Nem a páránbeli „kecskecsalók" ivadéka!

— Hát?, Hogy megy az?

— Beülsz egy barlangba délkor. Ott állandóan azt gondolod, hogy csak egy pillanat óta vagy benn. Én a barlang nyílásánál állok. Másnap délkor kiáltok, hogy gyere ki. Kijössz. A nap most is ott van, ahol bemenetedkor volt. Ha elhitted, hogy egy pillanatig voltál benn, akkor azt is elhitted, hogy a nap állott.

Igy van a holddal is.

Ráháb tréfásan képen legyintette Kálebet.

— Ostobaság.

— Látod, ez okos beszéd. Az.

— Ügyesen rendezett ostobaságokkal kormányozzák a világot. Igy lesznek a csodák is.

— Áron repülőszekere nem csoda.

— Az tudomány neki. A népnek az is csoda.

— Elengeded az asszonyokat?

— Nem is fogattam el. Talán még most is ott csikorgatják a szép fogaikat Gerle galambommál.

— Nem igaz. Külön-külön szobákba zárattad őket.

— Ez igaz. Vendégeim.

Ráháb fázott.

— Engedd ki őket.

— Nem.

— Igen kemény lettél.

— Mert hatalmam van.

— Akkor mit leskelődöl az utcára?

— Le akarok csípetni minden összeesküvőt.

— S azokat *az utcán* keresed?

— *Kánaániak.*

— Nono! Ez a tegnapi kudarc felnyitotta a szemüket. Az iskola volt számukra, amit te tartottál. Megtanulták, mi a legnagyobb hibájuk s ha semmitől sem is, de attól fognak őrizkedni. Míg hatalmasok voltak, addig a titkolódzásra nem volt szükségük. Meg is vetették. Igazuk is volt. *De most, mikor elnyomjuk, az életösztön adja kezükbe a szörnyű fegyvert.* Nekünk is eddig az volt a hatalmunk

s lehet, hogy világ végéig az lesz, mert én elfoglalandó országunk állandóságában nem hiszek. S azért sem, mert látod, mihelyt megmelegszel egy kissé a hatalom napfényén, mint a kő alatt aludt bogár, már nem bírsz magaddal. S ez a nyíltság egyáltalán nem egyezvén a természetünkkel, olyan idétlen fegyver a kezünkben, mint a gyermek kezében az ellopott és rejtegetett csengettyű.

Ne bölcselkedj!

— Add hát nekem az asszonyokat! Bízd a gondjaimra.

— Nekeed-eed? — énekelte Káleb. — Mit akarsz velük?

— Népszerűséget szerzek, hogy megszabadítottam őket...

Hát miért nem kezdetted mindjárt ezzel?

— Várj, hogy végezzem be a mondókámat... és rabszolganőimmé teszem.

— Ez ostobaság. Ezt ne tedd erőszakkal, még akkor se, ha a nép azt hiszi, hogy védelemre vetted magadhoz őket, mert megmérgeznek, vagy megfojtanak. A jerikói gazdag zsidóknál ma már csupa kánaáni szolga és szolgálóleány van. Őskanaániak nyakán ülnek a mi gazdagjaink s úgy hordoztatják magukat nemcsak az utcán, de a falakon is. Mit gondolsz Ráháb, ha e szerencsétlen szolgák egyszer tudatára ébrednének — pedig a felébredt harag mindenre megtanítja a legbirkábbat, a legszamárabbat is — hogy ők a falról ledobhatnák a rémséges mélységbe a nyakukon ülőket, mi lenne? Vagy a mikor szőrtelenítik arcukat, szemükbe hintenék a rágó port? Hogy ne is szóljak az ételmérgezésről, amelyet igaz, hogy megkóstoltatnak. De köszönöm szépen a szolgám halálát, ha utána énnekem is el kell pusztulnom. Erről hát, tégy le, Ráhábom! A nyomorúsággal hajtasd igád alá. Költőink, hazudozóink, csalóink szellemi rabszolgáinkká tették legnagyob részüket. Várd, míg mind azzá lesznek.

— Szellemi rabszolgaság! Anyagi iga! — kiáltotta Káleb, — kell-e ennél nagyobb hatalom neked? Én tehát

megigérem neked, hogy szabadon engedem őket. Olvaszd meg őket szíved hevével!

— Jól van, édesem — szólt Ráháb s megsimogatta Káleb arcát, miközben kezén hideg borzongás futott végig. — Jól van te, kívül szúrós, belül puha kis sündisznóm... Gyere ma hozzám... — suttogta.

Igaz! Hát rendesen járnak a lovagok?

Amint tudod, már nem sok szükségünk van rájuk. A főpap helyettese már régen abba hagyta tanításait. A király Igaz! Mit csinál a király?

— Játszik!

— A kis buba!

— Babah játékokat eszelt ki neki. Most például tökmagból fűzért csinált s azokon tanulja ősei névsorát. Aztán a gondozójának mondja sorba s ha tudja, megeheti. Még aludni sem akar, folyton fűzért csinál s amit órákig fűz, egybe bekapja. Még ő mulat legjobban ezen.

Ráháb megrázkódott.

— És Alirmán — tudod — ő is hazafi lett. Épp azért most mindig gyere hozzám — suttogta Káleb mellére hajtva fejét — s Józsué ölében képzelvén magát, édes, szívós szeretettel fonta át nyakát Kálebnek, a rútnak.

— Mehetek most?

— Ha szabadon bocsátod az asszonyi állatokat.

Künn zaj hangzott fel.

Káleb ismét kilépett.

— Mi az? — kiáltotta odakünn.

A zaj erősödött.

Egy katona járult a főhadvezér elé.

— Bocsáss el uram szolgálatodból, vagy ölj meg, semhogy asszonyi teremtéseket őrizzünk. Szívünk szakad meg. Nem fogadnak el semmi ételt! Ember ezt ki nem birja!

— No jó. Kieresztem. Legyen a ti kívánságotok. Hazamehettek!

És a zúgó tömeggel a katonák eltávoztak.

Ráháb dühösen fogadta a belépő Kálebet.

— Káleb!

Az csendesen mosolygott.

Hozasd vissza a kulcsokat! — könyörgött Ráháb.

— Hozasd vissza!

Ráháb a katonák után futott. Mint ragyogó üstökös, úgy úszott utána aranyhaja. Mindenki megállott.

— Te jó ember, te áldott lélek! — szólt a szóvivő katonához s átölelvén hab karjaival, nyilvánosan megcsókolta.

— Spongya ez a szív, mindent magába szív — gúnyolódott magában Káleb, amint nézte.

A katona örömmel adta át a kulcsokat Ráhábnak s aztán, mint elkötött csikók úgy vágtattak el, szétvinni az egész városban a szépséges udvari asszonynak, az új királynénak valónak, a jóságát.

Káleb pedig jóváhagyólag bólintott. Ő is arra gondolt, hogy még lehet Ráháb e paloták úrnője, csak Józsuét kell elküldeni az új Kánaán követeként hazájába, Egyiptomba, hogy Kánaánnal való tusakodásukat a fáraók velük ne folytassák.

A többit aztán megteszi egy útmutató micri.

Ráháb maga ment a reteszekkel a főrangú asszonyok kiszabadítására s szolgálóleányaival lakására kisértette, mely a királyi paloták ama részében volt, hol Káleb lakott.

IV.

JAJGATÓ GYÜLÉS.

A főrangú nők megborzadtak, amint odaértek. A folyósóknak képekbe rakott szines márványkockáin szőlőszár, almacsutka, narancshéj, libacsont és rákrészek voltak szétdobálva, gyermekek királyi ruhákat teregetve magukra, asztalra rakott székeken, mint trónokon ültek, míg más gyermekek a táncosnők illetlen mozdulatait mutatták egymásnak, egyik-másik kisleány teljesen meztelenre is vetkőzve.

Oh, hogy halmozódnak a szenvedések, . édesanyám szelleme imádkozzál érettem az isteneknél! — sóhajtott Gerle s elfordította fejét.

Egy nagy, vörös teremben, hol Kanáneus bámatos kedvesei várták sorsuk fordulását s inkább szokásból, mint kívánságból, kockajátékot játszottak és kártyát vetettek, megállt Ráháb a főrangú nők előtt.

Arca fehér volt most, mint Kánaán teje, melyben naponta fürdött s gyöngéd pír vonta be két csóknagyságú helyen, mintha a szűzek vérének pirosságából ott maradt volna egy-egy rózsabimbónyi. Aztán ajka megmozdult és édes lett rajta a kijövő szó, mint Kánaán méze. S így ártatlan arccal, kedves, lágy szóval beszélt a főrangú nőkhöz.

— Kedves urnőim, édes gyermekeim! Nem hiu az én szivem, hogy titeket a halál torkából kimentett, nem kapzsi a hála után sem. Jogommal sem élek, hogy odaküldjelek közéjük, a rabszolganők közé.

Bocsánat, szólt Gelgál felesége — azok nem rabszolganők, mert a kánaáni király rabszolgát és rabszolganőt nem tartott.

— Hát mik?

Papnők, kiknek áldozati pénze ott van Aséra istennő szekrényeiben.

— Hisz van itt zsidóleány is! Van minden. Ni, ott is! Hogy hívnak?

Benjamina, úrnőm!

No lám! Amott kaukázusi, amott, ni, még szerecsen is van! Hogy jutottak hát ide? Benjamina is áldozó? Hogy került ide?

— Valahogy olyanformán, mint te, kegyes úrnő! — mondotta a csipős nyelvű Anna nagyasszony.

Hát igen! — vágott vissza Ráháb, asszonyok között elemében lévén — én nem kívánom ezt a kegyet gyakorolni, aminthogy a magam részére sem fogadtam volna el. Tehát jogommal nem élek. Csak egyet kérek s azzal megelégszem: Hirdessétek Jerikóban, hogy akiket az elvakult jerikóiak és vidékiek gyűlölnek, azok a ti jótevőitek.

Csend volt.

Ráháb a csendet félreértette. Bizalommal folytatta a leendő királyné:

— Édeseim! Legyetek a barátnőim!

Egyszerre minden előtte álló megfordult. Gelgál felesége, Chózéé, Tiszafernesé, ezeknek a leányai s Gerle Catha és még egy sereg főúri leány.

Olyant villant Ráháb szeme, hogy a nyomán, mint villámcsapásnál a sújtott pont, lángbaborult az egész arca. Még hajából is mintha apró akás[168]) villámszikrák pattogtak volna elő. Ajkai úgy vonaglottak, mint az ítéletidőben remegő pirosrózsa-szirmok. Keble rekedten zihált, hörgött, mint a föld méhe földrengés előtt. Rémséges volt ez a szép asszony.

— Koldusrongyok! — sikoltotta Ráháb oly élesen, mintha villám csapott volna le. Maga is megijedt a hangjától.

A háremhölgyek nevetve bújtak össze. Legszéleselbet Benjamina nevetett.

— Ide feküsztök a lábam elé, — lihegte Ráháb, amint hangot kaphatott ismét és egy fenyegető pillantást lövelt a tarka asszonysereg felé is.

A fehérruhás női sereg előre fordult. Mert az asszonyok is fehérben jártak, kik férjhezmenetelükig szeplőtlenek maradtak s férjük iránti szerelmüket tisztán őrizték.

— Oh, igen, hatalmas úrnő, — mondotta Gerle, — én, mint Kanáneus leánya a magam és mindnyájunk nevében kijelentem, hogy odafekszünk. Bevárhatnók, hogy fegyveres katonák kényszerítsenek talpad alá. Szégyent az sem hozna ránk nagyobbat, mint amekkora szégyen már akkor érte fajunkat, amikor szent földünkre tettétek lábaitokat s aranysarutok beszennyezte földünket, melyben őseink porladnak. De eléd fekszünk önként és eléd fekszünk azért, hogy megmutassuk, mennyivel megtiszteltebb reánk nézve még ez is annál, hahogy mi egy parázna zsidóasszonynak a barátnői legyünk

És mielőtt módjában lehetett volna Ráhábnak ezt a sértést elhárítani, a leányok és asszonyok előtte földre borultak.

A lángszobor jégszoborrá fagyott.

Majd, mint a tetszhalottban az első lélekzet, megmozdult szivében egy halk sóhaj:

— Segíts Örökkévaló!

'S hogy az örökkévaló segített, ennek jeléül fénysugár villant meg a homlokán Ráhábnak.

— Ez itt nektek dicsőség. Ott nem lesz az.

És Kálebhez küldött katonákért.

Addig a tarka leánysereget vonta felelősségre. Hamarosan belátta, hogy tekintély nélkül, csak annál nevetségesebbé teszi magát, minél inkább vallatja őket. Abbahagyta vallatásukat.

Megjelentek az ajtóban a marcona harcosok arcai.

— Vigyétek e kevély fehérnépeket a nagytemplom elé és egyenes nyakvonalba fektessétek őket! Azután

várjatok! A nép pedig gyüljön össze és a csaba küldjön még katonákat!

A csapatvezető tisztelgett s miután a főhadvezér utasítása folytán a főasszony parancsa szerint kellett cselekedni, a fekvő nőknek felállást parancsolt.

Gerle felzokogott.

Minden arc ijedve fordult felé, aki most rámutatott a csapatvezetőre.

— Oh, hogy ez kánaáni!

A hadnagy arca csodálatosképpen felderült. Épp ily csodálatos gyorsan megfogta a királyleány kezét s kivezette. Künn szinte futva vitte a közeli hatalmas ciprustömeg mögé, ahol kis bibliószlapot nyomott a kezébe s visszament a terembe.

A bennlévők még meg sem érthették, hogy katonai szertartás-e ez, vagy mi, a csapatvezető ismét benn volt!

Ám Ráhábnak az ösztöne megsúgta, hogy ez nem szertartás. Kiszaladt. Izgatottan futkosott ide-oda s amint megtalálta Gerlét, odaugrott s a kis bibliószlapot kitépte a kezéből s a helyzetet most sem értő Gerlét otthagyva, a szívére szorított levéllel visszatámolygott Ráháb a palotába.

— Józsuém! Én szerelmem!

A küszöbnél Kálebbel találkozott.

— Micsoda Józsué?

S a levélre pillantva Káleb, kihúzta testét és ujjával az udvar felé mutatott:

— Pusztulj a szemem elől„ Mózes szent kígyója!

Majd a terembe lépett s a katonákhoz fordult:

— Tisztelegjetek e főrangú hölgyek előtt és illő tisztelettel kisérjétek vissza övéikhez! Külön-külön fogok bocsánatot kérni!

Nem értett senki semmit, csak engedelmeskedett.

A főrangú fehérnépek Gel-gál házába mentek, ahol a férfiak még tanácskoztak. Tudták, hogy őrizet alá vétette feleségeiket, leányaikat a főhadvezér és éppen fegyvereiket hozták elő szolgáik s legszemélyesebb híveiket érte-

sítették, hogy ők is rejtett fegyverekkel menjenek a királyi palotába, amikor megérkeztek a fehérnépek.

El voltak szánva Gel-gál, Tiszafernes, Chózéh, Babarecz, Urkán és a többiek, hogy megrohanják az udvari őröket s hölgyeiket kiszabadítják erőszakkal, ha pedig megtalálják Kálebet és Ráhábot, végeznek velük is, valamint azokkal a „zsidózók"-kal is, akik kánaáni létükre Mózes hitére tértek át. Mert Kánaán már ott állott, hogy ilyenek is akadtak benne. Zsidózóknak hítta a nép őket, de nem bántotta senki. A megvetésen kívül egyéb bajuk nem esett. Az pedig — mondották ők maguk — új vallásukhoz hozzátartozik, hogy a szégyen iránt ne legyenek túlságosan fogékonyak.

Gondolat ellen gondolattal, tudomány ellen tudománnyal, ügyesség ellen ügyességgel lehet küzdeni, de vajjon az érzéketlenség, a durvaság ellen mi lehet a hatásos ellenszer? — Kérdezték a Babarecz hívei egymástól.

— Az erőszak a fegyver.

Indultak. És ekkor megérkezett az asszony- és leánysereg.

A férfiak szeme megcsillant.

— Mi történt? Feltámadt a nép, vagy titeket is Arpád szabadított ki?

— Arpád én vagyok! — mondotta Gerle, kihúzva magát. — E naptól fogva régi nevemet sem viselem. Ez az én nevem. Azok az Arpádok, kik fajunk uralmának a fentartói, azok a sziklaszilárd, szent fundamentumok, alapok erősebbek lettek egy kockakővel. És én e pillanatban tisztán érzem, hogy szent vértanunknak, Azdrahábelnek — leborultak egy pillanatra mindnyájan — a szelleme elhozta szent arpádjaink szellemét, kik betöltik lelkemet s Kánaán megmentésére, trónlépcsője szent kövének — ismét leborultak — vezérel engemet és titeket.

A nap már lefeküdt cipruságyába, halaványpiros terítőjére egy másik terítő borult, sötétkék lepel és isteni mécsesül elkezdett ragyogni fölötte az esthajnali csillag.

— Hazánk napja lealkonyult, — folytatta az új Arpád, de ott ragyog reménységünk csillaga hazaszerete-

tünkben. *Kevesen vagyunk, de vagyunk. Kicsiny a fényünk, de fény.* S míg mi vagyunk, az örök éjszaka nem borulhat szent hazánkra.

Megolvadt a szíve mindenkinek. Az agg Urkán, a mindig viharos, a mindig nagyhangú, némán elkezdett zokogni, odament Gerléhez, reszkető két kezét a ragyogó fehér tünemény halántékaihoz emelte s fejét gyöngéden magához vonván, remegő ajkával homlokon csókolta.

Néma volt mindenki. A legnagyobb érzéseknek nincs szava.

Az új Arpád úgy érezte, hogy ők most hatalmasabbak az egész világnál. Hiszen nem az emberek hatalmak, hanem a lelkek. Szinte fölöslegesnek tartott ennyi erőt.

Most Tiszafernes lépett elő.

— Fajunk szent szűze, kit a hazaszeretet férfiainak és fehérnépeinek csókja avatott szentté

— Úgy van! Úgy van! Szent igaz! — kiáltotta mindenki.

Tiszafernes folytatta:

— Te a hazaszeretet házi szent oltárán őrizd és éleszd a szent lángot a nagyerény e többi papnőivel, — a férfiak egy pillanatra leborultak a fehérnépek előtt — bízd a harc vezetését reám, kinek karját kardforgatásra teremtették, sőt rendelték az istenek! Add szent kezedet kezembe és avass fel vezérnek engem!

Gerle meg is örvendett, de meg is döbbent.

— Nem! Az nem lehet! — szólt rövid, kínos gondolkozás után. — És lehajtotta fejét.

— Miért nem lehet?

— Nem, nem mondhatom meg, — rebegte majdnem sírva a királyleány s Arpádot és hazája sorsát látta maga előtt. Sohasem lesz az övé, ha más küzdi ki Kánaán fennmaradását. A hazát más is megmenti, de akkor szíve szerelmese nem lesz méltó kezére és a trónra. Talán Tiszafernes is a trónra tör!? ... Oh, hogy bármily szentek és igazak vagyunk, mégis a végén mindig csak gyarló, gyenge emberek vagyunk! ... Nem! — nem! — nyögte vonagló ajakkal, csöndesen pihegő mellel a tekin-

tetükkel beleegyezést kérő és sürgető körülállóknak, akik szinte ujjongó örömmel fogadták és majdnem remegve várták, hogy a kőszálnál keményebb Tiszafernes legyen az élethalálharcban vezérük. — Nem, nem!

— Miért nem?

— Nem mondhatom, oh nem mondhatom!

— Sajnálom, nagy urak és nagyrangú hölgyek, — mondta most Tiszafernes, — ha fájdalmat és haragot idézek fel köztetek, de fel kell, hogy szólítsalak titeket, válasszatok! Akik helyesnek tartják, hogy úgy harcoljunk, hogy valamire még tekintettel legyünk a haza sorsán kívül, azok maradjanak hívek a szent királyleányhoz a gyöngédséggel párosult harchoz, akik pedig semmi másra nem akarnak tekintettel lenni, mint csak a haza érdekére, azok jöjjenek velem!

Nem mozdult senki.

Tiszafernes egyedül távozott.

A teremben mélységes csend támadt.

Végre megszólalt egy gyönyörű leány. Egy, a Babarecz leányai közül. Tavvasz, kinek szépsége csakugyan az vala a női nemben, ami a páváé[164]) a madarak közt.

Magas, telt testű, karcsú derekú leány. Királynői termet. Szemét, a gyönyörű kökényszemeket, nagy árnyas szempillák takarták. Ajka csurranó méz, de a sarkában büszke mosoly. Fenséges volt.

— Méltatlan az hozzánk, hogy mi asszir szűzek: zsidónők haját tépdessük. Már az csatavesztés nekünk, ha megragadjuk azt a fegyvert, amit ők fognak.

A nők szemei kigyúltak. A férfiak helyeslően egymás szemébe néztek.

Gerle látta. Keserves görcsös zokogás tört ki kebléből. A nők körülfogták, dédelgették s megsajnálták, mikor a büszke Tavvasz távozott. Apja, anyja, leány és férfitestvérei eleget könyörögtek, hogy bocsásson meg, vígasztalódjék.

— Vigasz! — zokogta fájdalmasan. — Nekem vigasz csak a halál lehet... Azdrahábel...

Jajongva kezdettek sírni az összes fehérnépek.

— Oh, jaj! — panaszkodtak a nők egymásnak — *nem azért pusztulunk el, mert a zsidók erősek, hanem azért, mert mi pártoskodók, gyöngék vagyunk.*

Jajgatva panaszolták egymásnak tehetetlenségüket.

Ha Káleb, ki a királyi palotában régi írástudókból és új költőkből, hazugokból, csalókból, régi háremhölgyekből és új bijahkból, dehenekből, régi és új szikorákból szervezte nagy erővel, ügyességgel és erélyel az új királyi udvart, ha tudhatja vala e gyülés végét, bizonyára jajgató gyülésnek nevezi s továbbra az ilyeneket nem is üldözi, hisz a mulatókban ezek eljátszásával lehet legjobban mulattatni az embereket s megölni az utolsó hazafias csírát is.

A kisírt szemű nők, sóhajtozó férfiak szétoszlottak.

Tiszafernes pedig nem ment ki a fejükből

V.

A SÁRGA ÖRDÖG.

„Édes szép szerelmem!
A napnak legszebb sugara!
Leggyönyörűbb virágja az Édennek!"

Ez volt Józsué levelének megszólítása. Azután nagy darab tiszta hely a hófehér papiruszon. Tovább följebb liliomok, rózsák, gránátalmavirágok és cipruslombok, olajágak festett képei pompáztak. Ismét tiszta hely. Majd a nap volt megfestve aranyszínnel s ennek a közepébe volt beírva:

„Gerle."

Azután megint tiszta hely, utánna újból virágcsokrok s mindezek után jött a következő szöveg:

„A nap leányarc, melyen te vagy a tejszínű fehérség. A te szemeidtől van az ő fénye és orcád mosolya festi a hajnalt pirosra s az alkonyatot biborszínűre. Leomló sugarai a te szemed tekintetéből valók, hajad a sötét éjjel, mely eltakarja orcáját, te vagy királyi homlokán az aranylánc és a rózsa a hajában s a gyöngy az álla alatt.

Szeretlek!

Szeretlek!!

Szeretlek!!!

Oh, kinek nevét csak a napba szabad beirni, midőn tiszta fehérség és virágok veszik körül!

Szeretlek, ahogyan csak egyszer szeretett szív s az is az Istené volt, ki téged teremtett!"

Ráháb elordította magát, hogy a díszmadarak a kalitkát majd szétverték. Aztán rászorította kezét a mellére, mert úgy érezte, hogy szíve kiugrik onnét, vagy a fájdalomtól szétpattan. Végül végigvágta magát a királyi kereveten, a máshová vitetett háremhölgyek ragyogó, puha, búja termében, a szőnyegteremben, egy hatalmas gyapjúágyon.

S itt jajongva tépte dús haját, kaparta arany homloklláncát, mely rakva volt drágakövekkel s a gyöngyöket tépdeste kövér nyakán, messzire hányta a vérvörös hebroni rózsákat fülei mellől s arcát rányomta a gyapjúágy bársony terítőjére.

Káleb, ki előtt ismét ott rimánkodott ama béna legény, kinek a királyi kertben helyet igért, egy garast dobott lába elé a homokba s elküldötte a főrangú hölgyekhez, kéretve őket, hogy bocsássanak meg neki a fogvatartásukért.

Aztán ismét Ráhábhoz ment, ki, mint értésére adták, még ott van a palotában, sőt még jobban berendezkedik. Fontos intézkedések elszólították volt őt rövid időre, de most már hamarosan végez vele. Ártalmatlanná teszi az álnok csábítót, ki addig suttogta, hogy egymást meg ne csaljátok, míg kiderült, hogy ő a legnagyobb, ő a leggonoszabb csaló. Csakhogy már késő a csalása!

— Te naeh-is-den[165]) disnah! — lépett Káleb Ráhábhoz — ugye megvesztél a Józsué iránti tüzedtől! Tehát nem a főúrak lán-ja voltál, nem éjszakázó hálótársuk, nem betakargató, megölelő lepet-je nagyuraknak, sem nem az én pilegesem, hálótársam, feleségem akartál lenni, hanem megveszett nősténye vagy Józsuénak! — ordított ő maga is megveszve, Káleb s a meglepettségében és felindultságában, félelmében tehetetlenné vált Ráháb kezéből kicsavarta a papiruszlapot.

De csak egyik fele maradt az újjai között, másik felét ügyes mozdulattal visszarántotta Ráháb, kétfelé szakítván a levelet. Most Káleb végleg rávetvén magát Ráhábra, lenyomta azt a rengő kerevetre, rátérdelt s kezdette újjai közül kitekerni a papirosdarabot. És már-már

az ujjakat sorban le is feszegette a csomóba gyűrődő papirosrongyról, amikor Ráháb egy utolsó kétségbeesett kézmozdulattal sodrott egyet rajta s szájához kapva, lenyelte. Mire Káleb a szépséges fogsort is szétfeszítette, a levél már eltünt. Gyorsan felállt s jelt adott. Két katona lépett be.

— Jöjjön az udvari ételkészítő mester, a segédeivel.

A katonák távoztak.

Káleb Ráhábhoz fordult.

— Vagy megmondod, mi volt a levélen, vagy felmetszetlek! — hörgött Káleb. — De figyelmeztetlek, hogy a vallomásodtól is életed függ. Ha nem találom elfogadhatónak a szavaidat, a felbontatás még mindig fenyegetni fog.

Ráháb leborult a földre s csókolgatni kezdte a Káleb lábát.

Arra azonban. már semmi hatással sem volt a csalfa asszony. Már a csókjában sem volt delejes áram.

Azonban hirtelen új gondolata támadt a fővezérnek.

— Jól van! Nem bántatlak! — és visszarendelte az érkező késeseket. — De te nyomorult aszon, te reám és a zsidó fajra is kárt, romlást hozó naes-deh-én, én neked most parancsolni fogok és te nekem kutyamódra engedelmeskedni fogsz!

— A kutyánál is engedelmesebb leszek! — könyörgött az asszony, a romlást hozó, aki mostanig szövetségese volt a kémférfiúnak, ki most a siker utolsó csattanója előtt felborít mindent.

— Minden lehetsz, csak asszony ne merj lenni, munkámra romlást hozó, mert akkor hét esztendei várakozási időt kapsz a vaskalitkában az élvenyúzásra.[166])

— Parancsolj, jó uram!

— Válassz! Ha akarod, hogy Józsué bejöjjön Jerikóba, neked vissza kell menned a moáb földre.

Ráháb hatalmas lábai remegtek.

Káleb kemény szívvel folytatta:

— Ha pedig itt akarsz maradni, Józsué sohasem fogja lábát e földre tenni.

Ráháb most arra gondolt, hogy ez esetben Gerle és Józsué nem láthatják egymást többé soha.

— Itt akarok maradni

— És megesküszöl, hogy nem fogsz mást szeretni, mint engem?

— Nem is szerettem soha senkit, csak a sárga ördög, a féltékenység bújt beléd — borult le ismét Ráháb, könynyeket hullatva Káleb lábára s azt aranyhajával törülgetve, az illatossal, mely édesebb, elbüvölőbb volt, mint a susinum, ciprinum, a fahéj, a nárdus, a király-kenőcs, és minden más fűszerszám és kenet illata, mely valaha e termet, az illatok, gyönyörök édenét betöltötte. — Nem, nem szerettem soha, sem őt, sem mást, — sírta Ráháb remegő ajkkal, gyermeki ártatlansággal Kálebre függesztett harmatos szemekkel, csak olvastam levele nagy áradozását, melyet Gerlének írt, elképzeltem, hogyan fogja Józsué szerelmét lihegni az elszáradt liliom... Gerle

Gerle?

— Ő, a drága, hogy fog lelkendezni: „Én szerelmem, én Józsuém!"

— Gerlének szólt a levél?

— A nevét is beleiratta aranynap közepébe — s most Ráháb lelkéből sírt, ami Kálebre is valamelyes hatással volt.

— Mútasd a levelet.

Kapott Ráháb is rajta.

Késő.

A levélnek éppen azt a részét nyelte le, hol a Gerle neve volt megfestve.

A többi, a meglevő részen ez volt: „Éretted lerontom Rabbath Ammont és köveiből megerősíteni Jerikót"..

— Gaz áruló! — pattant fel Káleb, mintha kígyó marta volna meg. — Nehustán isten! — ordított most még kétségbeesettebben Mózes ama bálványképének mondván Józsuét, melyet érckígyó alakjában Mózes is imádott.[167])

És csakugyan kígyó marta meg. Heves hadonázása

közben fordult le egy vipera a melléről. Ott pattogott a gyapjúágyon.

Káleb kétségbeesett halálfélelemmel kezdette mellérőll letépni az aranyos selyemszöveteket és bársonyköpenyt, úgy, hogy azok rongyokban lógtak le róla.

Majd lezuhant a kerevetre, görcsösen rugdalózott egy darabig, aztán megkékülve, megüvegesedett szemmel végignyúlt az ágyon, gyűrűk tömegétől ragyogó fekete ujjait görcsösen belevágva melle bőrébe. Úgy maradtak azok ott egy kis piros folt mellett, mintha kővé meredt karvaly-körmök lettek volna.

Ráháb pár pillanatig várt.

Aztán ránézett a halott fővezérre, megfélemlett egy pillanatra, mert rettenetes volt annak a tekintete fehér szemgolyóival, aztán rémülten menekült a földön pattogó kígyó elől, futtában rálebbentve a halottra barnabársony köpenye szárnyát.

VI.

A MEZTELEN ZSIDÓLÉLEK.

Ráháb a szomszédterembe ment, amely óriási fehérmárvány medencéjével a háremhölgyek úszócsarnoka volt.

Most is langyos, illatos vizek hullámzottak benne. Az óriási fehérmárványteremben döbbenve állt egyedül, de aztán lehányta magáról a ruhát s belegázolt a kristályhullámokba. Megállt, haját derekára csavarva egy óriási csiszolt ezüst tükör előtt. Szerelmesen nézte magát, feszesen kétfelé álló emlőit, gyönyörü csípőit, észbontóan szép lábait s megrészegülve szépségétől és szerelmétől, nekiment a tükörnek, s előbb ajkát, majd egész testét odaszorította képmásához s csókolta:

— Józsué, Józsué! — sóhajtozott, majd éneklő fájdalommal kiáltozta a neki édes nevet.

Káleb, aki nem gyilkosságnak esett áldozatul, hanem a kígyóval varázslatot csinált, felült és körülnézve, az ajtóhoz ment s azt elreteszelte és megállott előtte.

Ráháb most megkereste a jeladó zengőt és megmozdította. A hárfahanghoz hasonló hangra egy oldalajtó megnyílt s herélt jött be.

— Ki vagy te? — mosolygott Ráháb.

A fürdőőrök főnöke.

— Hát mondd, kedves főnök, szabad ide férfiúnak jönni?

Csak a királynak.

De a király én vagyok!

Káleb megvakarta göndör fürteit a másik teremben.

Ráháb halkabban folytatta:

— Ide most bejöhet, akinek én parancsolom. Ha a királynak női háreme volt, nekem most férfi háremem lesz.

A herélt gondolkozott. Nem mert ellentmondani. Ráháb tudta, mi segit.

Egy zacskó sékelt kapsz, ha elküldessz valakit rögtön Badáért és megüzened, hogy hivatom.

Az eunuch meghajtotta magát. És kiment.

Ráháb fürdött.

Nemsokára megjelent Bada. A fürdő-őrfőnök vezette be a kis oldalajtón, úgy, ahogy ők szoktak bejönni.

Bada és Ráháb szembeszaladtak egymással. Majd Ráháb bevezette a költőt a vízbe.

— Mit parancsolsz, szépséges úrnőm? — kérdezte aztán a költő, miután ajka mézét szívta a szépséges isteni teremtménynek, kinek ruganyos teste olyan volt, mint az anyagpazarlás és a műteremtő nemes mérsékletéből elő-álló isteni arányosság.

Káleb fülét annyira odanyomta a cédrusajtóhoz, amennyire annak merevsége megengedte.

— Mit parancsolsz tündöklő lábu leány, melynél szebb oszlopon szent csarnokok sohasem állottak? — ismételte Bada.

Szépszavu hangszered legszebb dalát! Izgatót, mámorítót!...

— Tehát amilyent csak most tudok csinálni!?

— Gyönyörűséges zsidódalt! Amilyent epedő pásztorleányok énekelnek a kútak vályuinál, a tavasszal párzó kecskepárok mellett.[168])

— S kihez szóljon?

— Józsuéhoz.

— Fejedelmi jutalom jár érte.

— Meglesz!

— Tehát!

És szép mély hangján énekelni kezdett a költő, hogy

Ráhábnak vajként olvadozott a szíve s ráhajolva a költő vállára, ajkát beleolvasztotta zengő nyakába.

A költő fújta:

„Királyi ágyasházba várlak,
Te cédrusfa-oszlop,
S miként a szőnyeg,
A lábadhoz omlok.
Oh, Józsué!
Oh Józsué!"

Oh Józsué! zúgta a nagy teremben s hangját megsokszorozták a falak.

Ráháb szeme vizes fényben ragyogott.

A dalnok folytatta:

„Gránátalmaborral megitatlak,
Királyi házban,
S balkezem fejed alatt tartom
Betegen, lázban,
Oh Józsué!
Oh Józsué!"

Ráháb melle lihegett. A költő puha derekát vadul ölelve, zúgott:

„Kereslek, éjjel, te pusztai tűstoszlop,
Ágyasházamban is.
Ha meg nem foghatlak,
A pusztulásomba visz.
Oh Józsué!
Oh Józsué!"

— Pusztulásomba visz! Pusztulásomba visz! — hörögte Ráháb rettentő szorításban — betege vagyok az irántad való szerelmemnek, oh, költő s ha Józsuét, a hódítót asszonyi módon üdvözlöm, azt az irántad való szerelmemnek köszönhetem

A költő lecsillapodott a víztől, amelybe belebújt.

Józanon mondta:

— A dalok ára hatezer sékel.

— Ezüst?

— Arany!

— De hiszen máskor ezer ezüst sékelért írtál egy dalt! — mondta Ráháb árnyas, elváltozott arccal.

— Most is.

— Három a vers!

— De három a párja is!

— Milyen párja?

— Amiben Józsué szól hozzád. Megírom s Józsué el fogja neked küldeni.

Ráháb gyermekké vált. Szeme felragyogott.

— Azt is megírod?

— Hogyne!

— Noshát!... De tudod, ugy-e, azokat a szép és édes dalokat, miket pásztoraink énekelnek?

— Hogyne! Ha volna egy király, aki megfizesse, összegyüjteném, mind megírnám azokat. Címül tenném: *„Énekek éneke"*. A szerelemről soha szebben még nem daloltak, mint őseinknek ezek az évezredes nótái, mik nemzedékről-nemzedékre maradnak fenn.

— No, talán akad majd zsidó király, aki ezeket összegyüjteti, megiratja vagy tán maga megírja — jósolta Ráháb. — Milyen dalok, Istenem, királyleányok, ha hallják, pásztorok karjába szédülnek, ha van bennük egy csepp vér!... Milyen dalok!...

Elmerengett Ráháb s úgy szavalta:

— „Juh vagyok, mely feljő a feredőből s kettőst ellik!... Csipőim kösöntyük!... Köldököm kerekded csésze?!" — és mosolyogva fordult a költő felé — „Termetem pálmafa, melyre felhág" Józsué Bada... — ismét hamisan mosolygott s magához vonta a költőt — íme!... „emlőim szőllögerezdek" ah... — és ellágyulva elpihent szépséges feje a Bada mellén.

Majd ismét feltartotta égő arcát:

— „Inyem a legjobb bor, engem kíván ő... a mandragórák illatoznak... s haj! lennél te nékem én atyámfia, ki az én anyámnak emlőjét szopta, hogy téged kívül találván, megcsókolnálak..."[189])

Rátapasztotta gyönyörű bíborajkait Badára és sikoltva szorította magához.

— Ezeket dalold!

— Holnap.

A vízbe lökte a költőt, hogy csakúgy csobbant a víz.

— Akkor holnap kapod a pénzt.

— Hohó! Jer, most add át!

— Akkor is csak hármat, mert csak három van megírva és ezüstben.

— A másik háromezer előleg.

Más előleget adtam én

— Mit?

— Hát a csókjaimat...

— Ez ajándék — mondta a költő.

— Rosszabb vagy a piaci zsidóknál.

Felöltözött. A költő is kiment.

És ekkor megnyílt a hárem felőli ajtó s megjelent — Káleb.

— Elég volt a játékból! — fogadta színlelt méltatlankodással Ráháb Kálebet. — Elismerem, hogy ügyesen csináltad a kígyóval való szemfényvesztést, mert látom, hogy az volt, olcsó piaci mutatvány, de ismerd el, én ügyesebb kis játékot játszottam. Akarod tudni, mit akartam?

— Nem! — mondta Káleb a dühtől teljesen berekedve. — Most pedig nyugodjál bele sorsodba. Örökös pincebörtön lesz büntetésed.

— Káleb! Megúntam már a játékot, éljünk való életet!

— Élj a várfalak alatt olyant, amilyent akarsz, vagy amilyent tudsz. Azt se bánom, ha az ostromnál, vagy a fal lerombolásánál kiszabadulsz, de Józsué ostroma fölötted fog lefolyni. A pénzemet többé nem csalod bijah dalokra ki!

Az óriási fehér márványterem elsötétült Ráháb szemei előtt, minden ezüst tükrével és kristályvizével, ezüstláncú hintáival.

És a másik pillanatban benn voltak azok a katonák, kikkel a jerikói főrangú fehérnépeket vetette fogságra ő. S midőn sikoltani kezdett Ráháb, Káleb annak a palástnak a sarkával gyömöszölte be a száját, melyet Ráháb az ő holtnak vélt testére lebbentett.

Az asszonyi lélek kimeríthetetlen mélységű és gazdagságu rejtek. Mint a föld, mert hiszen hivatása is az, ami a földé. Mélységeiben a szenvedélyek izzó lávája sustorog, vagy rejtett barlangtengereknek vizét hordozza el nem apadó könnyeiben, avagy aranynak, ezüstnek, a világ mindenszínű drágakövének, az erények ezerféleségének kincseit rejtegeti, a romlástol megóvó sót, a gondosságot, hozza fel onnét, vagy a gránitjellemeket, mikből fiai országokat épitenek. A tiszta üdítő kis forrást, a gyermeki kedélyt, tisztaságot. Fenn pedig? Életet termel, nemes fűszerszámokat, az élet szépségét és kedvességét és jóságát. Amit a kenyéradó mezők, az erdők fái és a kertek virágai adnak, az mind kebléről és lelke virágoskertjéből való.

Mit rejtett ezekből magában az a nő, ki királynő trónjára vágyott s ki az asszonyok között első asszony akart lenni?

A föld mélyén leszorított izzó lávát. Egyet vet magán. A begyömöszölt palástdarabot kilöki a szájából s bár rögtön begyömöszöli Káleb azt ismét, annyit tud mondani:

— Mégis csak téged szeretlek, nyomorúlt! Majd eljő az idő, amikor megtudod!

Biztos benne, hogy ha feldúlt lelke viharának csillapultával ismét a vére hatalma alá kerül Káleb, ismét a régi, gyönge, szerelmes ifjú lesz.

És megnyugodott Ráháb, mint a föld alá szorult láva. Sőt örvendett, hogy meg nem fojtotta, vagy vízbe nem ölette a szörnyű indulatú ember.

— Életem hajszálát — rebegte magában — utolsó mondásommal megtartom. S ha ennél egyéb nem maradna is, én, míg élek és Jehovah velem lesz, egy hajszálon is felmászhatok a pincéből. Vagy ha egy hajszálon nem, sok hajszálon igen.

VII.

INDULÁS A PÁLMAFÁK VÁROSA FELÉ.

Józsué, eltemetvén Mózest Moáb földjén, Béth-Peórral szemben, elindult napnyúgatra, hogy átkelvén a Jordánon, megostromolja és elfoglalja Jerikót, azután a többi várost mind a nagy tengerig, mind a harminc uralkodó zoltánjával.

Áron tünődött:

— A Nébó hegyén, a Piszga tetején Mózesnek is megmutattam a földet, melyet Józsué el fog foglalni, de neki nem szabad tovább mennie, féktelenül indulatos természete miatt, mert megemésztené a népet, ha kapkodó parancsainak valaki ellene mondana. Maga mondta: „... én nem megyek fel köztetek, mert keménynyakú nép vagy, hogy meg ne emésszelek az úton" Hiszen a pusztában is azért tehetetlenek már negyven év óta, mióta Egyiptomból kijöttek, mert egyik lázadás a másikat éri, Mózes miatt — izgatta önmagát Áron. — Egyik vezért a másik után veri agyon tevelábszárcsonttal, vagy ami a keze ügyébe akad. Igy aztán tervszerű hadjáratot nem lehet folytatni, de még indítani sem.

Józsué ott állott a felkelő nap fényében, a harmatos fűben, egy forrás lejtőjén, a nagy sürgés-forgásban.

Sittim alatt állt majdnem az egész nép, mert most már nemcsak „az Egyiptomból kijött 80.000 bélpoklos és rühös", hanem az egész Sziriában és Arábiában, valamint az északi hegyes vidékeken kóborló zsidók is Józsué

néprajába gyűltek. Arábiában kiaszottak a sívó homokon, északi Mezopotámiában pedig s még inkább a Kaukázus Karpeótjaiban,[170]) hideg hegyeiben didergett a félmeztelen testük a szkiták, a „bundások"[171]) között. S leginkább azért nem maradtak ott, mert úgyis hítták ama népeket, hogy sékelek, azaz: okosok, előrelátók, meggondolva cselekedők, kik a hivatlan vendégeknek azt mondották: a hegyeken kívül tágasabb. Hogyne mentek volna hát Józsué hívó szavára, hogy meghódítsák a tejjel és mézzel folyó *Alföldet,* azaz: Kánaánt?![172])

Három millió zsidó gyűlt össze Sittim alatt.[173]) Mind kész a — meghízásra — gúnyolódtak ők maguk is önmagukkal. Kitől féljenek? Azoktól az apró államocskáktól, kik közül, a kittákat kivéve, a legnagyobb is csak 20.000 harcost tudott kiállítani?. Az egy Damaszkuszt[174]) kivéve, tán ellenállásra sem taiálnak! Ott erős kitták laknak. De mindegy. Még az ők vaskalapácsaik sem tudják összekovácsolni a kánaániakat. A veszély sem. Megijednek az ők 40.000 harcosuktól. Erre fogadtak a fegyveres seregek mögött lévő szamár-táborban. Két darab kecskesajtot tettek egy ellen, hogy elfoglalják a tej- és mézforrásokat.

A forrás közelében álló Józsuéhoz két bekötött szemü embert vezettek. Amint levették a köteléket, nevetni kezdettek. Két jerikói ismerős volt. Bemutatták Kanáneus levelét, melyen a királyi pecsét is rajta volt, odavitették ajándékaikat, a rengeteg élelmet, lisztet, szárított húst, szárított halat, élő, hízott lúdak ezreit, vesszőketrecekben; a juh- és báránycsordákat, a száznál több tömlő bort, az aszalt szőllőt ládákban, a fügét és datolyát ugyanúgy és a szép ökröket, bivalyokat, lovakat, szekereket, mik ezeket hozták s a sok olajat, drága kenetet és fűszerszámot és a Szidonból való drága öltözeteket

A királyi levél átadása után elővették a küldöttek, akik úgy jöttek, oly jókor és oly áldásthozóan, mint az Isten angyalai, ama félcserépdarabokat, amelyeket Ráhábék az elinduláskor kaptak. Józsué is elővétette a nálalévő másik féldarabokat s összetevén azokat egymással,

úgy összeillett mind a négy, hogy amint összenyomták azokat, a törési vonalak is eltűntek.[175]/a)

Józsué arca úgy ragyogott, mint a felkelő nap s enynyi hűség láttára szemei megharmatosodtak a meghatottságtól.

Oly hálásan nézett az előtte álló követekre, mintha Jehova állott volna oda, angyalok képében.

Azok pedig felolvasták Kanáneus levelét.

„És mondának Józsuénak: Bizony kezünkbe adta az Úr azt az egész földet; megis olvadt már a földnek minden lakosa miattunk".[175]/b)

Midőn pedig Józsué mindent meghallgatott és megértett s a kiaszott népnek az újabb csempészett kánaáni élelmet kiosztotta, hogy már ne egyék az anyák a gyermekeiket, az egyik kánaáni követ, aki nem volt más, mint Bada, átadja dalait az ünnepelt Józsuénak s mindjárt el is énekeli, — a pusztán végigzúgó hangján.

A Józsué közelében levők sóvár izgalommal hallgatják a durva, ledér dalt, de Józsué arca elvörösödik a haragtól s félrefordul.

Majd a Ráhábhoz szóló éneket akarja bemutatni az egész úton a júhbőrtömlőkön ülő részeg hangművész, amikor Józsué a költőre néz őszinte szánakozással s int, hogy elég!

A fogadtatásnak vége.

Józsué elrendeli az indulás elhalasztását azon okból, hogy a körülmetélések még nem gyógyúltak be,[176]) a követeket kijelölt sátraikba vezetteti, ő pedig visszavonul vezéri sátrába, Áronhoz, aki most testőrszolga képében tartózkodik mellette.

Áront csakugyan nem lehet megismerni, mióta a Hór hegyén eltünt a köznép szeme elől. Megöregedett, összeesett. Társaságban való fiatalos kedélye eltünt, mogorva lett, mélytüzű szemei helyén csak ijesztő üregek vannak. Arca, mely szakállának fehérsége mellett olyan piros volt, mint a havas hegy fölött pirosló lemenő nap, egyszínű lett a szakállával.

Bántotta nagy tervének borzasztó eszköze. Ez rágta

a lelkét éjjel-nappal. Hogy faja újraszületéséért elpusztíttatja annak egyrészét. A nőkkel, a gyermekekkel együtt. Mikor erre gondolt, ha járt, meg kellett állania, ha állott, le kellett ülnie. És le kellett feküdnie, ha ült s ha feküdt, nem tudott aludni, szeretett volna meghalni, hiszen úgyis megvolt zsibbadva a szíve, a lelke, tetszhalott volt, élőhalott.'[177])

Most is ilyen fektéből hivatta Józsué a sátrába. Alig tudott megmozdulni, de amint a szolga megmondotta, hogy Kánaánból követek jöttek, egyszerre lobbot vetett a szeme s úgy ugrott fel, mint egy fiatal harcos.

Hátha hírt hall a fiáról!

Hátha más módot gondolt ki, más tervet eszelt ki népe feltámasztására s elvetette ezt a rettenetest, *amely való ugyan a mostani embereknek,* de nem bírja terhét az ő lelke s nem fogja elbírni a jövő évezredeknek az ő lelkéhez hasonló emberei előtt, emléke a felelősséget.

Óh, Arpádom, mennyire megbocsátanám neked, ha ebben nem tisztelnéd apádat és nem engedelmeskednél szülődnek! Bár annak a kicsi ártatlan galambnak a szerelmes turbékolása eltérítene ettől a szándékodtól, Kánaán elpusztíttatásától!

Hamarosan Józsuénál volt.

Az meggondolván hirtelen haragja helytelenségét, sátrába hivatta, fővezéreivel együtt a jerikói küldötteket is, választatván a tömlők közül ciprusi bort s vágatván kövér kánaáni állatokat és lakomát készíttetvén, vendégül látta környezetét.

A lakoma végeztével pedig belsőbb sátrába vonja Áront, kivel röviden már a lakoma előtt is közölte, hogy Jerikóban a zsidóknak ellenálló pártot ütöttek a főrangu kanáneusok, köztük Gerle is, a főrangu fehérnépek támogatásával s hogy ebből Eleazár, habár a főpapi díszeitől megvált és kánaáni nevet vett fel s habár epedő szerelemmel szereti ma is a király leányát, nem csatlakozott e lázadó párthoz, hanem híve a zsidóknak.

Józsué azt várta, hogy Áron örvendezni fog ezen. De rosszullét fogta el, hogy bort kellett szájába önteni.

Áron magához tért.

— Miért szomorodtál meg ennyire, atyai barátom?, — kérdezte gyermeki szánalommal Józsué.

Áron látva, hogy sorsa betelt és neki végig kell játszania rettenetes tervének rettenetes szerepét, füllentett.

Gyermekem jelleme okoz fájdalmat nekem. A vére is úri vér, nevelése is úri nevelés, Kánaánba való indulása előtt is az volt az utolsó szavam hozzá, hogy: Úr légy mindig! . És ime — rebegte Áron remegő ajakkal — a kánaáni úri fajt siratva — nem tud úr lenni — veled szemben.

— Velem szemben?

— Igen.

— Hogy Gerlét szereti?.

Azért. Holott te nyugodt szívvel és baráti. úri bizalommal bíztad reá

— Óh kedves öreg barátom, és uram — mosolygott jóindulatulag Józsué ezért sohase búsulj. Hiszen sem ellenem nem vét, ha szíve szerelmet érez Gerle iránt, sem engem ki nem játszott, meg nem csalt. Ezt tudom!

— El kell onnan jönnie! — állott fel Áron, csodálatosan csillogó szemekkel. — Én halálomat érzem s meg nem halhatok, míg ő mellettem nem lesz!

— Hisz odamegyünk!

— Nem, nem megyünk!

Józsué rettenve nézett Áronra, aki ismételte:

— Nem megyünk! Én nem megyek! Hivasd, hozasd el Eleázárt, a fiamat! Én nem megyek.

Most Józsué lett kemény.

— Nem! — mondta sötéten, komoran, most már Józsué is.

— Én reá bíztam Gerlét, csak úgy hívhatnám, úgy hozathatnám el, ha Gerle is jönne. Az pedig lehetetlen.

Mikor Mózes a királyi foglyokat visszaküldte Kánaánba, Józsué azon volt, hogy Mákla menjen s vissza se jöjjön hozzájuk. Ha nem szeretné őt Gerle, bevonul Kánaánba s atyjától fogja kérni őt.

— Lehetetlen, hogy elhozassam őt — ismételte Józsué — lehetetlen, mert Mákla, féltékenységétől üzetve, utánna rohanna s nekem itt óriási teendőim között felfordulásokat csinálna. Hisz ismerem, láttam, mikor itt volt, hogy amaz asszonok közül való, kik vészt és romlást hoznak. Ha látnád, hallanád, micsoda megfüdült dalokat küldött nekem!

Áron összeszedte az erejét s hogy tisztábban lássa az egész helyzetet összes körülményeivel s helyesebben tudjon ítélni, hajlandó volt meghallgatni a dalokat.

— De előbb — úgymond — le kell tompítanom testem érzőszálait

S kimentek a lakomázók közé. Alig hajtott fel egykét serleg bort, intett Józsuénak, hogy hajlandó hallgatni a dalokat.

— Ezek az öreg emberek vérét is feltüzelik, mint a bőr alá eresztett kecskevér — bíztatta Bada az öreg embert, azt hívén, hogy eddig öreges szemérmetességből s hidegvérüségből nem volt kiváncsi a dalaira.

Bada ismét megeresztette hangját.

Azonban alig énekelt néhány fordulót, Áron megrázkódott s kifelé indult. Józsué odament s a belső sátorba vezette.

— Az öregnek megártott a ciprusi — súgta hunyorgatva Bada a mellette lévőknek s tovább harsogott és azok tovább gyönyörködtek és egymásután szöktek el a bijáhkhoz...

Józsué arcán mélységes szomorúság ült.

— Hát ennyire nincs semmi erkölcsi érték a mi fajunkban? — sóhajtotta. — Mi lesz velünk más népfajok közt? Hiszen egy ilyen dal, ami a nép lelkéből fakadt, tehát népmérték, elegendő ahhoz, hogy elriasszon minden nemes, tisztaérzésű embert tőlünk.

Áron, ki ismét megkönnyebbült némileg, vigasztalta Józsuét.

— Jerikóban most mást nem is művelhetünk, mint ilyent, hisz célunk a bomlasztás.

— De Mákla részemre nem bomlasztásra iratta ezt

a verset s ez a zsidó költő sem akart engem szétbomlasztani.

— Hát igaz — felelte Áron. — De én biztosra veszem, hogy e verset vagy Káleb írta, vagy ő küldötte ide.

Józsué tágranyitotta nagy, őszinte, tiszta szemeit. Áron folytatta:

— Ezt ő rendezi, hogy téged elriasszon Máklátói, akit — mint értesültünk, úgy-e?

— Igen.

— ... Szeret. Mint ravasz teremtés, bizonyára tapasztalta Káleb, hogy a mi szégyentelen dalosaink és naeh-is-dénjeink milyen eredményesen riasztják el e szellemtől, ez erkölcstől a jóérzésű, ép erkölcsü embereket, sőt azokat is, akik tisztátalanok és erkölcstelenek, (de rózsalevél alatt, mint a kis bogár) s ez adhatta a ravasz legénynek azt a gondolatot, hogy ezt a durva dalt neked elküldje.

Józsué beszólította a költőt.

Az nagy hajlongások között lépett be a belső sátorba. Vágott közben a szemével, sejtvén, hogy a két főember „levél alatt" még „csípősebb" dolgokat szeretne hallani. S már köszörülte is a torkát.

Józsué azonban összeráncolt homlokkal fogadta.

— Dalok eladója, amit most tőled venni akarok. ezúttal egészen más

— Parancsolj, nagy úr! Vitéz vezér! Csillaga...

Józsué legyintett.

— Őszinte szót szeretnék venni.

— Szolgálhatok Uram! Száz arany pénz!...

— Ha meggyőződöm, hogy igaz, amit mondasz, az összeg tízszeresét kapod. Ha azonban ellenkezője igazolódik be, életedet a százszorosával sem mentheted meg...

A költő elsáppadt.

— Tehát! — mondotta Józsué, — tudni akarom, ki iratta ezeket a verseket és ki küldötte el?

— Ráháb iratta és Káleb küldette el — lélekzett fel a

költő, ahogy meggyőződött, hogy pénzt még úgyis kereshet, ha igazat mond.

Áron mély szemeivel a költő szemeibe nézett s helyeslően bólintott. A királyi bortól is és attól is, hogy meggyőződött, miszerint lelki szemei még mindig a régi tisztán látók, megifjodva fordult Józsuéhoz, miután az intett Badának, hogy kimehet.

— Mint tudod, — fordult Áron Józsuéhoz, — Mákla szerelmes beléd. De Káleb is Máklába. Mákla hódító szándékkal készítette a dalokat s Káleb valahogyan bizonyára rajtakapta, aligha ez a költő neki is el nem adta, ha nem adta, akkor ügyetlen volt. Káleb elküldette neked, mert bizton számított rá, miután Jerikóban megtanúlt különbséget tenni dal és dal között, arra, hogy Máklát halálosan meg fogod utálni, mint förtelmes paráznaasszonyt.

— Erre ugyan nem volt szüksége. E nélkül is utálom a... eh! de ha ez volt a célja, azt tökéletesen elérte vele.

— Miért mennék hát? — kérdezte Áron — Kánaánt meghódítottuk!

— Dehogy hódítottuk! Ha nem az ottlévő zsidóink tették a benszülötteket zsidókká, hanem a benszülöttek alakították át véreinket kánaániakká?! Mert hiszen mi más erkölcs e súlyos napokban való széthúzása és veszekedése Kálebnek és Ráhábnak, ha nem kánaáni erkölcs?

— Az most már mindegy. Kánaánt az már meg nem menti, ha már a zsidók is villonganak egymással. Legfölebb együtt pusztulnak el. De elpusztulnak mindnyájan. Úgy-e, addig nem veszekedtek, míg alul voltak? Most hogy a veszekedés úri fényűzését is megengedhetik maguknak, ez csalhatatlan jele annak, hogy urak lettek Kánaánban... Nem megyek! Hozasd el a fiamat! — Áron, a szemérmes, szemlélődő faj Áronja kezdte önmagát is megútálni önmaga előtt. Nem akart már egyebet, csak elrejtőzni. S hogy önmagát se lássa, meghalni. — Hozasd el a fiamat!

Józsué ismét elszomorodott. Hogy lehet arra csak gondolni is, hogy ő Eleázárral szemben ilyen gyávaságot kövessen el?

— Atyai barátom, tégy le e kívánságról! — szólt kezét összekulcsolva, Áronhoz.

— Nem tehetem.

— Az életemet kell áldoznom, ha nem hajolsz. Pedig arra a népemnek szüksége van. Igy kívánja ezt Jahveh, az akarat Istene. Nekem élnem kell!

Áron csodálkozva pillantott Józsuéra.

— Miért az életedet? — kérdezte s utánna a lélekzete is elállt.

— Azért — egyenesedett ki valami hideg, fönséges elhatározással a zsidó vezér, — mert nálad nélkül nem megyek. Ha nem megyek, Gerle nem lehet az enyém. Le kell róla mondanom. Le is mondok. Le tudok. De meghalok. Nem azért, mintha nem tudnék nélküle élni. Tudok. De nem akarok!

Áron megdöbbent az akarat ekkora hatalmától. Az ő fajában ez mindig szunnyad, csak a végveszélyben ébred fel. Igaz, hogy akkor aztán ég és föld sem állhatnak ellen neki.

— Várj! Még egy tervem van. Hozasd el a fiamat. És én elmegyek veled. Én is elmegyek veled. De én is csak meghalni.

— Ezt sem fogadom el.

— Akkor hát jöjjön, aminek jönnie kell! — kiáltotta Áron, — akkor menjünk, igyunk, hogy agyunk elkábuljon és szívünk ne érezzen mást, csak könnyelmüséget! Utánunk az özönvíz! — S míg Józsué odahajolt és zokogva ráborult Áron csontos kezére, úgy csókolva azt, mint szentséget, Áron magában utánna mormogta előbbi szavainak folytatását:

— Mert örök átkunk, hogy ezrek életét fel tudjuk áldozni szent haragunkban, de egyet nem tudunk odaadni a nyugalmunkért, az életünkért sem. Egyiptomban is az ártatlan gyermekek ezrei és ezrei estek áldozatul! Oh, bár akkor váltam volna el Mózestől, ezektől!

És engedte, hogy Józsué kivonszolja az ivók közé, ahol mint magával sodró örvény, úgy kavargott a jókedv tündérvize.

S Józsué is, aki megmozdulásakor a zsidó nép végzetét siratta lelkében, hogy ők az átkai bomlasztásukkal, erkölcseikkel az emberiségnek s hogy amikor ontanak, építeni nem tudnak, hanem maguk is a romok alá kerülve, pusztulnak el, mint a féreg az összeomló ház törmelékei alatt, Józsué is úgy lépett ki az ivó társaságba, mint a napsütésben kinyílt rózsa.

Amint a társaság meglátta, hogy jókedvüek a vezérek, felugráltak s elkezdettek táncolni valamennyien.

— Mint a szamár a roskatag hidon — mormogta nevetve Áron. — Igaz, hogy a hidat is összeontják, de ők is a folyóba vesznek.

Józsué hallotta.

— Hacsak üres tömlő nincs az oldalukon.

— Dehogy van. Elbizakodottsággal mindig terhelve van a hódító feje. Hacsak nincsenek köztük üresfejüek, akik önzetlen célokért küzdenek. *Hiszen oly hiábavaló minden nagy világrengető eszme!* Egyes emberek kis önző céljai, vagy gyenge pillanatai meg tudják megvalósítását hiusítani. Vagy ha megvalósúlt, egy másik kicsi pont épp így akármikor megsemmisítheti Jobb, ha iszunk!

Illogattak. Józsué örömében, Áron bújában. Egyforma jó indítóok mindakettő.

Bada erősen iparkodott, hogy kedvében járjon a két hatalmas úrnak. Szeretett volna valami nagy érdemet szerezni, hogy igazmondását készpénznek vegyék s ő már most kaphassa meg az igaz beszéd jutalmát, a tízszerest.

Igyekezett Józsué érzékeit csiklandozni, de dalai most is olyan sorsra jutottak, mint elébb.

Ekkor a jó szimatja új gondolatra vezette.

Odafordult Áronhoz, amint Józsué lehúnyt szemmel andalgott, Gerlére gondolva, odafordult, hogy csináljon hát ő, aki úgylátszik jobban ismeri e különös ember kivánságát, csináljon ő dalt!

Áron visszakapta a fejét. De most Józsué kinyitva

a szemét, serleget ragadott s Áron szemébe nézve, ivásra bíztatta, csendesen dudolva.

Áronnak a fia jutott eszébe s a fiáról az ifjúsága . Amikor ő is Elisát meglátta!

Szeliden pillantott vissza Áron Józsuéra. Józsué szemei még melegebbek lettek.

A bor is égette már az Áron vérét. A vér a szívét. Fiatalnak érezte magát. Szép lelkének gazdag gondolatraja a leány Elisa felé úgy rajzott fel, mint a mező pillangóraja a nap felé. Vagy a méhraj. A képzelet birodalmának tarka raja ifjúsága virágos rétjét kalandozta be. Egyik szép kép után a másik jelent meg lelki szemei előtt. Úgy érezte, hogy szíve mézzé vált, lelke napsugárrá és megzendült lelkében ifjukori szerelmének mély rezgésü húrja . .

Fiának képzelte magát s Gerlét látva keblén, mint virágbokrétát, halkan dudolni kezdett.

„A napot nézem,
S szívemben érzem
Képed.
Túl lelkem árnyán
Repül angyalszárnyán
Lényed."

Bada félrefordult s nevetve savanyúra fintorította arcát. De amint visszafordult, kutyahűséggel hallgatta az öreges, csendes nótát ismét.

Áron lehúnyta mélytűzű szemeit. Csak sima, nagy boltozatu homloka fénylett s úgy énekelt kissé nagyobb hévvel:

„Volnál napom,
Kis angyalom;
Szívem volna Isten ege
S te állanál benne, Gerle.
Nem mehetnél,
Velem lennél."

Bada unalmában lehajolt, hisz Áron úgy sem látta s elkezdett sarui szíjjával babrálni, játszani.

S az asszir tudós lelki felmagasztosultságában felál és szép mély hangon erőteljesen énekli:

„Ligetté változik szívem,
Az én Gerlém benne pihen.
Rózsává válik a világ,
Minden csillag egy-egy virág.
És a legszebb: Gerle,
Szívem szép szerelme."

— Beh egyhangu, beh vérszegény! — nyögi magában Bada.

Józsué, mint gyermek a szivárványt, úgy nézi Áront s aztán, amint szemük összetalálkozik, újból kezdik a dalt s most már ketten énekelik. A beszélgetők elcsitulnak, a zeneszerszámok elcsendesülnek; mindenki ezt hallgatja.

Új, ismeretlen világ tárul a hallgatók elé. Mi ez? Miféle fényes tájak, soha nem hallott hangok, nem látott emberek? Már Kánaánban volnánk?

A mulatságnak vége lett. Sírva, szunnyadva, az emberek kidőltek. Lefeküdtek.

S mikor napok múltán Józsué felült a teve hátán lévő díszes chész-be,[178/a]) kezében volt az Áron dalainak másolata s szívében ott zsongottak azoknak édes dallamai, mint százhúru hárfának égi zengése.

— Gerlém! Drága Gerlém, megmentem tiszta, nemes fajodnak kincseit. Örvendj, hogy engem rendelt az Úr országotok átvételére!

S a három millió ember elindult a pálmafák városa felé. Elől a szerelmes, gyöngéd szívű vezér, utána a hatalomra vágyó papok, katonák, követve az éhes és nyavalyás nép félelmes tömegeitől.

És az egész úton, mely Sittim mezejétől a Jordán napkeleti partjának száraz medrü patakjaiig terjed, gyönyörüséggel volt tele az éhes és vérszomjas seregek fővezérének lelke.

Így érkezett a Jordán zúgó habjaihoz Józsué, a teve hátán csillogó, ékes karos chészén, mint fővezér, hatalomban és dicsőségben, de lelkében könyörgő kolduskép-

pen és méltatlannak érezve magát egy kis virágszirom-ra abból a mérhetetlen virágrengetegből, amivé átváltozott már az egész világ az ő szerelmes szívének színes szirmain át nézve.

— Gerlém, drága Gerlém, mi volna az a tett, mely felérne mindavval a szóval, mi ajkamon van! De hol van a szó is, mely megközelíthetné szépségét annak, ami lelkemben neved körül ragyog!?

Gondterhesen, bánatosan csüggesztette le fejét, amint leszállt a tevéről és megállt a víz partján. Majd ismét felemelte azt, de akkor már ajka megremegett.

— Ugy-e, útálod a fajomat?..

Hangja megcsuklott.

— Óh, a zsidók sokat ártanak az egész világnak, de az egész világnak együttvéve sem annyit, mint ama keveseknek a fajtájukbeliek közül, kiket Isten nem választott ki Majdnem azt mondta lelke nagy keserűségében, hogy a világ tönkretevésére.

Áron teljes lelki közönyösségben ült egy teveháton.

S Józsué, az országhódításokra, a harmincegy országok leigázására indult zsidó fővezér csendesen sirdogált a nagy Jordán partján, mint árva gyermek az ő nagy egyedülvalóságában.

A Genezáreth felől jövő habok büszkén zuhogtak s aki parancsolni fog a büszke haboknak, kis könnycseppek súlya alatt oly tehetetlennek érezte mgát, mintha világok omlottak volna vállaira a pálmák városának közelében.

VIII.

A TEKINTÉLYT MEG LEHET ÖLNI

Mikor Káleb Ráhábhoz ment az édenterembe,[178/b] a palota más részeibe szétszórt háremhölgyektől jött. Hogy rajtakapta Ráhábot olyan levelezésen, amiről ő nem tudott, ki akarta verni fejéből az észbontó széptestü asszonyt és meglátogatta sorba a különböző vidékekről összeszedett, különböző fajtáju, különbnél-különb kecsességü, részben kiskoruktól gyönyörűségre nevelt és formált leányokat, hogy válasszon magának egyet, akinek szépsége ki tudná verni a fejéből ezt a rózsák alá rejtőzött kígyót, Ráhábot.

Királyoknak való valamennyi. Szemük láng, ajkuk méz, testük a poklok csodája. A napsugárhaju Bijelka[179]) ki a havas hegyek közül való, csodálatra méltó volt. Hosszan elnézte, bámulta, de szíve nyugodt maradt. Hajának napszínű fénye, bőrének tündöklő fehérsége elkápráztatta, de a büszke kék szemekből oly hidegség áradt feléje, hogy kiment tőle. Büszke fönségében fölérhetetlen volt a dús, fényes fekete haju Birág[180]) is, oly termettel, milyet halandó még nem látott, a rózsaszín leplet szétfeszítő mellel, hosszú, domború csípővel, melyet szerelmesen ölelt körül a reácsavart sárgaselyem szoca-naah[181]) s a selyemfátyol alól elővilágító karokkal. Árnyas szemeiben csendes láng lobogott. Ajka sarkaiban, szelid nagy szemeiben édes mosoly játszott, hivogatott, de vakító fehérségü fogainak derüs csilláma mintha kinevette volna a közeledőt.

— Tovább!

A nagy, feketehúsú áfrikai Loha, megnézte a főúrat, aztán elnevette magát s letérdelt a kerevetre. Elfordúlt a nagy úrtól.

Benjamina?. Ő a nyakába ugrott s oly égető csókokat nyomott Káleb rusnya arcára, hogy az belekábulva fejtette le magáról az égő testü leányt.

A többiek sírva fogadták. Sokan szidták, gyalázták, szemébe. Fellázadtak ellene. Ők nem maradnak itt, mondották a hevesebb vérmérsékletüek. Kiragadták őket közös pompájukból. Nem gyönyörködhetnek egymásban s egymás dicséretéből magukban. Nincs, akivel versenyezzenek, egymással. Nincs akit elirigyeljenek egymástól, de úr sincs, akinek szerelmére büszkék legyenek. Nem hízeleg nekik senki, mint a király, kedvenceinek. Nem kapnak ajándékokat, szép ruhákat, mandragóra, kásia, fahéj, ambra-illatot, édességeket, mézgyümölcsöket, mikkel Kanáneus oly bőkezüen ellátta, ahogyan a gondolatukat is kitalálta.

Káleb nem értette, hogy mi panaszuk lehet, mikor jóllakásig ehetik a húst és van annyi ruhájuk, amivel ha akarják, betakarhatják magukat, van hol lakniok.

Az egyik leány nyers őszinteséggel megmondotta:

— Állatoknak tartassz minket, nagyúr? Azt hiszed, nem élünk mi lelki életet s hogy nem szeretjük .?.

— Kit?

— Kit! Hát Kanáneust! A nagy urat...

— „Úr, úr". Mindenfelé ezt hallom, — ment ki ettől is Káleb, mert mintha megbánta volna nyerseségét, kerevetére bújt és sírt ez is — én nem tudom, mi bújt az összes palotákba! „Úr, úr", suttogják mindenütt s ha tudni akarom, miről van szó, hallgatnak, mint a halott. Hát nem vagyok én is egy úr?

Ahán! Tudom már! — és Ráháb termei felé indulva, a homlokára ütött. — Ezek belecsontosodtak az udvari szertartásokba. Itt mindennek az a lelke Várjunk csak! — és gondolkozott a széles oszlopcsarnokban. — A főudvarmesterem nem sokat ért ezekhez, Alir-

mánt vissza nem hozhatom... Hm... Talán az írástudók mestere: Kusomir! A titkok tömlöce, borja semmi életjelt nem ad magáról. Egészen megfeledkeztem az öreg Kusomirról, az én tolmácsomról. Engem most is meg fog érteni az öreg.

Odament. A sötét, titokzatos, néma földalatti folyosón megborzongott. Beh más, gondolta és mormogta, kémnek járni ilyen helyen és beh más országvezetőnek!

Elért a titkok tömlöcébe. Kusomir és a többi tudós, úgy a földalatt, mint a föld színén, mint a magasban, elvoltak merülve tudományos búvárkodásaikban és munkájukban. [182]a) A föld mélyében halott embereket és állatokat boncoltak. Ezt pokolnak hítták és csak a halálra ítélt és kivégzett emberek holttestét volt szabad s csak a katonaság szemhúnyása mellett, felboncolni. Mert a halott, még a bűnös is: szent. A megtámadtatásnak és megszégyeníttetésnek kitett halott ember maga nem védekezhetik. Ezért minden más élőnek a védelmére szorul. Az élő emberre nézve is szégyen és megalázás a megtámadtatás, a megszégyeníttetés. Ám az elégtételt vehet. Könnyel a nő, vérrel a férfi, egymás pártolásával a kettő, lemoshatja. De a halott erre képtelen. Az Isten hát a védője a halottnak. És a király. És mindenki; minden élő. A védelem eszközlői a papok, a tudósok.[182]/b

— Mely szentségtörő jár itt? — kiált tehát az agg Kusomir, midőn az őrök jelentik, hogy a főhadvezér, levágva a halottak pincéjének őreit, oda belépett.

S már indult le a pincébe, mikor szembe vele, ment fel a főhadvezér a földszinti lépcsőn.

— A főpap engedélye nélkül itt a királynak sem szabad járni! — kiáltotta izgalomtól remegő hangon a mester.

— Nono, öreg, a főpap én vagyok!

Tajtékzó düh fogta el Kusomirt, mindamellett, hogy tudta, miszerint Kanáneus helyett most ez uralkodik.

— Azonnal távozz és a főpapnak meggyónván bűnödet, kérd a feloldozást. Ha ezt nem igéred, innen élve nem mehetsz ki! — ordított Kusomir mester.

Káleb megijedt.

Az örök nem mertek rá kezet emelni. Ez a vén vakbuzgó megteheti.

— Megteszem, — mondta Káleb gúnyos mosollyal, — de ha már itt vagyok, megnézem az írás, festés, képfaragás, gyógynedvkészítés, a gyönyörápolás tudományának termeit, itt a földszinén és az egek titkainak tudományos szerszámait fenn az üvegtetejű tornyokban.

— Nem lehet. Nem szabad.

Káleb összeráncolta a homlokát. Komolyan és sürgetve szólt:

— No, öreg, ne bolondozz, mert megharagszom. Hová mégy? — lökte mellen a zokogva induló agg embert a főúr.

— Eressz!

— Nem méssz!

Kusomir a haranglapokhoz lépett. Hevesen összeütötte a nyelvformájú érclapokat. A zengés betöltött mindent.

A pincéből fel, a tornyokból le, a földszinti termekből összegyültek az emberek.

— Jertek, — mondotta Kusomir ünnepélyesen, — tegyetek róla, hogy a szentségtörő jóvátegye bűnét, vagy elvegye büntetését és elmondott mindent.

A tudósok összeráncolták homlokukat, földresütötték szemeiket, ami azt jelentette, hogy a mester haragját osztják és elhatározásának engedelmeskednek.

A titkok mestere Káleb felé fordult ismét:

— Távozz!

— Nem távozom!

— Akkor mi fogunk. De tudd meg, hogy áldozatra megyünk az ércbika torkába.

A nagyúr megijedt. Ha Azdrahábel megtette, hagyján. Bolond volt. Egyedül volt. S bár ezek is bolondok, de százan vannak. S ha egy bolondból száz lesz, a százból lehet ezer, abból százezer és millió és akkor...

Elmosolyodott.

— Jó, jó, no, hiszen megyek! — szólt Káleb. Csak

hűségeteket, lelkierőtöket akartam kipróbálni. Megyek. Megyek a főpaphoz. Azután pedig elküldöm jutalmaimat.

El is ment. Gyorsan.

Épp oly gyorsan godereket küldött a szent titkok pincéjének titkos kijárataihoz, téglát és szurkot és vakolókanalat és kalapácsot, körzőt és háromszöget vittek oda s a Káleb gyorskezü *kőművesei* még azon éjjel befalazták a tudósokat élve az ő sirjaikba, tudományuk hajlékaiba.

És Káleb nem törődvén többé azzal, hogy van-e tekintélye, úrnak elismerik-e, szeretik-e, tisztelik-e a királyi palotában, ment Ráhábhoz, hogy legalább őt megtartsa magának, mindig erősebben és erősebben fellobogó vágyainak.

És ime, Ráhábot még meztelenebbre vetkőzve kellett látnia a Józsué iránti szerelmében s kellett látnia a költőben magát, hogy hogyan teszi csúffá ez a viperaasszony.

És éppen szemlélődött a Ráháb elhurcolása után a márványcsarnokban és a szőnyegteremben, hogy oda vissza fogja hozatni a háremhölgyeket s csak azt várta, hogy a dühös katonák távol legyenek a rugvakapálózó asszonnyal, amikor az ajtó a hátánál nesztelenül megnyílt s két kéz hátulról hirtelen vaserővel befogta a szemét, másik két-két kéz a két karját szorította le, a negyedik, ötödik ember a két lábát s villámgyors mozdulattal lenyomták az ottlévő két hatalmas fehér márványoroszlán hátán nyugvó, pihenő kőpadra.

A heréltek szobájából léptek a fürdőőrök a fürdőcsarnokba s azok vetették magukat a kis oldalajtónak háttal álló főúrra, szeretett és tisztelt, jóságos királyi uruk hatalmának bitorlójára. *Ezek már régen beszélik, hogy inkább fogadnák Kanáneus kezéből a vesszőt, melynek ütésében is érzik az atyai jóságot, „mint ezekéből a kenyeret, melyet könny nélkül csak a kutya tud megenni."*

S mire észbekaphatott volna Káleb, hogy vele mi történt, feje lókantárszerű kötelékekkel volt bekötözve s bár a ruhát meghagyták rajta, ő már egyformává tétetett a fürdőőrökkel.

— Nyomorult! — szólt egy mély hang a vérveszte-

ségtől ájuldozó Kálebnek — elvehetnők az életedet, de csak azt vettük el tőled, ami neked több az életednél és elvettük azért, hogy ne lehessen több ilyen gazember, mint te...

Belédobták Kálebet a fürdőbe s száját felszabadítván, az oldalajtón át eltüntek. Káleb tehetetlenül ordítozott, válaszul vissza szólt az egyik.

— Fürödj!

Ráháb ezalatt ott térdelt a börtönben, dús aranyhaján. Abban a pincében nem volt ketrec ugyan, mint ahová a kánaáni főrangu fehérnépeket záratta volt Káleb, de pince volt az északi várfal királyi pincéinek egyik üres szakaszában. Innét is a borokat, még a százesztendősöket is, lassanként átcsempészték a Jordánon túli seregeknek, így hát bármit keresett is Ráhábnak a gyarló világossághoz már hozzászokott szeme, nem találhatott, minek segítségével kiszabadulhatna, vagy bár hírt adhatna azoknak, akiknek még van szivük.

Ki van vele? A nagyurak megúnták, elhagyták. Csupán Bada járt még hozzá, az is csak a pénzéért... Igaz! A szent pap, mikor elvált tőle, azt mondotta, azért hagyja el, mert gazdag és visszatérne hozzá ismét, ha valaha ismét szegény lenne. Hát lehet-e ennél szegényebb?

Erre a gondolatra, hogy ő szegény, gyöngyörű fogait összeszorította, úgy, hogy megcsikordultak azok. De aztán megrettent a gondolattól, hogy kitörhetné s abbahagyta. Inkább vadondús haját kezdette tépdesni, mintha az tehetne róla, hogy itt van.

Hátha tehetne! Szálak maradtak a kezében, melyet most magasra emelt a világosság felé. Vissza nem teheti. Eldobni sajnálta. Hisz mindig szerelmes volt ő maga is testének e legészbódítóbb szépségébe. Szerelmes szive minden szenvedelmével.

Szikrázó szemmel nézte hajszálait, mintha fel akarta volna perzselni, hogy ha már nem az övé többé, semmisüljön meg. Aztán elkezdette két keze közt dörzsölni, majd arcához nyomta, belesúrolta abba arcának égető

lángjait, aztán az érett szőlőgerezd feszességével feszülő melléhez húzta s ott súrolta, csavarta, majd derekára, csípőire, lábaira, mindenfelé, felkacagva annak csiklandós, édes áramától...

És amint így sodorta, csavarta, póráz formára sodródott össze a néhány aranyszál.

Gondolat jutott eszébe. Feláldozni haját az életéért. Mert bizonyos, hogy Káleb, mihelyt szükségét látja, életét veszi. Eddig is tudta, hogy másoknak adja magát, sőt ő szállította, adta-vette Káleb. De nem volt kényes, mert céljai voltak vele. Ha most céljai úgy kívánják, végez vele. Bizonyára úgy kívánják, hogy ide tette.

Neki mindenáron meg kell menekülnie. Még pedig gyorsan.

Kötelet fon a hajából s megszökik börtönéből, mely belülről pince, kivülről azonban a várfal legfelső magasságában van; alatta az óriási mély árok.

Hiszen ha naponta csak egy hajszálat tépne ki, akkor is közelednék a megszabaduláshoz, távolodnék az elpusztulástól, mindennap.

Ha naponta csak egy hajszálnyi reménnyel több él a szivében a szabadulásra, szivében már téphetetlen volna a menekülésben való bizodalma.

— De én nem tépdesem egyenként. Talán idő sem lenne arra. Addig tépem, míg birom s az erőszak indulata érezhetetlenné teszi a testi fájdalmat. Rajta! Akarom!

Még aznap erős, hosszú kötelet készített, vad szenvedéllyel kitépett hajából. Kétszer olyan hosszút, mint az ő teste.

A várfal magasságát jól megtudta mérni, hiszen a tetején lakott sokáig. Tudta, hogy mekkora kell.

Ha még holnapig életben lesz, holnap még egy ekkorát fon s a kettőt összeköti. Az testének négyszerese. A négyszeres hosszúsághoz jő még az ő teste hosszúsága, mit szintén a kötél hosszúságához kell számítani. Igy alatta most már csak annyi ür fog maradni, ha csüng a várfal oldalán, hogy abban a lábujjhegyre való ugrást megkockáztathatja anélkül, hogy lábait kitörné.

— Ime, mire jók hatalmas combjaim is, — suttogta magában s szeretettel megveregette gyönyörű oszlop-lábait.

Le fog ugrani.

Másnap is csak az ételt és a vizet adták be. Nem csináltak semmit vele.. Megerősítette magát s újból a munkához fogott. Megint kitépte egy csomó haját, még egy kötelet font abból, azután a kettőt összekötötte s a kockakövek göröngyein, melyek a pince felől nem voltak simítva, felmászott a nem börtönre, hanem borospincére készült ablakhoz és kitapogatva egy a kövek között levő nyílást, a csomósvégű hajkötelet oda belefektette s az ablak belső részén levő nyílásnál a kötélcsomót megakasztotta. Tág ugyan, de ha teste súlya ránehezedik, a csomó oda fog szorulni a nyílás széléhez.

Most Adonaihoz fohászkodott s fejét és vállait, miután a kötelet kidobta a mélységbe, betolta az ablaknyílásba.

Tovább kúszott.

De ekkor hideg verejték lepte el. Jő valaki? Nem. Vagy tán borzalmas a mélység? Nem. Kerek, széles csipői nem mentek be még az ablaknak a belül tágasabb nyílásába sem. Hát még sem borospinceablak ez, hanem lőrés a létráról nyilazó és parittyázó harcosoknak! Külső felén már a válla sem fér ki. Mi lesz?

Úgy érezte, omlik össze minden, olyan dübörgés hangzott most feléje mindenfelől.

Most a zaj az ajtóhoz ért...

— Jehovah!

Az ajtó kinyílt s fáklyafény mellett Káleb és két katona jelent meg a pinceajtóban.

Káleb azzal a feltett szándékkal vetette börtönbe Ráhábot, hogy ott fogja tartani mindaddig, míg Józsué be nem vonul Jerikóba s találkozni nem fog Gerlével Ezt a találkozást végignézeti Ráhábbal, bosszúálló büntetésül azért, hogy szerelmét kijátszotta, bolonddá tette, megcsalta. De úgy nézeti végig, hogy Józsué nem láthatja Ráhábot.

Azonban most belátta, hogy Ráhábra még mindig szüksége van. Még pedig éppen most sürgős szüksége. Ezért kellett felkelnie lázbetegségéből.

... Borzasztó óra volt az...

... Kiáltozásaira a közelben lakó Bijelka és Birág szaladtak volt a fürdőcsarnokba s vezették szobájába, ahol az odahívott metszők gyors segélyt nyújtottak neki. De nagy lázba esett. Majdnem belehalt.

Most mégis, habár alig csillapult a láza, felkelt, vezeklésből is, szükségből is és szólítja Ráhábot.

A főrangú fehérnépek az Aséra-szentélyben, a papok és papnők támogatásával gyűlést akarnak tartani. A papok is nagyon izgatottak lettek, mert jövedelmük ijesztően kezd csökkenni. Legutóbb is, habár soha nem látott mennyiségű liliomos-sátor volt a szent berec-ben, szűz áldozati pénz alig folyt be a templom szekrényeibe. A szűzek megtartották maguknak ártatlanságuk díját. Állatáldozat is oly selejtes és a máskoriakhoz képest oly kevés gyűlt össze, hogy a vásárlóknak kénytelenek voltak hibásakat is eladni. A zsidók belekeveredvén a vallási ügyekbe is, még ha áldoznak az isteneknek, akkor is kárt tesznek, elkorcsosítják a szertartásokat, a gonoszabbak pedig szándékosan is megszentségtelenítik, amint azt Azdrahábellel, a szent ballossal [183]) is tették. És így tovább.

— Vesszenek a zsidók! — adták ki a jelszót s a templomot, élükön Babáh-val, szemfényükkel, felajánlották a gyűlés céljára a főrangú fehérnépnek.

Ő az utóbbi időben azt a fogást tartotta helyesnek, hogy megengedi az ilyen gyűléseket, hadd váljanak tehetetlenségükkel nevetségesekké s hogy legyen anyag a dalosoknak, játékosoknak a mulatságcsináláshoz. De ezt nem engedheti. A templom kényes dolog. Annak még mindig nagy a hatalma. És mindig nagy lesz. Egyszer egyik templomé, máskor másik templomé. Egyszer kevés emberre, máskor sok emberre. De valamelyik mindig és valamelyes tömegre mindig nagy hatással lesz. Ime, még az írástudók is milyen babonásak! Hogyne lenne maga

Babah, a főbabonamester,[184]) kit Ráháb szemei sem tudtak megbabonázni!

Tehát zűrzavart még mindig csinálhatnak a papok. Tudnak csinálni.

Ő ezt nem engedheti. A várost kényszeríteni fogja, hogy zavar, ellenállás nélkül fogadja a zsidókat.

Azon a szolgálaton kívül, hogy Józsuét megszabadítja Ráhábtól, aki pedig most már neki sem kell, azt a szolgálatot is megakarja tenni a szerelmes szívű fővezérnek, hogy a város szép meghódolásával a Gerléhez való közeledése is jobban biztosíttassék s hogy a békegalambja Józsuéhoz vezesse a kis Gerlét is. Ő, látja, király nem lehet, ő a kánaániakba nem rakhat zsidó szívet, hogy őt szeressék s enélkül, íme, már nemcsak szemmel verik az udvarban is, amire ugyan hederítene, hanem még merényletekre is vetemednek, amit még meg sem torolhat, mert még csak halavány nyoma sincs a fürdőcsarnokbeli merényletnek. Nyomban felszáradt, mint a vizes lábnyom, a márványon.

Ő hát erre nem törekszik. Ki tudja, Józsuéval is megküzdhetne-e? Kiegyezik önmagával, felehaszonra. Legyen övé Kirjáth-Arba. Legyen az ő Hebrona. Odamegy. Ott nem ismerik. Sok embernek, kivált úrnak, az a jó, ha mindenütt ismerik. Ő épp ellenkezőleg van.

— Ráháb! — kiáltotta a börtönajtóban.

És a halálra vált Ráháb lehullott az ablakról s nagyot zuhant a szalmán.

IX.

AZ ÚR HATALMA.

— Úgy-e, nem bírtad ki nálam nélkül, kis gonosz!? — fenyegette Ráháb Kálebet, amikor már ismét a Káleb piros-bársony termében voltak s kacéran hunyorított szemével a szép asszony, kinek kacérsága megtépázott felehaja mellett szánalmasan nevetséges volt.

Azt hitte Ráháb s arról szentül meg volt győződve, hogy vagy nem tudott nyugodni Káleb, míg ismét nem látta, vagy belépésekor, amidőn meglátta a dúrva sziklakövek között a mindennél bársonyosabb és mégis mindennél acélosabb testét, a vakító fehér, isteneknek való lábainak csodálatos vonalait, egyszerre minden vére meggyúlt s úgy vette volna le, ha le nem zuhan, mint egy égő házról a zsarátnokos gerendát, amelynek égetése azonban nem fájós, hanem édes, mint a lépes méz.

Bizonyosan nem tudott nyugodni. Meg is látszik rajta. Igen sáppadt. Duzzadt, máskor piros ajka is most halványkék és petyhüdt. Szemei körül rettenetes karikák vannak. Mi történt ezzel az emberrel?

— Úgy-e, nem bírtad ki nálam nélkül, kis gonosz?

Ez a kérdés Kálebet önkénytelenül is figyelmeztette, hogy amiről nagy fájdalmai és kínos aggodalmai között könnyen megfeledkezhetet volna, gondoskodjék arról, nehogy Ráháb megtudja, mi történt vele. Hogyha szerelmében tartózkodónak látja, higyje azt, hogy tud magán uralkodni, nincs kiszolgáltatva kegyelemre vérének és

Ráhábnak, hogy az tehát keménységének vakon engedelmeskedjék.

— Úgy-e, nem? — és cirógatta Ráháb Kálebnek tüskés fürtjeit.

Káleb akarta mutatni, hogy szereti. De csöpp hatással nem volt rá Ráháb, pedig az ismét csábító igyekezett lenni.

Kálebet Ráháb iránt nem a test művészi szépsége kötötte le. Nem a szemei voltak azelőtt szerelmesek a gyönyörű arcba, hajba, testbe, hanem a vére, a dúshúsu, forró asszonyba. Szemei most is szerethették volna, lelke, szépérzéke gyönyörködhetett volna a természet művészi játékában, mely oly gyönyörűvé alkotá ezt az asszonyt.

De Káleb most hideg volt.

— Nem tudott kierőszakolni belőle Ráháb egy csekélyke vallomást sem.

Csak fájdalmasan nézte Ráhábot s igyekezett atyai jóságú lenni.

— Beteg vagy én fiam, beteg vagy! De hát mondd, mid fáj? Mondd!

Káleb majdnem felordított úgy testi, mint lelki fájdalmában.

— Beteg vagyok. Beteg — mondotta Káleb. — De nem testileg. Lelkileg.

Ráháb rájött a baj okára. Ezt a bűntudat furdalja azért, amit vele tett.

— Én nem átkoztalak, édesem, hidd el, a börtönben sem. Mert ha valaki úgy megtéved, mint te tévedtél, velem szemben, az csak úgy bánhatik valakivel, ahogyan te bántál velem. Most is esküszöm neked, tévedsz! Ezerszer tévedsz! De én nem vádollak...

S Ráháb örülvén életének és hogy azt továbbra is megóvhassa e dühös „vadmacskától", ellágyult hangon folytatta:

— Nem vádollak, sőt kérlek, mondd, mi bajod, hogy megszüntethessem, vagy legalább enyhíthessem fájdalmaidat.

Káleb is úgy pillantott Ráhábra, mintha az meghatotta volna.

— Jerikó asszonyai — nyögte a beteg főúr -- és elbeszélte szaggatottan, hogy Jerikó asszonyai, leányai és papjai mire készülnek. S a végéhez megjegyezte, hogy most már végső elkeseredésükben arra is készek, hogy öldöklést rendezzenek.

— És a Gerlice is ott lesz, úgy-e?

— Ott.

Ráhábnak meggyúlt a szeme. De nem szólt, hanem kérdőleg nézett Kálebre.

Káleb folytatta:

— Én természetesn a békességet szeretném, sőt a barátságot. Hiszen régi arab közmondás, hogy „egy csepp mézzel több legyet lehet fogni, mint egy tömlő ecettel."

— Én mézet fogok oda vinni, — igérte Ráháb, aki most már a legvégső eszközöktől sem akart többé tartózkodni, hogy Kálebnek szolgáljon.

— Semmi anyagi eszközt meg nem vonok arra a célra — felelte Káleb. — A hatalom pedig, magától értetődik, rendelkezésedre áll. Csak az is természetes, hogy a terv eszes és nagyszerű legyen.

— Bízd csak reám! — biztatta Ráháb Kálebet. — A hódoló főrangú fehérnépeket Gerle fogja Józsué elé vezetni!

S e pillanatban elfordúlt Ráháb, mert érezte, hogy arca rettenetesen eltorzúl egy pokoli képtől.

— Nono! — ámította Káleb Ráhábot. Mert nem akarta, hogy még sejtse is Ráháb, miszerint ő Józsuét és Gerlét akarja a nagy ünnepies bevonulásnál összehozni.

— Józsuét a jerikói művelt nők nevében te fogod üdvözölni.

— Oh, ha tudnád, mennyire igazat mondtál álnok szavaddal! — mondotta távoztában, künn az oszlopcsarnokban Ráháb. — De megálljatok gazok! Csak még egyszer szabad és szükséges lehettem!

S nagy melle lihegett.

— Az életét vehetném el annak a sáppadt holdsarlónak, de ez nem volna elég gyűlöletemnek, hanem! — és összeszorította fogát is, öklét is!... hanem csúffá, csúffá! — sziszegte majdnem őrjöngve — csúffá teszem, olyanná, hogy undorodás, vagy nevetés nélkül ne tudjon reá nézni Józsué!

És nemsokára már a pálmák ligetében a kényszermunkásoknak ezrei dolgoztak.

Tervrajzaikkal fajtájabeli mérnökök szaladgáltak, hogy a főnikiai mesterek által elkészített terveket a földre lemérjék.

Mert az építő, díszítő, rendezőművészet is már az ők gondjaik közé tartozott. Főnikiai és kánaáni építőmestereket hozattak Jerikóba, összeszedték az ottvalókat is és nagy összegeket igérve, terveket csináltattak. Mikor aztán készen volt egy-egy gyönyörű terv, megdicsérték a vállalkozók, hogy nagyszerű, remek, de véletlenül éppen nem nekik való s vagy félredobták, vagy pár garast fizettek a papiruszlapokért, vagy valamivel többet, ha kikészített állati bőrre voltak rajzolva. Ők maguk a készítők nem valósíthatták meg a terveket, mert nem kaptak megbízást a gazdag zsidóktól építésre. S jóformán már csak azok építettek nagyobbszabású dolgot. A katonaság, a kormányzat is, mind mind a gazdag vállalkozóknak adta ki az építést. A mestereknek ilyesmihez pénzük sem volt. De ha az építtető adott volna is pénzt, amit sok esetben megtettek, nem kaptak munkásokat, mert az összes munkásokkal a zsidók rendelkeztek. Azért kínáltak hát pénzt egy-egy lázongó természetű mesternek az építéshez, hogy lássa meg, hogy ők mindent megtesznek nekik, amit ember megtehet, de mit csináljanak ők, a zsidók, mikor a magukfajta kánaáni munkások is csak zsidónak akarnak dolgozni?!

— Igazuk van! — mondották a kánaáni urak, mikor ezek panaszkodtak.

Így aztán dolgoztak ők is, hátuk mögött fogukat csikorgatva a zsidókra. S miután most már csak ebből éltek és szegényül éltek, versenyezve, egymással tüle-

kedve, egymásra irigykedve, árulkodva, a zsidókat szemükben imádva, nem vállalkozhattak.

S míg ezek éjnap görnyedve dolgoztak pinceszobálkban, a gazdag vállalkozók az ők munkáikkal mentek pénzt keresni.

A tervek kivitelénél nagy mozgékonyságot mutattak a zsidók. Kánaáni munkások vállán ülve, jöttek-mentek az építkezés helyén és rendelkeztek.

A pálmák ligetében mindenekelőtt egy óriási tisztást vágattak. Napokon át pálmatörzseket cipeltek hátukon a munkások százai, be a városba.

Az igavonó állatokat felemésztette a falakon álló katonaság nappal. Éjjelenként pedig a Jordán felé hömpölygő raj.

Úgy a pálmatörzsekből, mint más fákból és különféle anyagokból a főhadvezér rendeletére a katonák szórakoztatására szolgáló épületeket rögtönöztek a falak tetején. A mélységben járó nép nagy hálával és megnyugvással nézte ezeket, hogy mily atyaian gondoskodnak az ők védelmükről.

S a célszerű erő- és munkabeosztás kedvéért a városba fát cipelő kényszermunkások kifelé mentükben ósdi főúri kéjlakoknak márványköveit hordották ki a pálmák ligetébe, miket eladósodott gazdáik engedtek néhány száz siklusért lebontatni.

Voltak néma munkások is. Ezek a keleti falak pincéiből is sok követ kihordottak s vagy a mezőre menők közé vegyültek el, vagy terhükkel a fal tetejére kapaszkodtak fel.

Folyt a munka mindenfelé. Építés és bontás.

— Ez az élet! — hangoztatták a zsidók s dicsőitették a hírharang torony kikiáltói a pezsgő életet.

S a nép bár sóhajtozva, azt mondotta:

— Ez, úgylátszik, csakugyan így van. Sovány, kemény, kicsiny a kenyér, amit adnak s a könnyünk hull rá, míg vértől serkedő ujjunkkal gyermekünknek nyújtjuk, de kenyér. Ha nem adnák, éhen halhatnánk. Voltak olyanok is, akik éhen haltak. „Rongyainkat takargatjuk,

hernyóinkat hizlalgatjuk. Ez az életünk, ez a végzetünk" — írta egyik kánaáni költő s szavalta otthon — két embernek.

Egy másik költeményt írt e címmel: „Óh te kenyér, ha beszélni tudnál!" — a zsidók kezébe került s a Chajnachal-ban mulattak rajta 100 estén.

A pálmák ligetén túl levő tehéngondozók is adnak enni a teheneknek. Pedig ők is megehetnék a gabonát. De ha nem szállítják majd be a megparancsolt tejet, suhog és csattan és vérpatakot hasít a bambuszvessző a meztelen, napégette hátukon.

A kiírtott pálmák helyén a földet márványlapokkal borították. Márványasztalokat és márványmedencéket készített a sok ezer serény kéz.

A királyi palota nagy fürdőcsarnokának márványmedencéjét és burkolatát is szétszedték s oda építették át.

— Ne használja egy ember, használja az egész nép. Az övé, mert neki való.

Még az elcsigázott testű emberek lelkét is felüditette a kellemes, új gondolat, hogy talán az egész nép, minden ember király lesz. És csak egy ember fog dolgozni, a király. Mert pihenő óráikban ezt énekelték a pincékben a kunyorálók, a zigányok, a zingák s ezt ordították a tornyokban — mert már azok is megszaporodtak — a hírharangozók. Micsoda boldogság!

— Rajta, a munkára! Úgy se soká tart! — biztatták a lovagló munkafelvigyázók és mérnökök, vállalkozók az embereket.

S a györnyörü, napsütötte helyen csak úgy csillogott a népéden.

Sokkal zajtalanabbul dolgoztak benn a sűrű pálmaerdőben. És csak éjjel dolgoztak. Minden dúslombú pálmakoronába méhkast helyeztek el. Mind körül az egész tisztás mentén.

Ezt meglepetésnek szánták, erről tehát, habár nem is volt mélységes titok, kevés szó esett. Senki még csak nem is sejtette, mi készül itt.

A tisztás ragyogó márványmedencéinek rendeltetése azonban tudott, sőt hirdetett dolog volt.

Ezt az országigazgató Káleb építteti a nép számára. Még pedig úgy és arra a célra, hogy amiként az istenek számára feláldozzák javaikat, sőt szűzességüket és életüket is, tegyék ezt továbbra is, ha jónak látják; élettelen és érzéketlen tárgyaknak ekkora áldozatot hozhatnak, de hozzanak áldozatot a szegény népnek is, amelyért úgy jajonganak. Sírnak és jajonganak, hogy a zsidók kicsúfolják és meggyalázzák szent isteneiket, kiktől annyi szép és jó dolgot várnak s nem engedik isteneik jóságos nevét még egy napon sem említeni a zsidók „vérszomjas" Istenével, de azért a népért nem hoznának áldozatot.

— Igen! — mondotta Ráháb főrangu kánaáni hölgyeknek, kiket magához hivatott a palotába. — Népmulatságot rendezünk. Egyik öröm az lesz a népnek, mert azt szereti, az kell neki, hogy tejben-vajban lássa feredni az élő istennőit. A másik a szépségükben való gyönyörködés, a harmadik az .

De amint ezt felemlítette Ráháb, a főrangu nők undorral fordultak félre. A figyelmes Ráháb, bár nem tudta megérteni, mit lehet ezen kényeskedni, abbahagyta a népjóléti intézmény ismertetését, csak még azt jegyezte meg, hogy egy új társadalom köteles a nép jobb táplálásáról is gondoskodni.

— Ha tehát — fejezte be előadását, — a főrangu kánaáni nők kétségtelenül beakarják bizonyítani, hogy szeretik azt a népet, amelynek pusztulását úgy siratja hazafias lelkük, jöjjenek áldozni a népszeretet oltárán.

— Minden kánaáni nő, akinek még van valamelyes vagyona, sőt olyanok is, akiknek maguknak is alig van mit enniök, tápláljak és ruházzák a maguk házi szegényeiket s ezt teszik a papok is az isteneknek hordott áldozatokkal. Ez ősi, teljesen bevált, ezerféle jó következménnyel járó szokás törvény. Ezt én elegendőnek tartom áldozatnak a mi részünkről, — mondotta egy ősz asszony, a szószóló.

Ráháb arca elsötétült. A terve dugába dől.

— Ezt én ellenségeskedésnek, gyűlölködésnek tekintem magam ellen, aki már óriási költekezéseket is végeztem.

Az új jerikói szokásokat kedvelő és mulatságra vágyó nők zúgni kezdettek, mint valami méhkas.

— A béke . A barátság . . A műveltség A türelem . — zsongott mindenfelé a terem.

Ráháb győzött. Az ősz szószóló asszony vállat vont és a zajban azt mormogta ő is.

— Jól van. Aki nem akarja látatlanul elhinni a rosszat, ám lássa meg a saját szemével.

Azzal az igérettel távoztak, hogy a harcias főrangú fehérnépeket és a papokat reáveszik, hogy a nép javára való munkában, áldozásban vegyenek részt.

Ámde Gerlével szóba sem lehetett állani.

Catha beszélt vele.

— Nézd édes Gerlém, akik most eljöttek minket kérni, azok is a mi vérünkből és a mi lelkünkből valók. Abban, amit mi hazánk megmentésére akarunk tenni, reájuk is számítunk. Mert, értsd meg, kedvesem, most, amikor felületesen néző s a dolgok mélyére nem látó szemük nem fogja fel a veszélyt s nem áll mellénk a halálig menő küzdelemben, megládd, mint egy szív, egy lélek úgy fog valamennyi mellénk állani, majd, ha látjuk fejünk fölött Molok fekete angyalait, a veszélyt, majd ha választani kell élet és halál. zsidó és kánaáni között. Akkor ne álljanak mellénk, azért, mert most mi sem állunk melléjük?.

Csendesebben, suttogva beszélt a megértő, gondolkozó Gerlének a komoly, nemesszívü leány.

— Akkor majd segitségükkel mutatjuk meg, hogy nekünk az engesztelhetetleneknek van igazunk. Most segitsünk nekik megmutatni, hogy nem lesz igazuk.

Ez hatott.

Gerlével már lehetett beszélni.

Catha igyekezett megnyugtatni.

— Ugy-e, mostanában — és egészen suttogásra for-

dította a beszédjét — ugy-e mostanában sokkal jobban halad a szervezkedésünk is, hogy titokban csinálunk mindent s többen is csatlakoznak hozzánk? Lehetőleg el kell rejteni szándékainkat. Éppen azért ne nagyon mutogassuk a zsidóknak se a haragunkat.

— Inkább meghalok e pillanatban, — tört ki Gerléből a harag, semhogy a szemükbe mosolyogjak.

— Édes Gerlém, bocsáss meg — mondotta majdnem elcsukló hangon Catha — ne sérts meg! Mert sértés nélkül ezt fel sem lehetne tenni rólam sem. Ezt soha nem kívánnám senkitől. És is inkább halnék meg! De nem szolgáltathatjuk a kezükbe azt a fegyvert, hogy az elbolondított népnek azt mondhassák: ime! a népgyülölők!

— Jól van! Elmegyek — fordult Gerle a barátnőivel beszélgető küldöttekhez, mire azok feléje tódultak s ruhája szegélyét hálás szeretettel és tisztelettel adták egymás kezére, csókjukkal illetvén a fehér leplet.

Közelgett a Gerléék gyülésének napja s mert gyülésük nem volt titok, Ráháb is arra a napra tette a népünnepélysorozat megnyitását.

Minden készen volt. Egy-két legtitkosabb megbizottjával sürün tanácskozott. Rendkívül megvolt elégedve, különösen, mikor Gódernek és pár társának a közreműködésével egy holdvilágos éjjelen, elállítva őrökkel a tisztásra vezető erdőszéleket, próbafürdést rendezett.

Káleb nem ment el erre, aminek Ráháb magában nagyon örvendett.

Egy kisebb medencébe frissen fejt habzó tejet hordott a szolgasereg . Egy máslkba irósvajat Az asztalokra lépesmézeket hordottak a fákról, egy medencét telecsúrgattak tündöklő aranyszínü édességgel. A vizesmedencék is megteltek vízzel. Mindez a föld alatt csöveken jött s valami titokzatos erő nyomta fel a márványmedencékbe.

Ráháb, kinek hosszu, de gyér haját egész könnyen csavarták nyaka köré szolgálóleányai, alig tudott betelni a fürdők gyönyörüségeivel.

De mindezek közül egyik sem adott oly nagy gyönyörüséget s az összes együttvéve sem, szerelmes új barátainak gyönyörüséges kedvével együtt sem, mint az, amikor a pálmalombok felé tekintett s arra gondolt, mikor azok kibocsátják titkaikat és ellenségei megismerik a zsidók hatalmas Istenét, a bosszúállót, kinek hatalma eltakarja a napot és isteneit és megtölti foltokkal fényes napképét

X.

NÉMA AJKAK, BESZÉLŐ SZÍVEK.

— A kígyónak száz neve van. A rágalomnak egy. Mert a kígyót százfélére lehet használni. A rágalmat csak egyre: lelket ölni. A kígyóval gyógyítani is lehet, akit rágalom fulánkja ért, annak sebét meggyógyítani többé sohasem lehet. Vagy maga látja és érzi ezt mindig, vagy mások, vagy ő is, mások is . . Nekem gyógyíthatatlan sebek kellenek, amelyek végezzenek Jerikónak pogány asszonyaival és leányaival. Engedd meg azt nekem, nagy úr! — könyörgött Ráháb Kálebnek, —Engedd meg. hogy ezekkel a gyógyíthatatlan fulánkokkal halálra sebezzem lelküket s mint a zoltánok és fáraók és kánok a meghódított népeket, rabszíjon vigyem Józsué elé őket.

— Miben akarod megrágalmazni?

— Erkölcseikben.

— Nekünk a pogány vallással szemben nehéz a helyzetünk, mert, hallgasd csak meg Eleázárt, olyan lépcső a műveltségben fiatal emberiség számára e vallásnak sok szép és bölcs tanítása, parancsa, szokása, az örök igaz vallás felé, hogy annak gyalázója a maga fejére hányná a földet, ezt is ő mondta — mint a bika. Azt mondják tudósaik, hogy jól tudják, hogy *az egész végtelen mindenségnek egy Istene van, akiben megvan minden hatalom, minden tökéletesség és minden jóság, rendelkezik világ kezdetétől világ végéig és a végtelenség végétől a végtelenség végéig minden népek és nem egy zárt társaság felett,* mint ami Jehovánk. Ezt ők ismerik. De minden em-

ber nem foghatja fel összes tulajdonságait, erőit, bölcsességét és a többit, csupán azokból egynéhányat, *ami az ember sorsát közvetlenül érdekli:* megszemélyesít áldást, életethozó napban, pusztulást hozó naptűzben, a kenyeret, gyümölcsöt adó földben, a lelki és testi nyugalmat adó önmegtartóztatásban és így tovább. Ami templomi szerelem van náluk, avval sohasem fogod nőiket semmiféle új társadalom előtt berágalmazni, mert az náluk családi szent cselekmény. A gyermeket nem állati eredetnek, hanem Isten ajándékának tartják. Az önmegtartóztatást sem szeplősítheted be, mert ha azok, akik nem éreznek képességet magukban az anyai küzdelmekre, de önvérük ellen igen, ezek össze sem hasonlíthatók azokkal a szerelmesekkel, akik, mint némely fa, csak virágzanak, de gyümölcsöt nem teremnek .

Ráháb ebből egy szót sem értett s Káleb is nagy izzadságcsöppeket törült ki egér homlokának sűrű ráncaiból, hogy mégis valamennyire képére tudta húzni Eleázár bölcsességének álarcát.

Mert Eleázár tanította Kálebet, aki egész mostanig uralkodót nevelt magában magából. Meg akarta a volt főpap nyerni arra ezt a szerencsés „vadmacskát", hogy a pogányvallás iránt türelemmel, megértéssel legyen, hogy nehogy a szenvedelmes kánaáni hazafiakat és főrangú fehérnépeket időnap előtt kitörésre ingerelje.

Annyi hatással volt reá, hogy Káleb, legalább mikor nagyon akarta adni a magas értelmi fokon álló és különböző fajok és vallások felett álló kormányzót, olyankor így bölcselkedhetett, anélkül, hogy abból sokat értett volna.

A Gerlénél járt női küldöttség szószólóját vezették be most Ráhábhoz, azt az őszasszonyt, akinek eljárása sikere után: hét leánya talál az udvarnál elhelyezést.

Nagy örömmel jött s még nagyobb örömmel fogadta Ráháb a győzelmi hírt, hogy a kánaáni nők is résztvesznek az ünnepélyen.

— Látod! — mondotta Káleb. — A méz, a méz!

— A méz, a méz! — rebegte csendes boldogsággal Ráháb, a népünnepélyre gondolva.

— Tehát erre korlátlan hatalmam van, ugy-e? — kérdezte még egyszer Kálebet — a népünnepélyt teljesen belátásom szerint rendezhetem?!

Káleb örömmel útasitotta az ősz asszonyt, hogy mindenben a nagyasszony útasításai szerint járjon el, már csak azért is, hogy egy ligeti bolondsággal elvonja vércse-haragját attól, hogy kivagdalja szemeit Jerikó galambjainak, akik, szokás ide, szokás oda, ha a szenvedélyes vér nem borítja el a tisztán látó szemet, „mégis csak galambok az ők tavaszaikhoz és vércséikhez képest". Pedig Ráháb nem szemet akart vájni, nem szárnyat tépni és beszennyezni, nem kígyómód akart marni, ő mégis csak rágalmazni akart. Fullánkot, halálos fullánkot ereszteni ellenségeibe . .[185])

. Ragyogó, királyi fényben kelt fel Napisten Jerikó pálmaligetei mögött. Mintha pálmaágyból emelkednék ki. Óriási korongja mintha milliárd kézzel szórná szét pazar tüzét. Még a széles pálmaleveleknek egymásra omló részei között is, mint aranypor, úgy ragyog ezer meg ezer sugártündér s úgy ereszkedik, játszva, kergetőzve az árnyas gyepszőnyegekre.

A sűrűségekből mint valami fekete denevérsereg, eltünt az éjszaka minden rejtélyes árnya, miket a képzelet leselkedő, bosszúálló, gonoszratörő élőlények erejével és szándékával szokott felruházni s fél tőlük, mint rossz szellemek rossz szolgáitól, a kártevés és pusztítás ördögeitől.

Emberi lény még (vagy inkább: már) nem volt látható ama ligetben és környékén, ahol ma Jerikó szép kánaáni asszonyai és leányai össze fognak jönni szívük panaszának kiöntésére.

Kémek jártak mindenfelé a városban, hogy megtudjanak valamit a főrangu úrinők gyülésének a tervéről, de csak annyit tudhattak meg a megvásárolt szolgáktól és szolgálóleányoktól is, amit amúgy is tudtak: Gerle és a főrangú nők ki fognak menni a megállapitott napon a pál-

maligetbe és hogy külön csoportban, külön szertartásokkal fognak kivonulni s nem a többi kanaáni nővel és zsidónőkkel.

Nem volt más hátra Ráhábnak, mint következtetéssel sütni ki, hogy előbb-e, mint ők, vagy később.

— Természetesen, hogy később! — nevetett Ráháb úgy, hogy fogai szikrákat szórtak a reggeli napfényben. — Hát lehet ezen töprenkedni is?. Hiszen mindent későn csinálnak!

Visszarendeltette hát a kémeket.

Aludjanak inkább, hogy alkonyatfelé annál üdébben tudják végezni a dolgukat. S személyesen adta ki a parancsot a nagy sereg embernek.

— A napot pihenéssel és alvással töltsétek, nehogy estére kelve éberségetek elaludjék. Maradjatok itt, a palotában, vonúljatok be az üres háremhe, vitessetek bort, ételt, egyetek, igyatok és aludjatok.

A kémek táncolva fogadták az örömhírt s nagy jókedvükben még Ráhábot is megforgatták, aki hátukat verve tuszkolta ki őket szobájából avval az igérettel, hogy majd meglátogatja őket s iszik velük egy serleg bort.

Azután megcsinálta háremhölgyeivel és a hölgyek férfi gondozóival, azoknak mesterével Bijahval a tervet a maga kicsinosítására.

Majd meglátogatta a férfiakat a háremben, lelkükre kötötte, hogy „napszállatkor minden madár már a fészkében legyen", aztán önmaga is elvonult, hogy a forró napot hűs ágyasházában szunnyadva töltse s hogy a tudománytömlöcben, melyet erre a célra kibontatott — a végelgyengülésben levő tudósokat ismét munkába állított főszépségmester megcsinálhassa a szükséges szereket úgy neki, mint Jerikó összes zsidónőinek. Mert azt akarta a nyilvános fürdőben megmutatni, hogy a zsidónő teste és bőre mindeneknél ruganyosabb erejü és ragyogóbb.

Ezalatt pedig a kelő nap fényében tündöklő sereg vonult ki Jerikó városából, a pálmák ligetébe. Mint egy fehérselyem szalag, mit a napkeltei szellő szellden megrin-

gat, úgy ringott, hullámzott végig a sík mezőn a főrangu fehérnépek menete, Gerle után.

Megérkeztek a tisztásra, a csillogó, még üres márványmedencék közé s előbb leborulva szentséges Napisten örömtől és dicsőségtől sugárzó arca előtt, örömmel és hálás szívvel adtak hálát neki, hogy eljött ismét, megmútatni, hogy az ő gyermekeit örökre elhagyni sohasem fogja s hogy tehát akkor is szent hittel bízhatnak életet ajándékozó jóságában, ha mikor orcája pálmapárnák között nyugszik, vagy a gondok felhői, a pihenni tért életeket sirató esőcseppjei borítják is el arca szent fényét, de aki akkor is takarót terít gyermekeire, mikor szent arca szent tüze haraggal verhetné őket.

Buzgó, reggeli üdeségü, harmatos szívvel és szemmel mondott imájuk után megtartották gyülésüket a berecben lévő férfiakkal.

Aztán ajkuk néma lett, mint a titokban való fogantatás maga és e titkos, szent öröm belső fényétől sugárzó arccal hazamentek házaikba. *Szívükben a jövő reménnyével.*

Megbotránkozott zsidók és jutalmat váró kánaániak szaladtak egymásután a királyi palotába, hogy a nagyasszonyt értesítsék a főrangu fehérnépek külön kivonulásáról és hazatéréséről. De a palotában mindenki aludt.

Ráháb is csak délután ébredt fel s éppen hozzá akart fogni szépíttetéséhez és maga felékesíttetéséhez, amikor megtudta, hogy már felkészültek és megindultak a főrangu nők és követőik. Maga szaladt a háremben levő férfiakhoz, de azok úgy aludtak a hárem gyapjúágyain, mint a bunda. Holtrészegen még álomba merültek s rázva sem lehetett felébreszteni egyet sem. Haragos lármáját pedig túlharsogta diadalmas hortyogásuk.

Ráháb a haját szerette volna tépni dühében, de úgyis már sokat kitépett. Ennyi szépséget mivel pótol?! Dühösen indult, hogy a szépítőmestereket felköltse, hogy bár azok kezdjék meg a munkájukat. Azok is mélyen aludtak. Csupán a mester volt ébren. Az is ravaszságból. Elsőnek akarta kilesni a hatalmas úrnő ébredését, hogy

akkor a hódító szépségre törekvő hiú asszonytól kikönyörögje, hogy bízza az ő kezére az összes tudományos titkok pincéjét.

— Milyen test- és szépségápolási konyhát csinálok én abból! — kezdett bele nagy mohóságában az első szóváltások után, a térdeplő ember, Bijah.

— Hiszen van neked, Bijah, fényes állásod az udvarnál!

— Ejh! — legyintett Bijah a kezével s elgondolkozott.

Ráhábnak drága volt minden perc.

—. Jól van! Szaladj ki a pálmák ligetébe s hozz nekem gyorsan hírt, hogy ott vannak-e a szent szűzek és nem

Bijah már rohant, mint a galambokra eresztett játékos kopó.

Ráháb pedig maga neki állott, hogy az új tudósokat, a háremőröket és őrzőnőket felébressze. De nem sikerült. Végre elkiáltotta:

— Kinek kell pénz?

Erre az alvók mind felugráltak.

Ráháb úgy megörvendett ennek, hogy eszébe se jutott, miszerint így a kémeket is felébreszthetné. Gyermek lett újra. Gyermeke a szépségért való rajongásnak. Most megkezdik ezek az ő megszépítését.

— Készen van a szerszám?

— Készen van, úrnőm, — mondotta egy szerszámfőző, ki maga is mindenféle hájjal meg volt kenve. — Hogyne volna meg! Addig nem feküdtünk le, míg meg nem lett. — És tett-vett, mintha keresné. Közben pedig egy katlanba csúsztatta azt a csodakenőcsöt, mit Bijah, aki nem sokat konyított a tudományokhoz, vele készíttetett.

Tűvé tettek pincét, földszintet, tornyokat, mindent, a szépítőszert nem találták. Mindenütt keresték, csak a katlanokban nem. Ki keresné olyan helyt a zsíros dolgokat? Pedig egy katlan hideg volt. Abban volt a csodakenőcs.

Ráháb kétségbeesett.

A mindenféle hájjal megkent ember rejtélyesen mosolygott.

— Legjobb lesz, visszahivatni a mestert.

Egy zacskó arany sékelt kap, aki leghamarabb ér a nyomába! — Még jóformán ki sem mondotta Ráháb a nagy szót, rohant minden ember, aki csak körülöttük volt, Bijah után.

Ráháb a főurakat meghódította *csókkal,* a középosztály megveszett a *pénzért,* s a népnek, akit nem lehet pénzzel kezelni, mert az mérhetetlen összegekbe kerülne. megzavarta fejét a *maszlag.*

„Áron nagy mester".

A magát hájfejűnek mutató ember ott állt.

— Hát te nem rohansz?. — kérdezte Ráháb.

— Én nem tudom, mire jó a pénz. Én mindig csak azon töröm a fejemet, hogy az Isten leggyönyörűbb alkotásait ápoljam.

Zsidó vagy?

— Ahogy parancsolod, úrnőm!

— Hm.

— Ezt a hét fűből, hét állatból és hét ásványból való csodakenőcsöt is én találtam fel s azért csináltam...

Ráháb arca megvilágosodott.

— Te tudod csinálni?

— Hát én csináltam.

— Nahát, ha nekem hamarabb csinálsz, mint amikorra Bijah visszajő, te léssz a parancsolója a tudományok szent pincéinek...

— Úrnőm! — borult le a nem hájfejü ember, — még a macskáid és kutyáid is ragyogni fognak katlanaim titkaitól. S nem lesz egy hajszál, nem lesz egy szőrszál e városban, mely műveletlen lenne...

— Megtudod hamar csinálni? — türelmetlenkedett Ráháb.

— Azért csodakenőcs az én kenőcsöm... — mosolygott a rejtélyes ember.

És alig tett-vett a csodaember az ő csodakatlanja körül néhány pillanatig, „készen volt" a csodakenőcs és

mire Bijáht, akit a pálmaliget közelében értek el s akárhogy rug-kapálózott, erőszakkal, a hátukon visszahozták, az új tudós már a Ráháb szobájában volt s személyes útmutatásai szerint dörzsölték és kenték a szépséges testet férfiak és nők.

A visszahozott Bijáht, aki a palotában mindent megtudott, Ráhábhoz be sem engedték.

Ám ő szelíd szívvel, jósággal akart fizetni s így akarta újból megnyerni a nagyhatalmú asszony kegyeit.

Bement tehát az alvó kémekhez s elkiáltván, hogy — Kinek kell pénz?! — talpra ugrasztotta az egészet s elmondotta nekik, hogy nincs a népmulatság helyén senki. És nem is volt, mert a medencékben semmi nyoma annak, mintha valaki járt volna ott. De ebben maga sem volt biztos, mert ezt mentében, kutyafuttában, hallotta egy onnan jövőtől, mire a kémek kikergették, mint bizonytalan szavú hazudozót s ő most már Ráháb ajtajához állt.

A nap már a pálmaerdők fölé hajolt. A csontokig szúró sugarai rövidebbek lettek. Mintha fegyverzete letöredezett volna korongjáról s mintha vesztett csatában már csak vérbíbor borítaná, kezdett a pálmaágyba sülyedni.

Ráháb készen lett. Igéző volt. Kárörömmel nézett az elbujó napra. A pogányisten lesülyed a sötétségbe, ő napként kel fel és ragyog.

Kiadatta a parancsot a kémeknek, hogy lássanak dolguk után, azután fogadta az ősz asszonyt összes leányaival s azoknak megparancsolta, hogy a menet álljon fel a palota előtt. Ment minden, mint a karikacsapás.

Ha egyszer a tengerek minden fodrai pompás, tarka virágszirmokká válnának s úgy ringanának a nagy mozgató erők hátán és vállain, az lehetne valamilyen szürke képe annak a káprázatos, ezerszínben ragyogó képnek, amilyen a tündöklő szépségű és ezerféle színpompában hullámzó női népáradat volt.

Ráháb a mosolygó, a diadalmas, kilépett az ajtaján. Csak még az ott síránkozó Bijahnak adta meg kegyét,

hogy ő legyen a tudomány titkos pincéinek a parancsolója s aztán kivonult és a beláthatatlan nagyságú női tömeg élére vitette magát aranyos hordszékén. És a pompa menete megindult.

Künn a mezőn katonák állanak sorfalat. Egyik kezükben fegyver, a másikban meggyújtatlan fáklya.

A menet előtt nagy csapat hárfás nő és félmeztelen táncosnő halad, hogy a nézőtömegeket jókedvre hangolják.

Jókedvre ugyan nem tudják hangolni, de a kényszerűség tudata az emberekbe fojtja az átkozó szót is, mit a ragyogó babiloni és szidoni selymek, csipkék, hímzések, aranyfátylak, drágaköves homlokláncok és fülönfüggők a szívben megfogantatnak.

Ráháb az elfásult katonák s a mögöttük bámészkodó kifejezéstelen arcokról a néma meghatottság, alázatos hódolat és a csendes szeretet kifejezését olvasta le.

— Mégis csak édes dolog a népszerűség! — súgja az őszasszony hét leánya egyikének, kik körülötte vannak s tavvasz-fark és structollból való drága, dús és óriási legyezőkkel legyezgetik.

A menet kivonulása közben is jött Ráhábhoz hirnök, hogy nincs még senki a pálmák ligetében.

Ráháb melle duzzadozott a boldog örömtől, hogy jól számítottak.

Éjjel fognak jönni Gerléék. Szégyellik is, hogy kevesen vanank, mert szégyenlősségük még megvan s mostanában titokban is szeretnek csinálni mindent s mert már titkot is tudnak tartani. És ez lesz a legjobb. Minél később. A népünnepély annál hosszabban tarthat s az éj, a hajnal csak mindennél jobban elfödözi azt, ami ott történni fog. A pálmaerdőhöz érve, a menet megállott.

Ráháb egy magaslaton volt. Onnét nézte a beláthatatlan tömeget. Az ő hadserege.

— Ezzel a sereggel verem meg Jerikót! — suttogja. Rengeteg csapat benne a zsidóké is. De az óriási tömeg a kánaániaké. Aztán tekintélyes tömeg az egyiptomiaké, araboké, kaukázusbelieké és ararátvidékieké. A nagy tenger szigeteként álltak a nagy ten-

ger szigeteiről és északi félszigeteiről való nemzetiségek is. Az Európából, azaz: a sötétből valók is.

Ezek is az ők fegyvertársaik. Nem olyan messzemenő céluak, nem olyan hatékony munkájuak, de nekik mégis hasznos szövetségestársaik, mert hiszen nekik is éppoly érdekük, hogy az uralkodó faj hatalmát és elsőségét megdöntsék, mint a zsidóknak. S bár igen soknak közülök megdönthetetlen a hűsége a kánaániakhoz, mert eddig még mindig legjobb védőik voltak nekik is minden ellenség ellen s bár egy nagy részének a zsidók elleni gyűlölete oly nagy, hogy már emiatt is megmaradnak az ős kánaániak mellett, — de íme, most, amikor van aki megmutassa, hogy nem lehet egy kalappal mindenféle színű és természetű bogarat, lepkét lefödni, amikor a zsidók megmutatták a lehetőségét annak, amit a kánaániak országbontásnak mondanak, íme festői külön csoportot alkot a maga különszínű népviseletében valamennyi más faj is.

Ráháb magához hivatta a csabát s megparancsolta, hogy az egész ligetet vétesse körül katonasággal, azután a hagyott nyíláson bevonul az úri és főúri néppel s azok bevonultával vonultassák be az urakat és főurakat is.

Az intézkedések nyomban megtörténtek.

A nap már elpihent. A fák édes lehellettel töltötték be a félhomályba vonuló erdőt. Az erdő tündérkertté változott, amint megtelt a gyönyörű hölgysereggel. Nevetés, dal, lárma töltötte be az izgalmat igérő félhomályt.

Ráháb alig csillapítható dobogó szívvel vetett egy-egy tikos pillantást a fakoronák rejtelmes sötétségeire.

A medencékhez értek. Elnémult a zaj, a nevetés a meglepő látványra. Csupa fény, csillogás, „műveltség". Az asztalokon lépesméz, medencékben csurom-méz, mellettük finom sütemények, drága gyümölcsök. Egy óriási márványtóban habzó friss tej. Egy másikban irósvaj...

A férfiak is beértek az erdőbe. Ott voltak az új udvari főméltóságokkal élükön, Jerikónak csaknem összes művelt, előkelő és tekintélyes, gazdag emberei.

Káleb maga nem jött el, „gyöngélkedése miatt", amint

gyöngéden mondották, de ott volt Kánaán meghódítói közül Bada, a költő, aki már visszaérkezett arról az útjáról, amelyet köztudomás szerint azért tett, hogy kérje a zsidóhadsereget, vajha fordítaná el fegyvere haragját, amit az, szintén a köztudat szerint, azzal a kikötéssel igért meg, ha Kánaánban nyomát sem fogja látni az idegengyűlölet alacsony szokásának. A költő, az édes hazugságok mestere tehát ismét elfoglalta helyét, mint a keserű igazságok osztogatója, tehát mint főtörvénytudó és főigazságosztó — otthon.

Egy díszruhás szolga előtte vitte az igazság jelvényét. Ez egy aranyból öntött csecsemő volt, kétfelé vágva. A szeme ki volt szúrva.

Mellette ment Hédad, az új birtokigazgató. Az ő szolgája jelvényül egy alélt, de élő birkát tartott, melynek a bőre le volt húzva.

A Zaggah szolgája mellett két alak ment. Egy kiaszott, rongyos koldus, kánaáni és egy bársonyruhás, aranysarus kövér úr. A szolga kezében selyem zacskó volt. Időnkint odatartotta a zacskót a koldús felé, az levágott egy darabot a testéből s a zacskóba dobta. A zacskónak nyitva volt a feneke s arany hullott ki belőle, amit a kövér úr az alája tartott aranyládácskába felfogott.

Ez szemfényvesztés volt, de egy új vallás kialakulását jelentette, hogy a nép ne az isteneknek, az élettelenéknek áldozza magát s ne az érchikák gyomrát tömje, hanem élő embereknek adja áldozatát s azokat hízlalja meg.

Voltak már pogány papok is a zsidókból. Addig, amig még fennáll ez a vallás, addig még mindig jó jövedelmi forrás, elszaporodott zsidócsaládok fiainak és leányainak. A nép bizalmának megnyerésére pedig hihetetlen eredménnyel használható. Ezek is ott voltak az ország főemberei között.

Mögöttük tolongtak a kánaáni főemberek ékes, csattos, drágaköves, fegyverekkel felszerelt díszruháiban a magukat a kényelem kedvéért kánaániaknak mondott műkánaániak. Úgy zsidók, mint azok az egyiptomiak,

arabok, örmények, hikszószok és nyugati halászfajok és a sötétből, nyugatról jöttek, akik kánaáni ruhában és ezeknek jogán csúsztatták át az országot a Kálebék kezébe.

Mert ezeknek jobban sikerült kánaániakká kenni fel magukat, miután sem formában, sem vallásban nem nagyon különböztek az ős asszirfajból való kánaániaktól. A zsidóknak sokszor a legkeservesebb erőlködésük mellett sem sikerült ez. Itt, a nagyurak csoportjában, a gazdag emberek soraiban is egész zsidó csapatok voltak olyanok, hogy a többi jókedvű úr azokon múlatott.

— Ezekre mondhatja a pásztorok dala s nem a kosra, hogy: „A te orrod hasonló a Libánus tornyához"[186]) — jegyezte meg Alirmán. — S amilyen nők itt elvonultak, azokra, hogy „a te hasad hasonlatos a gabonaasztaghoz" — toldották mások.

Maguk a zsidók is múlattak rajta.

— Majd valamelyik királyunk ezekből a népdalokból is remek énekeket fog iratni! — nevetett Bada.

Beértek az erdőbe.

Akkor aztán a katonák elzárták a bejáratot.

A nép majd csak akkor fog bebocsáttatni, ha az urak végignézték a látványosságokat.

— A gabonaasztagokat, a csészéket és kösöntyűket — mondotta egy sereghadnagy a többieknek.

A csaba ugyanis összetrombitáltatta az alparancsnokokat, hogy a népet be ne bocsássák a katonafalon, míg a jeladás fel nem hangzik.

— Szóval a gyűrű felbonthatatlan, a jeladásig.

— A gyűrű felbonthatatlan.

Az alparancsnokok a csapatvezetőket a legszigorúbb utasítással látták el, hogy a jeladásig a katonakörfal semmi erőhatalommal fel nem bontható.

XI.

MÉRGEZETT DARAZSAK.

A pálmák ligetében rémes sikoltások hangzottak fel. Aztán ordítás, rohanás, zuhanás, kétségbeesett jajveszékelés.

Mi ez?

A teli hold most kel fel. Majdnem nappali világosság volt még pár pillanattal ezelőtt és most mintha megmozdúlt volna a márványmedencék tisztása körül sötétlő pálmaerdő s fekete tömegei felemelkedtek, egymás felé megindultak és egymással összeölelkeztek, összeborultak volna, sűrű fekete felhőtömeg száll ki belőlük s rémséges zúgással leomlik a méz-, tej- és gyümölcstömegekre s a köztük és körülöttük levő tömegeire a tündéri tarka asszonyseregnek.

Darázsrajok voltak.

És Ráhábot, aki pár pillanattal előbb mézzé vált szívvel gondolt arra, hogy ha majd ma éjjel megfürödtek a fehérségek e tavakban s közprédára bocsátották testük szépségét, mit eddig fátyolba burkoltak — gyönyörűségét sűrű ruhafodrokba elzárt testüknek, megtekinteni engedvén azokat olyan pénzért, amik nem az istenek ládáiba kerülnek, hanem amiket nekik hány a bámuló férfisereg — s amit ők, ha akarnak, a szegényeknek osztogatnak ki, akik kényes hazafiságukkal szakítva, itt ma Jerikó minden asszonyával összevegyülnek — aki gondosan figyelte, hogy mikor hangzik fel a jel, megérkezésüket jelezve — akiket ő maga fog maga után, a maga és hívei

távozása után bebocsáttatni a katonakörfalon, — Ráhábot a boldogot és reménykedőt és gondost, — sűrű, sötét darázskéreg borítja. Őrült módjára sikoltoz.

Meztelen nyakát, karjait, vállait, mellét, hátát és lábait mind sűrű darázskéreg nőtte be. Arcáról két kezével lesúrolja, ahelyett két kezefeje kérgesedik meg. Alatta pedig egy arasznyi helyre összesürített pokol ég.

A hét növényből, hét állatból, hét ásványból való kenőcs édes lehet, hogy oly tömege lepi el a darazsaknak.

Vadul sikoltva fut az erdő felé. Leveti magát a földre, hempereg, kapkod, rugdalózik, kaparja le magáról a szörnyű kérget, majd felugrik, a fákhoz dörzsölődik, pokoli kínjában a fákra akar mászni, mintha dühének ösztöne árulót, orvtámadót akarna keresni és megfojtani, a vadul körmölő görcsös ujja.

Pedig azok a fán kuporgók semmi mást nem tettek, mint utasításukhoz híven, alkonyatkor engedték ki a méhrajokat. Azok, akik a tisztás szélén levő fákon tudták, hogy mérgezett darazsak is vannak ott, most hallották, hogy valami pokoli gonosz támadás sikerült s miután előre megkapták a díjukat, most mókus módra leszaladtak a fákról s elillantak.

Ráháb ott fetrengett az erdő között s már verte földhöz magát. Mindent megpróbált őrületében, hogy szabaduljon a rémségtől, de egy gondolata nem villant meg fejében annak, hogy a tejtóba menjen és abba bújjon belé.

S a többi nőnek sem, akiket pedig kevesebb darázs lepett el s akiken tudtak segíteni azok, kiknek testét sürű és bő ruha fedte.

De a rémület iszonyú volt.

Mint széltől csapkodott füstfelhők, úgy omlottak, tolultak erre-arra a már széledni kezdő, részben az édességekre telepedett, részben elzavart rajok.

Az erdőbe és onnan az erdő külső részén álló katonakörfal felé rémes sikoltással szaladt, omlott az embertömeg, de miután a kívül levő nép és szegénység miatt a falat megbontani nem szabadott, az ordítás, sírás, sikol-

tás, szitkozódás, veszekedés, verekedés még borzalmasabbá lett.

A katonák fegyverrel verték vissza a kétségbeesett ostromot s úgy sem engedték ki a tömeget az erdőből.

Az egeket hasogató jajgatás, a vesékig sivító sikoltás, az őrjítő darázs-zúgás, őrjöngő kiabálás és halálordítás rázza, tépi a fákat, leveleket s fullasztóvá teszi az imént még fűszeres levegőt.

A katonák falán átordítanak, a fáklyásokat hívják, hogy meggyújtván fáklyáikat, füstjével zavarják el a szörnyű istencsapást, de azok, ha a katonák engednék, sem jönnének. Távolabb az erdőtől az ott várakozók látják a holdfénynél, micsoda iszonytató feketeségek gombolyognak a pálmaerdők fölött.

A pálma sötétzöld színéhez hasonló lepel hullámzik az erdő fölött, mint az égből leszakadt sötét, terhes felhő.

Mint a hirtelen jött orkán, úgy zúg valami odabenn, ki megy be olyan istenitéletbe?

És benn szaladgálnak, ordítnak, sikoltanak tovább, futtukban még jobban felbőszítve a mérges bogarakat, mint ahogy a meggyúlt ruha lobogóbb lánggal ég, ha futnak vele, mint ami le van szorítva.

Végre Ráhábot megtalálja a csaba s látva rettentő helyzetét, parancs nélkül katonáihoz szalad, jelt adat, hogy bontsák fel a körfalat és menjenek menteni, kihordani a sebesülteket az erdőből.

A sorfal felbomlik, a katonák arcukra húzzák ruháikat, a fáklyások is a jelre előjönek, meggyújtják fáklyáikat és benyomulnak az erdőbe.

Az emberek százai viszik hátukon az alélt, a halálosan sebesült nőket.

Az ősz asszonyt leányai holtan szállítják. Rémületében szörnyet halt, amikor minden leányának a félmeztelen testét darázskéreggel benőve látta.

S míg Ráhábot is hazaszállították a csaba felügyelete alatt, felbomlott minden fegyelem s katonák és az éhes nép füstölő fáklyák és arcrahúzott ruhák védelme alatt, nekiestek a tejnek, méznek, gyümölcsöknek s a darazsak-

kal versenyt lakomáztak. Hiszen úgyis nekik volt az szánva, — fürdés után.

Kálebnek gyorsan megvitték a hírt a ligetbeli rémséges esetről.

Rögtön tisztában volt vele, hogy merénylet történt. Pedig oly lehetetlennek látszott. Ráhábot és társait érte a szörnyű szerencsétlenség, a csúnya csapás. Tehát ő és a kenyérpárt ezt nem követhette el. Az istenpártnak pedig nem volt ott semmi keresnivalója... Azonban... Hiszen ma délelőtt már híre járt, hogy a gerlicék már jönnek-mennek. Akkor bizonyára már voltak ott. Sőt az éjjel is rendezhettek el titkos ártó szerszámokat az erdő között.

Haragja az éj folyamán sem csillapodott, amikor a hazatakarodott nép révén köztudomásúvá vált, hogy a fehérnők nem voltak a ligetben sem este, sem éjjel. Sőt most már biztosra vette Káleb, hogy reggel, vagy délelőtt, vagy éppenséggel a mult éjjel künn voltak. S ez a mostanában való titkosan működő szervezetük egyenesen erre vezet.

Még hajnalban szigorú parancsolatot adott ki, hogy az erdőt, a földet, a füveket, a fákat törzsuktől koronájukig katonaság kutassa át.

Újból katonaság szállta meg a pálmák ligetét.

A csaba dühös volt, hogy már néhány napfordulat óta nem aludt. Ha találnak valami gyanus dolgot, ami merényletre mutat, pár napfordulatot ha kell, még rászán, de az aztán megemlegeti a kánaániak isteneit, aki azt megcselekedte!

— Rajta!

Mint az evet, úgy futottak fel a fürge fiuk a fákra.

S a másik pillanatban vissza. És mindenfelől a csaba felé.

— Méhkasok vannak a fák koronái között!

— És darázskasok!

— És mérgezett darazsak!

— Ez zs .

Azt akarta mondani megfejtésképpen a csaba, hogy „ez zsidódolog!", de észrevette, hogy ő nem ember, ha-

nem alárendelt s elhallgatott. Csak azt nem tudta megérteni, hogy hogyan csinálták a zsidóasszonyok, a kenyérpárti kánaáni asszonyok és főleg miért Ráháb ellen, mikor itt mostanában csak ők dolgoztattak. Itt más meg nem fordulhatott! Igaz, hogy reggel itt jártak a pogánynők, de azok csak nem mászkáltak a fákra, méh- és darázskasokat kötözni fel s különösképpen mérgezett darazsakat. Mi az Isten csudája történt itt?.

A leszedett rengeteg kast összehordották s vitték be a városba.

A csaba a királyi palotába tartott. Az északi kapun találkozott egy feldúlt arcu, bosszutól szikrázó szemü, elfojtott szitkoktól sziszegőszáju emberrel.

— Mi a bajod neked, uramfia?

Mi!

No mi?

Már zsidóbarlang lett az egész Jerikó, tele chevjával S a főchevjafészek ez a fényes, márványbarlang .

- Hogy mersz így beszélni?.

-- Miért ne beszéljek?

Nem tudod, ki előtt állassz?.

Az elkeseredett ember meghajtotta magát.

— A csaba előtt, akit tisztelek

— Nos?

— De az embert nem tisztelem, mert eladta lelkét a zsidóknak.

— Én?. Miért? — mondta csendesen, rekedt indulattal a város katonai ura.

— Azért, mert engedtétek királyunkat élve eltemettetni.

— Megőrültél? Hiszen a király él.

Az elkeseredett ember fájdalmasan mosolygott.

— Él! Akinek megölték a lelkét, az él!

— Miket beszélsz?

— Uram, hát nem tudod, hogy megcsináltatták, vagyis megitatták vele a kárhozat italát?[167]) Nem tudod, hogy oly egészséges, mint te, vagy én s mihelyt le-

veszi lelkéről a szent pap a csinálmányt, az ország ismét nem árva, mert van királyi atyja, a jóságos Kanáneus úr?. . .

Mindaketten elérzékenyedtek.

— De hát ki vagy te, hogy hínak? — kérdezte a csaba, mert már forrt benne a katona s arra gondolt, hogyha ez érdemes ember és vannak még ilyenek, összeesküvést szőnek s kiszabadítják egyetlen jóságos urukat, Kanáneust.

— Nekem nincs nevem. S te mint nagy úr, tudhatnál annyit, hogy az igazságnak nincs neve. „Igazság" — ez alatt nem azt értjük. amit szívünk annak érez. Ez csak szájunk szava.

A szív érzésének nincs neve.

A várkapitány szégyenkezve hallgatta a fúrcsa embert.

Micsoda ember!

— Mi a foglalkozásod?

— Óh ne kérdezd, vagy ha kérdezed s azt hiszed, hogy van igazság, segíts rajtam!

S elmondotta kijátszatását, megcsalattatását.

Mert az elkeseredett ember a mindenféle hájjal megkent volt.

A csaba agyában világosság támadt.

Ez az ember vagy szervezője a merényletnek, vagy részes benne, mert hiszen tény és ezt beszéli, ezen csodálkozik mindenki, hogy Ráhábot és azokat a hölgyeket fonták vastag, sötét kéreggel be a mérgezett darazsak, akiket a királyi tudományos konyha kenőcsével kentek be. Tehát nem az istenpártiak, akikkel maga a csaba is titokban rokonszenvezett, hanem ilyen mellőzött, hiúságukban megsértett, jogtalan felkapaszkodásukban megakadályozott, bosszuálló emberek műve a merénylet.

Ő ezt elcsípi. Nagy érdemeket, nagy előnyöket szerez s Kanáneus kiszabadítására még mindig szerezhet csapatot. Sőt jobban, mert több lesz a hatalma, befolyása, embere, pénze, mindene.

— Te e pillanattól kezdve fogoly vagy! — szóit szi-

goru hangon a csaba s parancsolta a holtszínre változott embernek, hogy jöjjön vissza a palotába.

Vissza, — bementek.

A csaba jelentést tett a főhadvezérnek, aki már a kóczán címet vette fel, vagyis vezérlő fejedelemnek mondotta magát,[188]) aki tekintetével is igazgat s aki már csak egyet lép, a szent őskőre, a szent küre, amelyre lépni eskü, öskü, ami szent zoltánná, szent szultánná teszi.[189])

A kóczán elégtétellel fogadta a jelentést.

— Én ártatlan vagyok — mondotta az ügyet megvizsgáló bíráknak, a szent turuloknak az elfogott ember.

Mert a kóczán rögtön eléjük vitette.

Főemberük a ballos, aki legbölcsebb volt köztük s aki olyan helyen kútatott, ahová más ember tekintete el nem ért, azt kérdezte a kenetestől:

— Szerettél volna-e valamit elnyerni a nagyasszonytól?

Az ember elgondolkozott.

A ballos szigoruan rászólt, hogy igazat feleljen, mert avval életét mentheti meg.

— Az igazsággal? — kérdezte a keserü ember.

— Avval.

És úgy nézett a megijedt ember szemébe a bölcs, hogy az gyermekes, mosolygó bizalommal vallotta meg.

— A tudomány titkainak a konyháján parancsoló akartam lenni magas ember, mágus

— Hát érdemes vagy a mágusságra — mondotta a bölcs és a hét turul felé fordult — mert az igazság vonzó vasdarabjával magához vonta az igazság vasdarabját. S előttetek feküdvén, szent turulok, az az igazság, hogy ő a nagyasszony előtt érdemet akart szerezni, feleljetek a legbiztosabb igazság megismerésével, az egyszerű következtetéssel, — akart ez ártani a nagyasszonynak?

— Nem akart!

— Akart!

A turulok nem voltak egy véleményen.

A ballos felkelt helyéről:

— Szent turulok, én nem engedek szavazást az igaz-

ságban. Mert az igazságot nem lehet kétfelé vágni, mint az élő szervezetet, mint az eleven erőt. Amely igazság megosztatott, csonka, az nem igazság. *Aminthogy semmi sem lehet igazi, ami körülmetéltetett, ami csonka*

— Ostobaság! — kiáltotta egy turul.

— Úgy van! — ordította egy másik.

És minthogy a turulok megoszlottak, sőt nagyobb részük amellett volt, hogy poroszlók kezére adják ez embert, elhagyta a turulokat, elhagyta a várost s megútálván az embereket, a mezőre ment pásztornak. A turulok közül sokan mentek el az emberek közül és aminthogy még soha senki sem az emberek jósága miatt útálta meg és hagyta ott az emberek társaságát, aki otthagyta, ők is ezt hangoztatták.

A megfogott embert nem végezték ki, hanem börtönbe vetették s a megmaradt turulok folytatták a vizsgálatot az összes istenpártiak ellen, összefogdostatva őket mindenünnen, a városból és a városon kívülről.

A falak börtönei megteltek siránkozó asszonyokkal leányokkal, azokkal, akik az ünnepély reggelén a pálmák ligetében jártak.

Ráháb pedig, aki testi fájdalmából felocsudott s aki sebekkel borított arcát és egész testét szorgosan kenette balzsamokkal s aki messze földekre küldött csodatévő orvosokért, lelkét csodabalzsammal gyógyítgatta, annak a hírnek a terjesztésével, hogy a pogányasszonyoknak bárki lehet istene, aki szépségét megfizeti s avval, hogy engedte, sőt kívánta, követelte, hogy a merényletet rájuk süssék s ahhoz képest lakoljanak érte.

Káleb meggyőződött arról, látva Ráhábnak még súlyos betegségében is buzgó igyekezetét a kánaáni nőkről való rágalmak terjesztésében s ahogyan mindenáron rájuk akarja fogni a mérgeztetést, hogy Ráháb a bűnös. S meggyőződött arról, hogy a merényletet ő csináltatta, hiszen ő csináltatott mindent, de úgylátszik, a számításba valami hiba csúszott, ami gyakran megtörténik nagyelhatározású emberekkel, s így a nyíl visszafelé pattant.

Örvendett, hogy bárkájából, mely már büszke ura volt vizeinek, ezt a terhet kidobhatja.

De hogy szabaduljon meg tőle?

A tudósok egymásután jöttek a világ minden tája felől, csodaorvosságaikkal.

Magához rendelte őket Káleb.

— Bölcs férfiak — mondotta — ti megnéztétek a beteget, ugy-e?

— Megnéztük, nagy kóczán!

— Meglehet gyógyítani, simítani a bőrt?

— Azt a bőrt nem lehet — mondották egyhanguan.

— Hát milyent? Nem a magamét akarom — tört elő a nagy úrból az olcsó tréfacsinálás kedve.

— Ha engedné levétetni igen levétetni a förtelmesen megszakgatott, forradásos, tarkabarka, kék-vörös-fényes fehér foltozatot s húznánk reá, ha volna és hogyne volna, ha akarod, nagyúr! — húznánk reá hamvas, rózsás kisleánybőrt és a széleken a forradások jól elsimíthatók és eltakarhatók lennének, akkor

— Mondjátok meg neki. De azt is mondjátok meg, hogy ezt valahol messze, valami csudavidéken, mondjuk, a Sóstó mellett lehet — megcselekedni. Ahhoz olyan levegő kell. Mert — és ezt csak nektek mondom — ő az én szívem szerelme s megértitek jó emberek, ha én nem tudnám az ő kínját itt végignézni Elég volt ez is

— Bizony, elég lehetett, szegény urunk, — móndotta egy egyiptomi tudós s a többiek, kivéve a csodarabbikat, akik látták, kivel van dolguk, résztvevően imbolygatták fejüket, mint az imbola lapjai, miknek meglendítésével a kóczán szolgát hívott be s az összes tudósokat Ráhábhoz vezettette.

— Üdvözlégy beteg asszony, kinek meg fog gyógyulni a szépsége s aki lesz, mint a hajnal

Ráháb szemei megcsillantak.

Az se volt már olyan, mint a kristályforrás, melyben a reggeli napfény játszadozva rezdül. De megcsillan a napfény a sóstenger vizében is.

Elmondották, hogyan lehetne arcabőrét ismét széppé tenni.

Ráháb egyre fokozódó örömmel hallotta a tudósok magyarázatát.

— Én mindenre kész vagyok — mondotta a fejtegetések végeztével. — Csak még jóságos uramnak kell beleegyeznie.

Ebben a tekintetben is felvilágositották a tudósok Ráhábot.

Most elgondolkozott a szörnyü képü asszony. Szemeiben pokoli kék lángok gyúltak. Rettenetes volt.

— Vonuljatok vissza kedves öregeim — s meglendítette az ágya mellett álló ezüst imbáiokat.

— Mélységes tisztelettel és alázattal kérem a kóczánt, legyen kegyelmes és látogasson meg — mondta a belépő szolgának.

Káleb megjelent.

Mostanig nem nézte meg Ráhábot, azzal az indokkal, hogy sajnálja, de most eljött, hogy megírtózván tőle, annál inkább elvitesse innen és többé vissza se eressze.

— Hát elengedsz engem, Káleb?

— Dehogy. Sőt kérlek, maradj itt. Én szeretlek ilyen csúnyán is

— Csúnyán .

Görcsös zokogásban tört ki Ráháb.

Káleb megvigasztalta.

— De ha te szeretnéd ismét szépnek látni és tudni magadat, nekem nem volna lelkem, bárhogy sajogna a szívem távozásodon, téged ebben megakadályozni.

Ráháb ismét mosolygott.

— Édes Kálebem, szívem egyetlen kincse, ha már ilyen nagy a te szerelmed és jóságod irántam, akkor még egyet kérek tőled, Jehovára kérlek, — s feltérdelt ágyában és foltos kezeit ropogtatva kulcsolta imára — Jehovára! ne engedd be addig a zsidókat Jerikóba, míg én vissza nem tértem . . Hisz tudod, Gerle élén akarom a kánaáni nőket Józsué elé vezetni.

Káleb haragos lett.

De Ráháb semmire sem figyelve most, folytatta:

— Tudom, hogy vádolják, fogva van

— Tudsz segiteni rajtuk?

Igazsággal nem tudok

— Hát jósággal!

— Jósággal segítek. Dacára bűnösségüknek, kiveszem, kieresztetem őket börtönükből, magammal viszem, hogy nem izgatva semmitől és senkitől. nozzám szokjanak, velem megbéküljenek és ha megjő Józsué, együtt fogadjuk őt s én vezessem Gerlét a szép férfi elé.

— Vigy magaddal kisleányokat, hamvasarcú, üde rózsabimbókat, azoknak orcája ékességében inkább gyönyörködik Józsué, mint ezekben a sáppadt holdsarlókban...

Ráháb megijedt, mert azt hitte, kitalálta, tudja Káleb a ravasz és kegyetlen, az ő lelkének pokoli gondolatát s nem adja ezeket oda, nehogy kitudódván, forradalmat keltsen, inkább kisleányokat szedet össze titokban, hogy azokat vigye magával.

— Megengedem — jelentette ki Káleb egyszerre. — Elviheted a főrangú hölgyeket...

— Gerlével?

— Gerlével is.

— Áldjon meg téged a mi Istenünk!

S Ráháb, ki e pillanatban szörnyű arcával szép volt. rettenetes lelkéhez képest, Ráháb megittasult a gondolattól, hogy arcára, az onnan leveendő rút bőrroncs helyére mást tétet.

Mintha ennek az asszonynak a szívébe is mentek volna darazsak!

XII.

KINEK VAN A VILÁGON A LEGTÖBB JOGA?

A csabát, ki jeles szolgálatáért megkapta a takkész[100]) címet, ami azt jelentette, hogy a csatába menőket ő szemeli ki, ő szedi zászló alá, ő szedi rendbe és osztja szét a seregvezéreknek, a csabát nagy méltóságának örömei között is furdalta a lelkiismeret Kanáneusért és leányáért, aki most már maga is, éppen miatta, szégyenletes fogságba került.

Szégyelte magát saját maga előtt is, hogy czabából, vitézből nem annyira takkész lett, hanem inkább szába, azaz: elcsábult, elkábult, megrészegült.

Mikor pedig a városban nagy lett az izgalom, hogy a királyleányt, a szép zoltánát rabságba vetették s ezt bármennyire titkolták a zsidók s bármennyire igyekeztek a hírharangok más hírek felé terelni a nép figyelmét, az új takkész alkalmasnak tartotta ezt a hangulatot arra, hogy gazdátlanul széthintse az igazságot, a névtelen valóságot, hogy a király megvan bűvszerekkel, csinálmányokkal csináltatva.

A nép jól ismerte ezeknek a csinálmányoknak az erejét.

Ha gonosz emberek megcsináltatták valakinek a tehenét, elapadt a teje, a kos megkergült, a szőllő lehullott, a vetése lesárgult. Az ember maga gyógyíthatatlan, névtelen, felismerhetetlen betegségbe esett a csinálmánytól. A szerelmes megútálta egyetlen szerelmét, és abba bolondult bele halálos őrülettel, akit addig útált.[101])

Sok tudós asszony és tudós ember volt olyan, aki értett csinálmányhoz, nagyrésze közönséges csaló volt, aki valami kusza eljárást megtanúlt, megcselekedett, de célja csak a rászedés volt. Ellenben voltak olyanok, akik apáról-fiura olyan ismeretlen, természeti titkos erőkről szereztek tudomást, ami a tájékozatlan előtt vagy csodának látszott, vagy csalásnak, de nála titkos tudomány volt s amely csak addig tűnik fel lehetetlenségnek, amig ismeretlen, de mivelhogy sohasem lesz ismeretes, sohasem fogják lehetségesnek tartani.

Egy pásztorember a veszettséget nagy szertartások között gyógyította emberen, állaton. Később reájöttek, hogy valami nagy fekete bogarakat tart a házában elrejtve, azokból, vagy azok segítségével csinál valamit.[192])

Ez még annakidején volt, amikor a tudományok titkos konyháján a tudománynak éltek a tudósok. A gyógyításnak, nem a szépítésnek.

Sok veszettség fordult elő. Nem tudták gyógyítani. A csabától kért katonákkal bevitették a pásztort a palotába, nógatták, vallatták, hogy mivel gyógyít. Nem mondotta meg. Kínozták, halálbüntetéssel fenyegették s csak annyit mondott:

— Ha megölettek, azt hiszitek, akkor megtudjátok? Nektek teljesen mindegy, hogy élek-e, vagy nem. S higyjétek el, nekem is.

El kellett engedni s bár szégyelték, azt sem tilthatták meg, hogy meggyógyítsa a megveszett embereket, állatokat.

Mikor meghalt, a fia kezdett gyógyítani.

— Hát aztán szabad lett volna kivégezni az apát? — mondotta a nép s mikor a fia sem volt hajlandó elárulni a titkot és betiltották a gyógyítást, mint kuruzslást, a nép fellázadt, mert a veszett állatok és emberek úgy elszaporodtak, hogy szabadon és biztonságban többé senki sem járhatott.

S ez a gyógyítás csak azért nem volt csinálmány, mert tudták már, hogy bogarakat tart a tudós pásztor, de

ha nem tudták volna, az is csinálmány, kuruzslás, babona lett volna.

— Ha a ruhájából egy darab rongyot kapok, megcsinálom — mondotta a börtönből kibocsátott, mindenféle hájjal megkent kenetkészítő a csaba bizalmas emberének, aki azt szerette volna zsíros állás igérésével kitudni, nem ő csinálta-e meg a királyt.

— Én csináltam meg — hazudta, aki egyszer az igazságon már rajtaveszíteit — s ha a ruhájából egy darab rongyot kapok, megcsinálom, hogy meg is gyógyul.

Az egész Jerikó pénzemberek, kereskedők, birtokában volt. A nagy utcák minden boltja, minden raktára az övék volt. Azokat is, hol hajdan kánaáni urak családi szentélyei, vagy háremei pompáztak, dúsan megrakták élő árúval és ruhával, dísztárgyakkal, élelmi- és fűszerekkel, kenetekkel.

Egyik házban leányt lehetett venni, nem ugyan hárembe, hanem házi dologra, nem is szolgálónak, nem is dologra, hanem dísznek, élő bútordarabnak. A másikban kenyeret, süteményt, vajat, sajtot, halat, mézet, drága gyümölcsöket, füstölő- és kenőszereket. A harmadikban ügyeskezű rabszolgák és rabszolganők pár garasért lekoppasztották az arcról a szőrt; a hajat és szakált csigákba szedték, díszbe fonták, ékszerekkel díszítették fel, a fogakat s a körmöket kifényesítették úgy a kézen, mint a sarus lábon, a másik házban szereket lehetett kapni a gyümölcstelen virágzáshoz, a gyermektelen szerelemhez. Ez volt a legforgalmasabb.

Minden ház üzlet.

Minden pénz e házakba foly.

A ruha és élelem módfelett megdrágult. Hogy hová lett a máskor nagy bőségben levő posztó, vászon és cérna, miért nem terem már gabona, gyümölcs és miért nem adnak a tehenek, juhok, kecskék tejet, a szárnyasok tojást és húst, senki sem tudta — nyilvánosan.

De a „zsidógyűlölők" tudták. Igy hívták már azokat, *akik a kánaáni nép pusztulását a zsidóknak tulajdonitották*. Tudták is, terjesztették is és mióta a kánaáni nőket

ismét rabságra vetették, titkot sem csináltak abból, hogy igenis ők zsidógyűlölők, mert, mondották, a gyűlölet magában istentelen dolog, de ha fajunkat veszélyben tudjuk, a veszélyt hozókat talán még ne is gyűlöljük?.

A főúri nők mozgatására s azért, mert kétségbeesett helyzetében már mindenhez, fühöz-fához kapkodott a nép, annyira hozzá lehetett férkőzni az emberekhez, hogy akikben volt még egy kis életerő, elment a nagyurak megmaradt birtokroncsaira dolgozni s a termelt növényeket, tenyésztett állatokat nem adták semmi pénzért zsidónak, hanem behordották a Babarecz házába s' csekély pénzért, annyiért, amennyit a munkásoknak és fuvarosoknak fizettek, szétosztották a szegény népnek.

Mi volt ez?

— Morzsa — mondották a zsidógyülölők, de történnek majd még csodák a kosarakba szedett morzsákkal is.

A zsidók mosolyogtak.

— Ez kell a zsidógyülölőnek, — mondotta megbizottjának a fajához megtért takkész, aki el sem mozdult hazulról, de mégis mindent tudott s amit tudatni akart a zsidógyülölőkkel, mégis mindent megtudatott.

— Én megígérem neked — mondotta a megbizott katona a mindenféle hájjal megkent embernek, — hogy aki engem küldött, az betesz téged a Babarecz raktáraiba fősáfárnak, de előbb a királyhoz be kell furakodnod s meg kell őt csinálnod, hogy meggyógyuljon.

A tudomány és az igazság névtelenje fölötte megörvendett az igéretnek s már főzte fejében a tervet, hogy hogyan fog bejutni a királyi palotába.

Okoskodni kezdett.

Az igazság bajba vitte, a hamisság megsegítette.

Azt a veszettséggyógyító pásztort kínoztuk, üldöztük, keresetétől fosztottuk meg, mert igazi tudománya volt. Akik pedig kusza tevés-vevéseikkel elbolondítják az embereket, azok pénzt és tisztességet szereznek.

Tudta, mi történt a kóczánnal. Ha sikerül elhitetnie vele, hogy meg tudja gyógyítani a királyt, egynéhány esztendeig elbolondíthatja.

Beküldötte hát azt a katonát, aki neki az üzeneteket hozta, az iddárba,[193]) a kóczán testőreinek a parancsolójához és elmondotta, milyen csodálatos módon gyógyította meg egy nagy bajából egy ember. Ő, mint katona, szeretné, ha ezt ura tudomására juttatnák.

A tudóst behivatták az udvarba. Olyan előadásokat tartott, hogy senki sem értette, tehát udvari orvos lett.

Benn volt.

Egyelőre csak ennyi kellett.

És a takkész, akinek nagyrésze volt a bejutásában, minden erejével pártolta a népszövetkezést.

— A leányos szerénység és szelidség veszendő ékessége mi ahhoz a súlyos és szent kötelességhez képest, hogy megmentsük Kánaánt a pusztulástól? — mondotta Gerle a zsidógyűlölő nőknek, akik a fogságuk alatt izgatottá vált kánaániakon végbement változást látva, nyíltan kezdették magukat zsidógyűlölőknek hivatni.

Nagy volt az örömük, hogy a zsidóknak zajossá vált munkája megtette nekik azt a szolgálatot, amit ők maguk nem tudtak elérni, hogy igazolva van, miszerint az ők törekvéseik jogosak és szükségesek voltak.

Ehhez járult a népszövetkezési raktárnak a felállítása, amely már az ingyen munkával kizsarolt népnek is keresetet, kenyeret, a pénzük után élőknek is hamisítatlan és ha nem is bőséges, de elegendő élelmet tud adni.

Nagy zsidóellenes izgalmat és elkeseredést szült az is, amikor szétszívárgott szájról-szájra, hogy a királyt a zsidók megcsináltatták s ha hozzájuthatna egy kánaáni orvos, levehetné róla a csinálmányt, aki ha meglátná népe nyomorát, amilyen áldott jó szíve van, nem engedné, hogy többé zsidó betegye a lábát az ő iddárába. Ez eszmék feltünő módon terjedtek. Ujabb és újabb elhatározások érlelődtek meg a nyomán.

Rezesorru felment a szent toronyba, miután földhöz vágott a haranglábnál egy pár zsidót s megkongatva a himbálokat vészesen, rémségesen, a rettenetes harangfélreverésre összegyült a félváros kánaáni népe s vérlázító izgató beszédet tartott a zsidó borok ellen, „amelyek-

ben kifosztják a szegény embert s a keserves pénzeért vízbeáztatott mérget adnak".

És már érkezett a katonaság, hogy a lázítót, a vallási béke megbontóját tömlöcbe vesse, amikor Rezesorru távolról látván a katonákat, gyorsan elkiáltotta:

— Jönnek a zsidó kardhordozók! — s azzal nagy ugrásokkal lerohant a lépcsőn s a közelében levőket magával s azok a közelükben levőket szintén magukkal rántva, nagy sodródással, végre hatalmas hömpölygéssel elmenekültek.

A pálmák ligetében gyűlést tartottak.

— Szégyen a futás, de hasznos — mondotta itt Rezesorru. — Én régente nem ilyen ember voltam, mint most, de a zsidók tönkretettek s most, hogy megbosszulhassam, olyan kővel dobok vissza, amilyennel ők reám dobtak... Tudjátok-e mit mondok, kánaániak? A zsidókkal szemben semmi sem szégyen, ami még a zigánnal szemben is az.[194]) Ne szégyeljetek semmit! Ha futni kell, fussatok, ha hazudni kell, hazudjatok, ha csalni kell, csaljatok, sőt ha lopni kell, lopjatok, ha... — a többit már suttogta.

Az emberek meglepetve hallgatták.

— Hát, mondjad már, komám, mit csináljak!? szólt egy türelmetlen zsidógyűlölő koldus, akinek hajdani márványpalotája kapujában megengedte a mostani tulajdonosa, hogy kéregessen.

— Kolduljunk palotánk kapujában! — főzte le a Rezesorrú a koldust. Amikor pedig a kacagás lecsillapodott, komoly lett Rezesorru.

— Mindenki adjon össze annyi pénzt, amennyit tud, ki többet, ki kevesebbet, béreljünk gátat[195]) és bort s öntsünk tiszta bort a kánaáni kupákba.

Eget hasogató rivalgás fogadta az indítványt. S kezdte előszedni a pénzét mindenki, akinél volt csak egy garas is.

— De ha ellopod, ki fizeti meg? — kérdezte az őszszakállu koidus.

— Én! — és előállott a tarka, rongyos ruháju nép közül egy aranyos ruháju.

Alirmán volt.

Majd szétszedték minden darab ruháját, úgy csókolgatták azoknak a szegélyét.

De egy szempillantás alatt, amily csodamódon előtünt, ugyanúgy el is tünt. Az aranyos ruha fölött már ismét tarka, szegényes öltönyt viselt. Úgy ment haza, Jerikóba...

... Rezesorru másnap már pinceboltot bérelt. Egymásután jöttek a pénzhozók, sőt a szőlő- és bortömlőhozók is. Ő pedig vésette fiával szorgalmasan a beszedett pénzeket és árukat egy csomó fűzfabotra.

Gerlére nagy hatással volt ez az „életcsiramegmozdulás". Azt gondolta, hogy ez a szervezett munka talán biztosabb és eredményesebb volna, mint a harc, a zsidók ellen. Csakhogy erre már nincs idő. Mindegy. A kánaániak hitének, reményének és egymás iránti szeretetének felkeltésére és fokozására, megtartására igen jó eszköz ez is.

A hit fehérsége, a remény zöld szine, a szeretet piros örömszine micsoda gyönyörű háromszinű zászló lesz az ők harcukban.

S mikor napról-napra látta, hogy mind dúsabb, mind hatalmasabb lesz a boltok forgalma, amik majdnem naponta szaporodtak, sőt nemcsak itt, ahol pénzre megy minden, hanem a vidéken is, ahol cserekereskedés folyik, látta, hogy Kánaán élete fordulópontjához jutott, nagy hatással volt reá.

A városi kézművesek kivitték a vidéki népnek a ruhákat, közhasználati tárgyakat s hoztak értük lisztet, húst, túrót, vajat, tojást.

A zsidók ajánlkoztak, hogy ők kiviszik a ruhaneműt s hoznak élelmet.

— Terem neked?

— Igen.

— Ide vele.

És készen volt a cserekereskedés.

— Terem neked?

— Nem.

— Hát mit akarsz?

— Én közvetítek. Kicserélem.

— Majd a kutyára bízom a húst! — hangzott a felelet.

S félrerugták a felesleges harmadikat, a termelők és fogyasztók.

A szervezők megtudták, hogy zsidótermelőkkel is szóba állanak a népszövetkezetiek.

— Nem sokáig tart, — igazolta Rezesorrú magát. — Maholnap nem lesz ember, aki nekik dolgozzék s akkor nem termelnek, mert *zsidót még nem láttam, hogy egy malomkövet megforditott, vagy egy szőlőtőkét megtisztogatott volna.*

Ebből megint baj lett.

Sok boltos látva, hogy a boltja üres, megvesztegette a népszövetkezeti boltok vezetőit, maradék áruját drága pénzen megvétette, aztán másokat vesztegetve meg, ő maga is népszövetkezeti bolt vezetője lett.

Kezdett visszafejlődni a népmentés.

De ezt meg Kálebnek nem volt ideje megvárni. Ha már a belső „munkát" többé nem lehet fokozni, sőt eredményeit megtartani sem, most már üzenni kell Józsuének, hogy siessen.

Üzent.

Kánaán főúri családjainak legjelesebbjei ott állanak neviikkel a pénzházak aranyládáin. Amíg meg nem erősödik a köznép és a szegényebb kormányzók osztálya, addig ezeké a város. Ezek várják és fogadják Józsuét. Ha a tömegek jól laknak, megerősödnek s ezeket lelökik onnét, a pénzesládák könnyen a közeledők ellen fordulhatnak. Az elalélt oroszlánnak meg kell adni a kegyelemdöfést, hogy talpra ne ugorjon.

Józsué megértette az üzenetet, letörülte könnyeit s kiadta az átkelés előkészítésére a parancsot.

S amint erről Káleb értesült, ő szintén parancsot

bocsátott ki, hogy minden épkézláb ember a falakra és a védővonalakra menjen.

A taksonok[196]) bejárták a várost s gyüjtötték a balassákat, a hadinépet.

A taksonok, a rendbeszedők, zsidók voltak s minden kánaánit alkalmasnak találtak a balassa[197]) csapatokba. A zsidók szerencsésebbek voltak. Egyik túlhájasság, a másik lúdtalp, a harmadik rövidlátás, a negyedik szívbaj, az ötödik rituális műtét miatt nem állhatott a balassák közé. Akit mégis bevettek, az vagy megvesztegette azután is a taksont, vagy alkalmas pillanatban feltünés nélkül távozott, avagy a besorozás dacára hazaengedték, hogy üzletét elláthassa, a vezetés nélkül maradt népszövetkezeti boltokat és italmérőhelyeket vezessék, az otthonlévők a mulatók szórakoztatásáról és vigasztalásáról a hírharangtornyokban és a rikkancsserlegek révén gondoskodjanak, az üresen maradt templomokban az áldozatokat beszedjék s a nép és a katonaság között elosszák és végül, hogy a hadbavonultak özvegyeiről és árváiról gondoskodjanak.

Ide mind ember kellett.

Olyan helyeken, ahol tudományra és mesterségre, a vidéken pedig gabonatermelésre, állattenyésztésre szükség volt, ott hagytak kánaániakat. De aztán, amikor panaszok hangzottak fel, hogy a zsidók mind otthon vannak, hogy ne legyen panasz, Káleb a nehéz kérdést úgy oldotta meg, hogy gondoskodott, hogy panaszkodó se legyen honn. Összeszedték a taksonok a panaszkodókat s falakra és a védőállásokba vitték.

S hogy az asszonyok, leányok se panaszkodjanak, azokat a zsidókat, akikre ezek panaszkodtak, Káleb szintén elvitette a falakra és a sáncokba, hogy gondoskodjanak ott az élelem szétosztásáról.

— Elközelgetett a napja az istenek haragjának s *most vezekelhetünk és verhetjük a mellünket, az eredendő bünért, a zsidók beengedéséért meg kell lakolnunk! Elközelgetett Kánaán pusztulása!* — sírta Gerle.

— Atyám! hát hol vagy? — hördült fel és magasra nyújtotta két karját, — országod a pusztulás előtt!

Eddig csak könnyektől ázott ágyamon kérdeztem, hol vagy, de most engedjetek! — és rohanni készült, de Anna asszony és Catha elébe álltak, elébe rogytak, felfogott kézzel — engedjetek, hadd rohanok végig a jogtalan városon és kérdezzem, követeljem mindenkitől, hol van atyám, az ő atyjok, hogy élére állva seregeinknek, megmentse nekik az ő örökségüket.

A lelke mélyéig megrendült, de erős elhatározás parazsától izzó Catha megsimította önhomlokát s keményen modta:

— Édesapád él és rövid idő mulva erős, egészséges lesz! Nyugodjál meg! Én mondom, ki folyton a nép között járok, hogyha pedig zsidó ellenség teszi lábát e városba, itt: élő zsidó nem marad!

— Mielőtt még ellenség tenné lábát e városba, — kiáltotta Anna asszony — pusztulnak a zsidók s azok holttestei lesznek az adók, mit a hódítóknak fizetünk!

— Úgy van! Úgy van jól! — csengett a Gerle hangja. — Mert hogy elnyomtak bennünket, minden jog megillet minket. *Mert a világon a legtöbb joga az elnyomottnak van!*

És meghivaták a nők gyülését végső elkeseredésükben, amelyen elfogják határozni és megszervezik önvédelmüket, hirdetve a titkos értesítésekben Gerle szavát, hogy *megfosztatván minden jogtól, jogot nyertek mindenre!*

Rémes árnyak borultak Jerikóra...

XIII.

ŐSEINK ÜZENETE AZ ANYATEJEN ÁT.

A Jerikóban megtelepedett és gyorsan meggazdagodott zsidóság legnagyobb része gyermekkorában Egyiptomban volt. A gyermeki lélekre kitörülhetetlen benyomást tettek a hatalmas, erős épületek. Láttak ott emlékoszlopokat, miket mintha nem is ember szállított volna ki a kőbányákból, oly rengeteg nagyságuak voltak. Látták azt az egyetlen darabból faragott oszlopot, melynek súlya 13.000 mázsa volt. Láttak egyetlen darab kőből faragott, visszatükröző fényességűre csiszolt és csodás szépségű festményekkel ékített épülettetőket, lapos fedőlapokat, mik egymagukban egy-egy teremnek a tetejét borították be.[198])

És miket hallottak az indiai építkezésről! Óriási pagodák kifaragva egyetlen sziklahegyből a malabári és átellenben fekvő partokon, vagy a salzettei és elefántinei templomok, az Illura hegységben levő két órányi hosszú függőleges pagoda. A csodálatos finomság a kövek simításában, mely simaság az egyetlen ragasztóanyag ott, ahol a művet darabokból építették s ami által azt is egyetlen darabbá forrasztják, a 10—12.000 köblábu tért elfoglaló sima darabokat. Pedig milyen eszközeik vannak! S a legközelebbi kőbánya ilyen építménytől 68 órányira van. Micsoda szállítás lehetett az! Hát nem istenek, akik ezeket megcselekedték? Mert szent hite eme hinduknak, hogy az istenek építették a szemmel is alig-alig megmérhető körengetegeket. Hallottak a nagy tenger északi partjain levő épületekről is az öreg jerikói zsidók, mikről azt beszélik, hogy átélték és kiállották a vízözönt is.

S hogy a noachidák sértetlenül találták és tartották meg azokat.[199])

Amikor tehát arról volt szó, hogy Jehovának Jerikóban templomot emeljenek, a galambősz férfiak gyermekkori bámulatuk tárgyainak valamelyikét szerették volna megvalósítani.

A fiatalok nem akartak tudni róla.

— Minek? — mondotta még Káleb is (mert ő Kirjáth-Arbába szándékozott költözni). — Azoknak isteneik építettek templomot, a nyomorultaknak. Mi emberek, magunk akarunk Jehovának, a mi Urunknak szállásról gondoskodni. Hogy szállítanánk mi ide 13.000 mázsás követ? S minek az? Hogy visszük tovább, ha menni kell? És ha mindig itt maradnánk is, minek az a felesleges marhaerő? Lesz még egy vízözön? Nem lesz! Hiszen volt szíves megigérni az Úr...

A galambősz emberek igen megbotránkoztak e tiszteletlen beszéden az ő szívükben.

Káleb észrevette magát.

— Nem mondom, hogy ne áldozzunk abból, amink van, amit könnyen szerzünk. Aranyunk és ezüstünk, drága szövetünk és illatos fánk van elég. Csináljunk oly hajlékot az Úrnak, ki a fényt, a pompát, a kincset mindennél jobban kedveli (ismét észrevette magát)... aki legméltóbb arra, hogy minden kincs és pompa és csillogás az övé legyen s abba helyezzük el majd a frigyládát, amit hoznak Áron és az ő papjai.

Helyesléssel fogadták a galambősz emberek is ezt az indítványt s hogy megmutassák, miszerint feleengedékenységre megegyeztek, kijelentették, hogy a drágaságokat úgy kell beleépíteni a szent hajlékba, hogy azt onnét bármikor ki lehessen szedni s el lehessen vinni. Vagyis csak a berendezést kell aranyból, ezüstből és drágakövekből készíttetni.

Gyorsan felépült a templom. Egy-két holdváltozás alatt. Pedig hatalmas épület volt. De az anyag készen volt. Megvásárolták elszegényedett kánaáni uraknak márványpalotáit, összehordották azoknak simított kockáit,

egymásra rakták. Vettek és lebontattak cédrus-, mahagoni-fából való kéjlakokat, annak fájából tetőzetet csináltak. Szidoni, damaszkuszi és egyiptomi ötvösök, ércöntők a feltárt óriási nemes kincsből gyönyörű rúdakat, reteszeket, horgokat, karikákat, talpakat csináltak. Hétkaru égőket, korlátokat, oltárt. Mind szinaranyból és ezüstből, drága kövekkel kirakva. A selyem- és bársony függönyök s papi ruhák hímzését is mind arany- és ezüstszálakkal készítették s gazdagon berakták csillogó pénzekkel és szivárványos-gombokkal.[200])

Az óriási méreteihez képest vékonyfalú épületváza, kincstár, ott állt Baál templomával szemben, mintegy farkasszemet nézve vele.

Ez a kánaáni köznépben is mély megbotránkozást keltett. Elviseltek mindent, elszegényedést, kigúnyoltatást és szolgává való válást. Összeomlott lelkükben a sorscsapástól minden, mint a vályogépület az esővíztől. S amikor már azt hitték, hogy romnál és keserű emléknél egyebük nincs, a fényes charámnak széttárt ajtóin kisugárzó fény világánál megláttak lelkük mélyén valami szilárd, simított gránitokból összeillesztett arpádot, épületalapot, az anyatejjel beszívott hűséget, szent isteneikhez.

Ezeket alázzák meg ennyire e hitvány jövevények?

Arpád, ahol csak alkalma volt, gyönyörködött Gerlének titkos látásában.

Baál templomába hívtak Gerléék gyűlést, mert már az új kánaániaktól nem tudtak sehová menekülni. Mindenüvé befúrakodtak. Itt azonban már Baál papjai őrködtek azon, akiknek túlnyomó többsége még mindig a kánaáni, egyiptomi, indiai és a szigetbeliek fajtájából került ki s csak kevés volt, aki Jehovaht elhagyta Baálért, vagy az ő hízott tulkaiért, hogy zsidók be ne menjenek a templomba. Szürke, bő ruhába burkolózva Arpád is a templom felé tartott. A kíváncsiaknak nagy tömege állt a két templom között... Villogó szemmel néztek be a nyitott ajtókon a csillogó charámba, hol a hosszúszakállu zsidópapok magas fövegeikben, aranytól ezüsttől, drágakövektől, a selyem fényétől, a lángok

lobogásától, az egymásra vetődött sokféle fénytől kápráztatóak voltak...

S a nép arcára, mint e fény és lobogó lángok visszaverődése, kiült a harag és izgalom vibráló tüze.

— Csukjátok be az ajtókat! — kiáltotta egy koldusasszony.

A zsidó templomszolgák gúnyosan mosolyogtak.

— Nyissátok ki ti is a tiéteket, mi nem haragszunk!

— Csukjátok be! — kiáltották most már többen is.

Baál temploma tele volt már urakkal, szolgákkal, nővel, gyermekkel.

A lármára kezdettek kiomlani.

— Mi az? Mit csinálnak a zsidók?

— Bosszantanak! Mútogatják a meszárjaikat.

— Csukjátok be az ajtókat!

— Nem csukjuk!

Rohanjuk meg!

És a dühtől többé józanon gondolkozni nem tudó tömeg a templomszolgákra s az ajtókhoz jött zsidópapokra rohant. Egykettőre bedobálták őket a templomba s előkerítve az ajtóreteszeket, kívülről elreteszelték a becsukott ajtókat.

E pillanatban azonban trombitahang harsant fel s kemény csattogással jött a vas-sarus katonaság.

— Be a Baál templomába! — kiáltotta most el Arpád, ki eddig Baál templomának egy kőbikája mellett állott.

Keble lihegett, szemeiben végzetes lángok lobogtak.

Isteni erővel tartotta vissza mostanig lelkének minden keserűségét, de most csak annál ellenállhatatlanabbul ömlött ki annak minden felgyűlt lávája.

A paradicsomi gyümölcs nemcsak az eredendő bűn, de az eredendő erények átöröklését is jelenti. Százféle apán, százféle anyán keresztül az ősi természet évezredek alatt is változatlan tisztaságban halad át az embereken. Ez az az alma, amely nem esik messze a fájától. A természetet el lehet altatni vagy leplezni, de megváltoztatni nem! Amint a lekötött acélrugó felszabadul köteléke alól, ismét eredendő formájába tér vissza.

Az anyatej.

Feltámadt a rongyos, züllött Kánaánban.

Az anyatej.

Évezredeken át tisztán szivárgott át az anyákon Arpád véréig.

— Be a Baál templomába!

S a nép, mely önkéntelenül tud engedelmeskedni, amikről nem tudja, hogy honnét jönek és őt hová sodorják, mint egy ember nyomult be a kemény és komor nagy templomba.

Utánuk Arpád is behúzódott. A kapukat bereteszeiték. A nagy kockaköveket odatolták a négyszögletü cédrusszálakból készíttetett rengeteg ajtókhoz.

— *Az élethez való jogunkat akarják elvenni!* — kezdette az oltárkép előtt beszédjét Chozéh, a halál angyalának közeledtét látó jós. — *tehát jogunk van mindenre!*

A katonák rettenetesen döngették a cédrusfaajtókat.

Le kell számolni ellenségeinkkel!

— Úgy van! — ordította a végkép elkeseredett nép.

— ... *Egyenlőtlen fegyvereinkkel elestünk!* ...

— *Igaz!*

— *Vegyük fel az ők fegyvereiket, az idegengyülölőt! Mert az egyenlő fegyver joga minden földi teremtményt megillet.*

— Megillet! Végezzünk velük! — zúgta, harsogta a felbőszült nép.

— Véres istenüknek dárda kell! Ahogy a pizidiai kaunok, a károk rokonnépe és az arámiak égfelé tartva dárdáikat, mentek harcba, hogy *az idegen isteneket leszúrják!* [201]) A zsidó Isten is fajisten, nem mindenkié, hanem csak az övék.

Arpád röstelkedve sütötte földre a szemét. De aztán *az elkeseredés mindenhatóságára* gondolt s nem tudott haragudni e meggondolatlan beszédért.

— ... Gondoljon ki bárki bármi egyvert — folytatta a jós— a zsidók ellen, szent lesz az! Tudjátok, mit mon-

dott a szkitta vezér a harcosainak, midőn a saját szolganépeik törtek ellenük?

— Halljuk, halljuk!

— *„Szolgáink ellen harcolva, magunk is, megöletvén, kevesebbek (alávalóbbak) leszünk s amazokat (a szolgákat) megölvén, kevesebb fölött fogunk jövőre uralkodni. Most tehát azt tartom, tegyük félre a dárdákat és ijjakat s fogja mindegyik a lóostort (a kutyakorbácsot) és menjünk közelebb ellenük; mert miglen látták, hogy fegyvereink vannak, ők is hasonlóknak és hasonlókból valóknak tartották magukat. (Egyenrangú származásuaknak.) De ha látandják, hogy fegyverek helyett ostoraink vannak, megtudván, hogy szolgáink és elismervén ezt, be nem várandanak.*“ [202])

Arpád arca sugárzott a büszke örömtől. A tömeg egyrészének is tetszett, de a nagy többség azt kiáltotta:

— Nem ostor kell azoknak! Más kell!

— Én is ezt akarom! — folytatta Chozéh örömmel. Csak példának hoztam fel az ostort is fegyvernek.

— Éljen! Éljen! — zúgta a tömeg, de amint ez csillapult, parázs viták és verekedések támadtak az ostor és lándzsa körül, úgy, hogy többé már Chozéh szavát sem értették, mire az nagy erőlködésében berekedt.

Urkán állott elő, a rettentő, szavu ősz harcos.

— Aki az első zsidóval végez, az menti meg Kánaánt a pusztulástól, mert az fordítja meg a sorsunkat!

Szembefordult az óriási Baál-szoborral.

— Istenek, jertek megmenteni a zsidóktól. Csak úgy imádunk titeket! Csak úgy vagytok szentek! — ordította oly orkánszerű szóval, hogy a rengeteg képszobor megrezgeni látszott.

És az óriási erőfeszítéssel tartogatott gát, amely a gyűlést összetartotta, most összeomlott s a fejetlen dulakodás, és őrült ordítás hullámtömege átzúgott rajta, magával ragadva az embereket, mint a tomboló áradat a magával ragadott romokat.

Hisz rom az ember is, a szenvedélyek áradatában.

Ami ezután következett, az leírhatatlan.

A levegő tűz volt. Az emberek körvonalait valami tűzszegély vette körül. A szemek izzó parazsak voltak, az arcokon lobogó lánggal égett a csapkodó szenvedély. Még a márványoszlopok is tűzoszlopoknak látszottak...

De mi ez?

A szent bikák és oszlopok mögül mosolygó arcok tűnek elő, mint a lezajlott nagy vihar elvonulásán a megjelenő, ragyogó égbolt.

A düh elérte tetőpontját. Nagy ereje, mely tettbe nem mehetett át, nagy tehetetlenségében, nagyságának súlya alatt összeomlott.

A szivárvány, a mosolygó ég tűnt fel elmulásának első pillanatában. S bár zúgása, dörgése változatlanul vészes volt, nem fokozódott, hanem megállott és kezdett egyik pillanatról a másikra veszteni az erejéből.

S ha a tomboló szenvedély nem fejlődik, akkor már visszaesik. Állani csak pillanatra állhat. S ha már veszt az erejéből, az már omlás. Az óriási oszlop alól csak tenyérnyi követ kell kivenni, az már az egész rengeteg tömeg összeomlását jelenti; az a kis kő.

Azok a kedves, verőfényes arcok azokra a nőkre mosolyogtak, akik eddig a legzajosabbak voltak.

Megütődve, megbotránkozva fogadták, de elhallgattak. A döbbenettől is. A kiváncsiságtól is.

Hát még ez is lehet? Mit keresnek ezek itt? És kicsodák? És mit akarnak?

— Villámló szemű nők fordultak feléjük.

Maga Gerle haraggal mutatott rájuk.

— Kik azok?

Majd elfordította és eltakarta arcát.

A főrangú fehérnépek szavakat alig találtak hogy felelőségre vonják a megdöbbent papokat, hogy hogyan jutottak be ezek és mit akarnak, mit mosolyognak ezek az emberek.

A nagy elképedésben azt sem tudta senki, hogyan nyíltak ki az ajtók.

Csak azt látták, hogy a katonaság nyomul be azokon.

XIV.

BABILONI ÖLTÖNYÖK BŰVÖS GOMBJAI, CSODACSATTJAI A GRÁNITTEMPLOMBAN.

S míg a betóduló katonákkal dulakodó férfiak amazokkal együtt kinyomulnak a templomból, a mosolygó férfiak, mint valami védőangyalok, igyekeznek a nőket elválasztani és megvédeni a tolongástól s amikor az édes, jóságos mosoly és a látható gyöngéd oltalom nem elegendő, egyszerre mintha víztől csillogó virágos kertre kisütne a ragyogó nap, olyan tarka káprázat tünik a nők szeme elé.

Arany-, ezüst- és gyöngyhimzésű selyem- és bársonyöltönyök jelennek meg áhitattal, mintegy imára felemelkedő kezekben, védőfal támad a kinyomuló férfiak, katonák és az elszörnyedve, megdermedve álló nők közé, szemjátszodtató pajzsok a villogó fegyverek elé s a női sereg tanácstalanná válik.

Egyrésze azt sem tudja, mivel adjon kifejezést rettentő haragjának ez istentelen kufárkodásért, mert nyilvánvaló, hogy elrejtőzött kufárok bújtak elő, másrésze azért döbbent meg, hogy hogyan szabaduljon meg e gyilkos látványtól, mert hogy kisértetjárás, az is világos.

— Ki innen! — kiáltja Gerle remegő haraggal s a körülötte lévők, Anna asszony, Catha, Tavvasz, aki már belátta, hogy a milyen az ellenség, olyannal kell küzdeni és más lelkes honleányok szikrázó szemekkel, felemelt kezekkel támadnak a tolakodókra.

— Ki innen!

De azok még édesebb mosollyal, még szeretettelje-

sebb tekintettel simogatják meg a haragos arcokat s még bársonyosabb ujjal a drága öltönyöket.

Legelől áll egy óriási termetű ember. Azt mondja, babiloni. Azt mondja: asszir. A két kezét előrenyújtja magasra s felmutat széttárt karokkal egy nehéz himzésű, dús aranyköntöst, melynek himzetlenül maradt fehérselyem mezői gerlepárt ábrázolnak, amint csőrüket összeérintik.

E madarak, melyeknek rajzát a finom, vékony fehérselyemszálak adják, oly mesteri tökéletességgel vannak odavarázsolva, hogy a galambok szeméből a kedves szelidség és a fojtott boldogság, szerelmes meghatottság és szívvidámság is élőerővel árad ki. A dús aranyhimzés, amely a fehér tisztáson kívül sűrűn borít be minden helyet, aranyozott részeiben erős napsütés alatt lévő ligeteket, pompás, művészi szépségű kerteket mutat gránát-almafákkal, pálmákkal és rózsadombokkal.

A fehérnépeknek elállt a lélekzetük. Keblük úgy pihegett, mint a kalitkába tett madáré.

Mintha az elvonult iszonyú viharnak távol zúgó felhőiből még egy villám közéjük sujtott volna s annak nyomán halt volna el pillanatra minden élet s örökre sok.

Megdermedt lélekkel várják a felcsapó lángot. És ime, az aranyköntös a láng; amelynek gyújtó tüze elől nincs menekvés.

A másik oldalon egy másik mosolygó arc új csodát tár elé.

Egy barnászürke köpeny ez, palást, amelynek kiterítet: hátán selyemfonalakból kihimezett szivárvány gyönyörű íve húzódik át.

A köpeny alján zöld selyemmel himzett mező s az aljában ezüsttel készített patak mellett hermelinből készített báránykák ugrándoznak az öröm és boldogság kifejezésével kis pofáikon.

Amott biborselyem köntöst terít szét egy feketeképü, fehérruhás kalmár. Int, hogy közelről nézzék, s hogy a dermedten egymásba fogózott női sereg nem mozdul, sima kígyócsúszással ő kúszik közelebb. Oly

apró alakokkal van telehímezve a köntös, hogy közelhajolva is alig lehet látni azokat. De a kis alakok oly tökéletesek, hogy az ellenségesen tartózkodó dermedtség komoly bámulattá kezd átváltozni a nők között. Azoknak az alig látható alakoknak, embernek, állatnak még az ajka pirossága, még a szeme színe és sugara is mind teljes, tiszta, tökéletes. Az apró fák ágain nemcsak a levelek, de az erek is láthatók annak, aki egészen közel nézi. Pedig már ilyen is van.

Az apró dolgok meghozzák a közeledést.

Magyarázza a többinek az, aki leguggolt és szeméhez emelte a köntös egyik szárnyát.

— A sötétpiros alapon világospiros fonállal kivarrt száz meg száz és szebbnél-szebb női alak rózsákkal vegyes fűzért alkotott és úgy indult végeszakadatlan táncoló útra a köntösön, hogyha ezt a csodálatos kanyargást így nézzük — letette a köntöst, felállt és hátralépett — ime gyönyörű rózsaszinhullámzást látunk. Hát mikor ezek a hullámok a háton valósággal hullámzanak is! Ah!

Benjamina volt a merész kezdő, aki egyszer Kanáneus idejében is megszökött volt a háremből, hogy Ráháb mintájára magánosan lakjék és szerezzen befolyást, de minthogy nem volt férfi, aki kormányzati eszközül felhasználja, csekély jövedelemre tett szert s így megint visszasompolygott az udvarba. Mikor pedig Káleb ott benn az iddárban széthányta őket s már a mulatság is hiányzott, újból megszökött, pogány lett és bejutott az Aséra templomába papnőnek. Így férkőzött aztán a főrangú fehérnépek közelébe is.

— Távozzatok! — kiáltja ismét Gerle — miután megengedte a női gyengeségnek hogy a szép, gyöngéd és finom léleknek megfelelő külső szépet, gyöngédet és finomat, a ruhát is megszemlélhesse.

De hangja visszhang nélkül marad.

Kedves mosoly csak a válasz, mely a kalmárok arcáról feléje sugárzik. A körülötte levők közül senki sem ismétli a tolakodók felé, parancsoló szavát.

Arcán a harag tüze gyúl ki.

— Takarodjatok! — kiáltja újból és a papokhoz fordul, hogy a kalmárokat a templomból korbácsolják ki.

S azok elő is húzzák a szíjszerszámokat.

De mindenfelől újabb csillogó tárgyak tünnek elő. Bársonnyal bevont belsejű bőrládák nyílnak meg s kápráztatos övek, homlokláncok, felső karperecek, lábszárperecek, saruk, derékszorítók, övek, csipőcsattok, fűzérek tünnek elő.

Puha gyapjutokokból egyiptomi festett üvegkorsók, csészék, drágakövekkel kirakott arany- és ezüstserlegek csillannak ki. Gyűrűnek, fülönfüggőnek, kézujj és lábujjgyűrűknek, hajpénzeknek, fülönföggőknek, nyakravaló gyöngyfűzéreknek se szere, se száma.

Még aranypárkányú citerát is megpengetnek, amelynek száz ezüst húrja van. S meghimbálják a kis ezüst női himbálokat, melynek magasztos hangja megrezgeti a női sziveket. Az apró aranyláncszemekből font, singnyire csüngő, táncoló csípőrojt édes bizsergésbe hozza a vért.[203])

A nők, alig egynéhány haragos arcu kivételével, a felmútogatókhoz tolongnak s kivéve kezükből a ritka szép tárgyakat, fájó vágyakozással vegyes fojtott örömmel nézegetik.

A papok egynémelyike elsötétült arccal nézi, mások vállukat vonogatják, nagyrésze pedig gyönyörködik a nők örömében, sőt olyan is van, aki már egy-egy ajándéktárgyat meg akar venni a nagyon kivánósának.

A nők körülveszik a papokat, azért is, hogy ne hajtsák ki az ajándékhozó embereket, s azért is, hogy mint papi kedesek[204]) hozzájuthassanak ilyen ajándékokhoz.

Gerle kikapja az egyik pap kezéből a korbácsot. Ebben a pillanatban elveszi azt Tavvasz és szent haragtól lángoló arccal rásújt arra a mosolygóra, aki épp most terítette a sötétbársony köpenyt Benjaminára.

Kínos némaság támad egy pillanatra. Vér serked a korbács nyomán, de e pillanatban, fájdalomdíjul-e, a köpenyért-e, pénzes zacskót csúsztat a Benjamina mellett álló pap az arab burnusza alá s Benjaminával távozik,

kire a pap, visszavéve korbácsát, rávág, azonban a női bőr a selyembársony alatt érzéketlen marad azzal a csapással szemben, mi az öltönyt és az alatta levő ruhát is éles kés módjára átvágta.

A kalmárok összenéznek s mintha egy pórázra volna fűzve valamennyinek a keze, a kezük ügyébe eső nőkre mindenik ráad egy köntöst, vagy köpenyt, ráakaszt valami ékszert, kitalálva kereskedői gondolatolvasó tehetségével, hogy mire vágyik az a rajongó női szív.

— Takarodjatok ti is és takarodjanak az imbola nők is! — kiáltozzák most már közakarattal a Gerle körüli álló nők a részint gyengelelkűségből, részint képmutatásból, részint kíváncsiságból közéjük tolakodott nők felé, ellenmondást nem tűrő hangon.

Azok megdöbbennek. Ezt ők nem akarták. Ők nem gondolták, hogy ezt a kis örömet olyan szigorúan veszik. Istenem, hiszen nem kőből vagyunk faragva, sőt még aranyból sem öntötték a szívünket. Vér és könny a mi lényünk. Hát jól van. Ha annak korbács kell, mi meghajolunk.

S kezdették bontani le magukról a ruhákat, hogy levessék, hogy elforduljanak tőlük.

S hogy a gyöngédszívűek sokan ezt akarták tenni, a hiuk és hivalkodók is kevesen követni akarták őket. De már mindenfelé levoltak zárva a finom művü kapcsok. Gazdáik, mikor feladták, gyenge ujjérintéssel zárták, nyitották azokat.

S most íme, nem mozdulnak a kapcsok hajlításai. Az ujjak erőtlenül, tehetetlenül hullanak le róluk. Mintha valami rejtelmes erő volna valamennyiben, mely elveszi az ujjak erejét.

Bűvös gombok. Csodacsattok. Pedig milyen igénytelen kicsi kapcsok.

S míg ott vesződnek és tehetetlenkednek, sokan sírnak, a főkalmár, mintha most lépne be, Gerle felé nyúl a gerlepáros babiloni öltönnyel, hogy ráterítse.

— Vissza! — sikoltja inkább, mint kiáltja a királyi nő, úgy, hogy megdermed a vér mindenek ereiben.

Egyszerre mozdulatlan szoborrá válik mindenki, akinek testén babiloni öltöny van. Előbb szomorú szoborrá. Majd haragos szoborrá. S megvillanván a nagy hölgytársaság szemében is a harag, a felékesített nők türelmetlen haraggal kezdettek kifelé feszengeni ékes ruháikból s akinek a kezébe akartak adni valami csipke, vagy fátyoldíszt, ékköves sarut, avagy hajdíszt, homlokláncot, kösöntyüt, gyémántos övet, elhárító kézzel fordult el és húzódott vissza a most már erőszakoskodássá fajult tolakodás elől.

De amíg Gerle előtt földbegyökerezett lábbal áll a fökalmár s nincs az óriásnak a szemek hatalma előtt annyi ereje, hogy két karját a babiloni öltönnyel előre nyújtsa, hanem szélütöttként lógatja karjait, kezében a földrerogyó ruharonggyal, — addig a babiloni öltönyökben türelmetlenkedő nőknek még e haragos erőfeszítése is elégtelen arra, hogy újjaik a kapcsokat, csattokat feltudnák bontani. Sokan elkezdenek sírni. Majd dühösen tépdesik a ruhákat, sok el is hasítja, de amint a gombokhoz, csattokhoz, kapcsokhoz ér dühös ujjuk, erőtlenül hanyatlik le és hull le, mint a lebomlott rózsaszirom.

Van nő, aki összeszorítja fogait, ajkait, megfeszíti minden erejét, szépséges nyakán megduzzadnak az erek, a lélekzet kiszakad a melléből s keze mégis bénán hull le róluk... A csodacsattokról, bűvös gombokról, mik a babiloni öltönyökön s talán minden szép női ruhán vannak .

A kalmárok önelégülten nézegetik bűvös gombjaikat, csodacsattjaikat. Ők tudják, miben áll a büvös erő, a csodatitok. De nem segítenek! Minek! — nevetnek magukban — ha egymáson nem segítenek. Arra minden női ujj elég erős, ügyes és találékony, hogy leszerelje a ruhát a — másik nőről.

— Miért nem teszik? S ha nem teszik, miért tegyük mi? — énekelik egymásnak.

De nemcsak, hogy az nem jut eszébe egy nőnek is, hogy más kitudná kapcsolni és letudná csatolni a kapcso-

kat s kifordíthatná a gombokat zsinórtartóikból, az sem jut eszébe senkinek, hogy erre valakit kérjen.

Végre mégis reájönnek, hogy mindenki önmaga gondolatából és ösztönéből a másiknak a ruháját kinyitogathatja.

Levetkeztetik egymást.

Ekkor aztán a ravasz kereskedők is nevetve vallják meg, hogy a csattokban és a többiben semmi bűvös erő, semmi mágia nincs, csak az az egy titok, ami nem titok, hogy a női kéznek nincs ereje arra, hogy a szépet levesse. Azt gyöngéden elhallgatták, hogy ez az erő majdnem mindig megvan másokról levetni a szépet.

A kereskedők most is tudták, mit kell tenniök. Nem csomagolták el a gyönyörű öltönyöket, hanem magukra terítve, kezdettek a templomból kivonulni.

A nőknek elébb egy kis része, aztán nagyobb része, a beszélgetést folytatva, ment utánuk. A templomajtónál megálltak s hol a végtelen fájdalommal várakozó Gerlére és a mellette állókra nézegetve, hol a ruhákra, ki lassabban, ki gyorsabban kifordult a templomból minden nő, kinek a testén már volt valami a dúsgazdag, színpompás, csodaruhákból.

Künn a nap csillogásában még káprázatosabbak voltak az öltönyök. Úgy sziporkázott az ezrféle szín és sugárjáték, mintha nappali tüzijáték lett volna, a napnak felbomlott színeiből.

A nők még jobban megmámorosodtak.

A templom komor levegője, szent hangulata, szigorúsága eltűnt, a Gerle haragos, majd fájdalmas arca sincs előttük. Úgy érezték, az ő lelkük is tele van színeire bomlott napsugarakkal.

A kereskedők az ott álló tevékről még többféle minden csodálatos szerszámot szedtek le.

És mikor a rajongás tetőfokra hágott, előállottak a jó kalmárok az árakkal is.

— Nem is drága! — mondották majdnem mind.

— Méregdrága... — mondta röstelkedve egy-kettő.

Mire az egyik fényes arcú kereskedő sokatjelentően jegyezte meg:

— Oh, igen. A méreg drága...

És a hölgyek magukhoz hivták a kereskedőket, úgy, hogy nemsokára minden teve után egy-egy fehér karaván haladt.

Csak az óriási termetű főkalmár bajlódott még a templom előtt.

Mikor aztán az utolsó vidám csoport is eltünt a lombok között, a főkalmár visszament a templomba.

Gerle, Anna asszony, Catha, Tavvasz és még néhányan szárnyaszegett galambokként álltak a templomban. Fehér ruhájuk néha heves mozdulattól lebbent meg, mint a porbahullott, meg-megvergődő szárny, szemük riadt merevséggel szegeződött a templomnak ezerszínű faragott falképeire.

A főkalmár mélységes komolysággal közeledett. Arcán nyoma sem volt az álnok mosolynak, mely előbb még rajta ragyogott.

De amint Gerle felé közeledett, a királykisasszony tiltó mozdulatot tett.

A kalmárt ez nem zavarta. Gerle befogta a két fülét s a papok ajtaja felé hátrált.

A kalmár hangosan kiáltotta:

— Csak azt akarom tudomásodra hozni, Felséges Úrnő, hogy e háromszáz ruhát és a többi drágaságokat Józsué küldte neked és udvari hölgyeidnek.

— Józsué! — riadt fel minden nő.

Gerle is levette kezét füléről és a nőkre nézett.

— Józsué küldte! — csodálkoztak azok. S már azt hitték, meghódolt a zsidó hadsereg.

A kereskedő észrevette a jó hatást.

— Hódolata jeléül! — sietett hozzátoldani.

Büszke, erőteljes elutasító mozdulatot tett Gerle, a karjával.

— Nem kell a hódolata! Se szíve, se hatalma. Ezt üzenem! És rongyaival távozz!

A kereskedő ismét mosolygós lett. Egyet előbbre lépett és leborult a királyleány előtt.

— És most egy alázatos kérésem van, Felséges Úrnő! Áldjanak meg téged a te isteneid, ha meghallgatod alázatos szolgád könyörgését!

S aki szokva volt, hogy szolgák kérését teljesítse, kegyes jósággal szólt Gerle:

— Mondjad!

— A nagyúr megengedte, hogy eladjam e drágaságokat, ha nem fogadnád el, óh Felséges Úrnőm és én eladtam . .

— Nos?. Jól tetted! — mondotta Gerle, összerázkódva.

— De a pénz csak akkor lesz az enyém és becsempésző társaimé, ha Józsué előtt igazoljuk, hogy előbb neked felajánlottuk.

— Kapsz igazoló embert — mondotta Gerle és a közelben levő Igált a kereskedő mellé adta.

Azután pedig kis tenyerébe fogta két szemét s csak magában zokogta el fájdalmát, hogy inkább fogadta volna el azt a sok drágaságot és dobatta volna a Melek érchikájának tüzes torkába, semhogy megmérgezni engedje a kánaáni nők lelkét velük.

És még csendesen zokogtak az egy csomóban áiló nők a templomban, amikor visszajött Igál és jelentette, hogy az óriási kalmár megőrült és egyedül rohan a Jordán felé, mert társai eladták az összes értéktárgyakat és a pénzzel megszöktek, vagy elrejtőztek.

Gerle és társai felriadtak. Arcuk megelevenedett. A szívük hangosabban kezdett dobogni.

— Pusztítanak és pusztulnak! — mondotta Gerle lelkes hangon. — Mérgeznek, de nem ők a méreg, hanem bennük van s őket is az pusztítja. Pusztítanak és pusztulnak! Tehát inkább előbb pusztuljanak el, semmint a mi Kánaánunkat elpusztítanák. Nekik is jobb lesz, ha nem küzdenek hiábavalóságért

— *A zsidókat ki kell irtani* — zúgták rá a papok, tompa, mély és nyugodt hangon.

S mintha az óriási épület óriási kockakövei is némaságukkal e nyugalomnak adtak volna kifejezést, oly békéshagyóan zúgott vésett képeiken a tompa zúgás.

— Nem kell sietni, nem kell türelmetlenkedni — mintha mondották volna a néma kövek — ami erő: az örökkétartó; tehát nem nyugtalanithatja azt semmi. Az erő tehát lassu. A sziklatemplomok, miket századokig vágtak: sziklalelkü emberek munkái. Mire való volt e mai zaj? Az már a pusztulás előszele. Ha van egy ember, ki lassú és nyugodt e városban, álljatok a' mellé s legyetek nyugodtak.

S amint a nők és papok kimentek a templomból, egy ember állt a templom előtt s parancsolván a népnek, hogy menjen haza, az hazament. Némán, nyugodtan.

Az az ember pedig a nyugodt, hideg, zordon Tiszafernes volt.

XV.

A LÁDAIMÁDÓK.

Áron és Józsué, gondolataikban mélyen elmerülve ülnek jordánparti tábori sátorukban. Áron szemei a sátornyíláson át a folyó hömpölygő hullámain merengenek. Mily ellentét e folyó és ő! Pedig a nevük majdnem egyet jelent. Aaron: magasból jött. Aaar, vagy Jor, az is magasból jött, víz; don vagy dán pedig: mélyvíz. Az a folyó a magasból, mint kis patak indult el s mély, nagy vízzlett belőle. Ő nagy nép, nagy ősök gyermeke s mi lett belőle! Vándor késélesítő zigány, eszköz a zsidók kezében, a metszők kezében. Pedig mi volt még csak fiatal korában is! Mi volt, mint Si-Ra, sőt még mint Nékó is, a mai véreskezű bűvészhez képest! De akkor világbirodalomról álmodott. Ma?. Tehetetlen öreg ember egy véres zsákutcában. Ma nem világbirodalomra, hanem örök pihenőre vágyik. S ez ma hiubb vágy az örökbirodalomnál is. Lesz-e neki égen-földön nyugodalma többé?

Megköti magát. Nem szíjakkal és lakattal, csak lélekben. Nem megy.

Nem megy. És elpusztítani sem engedi Kánaánt. Inkább azt teszi velük, mit az egyiptomi üldözőkkel tettek: szétnyitja a Jordán habjait, belevezeti a zsidókat s rájuk zúdítja az áradatot.

De megmenti-e asszír fajáť? Nem. Ha megmentené, megtenné, mert *fajunk megmentéséért gyilkolni is erény, de céltalanul, vagy indulatból: szörnyű bűn, minek halál a büntetése.*

Elűzte a gondolatot. mit meg nem nyugvó lelkiismeretének fúrdalásai váltottak ki belőle.

— Mindegy — mormogta mintegy a mormogó habóknak — én, ha ezer pokol ég a lelkemben, akkor is mély, nagy mederbe vezetem fajom életfolyamát.

— Miről gondolkozol, óh atyai barátom? — kérdezte Árontól Józsué, ki maga is zavartan ébredt fel ábrándozásából, várva a 300 babiloni öltönyt és a tenger ékességet vivő küldöttek visszatértét Jerikóból.

— A népet körül kell metéltetni .

— Körül van . . Sittimben .

— Igen az Egyiptomból kijöttek. Az egészet körül kell. Tudod, ugy-e, miért küldte volt Menefta a kőbányákba a zsidókat? Mert látnoka kijelentette, hogy a nagy fáraó csak úgy láthatja meg az ég urait, ha a népét megszabadítja a bélpoklosoktól.[205]) Mi is csak úgy teremthetünk Kánaánban tiszta országot, ha minden tisztátlant megtisztítunk, mielőtt ámegyünk a Jordánon. Nagy nép nincs testi és lelki tisztaság nélkül. Csak ilyennek az ura látja meg az ég urait.

— Az égnek csak egy ura van — jegyezte meg szerényen Józsué.

— Egy. Jerikóban az elhatalmasodott zsidók új vallást akarnak teremteni. De csak Baál templomát bontják le s talán még Asztartéét. De a Molochét és az Aséráét s a szent galambok dúcait, a szent halak és a többi tisztelt dolgok bálványait meghagyják. *S Jehovaht nem egy Istennek teszik, hanem főistennek Baál helyébe.*[200])

Józsué megsimította melegedő homlokát. Áron folytatta.

— Hanem egyelőre nem erről van szó. Az általános, egyenlő, titkos körülmetélést el kell rendelni. Ez nemzetfentartó érdek.

Míg ez megtörténik, addig mi tervet készítünk az átkelésre.

— Annak a tervnek már készen kellene lennie — mondta Józsué nem titkolható szemrehányással.

— Nem kell sietni. Holnap is nap van. S holnapután

is. És olyan nap nincs, amelyik után másik ne következzék. Ha pedig van: akkor úgyis felesleges minden.

— De oly rövid az élet

— *Nem egy emberből áll az élet.*[207]) *Az első embertől az utolsóig: ez az élet. A lánc sem egy szemből áll. Mi csak szemek vagyunk az örök Isten láncában, melyet önlelkéből s a természet anyagaiból font.*

Egy szem csinálhat-e valamit? Amit mi elnem végzünk, elvégzik a gyermekeink, unokáink, akár a századízi maradékaink is.

Áron látva Józsué kedvetlenségét, megvolt elégedve annak országalkotó lelke törpeségével.

Hitében, hogy az ő faja: nagyra hivatott, még jobban megerősödött.

„Józsué pedig monda a népnek: Tisztitsátok meg magatokat ."[208])

Áronnak pedig már kész volt a terve az átkelésre, mindamellett, hogy azt mondotta Józsuénak: csak a három főfegyvert kellett előre a haditervben megállapítani, a csókot, a pénzt, a maszlagot, a részletekig menő haditervet mindig a pillanatnyi helyzethez képest kell megállapitani. Gyöngéd sajnálkozással tekintett Józsuéra, aki még ezt az ők utazásukat és Jerikó falainak leontatását is hadjáratnak fogja tekinteni, mikor a hadjárat, t. i. az, ami nekik kell, Jerikóban már eldőlt.

Ő tervezett olyan átkelést is a Jordánon, amilyennel Kirosz, a perzsa király 800 évvel később elfoglalta Babilont, új medret ásatván a városon átvonuló Eufrátesz számára s midőn a vizet elvezette, katonái az őrizetlen folyómedren át vonúltak be a városba. Csakhogy az Eufrátesz új medrét káldeai katonák ásták. A perzsa királynak még arra is volt ideje, hogy ezt a tervét, a Gindesz folyón kipróbálja, 181 csatornán vezetvén el annak vizét a medréből. Igaz, hogy Jerikó népe is jól mulatna, ha egy évig vesztegelnének a Jordán mellett, ahogy Babilon népe mulatott a perzsák „túnyaságán".

De a nagyszabásu dologra a zsidó népet nagy kincsek sem serkentenék, mint a perzsákat a babiloni ezer-

mázsás színarany istenszobrok elzsákmányolása. Jerikóban nincs kincs.

Medencét is ásathatott volna, ha nem is akkorát, mint a Nebukadnezár perzsa királyé volt, aki az Eufrátesz vízállását szabályozta, s amit jóval Babilon fölött Szefárváim városa mellett ásatott, amelynek kerülete 30 mérföld, mélysége pedig 20 öl volt s aminek partjait és gátjait tört kővel rakták ki, zsilipjeit el lehetett zárni és ki lehetett nyitni bármikor. Még az Eufrátesznek is új medret ásatott, kanyargóst, hogy a víz gyors folyását mérsékelje s így a medencébe vezetés s a medencéből való vízelvonás könnyebben megtörténhessék.

Áron a múltak nagy alkotásait is ismerte; a jövő évszázadok és évezredek tervei is ott szunnyadtak a lelkében.

A méd fal, mit az ő egyik fajtája ellen a médek elleni védelemre építettek a babiloniak, 15 mérföld volt hosszában és 200 öl a magasságában, 50 öl a vastagságában, vagy a kinai fal, mely majdnem egy világrészen vezet keresztül, hegyen, völgyön, erdőrengetegeken, vad sziklaszakadékokon vonul át s az ő ősei ellen, a hiongnuk, (az ősmagyarok) elleni védelemre épültek, — mind ott van a lelkében. Úgy vissza, mint előrenézve, érzi faja nagyságát, *mekkora népfaj!* — sóhajtott fel, — *akik ellen ily nagyok védekeznek!* — érzi húzása irányát, mint a láncszem a lánc húzási irányát . .

. . Bizonyára Mózes neve is a maga faja szavából veszi a nevét, mert ő is népe láncában húzószemnek tekintette magát, Mozeh-nek, azaz húzónak és nem az egyiptomi Mu-tse, vízből mentett akart lenni — ábrándozott Áron . . .

— De elég! Itt kisebbméretű eszköz is megteszi a szolgálatot. *Kis népnek kis eszköz kell.*

Ám az egyszerü dolog sem elég. Gyékénytutajon, melyet földiszurokkal összeragasztott téglával lehetne bevonni, átszállhatnának a Jordánon.

De csoda kell, hogy higyje a nép, hogy neki soha más teendője nincs, csak ki kell nyitania a tenyerét, vagy ki

kell táltania a száját s a szent manna belehull, vagy a sült fürj belerepül, aminthogy eddig is úgy volt. És a vizeken száraz lábbal megy át. Ez kell a zsidónak.

Nem kell a természeti akadályokat azokhoz való nagy munkával, nagy művel legyőzni. Nekik csak pillanatnyilag kell annak erejét mesterségesen feltartóztatni s annyi bőven elég.

Áron elvezethette volna új mederbe a Jordánt, vagy tutajon vihette volna át rajta a zsidókat. De ő elakarta velük hitetni, hogy nekik sem nagy alkotás, sem kezdetleges eszköz nem kell s ők úgy is száraz lábbal mennek át mindenen. Világtörténeti eseményeken, vér- és könnytengerek közepette, népek patakjainak a gyülekezésénél, nagy nemzeteknek az örök eltünés tengerébe való szakadásánál, mindeneknek a harcai és küzdelmei közepette és mindenkor és mindenütt száraz lábbal fognak járni, mert velük van az Eloim, a szent ős-szellem, az előhím, a csodatévő vezető Úr.

Néhány nap múlva — a körülmetélések alatt — felső folyásánál a Jordánnak, Ádám városa közelében, Czorthan-nal átellenben, a Jarmuk patak torkolatán alul, nagy gőzök támadtak. Oly sűrű köd gomolygott a földtől fel a kék égig, mintha ismét egy új világot akarna teremteni az Isten a *thohu-ból, a semmiből,* vagyis *a levegőből,* vagyis a *gőzből,* vagyis a *gázból,* a *khaoszból,* az ősanyagból.[209])

Ácsmesterek szerszámait hordják a tevék s a fának végtelen mennyiségét az ökrök, lovak és öszvérek s tünnek el a ködben, végtelen sorban. Katonák állanak dárdásan a ködhegység szélén s aki kiváncsiságból közeledik, vagy engedély nélkül be akar menni a sűrű ködbe, azt elkergetik, vagy leszúrják.

A ködhegylánc alatt átbújt emberek, állatok, anyagok óriási tisztásra érnek, az óriási ködhegyekkel körülvett völgykatlanba.

A mező közepén Áron áll szidoni és Názáreth vidékéről való hajóácsok, vízimunkások, búvárok mestereivel.

Parancsait most osztja ki s mint a megbontott hangyabojban, olyan élénkség, nyüzsgés támad.

Hosszú bőrcsöves búvárokat eresztenek le a folyóba, miután a sűrű köd oda is átterjedt s ugyanakkor a túlsó part felé gomolygó ködděl egyidejüleg halászbárkák eveznek egymásután a túlsó partra, úgy, hogy hosszu sorukkal összekötik egy nagy felhőszakadás folytán most egymástól messzelevő folyó két partját. Hamarosan készen van rajtuk a híd is a bárkákra ráhordott fatörzsekből. Azután nagy kőharangokat eresztenek le a búvárok a vízbe s nemsokára a folyóból kinyúló bőrcsövek végéből rohanva zuhog ki a szennyes víz, a partra.

Izzadó emberek futkosnak a hídon és a partokon s a sarkukban ostoros emberek serkentik sietésre őket.

A ködhegyek völgyében pedig száz és száz ácsnak a fejszéje csapkodása csattog, összecsattanva ostorszíjj csattogásával és ordításokkal.

Éjjel-nappal foly a munka.

Éjjel olyan a ködvölgy belseje a rengeteg lobogó fáklyától és a nyüzsgő emberek sokaságától, az éktelen lármától, mintha a folyampartra tűzpokol szállott volna. A ködökön pedig úgy világít át a rengeteg lobogó fény, a Jordán völgyére s a tőle nyugatra fekvő dombokra és a Genezáreth felé, mintha valami óriási erdő füst- és lángtengerbe borult volna. Az ezer, meg ezer fáklya lobogó lángja átvilágít a ködhegyek alján, de a felcsavarodó füstök fönn szétterülnek, megsötétítik a ködöt s a nagy nehéz fellegek, mint valami végpusztulás közelgő rémei, úgy vonulnak le a folyóvölgyön. Nehezen, lassan, mint az enyészet ellenállhatatlan hatalmai.

És vannak, akik a dombok lakóinak megmagyarázzák az égből közeledő irtózatot:

— *Kánaán pusztulása!*

Egész Szukhótig lelátszik s a charámban örvendezve rebegik:

— Közeledik az Úr, közeledik, aki nekünk adja e földet. — S gyors, táncszerü hajlongással bókolnak az Úrnak s rezegő szakállal, didergő ajkkal dudorásznak tánc-

nótákat és el-elsikoltják magukat és fel-felhördülnek szívüknek Isten dícsérő nagy hálarajongásában, hogy íme, megszabadítja az ő ártatlanul üldözött, választott népét az Úr

. . . És amint múlnak a napok, a hetek, a Jordánnak ködděl körülvett szakaszán a vízszínéből nagy fehér faalkotmány emelkedik ki, az egyik parttól a másikig.

A zilup.[210])

Aratás előtt jár az idő. Holdfogyta is van, nagy szárazság is van. Apály van. A magasan álló zsilip-zsaluk alatt sovány testtel bújik át a Jordán és Jarmuka vize.

A fejszecsapkodás, a kopácsolás, csattogás, a kopogás és dübörgés, a káromkodás és ordítás megszünt s amint elvonúlnak a partról a mesterek és munkásaik s a szekerek és állatok tömegei, az óriási körködben alig marad élő lény

. . . Lent pedig, mintegy 160.000 singnyire e helytől, Jerikóval szemben, nagy csodát tett az Úr.

A vezérek ugyanis „parancsolának a népnek, mondván: Mihelyt meglátjátok az Úrnak, a ti Isteneteknek frigyládáját és a Lévi nemzetségéből való papokat, akik hordozzák azt, ti is indúljatok meg a ti helyetekről és menjetek útánna".

„4. Csakhogy legyen köztetek és aközött minegy 2000 singnyi távolság; közel ne menjetek ahhoz, hogy megismerhessétek az útat, amelyen mennetek kell, mert nem jártatok ezen az úton soha ez előtt".

„5. Józsué pedig monda a népnek: Tisztitsátok meg magatoknak, mert holnap az Úr csodákat cselekszik köztetek".

„6. A papoknak is szóla Józsué, mondván: Vegyétek fel a frigyládát és menjetek át a nép előtt".

„7. Az Úr pedig monda Józsuénak: E napon kezdelek téged felmagasztalni az egész Izráel szemei előtt, hogy megtudják, hogy miképpen vele voltam Mózessel, te veled is veled leszek".

„8. Te azért parancsolj a papoknak, akik a frigyládát

hordozzák, mondván: Mikor bementek a Jordán vízének szélébe, álljatok meg a Jordánban".

„9. Ekkor monda Józsué az Izrael fiainak: Járuljatok ide és halljátok meg az Úrnak, a ti Isteneteknek szavait!".

„10. És monda Józsué: Ebből tudjátok meg, hogy az élő Isten van köztetek, és hogy kétség nélkül elűzi előletek a Kanáneust, a Khittheust, a Khivveust, a Perizeust, a Girgazeust, az Emoreust és a Jebuzeust.

„11. Ime az egész föld Urának frigyládája előttetek megy át a Jordánon!"

„12. Most azért válasszatok magatoknak tizenkét férfiút Izráel nemzetségeiből, egy-egy férfiút egy-egy nemzetségből".

„13. És mihelyt megnyugosznak majd a Jordán vízében a papok talpai, akik az Úrnak, az egész föld Urának ládáját hordozzák: a Jordán vize ketté szakad és a felülről aláfolyó víz megáll egy rakásban".

„14. És lőn, hogy amint megindula a nép az ő sátraiból, hogy általmenjen a Jordánon és a papok, a frigyládának a hordozói a nép előtt;"

„15. És amint a láda hordozói a Jordánhoz jutának és a ládahordozó papok bemárták lábaikat a víznek szélébe (a Jordán pedig az egész idő alatt telve vala minden ő partja felett):"

„16. *Megálla a víz, amely felülről foly vala alá, és álla egy rakásban, nagy messzire Ádám városánál, amely Czarthan mellett vala; a puszta tengere, a Sóstenger felé aláfolyó viz pedig egészen elfuta ás általméne a nép Jerikó előtt*".

17. *A papok pedig, az Úr frigyládájának hordozói, ott állának a Jordán közepén bátorsággal és az egész Izrael szárazon megy vala át, mindaddig, míg az egész nép teljesen általméne a Jordánon...*" [211])

. . Azok a kereskedők, akik eladták a babiloni öltönyöket és drágaságokat a jerikói szép asszonyoknak és leányoknak, csillogó szemmel beszélték, hogy szem nem látta, fül nem hallotta azt, amit Józsué Istene készített azok számára, akik őt szeretik. Nagy kőládákban hoz-

zák azokat. Már Gilgálban vannak. A papok hozták át a Jordánon. Mihelyt a betegek felgyógyulnak, azonnal indul Józsué Jerikóba.

— *Új Isten érkezik Jerikóba, új vallást hoz. A kincsekkel telt ládák vallását* — mondották a ravasz szélhámosok, miközben bőkezüségre gerjesztették a könnyelmü nőket, hogy a kicsalt kincsekkel megszökhessenek.

Az egész városban s a vidéken is elterjedtek ezek a hírek. Az elgyötrött, eléhezett, rongyos nép bizakodva, reménykedve hallgatta ezeket a híreket a hírharangtornyok kikiáltóitól s a rohanó rikkancsoktól. Rezesorrú is szavalt:

— S hát a sok gabona, a sok állat, a sok tej és méz és szőllő és pálmabél és datolya, füge és fántermő kenyér?! És Kánaán bora és Ciprus bora, a királyi pincékből s a pálmabor és gránátalmabor az urak kupáiból? Hová lett? Kánaánban vagyunk, a tejjel és mézzel folyóban s a kánaáni anyák csecsemői üres emlőket rágnak, mint macskakölyök valami rongyot, akinek van teje, azért van, mert a maga gyermekét .

— Talán meg is ette . .

— Azt a zsidók tették, mikor a pusztában kóboroltak, mint a kivert kutya.[212]/a) De csoda, ha a mieink is megnem eszik. Hanem odaadják ingyen, mit máskor kincsért sem adtak volna jólelkű vidéki kánaániaknak, akiknek még van egy kis élelmük s akiknek, ha nem volna, akkor is inkább maguk éheznének s a gyermekeknek szereznének ételt .

— Nem Szukhótba viszik? — kérdezte bosszusan egy ivó, aki nem kapott italt.

— Vihetik. A zsidók a magukhoz vett gyermekeket dióbéllel hizlalják. Egy asszony panaszkodott, hogy a kisleánya sírva kérte, vigye haza, mert dióval hízlalják a zsidók s ő tudja, miért . . .[212]/b) Hazavitte. Azoknak a szoptatósdajkáknak is jó dolguk van, akik zsidókölyköt szoptatnak. Azokat is meghizlalják, mint a jó tehenet, hogy fejhessék.

— Az idegen is . . .! — káromkodott Rezesorru asztalára csapva egy csontváz ember.

— Az én feleségem is olyan, mint a pirosra sütött pulykapecsenye. S az én gyermekem elpusztult, mert akkor nem tudtam enni adni. De a zsidókölyöknek van-bő tej! *Még járni sem tud, az irgalmát neki! s máris kánaáni vért szíp! Még öntudatlan s már más vérén hizik!*

És Rezesorru, aki ott bérelt pincét, ahol annak idején csodaálmot látott, a felbőszült embereknek éppen elakarta mondani, hoky *minden éjjel néma munkások dolgoznak a falak belsejében, mérnökök vezetése alatt s ő csak igaz, annyit tud, hogy folyton követ, téglát, törmeléket, szurokpogácsákat hordanak ki, de ő mégis biztosra veszi, hogy egyszer rájuk ontják a falakat.*

A takkész emberei léptek be e pillanatban, akik a balassa soraiba gyüjtötték a még itt-ott elmaradt kánaániakat.

Egyedül Rezesorru volt fegyverbíró ember, a többi az éhségtől, vagy a korhelységtől a végét járta.

Halotti csend lett.

— No, mi az, Rezesorru? — kérdezte a takkész embere a báránnyá szelidült embertől.

— Semmi, semmi — könyörögte Rezesorru és lekuporodva, megcsókolta lábafejét a zsidó katonának. — Semmi, csak el vagyunk keseredve a mi kánaáni urainkra, akik nem törődnek velünk.

— Nem törődnek! — kezdett siránkozni a nyomorultak balassája is és sorban leborultak lábcsókolásra.

De azt már utálta a katona s kissé felemelve lábát, a saruja talpát tartotta.

— No azt megbocsátom — kegyeskedett — csak ne keseregjetek olyan hangosan. S a katonákkal elvonúlt.

— Hej, csak ne volnék katonának való! — sóhajtott utánna Rezesorru — utánuk nézve a káván — az ablakon — megkérdeztem volna, hogy hová lett a tenger éleiem, miért kellett ennek a szegény Borszippának s annak a másik Borvendégnek is csonttá asznia!

— No talán az új vallás, a *ládavallás* segit rajtunk,

mert a mi isteneink már igazán elhagytak! — jegyezte meg Borszippa s rábólintott a többi is.

— De ha ránk ontják a falat!?

— Üssön a kő!

— S az isteneink?

— Azokat is üsse a kő! Eddig mi áldoztunk az isteneknek s most olyan Isten jő, aki nekünk hoz áldozatot, kincses szekrényekből — dadogta Borvendég.

S az egész reámondta:

— Éljen az új ládavallás!

És kupáztak rá nagyot, a ládaimádók.

XVI.

ZSIDÓLÁB KÁNAÁN NYAKÁN!

Ráháb, mielőtt elindúlt volna a Sóstengerhez, intézkedett, hogy a fogságban levő főrangú nőket, közölve velük, hogy ő parancsolta ezt, szabadítsák ki a fogságból s tegyék meg az utazásra az előkészületeket.

Azután ismét Kálebhez ment. Mintha rossz előérzete lett volna, nem tudta reávenni magát az utazásra. Ezenkívül pedig hallotta, hogy Gerle, mikor megtudta, hogy hová viszik, hallani sem akart erről.

— Sokszor elnéztem a garázdálkodásait — mondotta Kálebnek Ráháb — nemes lelkemnek szent türelmével néztem mostanig, hogy mit művel e szent szűz, de ha igaz volna ez, amit el sem akarok hinni, hogy ellenszegülne az utazásnak, azt már igazán nem tűrném el, akkor . .

És majdnem kicsúszott a szó a száján, hogy itt vétetné le a bőrt az arcáról . . .

— Akkor? — kíváncsiskodott a gúnyoskedvű Káleb.

— Akok rinkább elmennék Józsué elé és azt mondanám, előbb engem öljön meg, semmint Jerikóba jő.

— Nehéz helyzet elé állitanád Józsuét — gúnyolódott Káleb kegyetlenül, de Ráháb isszonyú önhittségében ezt nem értette meg. — De nézd — fordította hirtelen komolyra és jóságosra a hangját a beteg férfiú, — Gerle is sokat eltűrt tőled. Nem szabad elfelejtened, hogy a király leánya. Lehet ugyan, hogy éppen azért, mert a király leánya.

— Mit tűrt el?

— Mit! A legutóbbit is. A legnagyobbat. A jóvátehetetlent. A megbocsáthatatlant. A rágalom-rohamot . . . A ledér zsidónők dalait . . .

— Az ünnepély hireit?

— Azt.

— Nos?

— Ha valami véletlenség az apját kiszabadítaná fogságából, te még aznap lógnál.

Ráháb megborzadt. Nem ugyan Kanáneustól. Ő még sohasem akasztatott fel senkit. Hanem azoktól a gondolatoktól, amikbe Káleb, úgylátszik, már beleélte magát. Asszonyi ösztöne is azt érezte, hogy nagy szerencsétlenség fenyegeti. Csiszolt ezüst tükre is ma foltokkal volt tele. Az roszat jelent. Ösztönszerűen Kálebhez húzódott, mint a hízelgő macska s elől hasítva lévő szoc-naahját szétvetette, hogy rózsaszínselyemben lévő s változatlanul gyönyörű formájú lábai csábítóan tündöklöttek elő, úgy, hogy Kálebnek nem kell vala egyebet tennie, mint Ráhábnak aranyhajába temetett arcáról levennie a szemét, azt lábára szegeznie és leborulnia előtte, mint oly sokszor azelőtt.

De Káleben végigfutott a hideg borzongás és elhúzódott előle s tekintetét félrefordította.

— Lógnék? — kacagott Ráháb szörnyen, félretolván a haját.

— Igen.

— De te is ott lennél!

Ráháb még pokoliabban nevetett.

Káleb még jobban megborzadt s kifelé figyelt. Micsoda furcsa zaj zúg távolról.

— Te is ott lennél!

— A kötélen?

— Dehogy! Ott teremnél, hogy megments!

Káleb még mindig kifelé figyelt s szórakozottan mormogta:

— Én is lóghatok.

— Tudod mi volt a legutolsó asszonygyűlésen?

— Kimondották a zsidókra a halált.

— Hát még most is fenyegethet bennünket ez, amikor az iddár, a templomok, a népkormányzat, a vagyonok és a legfőbb: a katonaság is a kezünkben van?

— *Most inkább, mint valaha. Mert hiszen miért fenyegette volna Kánaán népe a mi életünket, amig mindene megvolt, vagy csak amig valamije volt is? Minek kellene egy gazdag, hatalmas, művelt népnek a zsidók halála?* Ezek nem emberevők . . .

— Gerle az . . .

— Ugyan, ostobáskodj! — s türelmetlenül legyintett Káleb.

Ő is kiáltotta az ismétlő verset: *„Meg kell ölni a zsidókat!"*

— Tanúld meg: amelyik kutya ugat, az sohasem harap. Emlékszel az apja dühösségére az első éjjel, amit én a len között hallgattam? . . Kánaáni szólásmóddal éive, milyen hideg inget viseltem én akkor! Akkor még Arad elvesztése miatt kesergett a király. Mi maradt meg abból rövid idő múlva?. *„Értsd meg: a jómódban levő kánaániak, vagy akárkik mások, tudomást sem vesznek a zsidókról. Mulatnak vagy a bohóságán, vagy a mohóságán. Házi zsidó kell nekik és zsidó bijah* — és itt Káleb elgondolkozott azon, amit egyszer észrevétlenül Áron szájából hallott — de nézz ide, mit mond az én józan eszem — s mondta, amint hallotta az Eleázárnak szóló bölcsességet — *a mi halálunk azoknak kell, akik már elveszítettek mindent, amijük valaha volt és ami nekik kedves, vagy éppenséggel szent volt. Azoknak kell a mi halálunk, akiknek egyebük nem maradt, mint a harag, a keserüség, a gyülölet és a bosszúérzés, kifosztott szivük fájdalma. Mert ez is kincs, ez is vagyon, Ráháb! A világon mindentől megfoszthatod az embereket: Istenüktől, hazájuktól, szabadságuktól, királyuktól, rangjuktól, vagyonuktól, sőt szépségüktől és eszüktől és becsületüktől is, de egytől: haragjuktól, bosszúvágyuktól nem.*

Ráháb összekucorodott.

Káleb tovább mondta:

— *Mi is, elérvén Jerikóban teljes hatalmunkat, akkor,*

amikor az utolsó javuktól fosztottuk meg őket, eljátszottuk az utolsó lehetőséget, hogy mi számukra egyebet jelentsünk, mint a bosszúszomjas, gyülölettel teljes ellenséget.

— Hát nekem mim maradt meg?

— Nem sok. De azt mondom, *hagyjuk meg, úgy, mint eddig is, a kánaániak reményének az utolsó hajszálait, engedjük nekik, sőt tudtuk nélkül segitsünk nekik, hogy megmaradjon és megerősödjék az elvesztettek visszaszerzésében való reményük, mert mert*

— Mi az?. Miféle zaj?

— Semmi . . . *Mert másképp a legpuhább libamáj is a torkunkon akadhat, a legpuhább öltönyünktől is fekélyt kaphatunk s a legerősebb márványpalotáink is ránk szakadhatnak . . .*

Ráháb olyanformán érezte magát, mint annakidején Kanáneus szavainak hallatán. Most is mintha ő járna itt.

— De, hát mit tegyünk?

— Elsősorban a főurakkal összekell békélnünk Gerlével .

— Hiszen .

— Tudom, mit akarsz mondani. Én is éppen azt akarom. De ugy-e gyülölködésed, vad zabolátlanságod mit csinált belőle! Ha nem te volnál az áldozata, menthetetlenül börtönbe dobatlak vala! Mérgezett darazsakkal

— *Nem igaz! Nem igaz!*

Káleb nyugodt maradt.

— *Oly mindegy nekem, hogy bevallod, vagy tagadod! . . . S hidd el, neked is mindegy.* Megakartad öletni Gerlét, megakartad öletni a főrangu nőket . És megölettél egy sereg zsidónőt és zsidózónőt, amint nevezik a híveidet . . . S te magad is csak és barátnőid is, a szépségetekkel fizettetek, ami kevés engedmény a kenőcsöktől . És avval akartad a népet megvendégelni, amiben ti

— De a nyomorultak — pattant fel Ráháb — megszerezhették volna azt a népszerűséget, hogy ahová ők men-

tek, ott a nép is jóllakik! Miért nem tetszett?. Miért nem jöttek velünk?

— Köszöni a király leánya, felelte Káleb, — ezt a kegyet. Ő a tejosztás előtt is oly népszerü volt, mint most és most is, mint azelőtt.

A távolról hangzó zaj elcsitult.

Káleb mosolyogva ült le.

— Ne félj Ráháb, nincs közel a halálod. A király leánya a zsidógyülöletén kivül még mindig birtokában van egyéb kincsnek, egyéb vagyonnak is.

— A nép szeretetének?

— Annak.

— Elveszem azt is.

— Meg akarsz halni?

Ráháb megrezzent, de hízelgő mosolygással felelte:

— Akár azt is! De nem maradhat semmije.

— Ha sikerülne is őt megfosztani attól, amit annyira becsülnek, a nép szeretetétől, te ahhoz akkor sem juthatnál hozzá soha.

— Te igen?

— Én sem. *A mi fajunk annyiszorta jobban szereti önmagát másoknál, vagy az anyagi javakat más értékeknél, mint amennyi ember és amennyi pénz, kincs a világon van. Sőt amennyi volt és lesz. Népszerüséget tehát a zsidó csak akkor szerezhetne, ha mindenkit jobban szeretne önmagánál és a pénznél, kincsnél* — mondotta Káleb, mintha olvasná valahonnan.

— Honnan tanulja a főúr ezeket a bölcsességeket? Valóságos ballos! — hízelgett szörnyű mosollyal Ráháb, mert a börgyógyulástól az ajkai is eltorzultak volt.

Káleb fölényesen mondta:

— Csakúgy kigondolom magamban.

— Nagyon szép. És én az én asszonyi tyúkeszemmel pedig azt mondom, hogy elveszíttetem a szent szűz népszerűségét.

— Hogyan? — állt föl Káleb, aki mostanig is csak azért engedte nála maradni Ráhábot, hogy mielőtt örökre

lerázza magáról, az utolsó találkozásnál ne ordítsa fel a palotát.

— Hogyan? — kérdezte Káleb ásitva.

— Józsué karjaiba vezetem.

— No én akkor meg Józsuét a tiédbe...

Kivülről ismét zaj hallszott.

Káleb, Jerikó és az ország ura, a zaj hallatára megint csak Ráháb társaságát választotta esetleges más társaságnál. Minden figyelmét kifelé fordította s ismét leült.

— Azt hiszed, — kérdezte Ráháb, örvendve a kívülről hangzó zajnak is, hátha valami változást az előidéz — még mindig azt hiszed, hogy én Józsuét szeretem?

— Tőlem most már szeretheted.

Ha volt még fokozat a torzulásban, talán még szörnyübb lett a Ráháb arca. Más változatát kapta a torzulásnak. Azt hitte, rútságáért mondja ezt Káleb. Pedig magára nézve mondotta.

— Csak addig hiszed — adta meg magát látszólag Ráháb — hogy én Józsuét szeretem, míg meg nem mútatom, hogy Józsué karjaiba vezetm Gerlét, a szép arcut.

Ráháb a Gerle arca alatt a maga arcát értette. Mint ahogyan elrútulása előtt az elrútítandó Gerlét akarta mindenáron Józsué elé vezetni; most a Gerle bőréből való Ráhábot, Gerle néven.

S Káleb, aki amazt a hazugságot nem hitte el, nem tudta elhinni ezt sem.

— Vajjon lehetséges volna-e, mormogta magában Káleb, amint kileskelődött a palota udvarára, — hogy Ráháb adta és adja a Józsué iránti szerelmét, hogy e réven közelébe juthatván, ártson a gyülölt királykisasszonynak? Lehetséges. Ráhábnál minden lehetséges. És neki csak most kell erre a valószínü feltevésre jutnia! Most!

És Káleb töprengeni kezdett, vajjon ennek a szörnyü asszonynak nem állana-e még mindig módjában, hogy Gerlét Józsué elé vezesse?

— Nos hát, mimódon csinálnád azt a népszerüség-

pusztítást? — kérdezte némi kíváncsisággal Káleb Ráhábtól.

— Én Gerlének megigérem . . .

— Azt hiszed: veled szóba áll?

A Ráháb hangja elveszett. Azonban új erőt vett s újra szólt:

— Megigértetem, hogy keresztül visszük Józsuénál, miszerint ő az elfoglalt Jerikót épségben visszaadja nekik, csak ő fogadja Józsuét, a főúri nők élén, a város keleti kapujánál. Mikor aztán Józsué ezt megigéri s barátságban, talán szerelmes párként, vonul be Gerlével a városba, ott az addig már készenlétbe helyezett s akkor egy jeladásra végig a városon földre fekvő kánaániak nyakán fog Józsué Gerlével és a főrangú nőkkel s az utánuk jövő honfoglaló zsidókkal a városba bevonúlni. De természetesen, erről Gerléék halavány sejtelemmel sem birnak és nem fognak birni. Ők csak odamennek s a fővezért kiméletre kérik.

Kálebnek tetszett a terv.

Ime, az asszony elveszthetí szépségét, hosszú hajának egyrészét, elveszthetné az egészet is, de hosszu eszét nem veszíti el soha.

Józsuénak valóban a legnagyobb kedvezés lenne ez. Hogy aztán, ha én Kirjáth Arbát megkaptam, mit csinál itt ő is, más is, ahhoz nekem semmi közöm!

— Jól van Ráháb — folytatta Káleb az ablaktól visszatérve töprengését hangosabban — én rendelkezésedre állok . . . De . . .

— Mi az? — riadt föl Ráháb.

Káleb is elhalványult.

A zaj egyre nőtt. És mind közelebb és közelebb zúgott.

Elfojtott lélekzettel hallgatózott a két hatalmas zsidókém.

— Éljen Kanáneus! A zoltán.[213/b]

— Az égből való tűz!

— A hatalmas hím, az erős bika!

— A szent öskín álló!

— Éljen!

Zúgtak a falak, rengett a föld, úgy tombolt a föld mélyéből valami előtört hatalom.

Az ajtó előtt csattogtak már a saruk, úgy zúgott a tömeg, mintha már benn lett volna a teremben.

— Meg kell ölni a zsidókat!

Káleb olyan lett, mint a sárga viasz.

Ráháb arcán valami pokoli fény villant át.

— Itt a kémek főnöke! — hangzott az ajtó előtt.

— Húzzuk ki!

— Öljük meg!

— Mit tegyek Ráháb? — dadogta fogvacogva Káleb — s szemgolyói előrenyúltak üregükből, mint a cseremakk a tokjából.

Ráháb pokolian mosolygott.

— Ne félj, amelyik kutya ugat, az nem mar . . .

— De nem kutyák ezek! — didergett Káleb. — Jaj, hová bújjak?

Ráháb még mindig mosolyogva, szétnyitotta hasított szoknyáját.

Káleb összerogyott a nagy izgalomtól s a közelben levő ágyhoz mászva, bebujt annak földre folyó kaukázusi nehéz gyapjútakarója mögé.

A tömeg benyomta az ajtót.

— Hol van a király!? — ordította száz csontváz arc rémesre nyitott szájjal s nem látván férfit s megborzadván a szörnyű asszonytól, zúgva, ordítva tovább vonúlt.

A királyt kereste a palotába nyomult nép. A csaba, a takkész emberének ugyanis sikerült a királyhoz jutnia s azt meggyógyítván, a hírt elterjesztették a nép között. Erre egy szervezett csapat a városon végigvonult és felszaporodva a magával sodrott áradattal, a palotába jöttek, amit szintén a takkész emberei könnyítettek meg. S most már nem elégszenek meg Kanáneus kiszabadításával, hanem a zsidó fővezért meg akarják ölni.

Amint a néptömeg tovább vonult a tétova palota-

őrség között, Ráháb kihúzta Kálebet, Kánaán főkormányzóját és uralkodóját az ágy alól.

— Nyomorult! Ha csak megsejtik, hogy megijedtél, véged van! Főhadvezér vagy? Férfi vagy?

— Nem, nem vagyok! — s minden tagjában remegve előbujt a nagy úr.

— Dehogy nem vagy! Azonnal fojtsd el a lázadást! Én pedig megyek! Most már nincs veszteni való időnk. *Elközelgetett Kánaán pusztulása s vele a mi pusztulásunk is*... A falak összeomlanak s maguk alá temetik az ők lakóikat.... De a mi szivünkben él, azt megmentjük. Az él. A bosszú...

De ezt már magának mondotta, mert zsidó főurak szaladtak be s Kálebet elhurcolták, hogy a falakról rendeljen le katonaságot, mert a királyt kiszabadították s a nép fellázadt a zsidók ellen.

Ráháb is elrohant egy mellékajtón, hogy ha van még annyi hatalma, vigye magával a fogva tartott főúri nőket.

Azonban már késő volt. Benjamina, aki értesült, hogy a király kiszabadult, hozta a Baál templomában szerzett ruhákat, hogy azokban Kanáneus tetszését megnyerje és Ráhábnak valamiképpen utódja lehessen a hatalomban. Örömmel ujságolta, hogy ellenségei, akikkel sokkal többre lehet menni szépen, mint csúful, kiszabadultak s már haza is mentek.

— Nincsenek itt a lázongó tömegben?

— Nincsenek.

— Gerle sincs? — kérdezte ijedten Ráháb.

— Ő éppenséggel nincs. Amint megtudta, hogy atyja megszabadult, hozzárohant s miután zokogva összecsókolta, kezénél fogva kivezette a palotából s az iddárból a semmit sem értő, csak leányának vakon engedelmeskedő embert.

Ráháb ijedten nézett szét. Most már ő is úgy érezte, hogy ha Kanáneus nincsen itt, a falak leszakadnak s őt eltemetik. Futamodó mozdulatot tett, de hirtelen megállt s megfogta a két kezét Benjaminának.

— Szépséges testvérem! Vágytál-e valaha arra, hogy első úrnője lehess e palotáknak?

— Soha!

— Hát én voltam s vagyok, de meguntam.

Benjamina futó mosolyt rejtett el. Ráháb a falakat figyelve beszélt.

— Ne hogy azt hidd, félek. Káleb, az én benső barátom a kánaáni hadak fővezére s szerelmesem, Józsué átkelt a Jordánon. Bármilyen lázadást vérbefojtanak. Nem félek. És mégis távozom innen, távozom, hogy e múló bőrbajomat meggyógyíttassam. Ha tehát akarod a helyemet elfoglalni, én szívesen ajállak be a kóczán kedvébe.

Benjamina szemei tűzhányóként szórták a lángot.

— Úrnőm! — bókolt Ráháb előtt. — Egész életemben hálás leszek neked.

— És én nem kívánok mást ezért, mint azt, hogy barátságoddal vagy bárhogyan vedd rá a királyleányt és a főrangú hölgyeket, hogy jöjjenek a Sóstenger mellé.

— Minek?

— Hogy itt ne izgassák a népet.

— Azt hiszed, kegyes úrnőm, mennének?
Valami nagyszerű hazugsággal...
Semmiféle nagyszerű hazugsággal.

— Akkor erőszakkal elvitetem.
Azt inkább lehet, de azt se most.

— Várj! — kapott most bele Ráháb a helyes gondolatba. — Szépen összeédesíted őket egy helyre, aztán egy alkalmas pillanatban a kóczán testőreivel lecsap rájuk.

— Ez helyes. Ezt vállalom. És igen örülök, hogy szolgálhatok neked, kedves jóltevő úrnőm! — s megcsókolta Ráhábnak selyemszövettel bevont kezét.

Ráháb most már sietve elútazott az orvosaival, akiknek szintén sürgős volt az útjuk, miután izzó tekintetü, futkosó vagy vészesen nyugodt arculatu emberek között jártak a palotában s miután Ráháb gondoskodott rengeteg aranykincsnek az elszállításáról is.

A tudósok nem is vették komolyan az új arcbőrt, csak sok pénzhez akartak jutni s hogy ez a forradalom

jött, ime egész királyi vagyont vihetnek magukkal a Sóstenger mellé. Abban élőlény nincs. De az aranyból még ott is támadna valami.

Itt már támadt.

Mikor Káleb testőreit s a palotát őrző katonaságot az ő emberei rohamra vezényelték a nép ellen, egy katona sem mozdult.

Erre a kincstárnok egy láda aranyat hozatott ki az oszlopcsarnokba s leszóratta a katonaság közé.

Pár pillanat mulva a katonaság dárdával rohant a népre s körülfogván azt, egy-két hőst megölt, a többit megadásra kényszerítette.

Aztán megkötözték, összefűzték a zörgőcsontú tehetetleneket, a remegő öregeket, sirdogáló asszonyokat, kiszúrták a szemüket és sorba fektették őket az udvaron, a nyakukat egy vonalba helyezve, hogy azon Káleb, Ráháb és az egész udvar végigvonuljon. S buzgón keresték a palotákban is, a városban is a királyt és Gerlét, hogy odafektessék őket is a velüktartókkal.

De az ünnepély csonka lett.

Se a királyt, se Gerlét és hiveit, de még Kálebet és Ráhábot sem találták sehol az egész városban.

Igy aztán csak a nyomorult, vak éhezők nyakán s az önként hódoló kanáneusok nyakán vonultak végig ünnepies zeneszó mellett Benjamina, a zsidó főemberek és a pénzért mindenre kapható zsidózók...

Igál pedig meztelen karddal futkosott a városban, hogy bár a testét ölje meg azoknak, akik Kanáneusban a testnél drágábbat öltek volt meg. Királyi lelkét az ők királyuknak. De sem Kálebnek, sem Ráhábnak nyoma sem volt Jerikóban.

Kánaánnak Egyiptommal évszázadokon át voltak harcai, küzdelmei. Voltak jó napjai, rossz napjai. Szerzett dicsőséget, viselt csapást. Gazdagsága nem nyugalmat, hanem nyugtalanságot okozott. De népének harciassága ellenállott az erős, harcias fajnak, sőt kemény csapásokat osztogatott neki.

Az évszázados vita és harc nem gyengítette, hanem

fokozta erejét. *Olyan volt, mint az oroszlán, mely akkor a legerősebb, amikor oroszlánnal áll szemben.*

S most egy semmi nép a nyakára hág.

Az oroszlán erős volt a magához méltóval szemben, de tehetetlen az alsóbbrendű előtt.

Zsidóláb Kánaán nyakán!

Ide hallj, Egyiptom! Oly ellenséget kapott tőled Kánaán, amilyen te évszázadokon át nem tudtál lenni!

Te nem tehetéd lábadat a nyakára, a bélpoklosaid odatették az övéket!

XVII.

ÉHINSÉG KÁNAÁNBAN.

Az ezerszinü virágrajzzal, faragott történelmi jelenetekkel felékesített s zománcos téglával, csillogó cseréppel pazarul díszített jerikói palotáknak arany- és ezüstcirádás szines ablakai százféle színben sziporkáztak.

Az ablakok mögött alabástrom-arcok és keblek, karok, a színgazdag éjszakának egyedüli, de annál mélységesebb fekete foltjai és árnyai: dúshajak és nagyárnyu szemek koromsötétsége és mélysége imbolyogtak töménytelen sokaságban, változatban, pompában.

Mintha a mindenség minden csillaga csillogott volna összehalmozva a mágusok által előállított folyékony tűznek, ennek a főúri paloták csodaszerű világítószerének a fényében, úgy ragyogtak a paloták isteni ablakszemei az indiai akás-nak villanó fényében.

Az akás-fény, melyet Azdrahábel csinált először a királyi palotában, úgy megtetszett a jerikói főuraknak, hogy Indiából mágusokat hozattak annak előállítására. S mikor ezek a paloták a zsidók kezére mentek át, ezek a mágusok is tudományukkal és titkukkal, amit soha, semmi pénzért, sem halálos fenyegetésre el nem árultak s amely titok sok mással együtt velük sírbaszállt, amíg éltek, haszonbérbe a zsidók kezébe kerültek.

Minden nagy találmány hitbizomány volt, teljes nittel rábízva a titoktartó ivadékra, apáról fiúra, amelyet hasznositani lehetett, de elidegeníteni nem.

A paloták selyme, bársonya, csipkéje, alig látható,

légies fátyla, tündöklő drágaköve és a nemesebbnél nemesebb virágok rengeteg erdeje között uralkodott az akás. és e hódolóinak megsokszorozta szépségét a büszkén villogó fénye. A képzelet világbirodalmának trónján uralkodott e fény.

S mégis... Talán a szemek még villogóbbak, még uralkodóbbak voltak. Legalább is lázadók az uralom ellen.

Hová készül e lázadó sereg?.

Mert nagy volt a sürgés-forgás a városban. Fürge kalmárok hordották össze a ragyogó palotákba a teremtés és emberi művészet frigyéből fogantatott műkincseiknek óriási tömegét, a babiloni öltönyöknek, a titkok tömlöce keneteinek, illatszereknek, megcsinálószereknek elbűvölő sokaságát, a friss és dúsillatu, harmatgyöngyös virágoknak erdeit, kaukázusi és kánaáni legyezőieányoknak élővirágbokrait.

A palotákban az éjszakai ünnepre készültek. Az életfaünnepre.

A fenyőfatobozt, melyben a szentségként tisztelt életfa ágai végződnek, külön ünnepen dicsérte ez éjjel Jerikó népe.

A kánaániakhoz alkalmazkodó zsidók is ünnepelték az éjszakát, mert annak külső, költői szépsége megragadott mindenkit, különösen amióta a Kaukázusból ez alkalomra tömegesen hozott fiatal fenyőfát és fenyőtobozt, nemcsak virággal, gyümölcsökkel, édességekkel és apró, értékes tárgyakkal feldiszítve hordozták körül a város szegényei között, hanem drága fátyol- és csipketerítőkkel bevonva, belülről akás-fénnyel még csillogóbbá tették.

Ez az ünnep most, hogy Jerikó tele van szegény emberrel, beteggel, koldussal, tetűevővel (a fenyő tűlevelével élők), akik az utcákon alamizsnát várnak, óriási jelentőségű. Az emberek százezrei tolonganak a nagy, széles utcák hasábkövein, úgy mint a sötét, poros sikátorokban; a falak díszsétahelyein úgy, mint a szegények kunyhói előtt. Jerikónak félmillió lakója van, aki ma nem evett semmit s ötvenezer zsidója, akik hánytatót vesznek

be, hogy a ma éjjeli lakomaasztalokhoz ülhessenek
A félmillió ma enni kap.

A néptömeg a világ minden pompájának és nagyszabású ünnepének elmaradhatatlan kiegészítő része.

Most több ennél. Azt a népet, amely ismét a vérszomjasságig fel van zaklatva, izgatva és dühösítve, a bódulat erejével kell levenni a lábáról.

Babarecz háza előtt és a számtalan népszövetkezeti élelemraktár előtt mindenütt óriási tömeg áll. Félmeztelen alakok. Különösen nők, ölbeli gyermekkel, némelyik kettővel is a karján, egy sereggel maga körül, kerekre feszített szájjal sírókkal.

Piszkosak mind, mert a vizet a medencékből és kutakból a gazdagok szent fürdőibe hordták s bár a szennyest a szegényeknek ajándékozzák, az másra kell, nem mosdani. Piszkos kezükkel összemázolják könnyes arcukat s hol sírnak, hol egymáson nevetnek. Az asszonyok meztelen, napégette barna, poros, réteges hátán a lapockacsontok oly élesen állnak ki, hogy vannak, kiknek koldustarisznyája azon is lóghatna. Arcukon oly aszott a bőr, hogy fogsoraik tövig látszanak, mint a halálkoponyáké. Az emlőjük mint üres bőrzacskó úgy lóg, a sok rágástól nagyradagadt gombbal...

— Csak egy falat kenyeret!

— Nincs!

— Egy marék kölest!

— Nincs!

— Egyetlen darab hagymát.

— Nincs!

Töpörödött, botra támaszkodó, remegő ajku százesztendős vénasszonyok között megjelenik egy borostyánkőkoszorus, gránátalmavirággal ékített fejü leányzó.

— Anyókáim, akarnak egy garast keresni?

— Hogyne, lelkem, hogyne! — s ráakasztják madárkaromfeketeségü ujjaikat a leányra. Az viszi magával őket egy hajékességkészítő műhelybe, mintának.

S még azon éjjel ott ülnek a csillogó szépítőteremben, gazdagon feldíszített fejjel, gyönyörű csigákba font

hajjal, hajpénzekkel, homlokláncokkal, hódítóra fésülve... Tanulnak a fiatal leányzók ékesíteni rajtuk... S a százesztendős asszonyok ülnek ott reggelig, egy garasért.

Egy fal tövében elaggott férfi fetreng. Dúskeblü, kerekarcu és csipejü asszony áll meg előtte. Lehajol az asszony.

— Most nem tudtam semmit hozni, édesapám! Az ételőr pillanatra sem távozott a raktárajtótól. Amit a magam ételéből meghagytam, elvették a kapuban. Mit adjak?

— Semmit. Majd holnap.

Az asszony elgondolkozik.

— Vegye el... — s lehajolva, az emlőjét tartja apjának.

— Fiam, elég volt tegnap. Elcsapnak, ha megtudják.

A leány elfordul és letörli szemét. Hiszen már elcsapták, mert tegnap észrevették, hogy neki, a dadának, nincs elég teje s a göndörfürtü csecsemő mérgesen rugdalózott, hogy nem kapott elég csecset.

És szoptatja a leány agg apját s ott marad vele.

Az élelemrakárak előtt kikiáltják még egyszer:

— Nincs!

Aztán a tömeg eloszlik, az utcák szélére gyűl s várja az életfaünnepet.

S a palotákban foly az előkészület. Az egyik palotában a kapuőr leszúrt egy gyermeket.

Apját, aki az akással a palotában ügyetlenül bánt s megégette a karját, kidobták volt az utcára, mert éktelenül ordítozott. Vele lévő fia visszasurrant s egy kis pálmaboros korsócskában olajat lopott, hogy apja után vigye. Szaladtak utána, nem tudták megfogni. A kapuőr átszúrta. Ölébe veszi az apa s égő karjára fektetve, viszi haza kicsi halott fiát...

...Káprázat mindenfelé. A paloták szép lakói már alkonyatkor megkezdették az öltözést, a szépítést, hogy éjfél felé, mire az utcák hősége tűrhetőre hűvösödik s a nagy menet megkezdődik és a szerelmi séták megindulnak, el ne késsenek gazdag urak megbűvölésétől.

Mert nem az ifjaknak szépítik, ékesítik magukat. Az ifjak az Aséra templomában, vagy a ligetekben is megtalálnák őket. Se nem uraiknak, kik kevesebb idegen szépséggel is szeretik őket. Gazdag emberek kellenek nekik s azoknak a pénze, miből babiloni öltönyöket, drága keneteket, az anyaságtól megszabadító orvosokat, javasasszonyokat és szereket szerezhetnek s elláthatják szép és könnyelmű ifjaikat pénzzel.

Nappal nem lehet ilyen szép a világ, mint most, amikor oly rejtelmes, oly titokzatos minden.

A csillag is láthatatlan nappal, halvány a szürkületben, de tündöklő a sötét éjszakában.

S a szerelem is csábítóbb a bűnben. A bájnak, szépségnek rejtélyesebb, csalogatóbb a csillogása titokban.

És a nagy ünnep pompájához lehetne-e hatásosabb háttért állítani, mint a félmeztelen, napégette hátu, aszott emlőjü, zörgő oldalbordáju, éhes tömeget, mely rimánkodva fog kapni a fenyőtű, fenyőtetű után?!...

Most még azért is bezárták a zsidóraktárakat már napok előtt, hogy a végsőig éhezett népet az utcára kényszerítsék jótékonyságuk elfogadására, amely jótékonyság össze fogja a művelt zsidóságot kapcsolni az utolérhetetlen műveltségű kánaáni néppel. Milyen istení adomány lesz most a zsidó morzsa is!

Káleb már korábban elrendelte volt, hogy minden szem gabonát, minden darab húst és gyümölcsöt a katonai raktárakba hordjanak össze. Azután megszabta ezeknek az árát s az időt, amikor lehet abból kiosztani. De a kiosztás mindig akkor történt, mikor a szegény nép munkában volt s azonkívül oly magas árakat állapítottak meg, hogy csak a nagyon gazdag emberek vehettek azokból. És az árdrágítók.

Sok gazdag ember nagy élelmiszerkészleteket halmozott fel, de mikor a sáfárok elmentek a sugdosók által mondott helyekre, kaptak ajándékba egy tojást, vagy egy marék pörkölt gabonát s a fősáfárnak azt jelentették, hogy nem találtak semmit.

Sokpénzű ember, hadimilliomos, innen is szerez-

hetett eleget és szerzett is s a hírharangok és rikkancsok is innen kaptak, hogy a szegény népnek lázcsillapítószereket ajánljanak és adjanak be.

Eljött az éjféli idő.

Halk moraj között csap fel egy óriási fehér fényoszlop az égre, a Baál temploma és a charám közötti térségen s az égig törő kristályvízcsöppeket vakítóra világítja. Utána piros, majd gyönyörű kékszínű, most zöld, azután ibolyaszínű s e káprázatos fényözönben, mely most a város különböző részeiben gyúl ki, megjelennek az utcákon a virágokkal körülrakott leányok, asszonyok kezében a feldíszített kis fenyőfák. Sorban, végeszakadatlan sorban jönnek, mint egy virágzó, színpompás végtelen fasor, mely egyszerre élővé vált és megindult.

És hogyne élne az életfája, melynek tobozában szunnyad az élet kezdete?!

A fákat tele ajándékkal a férfiak ajándékozták a város legszebb nőinek. Egyrészük a fára van aggatva, másrészét szolgák és szolgálóleányok kusarakban,[214]) háncstartókban viszik mellettük és mögöttük. Ha szépséges kezük elfárad, a fát is azokra bízzák. Fenyőtoboz van legtöbb. Hisz abban van az életcsira. S van-e annál szebb ajándék?

Azt szórják javában a népnek. Az éhes nép inkább a kosarak és háncsládák ingerlő sült húsait és gyümölcseit kívánná, hiszen annak illata a fenyőfák erős illatainál is erősebbek és ingerlőbbek, de ezt is tülekedve kapkodja és mohón rágja, valamint a fákról lehulló fenyőtűt is.

S mire a két nagy templom és a charám elé értek, odaért más irányból egy másik vallásos menet is.

Itt férfiak hordoztattak nagy vasládákat, mint a gazdagság, a jólét jelvényeit s megálltak a térségen, a szent hírharang körül. Odazsúfolódott, amennyi ember csak odafért.

Egyet belőlük felvittek a hírharangtoronyba s ezalatt a többit bevitték Baál és Aséra templomába. A mindenttudók a kíváncsiaknak azt suttogták, hogy Melek és

Asztarté templomába is vittek. De senki sem tágított innen, mert azt is tudták, hogy fognak ebből a kincstömegből kiosztani s mindenki azt tartotta, hogy jobb ma egy fürj, mint holnap akár egy lúd.

A zsidók és zsidózók, akik a templomok közötti árnyas tereken voltak, bevonúltak a Baál és Aséra templomába s amikor a kánaáni szegénység is be akart menni, a tarainok [215]) az ajtókat elreteszelték s benn a megmaradt chumarák[216]) és a zsidómetszők megtartották közös istentiszteletüket.

A Baál és Aséra szobrai elé életfákat állítottak, ajándékokkal megrakva, a templomokat kivilágították akásfénnyel s a fák árnyékába fektetett és kinyitott fedelü, csillogó kinccsel telerakott ládákat körültáncolták és hajladozó, bókoló testgyakorlattal üdvözölték, vidám nótákat énekelve, mit csak néha-néha harsogott túl egy-egy felhördülő s a mellékajtó felé tartó chumara keserves jajszava.

Künn a berec-ben az éhes, félmeztelen nép szorongott, kiáltott, lihegő, száraz szájjal egy falat kenyérért, egy korty italért.

De nemsokáig kellett várnia. A fürge hirharangozók, a kasztok emberei, a badák és főrikkancsok munkatársai azt az elvet vallották, hogy kétszer ad, aki gyorsan ad.

A felvitt ládából csörgetve szórták le a cserépgarasokat.

A nép, mint az éhes kácsák, úgy kapkodta a kedves magot.

Sokan, elégedetlenkedők, amint felkapkodták a vasgarashoz hasonló cserépkarikákat, szitkozódni kezdettek.

De hamarosan lecsillapodtak, mert felülről kihirdették a minden lázadó zajon túlharsogó torkok, hogy ezekkel a jegyekkel a hajnali lakomákon bebújhatnak a gazdagok asztalai alá, felszedni a morzsát, a csontot, a szőllőhéjat, tinnahéjat[217]) s lesz ott aztán hűsítő lé is

E közben finom por szállott le a tömegre, mely a lobogó fáklyák fényében olyan volt, mintha az aranyfelleg ereszkedett volna alá.

A nép bámulva, szemét az ég felé meresztve, nézte. A bámulattól meg sem mozdult.

— Ez a nép fényes jövőjének az előhirnöke — hangzott a magasból. — Porrá zúzzák az uj istenek önmagukat és a gazdagok a régieknek hordott kincseket s szétosztják a megőrlött aranyport a népek millióinak.

És az aranypor mind sűrűbb felhőkben szállt alá. Közönséges sárga homok volt, közte közönséges vörös paprika és más szárított füvek porai, de a lobogó fényben a közéje hintett aranyporral aranyfelhőkké vált.

— Jöjjetek hozzánk mindnyájan, ti szegény arabok. egyiptomiak, sziriaiak és kaukázusiak, sötétségbeliek,[218] elnyomott, letiport nép és mi felemelünk titeket — folytatta a magasságbeli hang s a nép között járó és ingyen italt osztogató rikkancsok segítettek felemelni a roskadozókat, hogy nézzenek a magasba, honnan az üdvösség jő, mignem az italoktól eszük s a portól a szemük el nem homályosúlt.

Most iszonyu ordító hang zúgott fel a szendergésbe merülő tömeg mögött.

A Rezesorrué volt.

— Kiszúrtátok a kánaániak szemét a királyi paloták udvarain s most, hogy ezt ne lássa senki, a nép szemébe port hintetek!... Gazok!... Föld férgei!... Föld fekélyei!

E pillanatban néma csend támadt. Az orditó hang úgy elszakadt, mintha elvágták volna.

A nép fülét hegyezve hallgatózott. Nem hallott semmit. Fejét hátra facsargatta. Nem látott semmit. Még a hátánál állót sem láthatta senki.

Fenn pedig a toronyban, akik szemük elé kötött finom halhólyagokon át nézték mindezt, fülükig húzott szájjal nevették ezt s dörzsölték poros kezüket.

Mire pedig a zsidók és zsidózók kijöttek a nagy templomokból, a földig részeg vakoknak a hátán, mellén, nyakán, arcán sétálhattak át a berkeken, a megelégedettek ezrei. A földön feküdt valamennyi.

Aztán sötétség borult a berkekre, csak a templomokban volt nagy fény. Ácsoknak, kőműveseknek, díszműveseknek, kárpitos- és ötvösmesteremberekneк, munkásoknak százai, ezrei jelentek meg, szerszámokat hurcolva be fürgén, szaporán s nagy, serény munkához fogtak. Szorgosan futkostak, mászkáltak föl és le a falakon, állványokon, keresztül-kasul, zörögtek, csattogtak, kopogtak a kapcsok, karikák és láncok, akár a Jordán és Jarmuk egybeömlésénél egynéhány nappal elébb s a hajnal felé hajló órákban új színek, új formák bontakoztak ki az akásfény világánál.

A szobrok, az oszlopos zugok, a titokzatos szőnyegfülkék eltüntek. A Baál és Aséra szobrai selyembársonynya lvoltak letakarva s előttük ragyogó aranyoltár állott, előtte óriási aranyládával és az életfával, amelynek azonban a tűlevelei minden kis érintésre kezdettek lehullani.

Egy sittimfából[219] való aranyozott asztalon két darab hétágú ezüst égőtartó állott, tovább pedig egy mosdómedence . . Az az egész pedig körül volt véve sodrott lenből készittetett kék és biborpiros és karmazsinszínü kárpitokkal, melyeket aranykarikákba húzott hurkok és arany horgocskák tartottak össze.

E fölött állott az új templom, sittimfából, dús aranynyal bevonva úgy belől, mint kívül, amely, midőn lebontatik körüle a régi kőtemplom, úgy fog ott állani, mint egy díszes öltözetü asszony, midőn leveti ékes ruházatát.

A zsidók és zsidózók tehát közmegegyezéssel a régi templomokba újakat épitettek s ha majd lebontják a külső kőfalakat, ott fog állani teljes pompájában a kincsesládák két temploma, *elszáradván és kivettetvén belőle akkorra a zsidózók kedvéért meghagyott életfa is.* Bésalielnek, Húr fiának, Úri fiának, a főépítőmesternek és társának: Aholiábnak, ki Akhiszának volt a fia, a Dán nemzetségéből, egy újabb nagyszerű műve készült itt el .

És mégsem jött el még az ideje, hogy Józsué bevonúljon Jerikóba. Mert amint hajnalban a koldusok tömege felébredt s vaksága tudatára ébredvén és a szomjúságól

az égető poroktól még inkább gyötörtetvén, vaktában megindult a város utcái felé, haját kezdette tépni s magasra tartva tépett hajtincseit, rázva és szórva szét, ordította:

— Ki kell űzni a zsidókat!

— Hol van Babarecz, hol van Igál? Hol Rezesorru?

Az utcákra érve, friss pecsenye és gyümölcsillatok ütötték meg az orrukat.

Gyönyörü volt a város.

Drága szőnyegek borították a hűs szellős utcákat, harmatos virágfüzérek fonták keresztül az utcaközöket. A palotáknak minden ablakát viráglugassá alakitották át, melyen akásfény ragyogott át. Az utcákra rakott széles asztaloknak is a közepén drága vázákból összehalmozott virágágyak terültek el. Az asztalok mellett fekvő puha pamlagok viráglugassal, pálmákkal, ciprusokkal, virágzó gránátalma- és oleander-bokrokkal rakattak körül. A női ruhák szidoni és tiruszi susinum-, cyprinum-illatot leheltek, arcukat, félmeztelen testüket babiloni fahéj-, nárdus- és királykenőcs tette illatossá az észbontó szépségü nőknek.

Az arany, ezüst, festett üveg és drágakövekkel kirakott evőszerszámok, ivóedények káprázatos fényben csillogtak. Párolgó pecsenyék, színes gyümölcsök tömege, illatos italok sokasága borította az asztalszékeket. Minden inycsiklandót, szemingerlőt előszedtek abból, amit nem vittek Gilgálba az éhes zsidónép első táplálására.

A pamlagos lugasokban, az asztalok mellett aranyos, ezüstös, drágaköves, selyem-bársony, drága hímzésü ruháikat lehányva magukról, feküdtek és ettek, ittak vakító testü, bársonynál símább bőrü, igazgyöngynél ragyogóbb fogu s minden fénynél szikrázóbb szemü nők és ifjak, akik egy-egy heves csókcsata és mámoros szeretkezés után megpihenve, lélekből tudtak nevetni azon, hogy az asztalok alatt mászkáló vak koldusok hogyan marakodnak a csontokért, egy-egy szemes, akinek valahogyan még megmaradt a szeme, legalább egyik, hogyan kapja ki a másik kezéből azt a morzsát, amit az hosszú idő alatt

szorgalmasan összegyüjtött s hogyan támad fel benne, amikor már nem tudja visszaszerezni a szemestől, az őskánaáni fajgőg.

— Nem kell nekem zsidómorzsa!

Virradni kezdett.

A Baál- és Aséra-templomhoz vezető úton fehérnépcsapat tünik fel.

Anna asszony, Catha, Tavvasz és még vagy tíztizenkét fehérnép kiséretében a templomok felé tartott Gerle.

Tekintetük a levegőbe néz, hogy ne lássák az utcán duskálkodók égő arcát.

De most egy nagy marakodásra a közelben levő asztalok alá pillant a királyi leány Elfordul s arcát tenyerébe hajtva, megáll. Odanéznek a többi fehérnépek is.

Gyermekek verekednek, harapdálják egymás kezét, arcát, fülét, orrát, hogy a rájuk ömlött édeslevekhez juthassanak

Az asztaloknál fekvők fetrengve kacagnak.

Most katonák érnek oda.

Maguk előtt hajtanak egy szomoru kis csapatot.

A csapatban ott vannak a feldíszített fejü százesztendős, botra görnyedt öregasszony, a halott fiát elégett karján tartó apa, az apját megszoptató dadaleány és még egynéhányan, köztük az az öregasszony és fia is, kinek Káleb az udvari kertben igért állást, akik szídták a zsidókat s ezzel a nép közt lázítottak.

— Hová viszitek ezeket a szerencsétleneket? — kérkezte a király leánya a dárdás katonát.

— A börtönbe.

— Miért?

— Mert lázítottak a zsidók felekezete ellen.

A szavuk elveszett a harsogó kacagásban, mert az asztal alatt egy jól lakott öt éves kisfiu egy öt éves kisleánnyal kezdette utánozni a pamlagokon heverő szerelmeseket s a szánalmasan feldíszített hajú öregasszony lehajolt, hogy botjával rájuk üssön.

— Félre, kacér erénycsősz! — mondotta egy szellemes arcu mulató úr a pamlagra húzva a két gyermeket s kacagtában visszaejtve őket.

— *A lázítók itt vannak!* — kiáltotta Gerle a zsidókra mutatva s visszafordulván a hölgyekkel, hazament. Bezárkózott szobájába s azt mondotta:

— Józsué, a tiéd leszek!

XVIII.

A VILÁG LEGNAGYOBB IGAZSÁGA.

„10. És Gilgálban táborozának Izrael fiai és megkészitek a páskhát a hónapnak tizennegyedik napján, estve, Jerikónak mezején."

„11. És evének a föld terméséből a páskhának másodnapján kovásztalan kenyeret és pörkölt gabonát, ugyanezen a napon."

„12. És másnaptól kezdve, hogy ettek vala a föld terméséből, megszünék a manna és nem volt többé mannájuk az Izrael fiainak; hanem Kánaán földjének gyümölcséből evének abban az esztendőben."

„13. Lőn pedig, amikor Józsué Jerikhónál vala, felemelé az ő szemeit, és látá, hogy ime egy férfiu áll vala előtte, meztelen karddal kezében. És hozzá méne Józsué, és monda néki: Közülünk való vagy-é te, vagy ellenségeink közül?"

„14. Az pedig monda: Nem, mert én az Úr seregének fejedelme vagyok, most jöttem". És leborula Józsué a földre arccal és meghajtá magát és monda néki: „Mit szól az én Uram az ő szolgájának?"

„15. És monda az Úr seregének fejedelme Józsuénak: „Oldd le a te saruidat lábaidról, mert szent a hely, amelyen állasz. És úgy cselekedék Józsué."[220])

Káleb pedig ezalatt Áronhoz ment s az angyal helyett magáról beszélve a következőket mondotta Áronnak, lefestvén Józsué türelmetlen szerelmét, aki a felgyújtott és a felgyült vizzel elsodortatott zilupoktól megtért a főtáborba:

„Kanáneus a város királya, trónjáról megszökött és bujdokol, a nagyurak, jelentéktelen kivétellel meghódolnak, a nép se lát, se hall, a falak belseje hosszában ki van szedve s az alapköveket csak támasztékok tartják, miket földalatt vezető köteleken lehet elrántani, hogy a falvázak leomoljanak. Ő gyöngéd szivével nem tudja nézni a falomlást, elmegy. Mint fejedelem, átadja a várost Józsuénak, legnagyobb kincsével: Gerlével, a királyi szűzzel együtt."

Józsué mámoros szívvel hallgatta az angyali jóságú férfiut.

— Mit adjak én neked, te szent ember, aki ily gyönyörűséges lakodalmat készítettél nekem, melyben még az angyalok is táncolni fognak?!

— A rózsatermő Kirjáth-Arba tartományt.

— A tiéd! — mondotta Józsué — és ujra leborult előtte, aki elbeszélte, milyen gyönyörű fehérmenet fogja fogadni Józsuét, élén Gerlével, aki sokáig küzdött ugyan a zsidók ellen, de úgylátszik, oly mélyen nézett a Mózes sátrában a szemébe, hogy végre mégis az győzött, a gerleszív, a zsidógyűlölet vércsetermészetén.

Józsué arcán a kínnak egy futó árnya vonult át, de boldog szívének szemén át sugárzó lelke napfénye rögtön elűzte az árnyat.

E szavakra Józsué öröméhez csak az Ároné volt hasonló, akit azonban Káleb, mint főszolgát figyelemre sem méltatott, bár egyszer igen hasonlónak találta a Hór hegyén eltemetett főpaphoz.

Áron öröme nagy volt, hallva Gerle küzdelmét fajáért. Hogy Józsué elé jöjjön, nem hitte.

A Kirjáth-Arbáért sóvárgó főkém hazugságának tartotta, Józsué megtévesztésére.

Józsué a főpapok sátortáborába ment, hogy a döntő lépést kihirdesse nekik.

Ezt az alkalmat felhasználta a végső elhatározásában most már meg nem ingó Áron arra, hogy vele. Kálebbel négyszemközt beszélhetvén, megtudja Ráháb helyzetét és magaviseletét.

Eddig is kaptak mindenről értesítést, de amint azokból csak következtetéssel állapította meg Áron az igazságot, most őt is vallatni kezdette, nagyon befolyásos embernek adván ki magát Káleb.

— Nekem nem az a fontos, — mondotta, — hogy Gerle elénk jő, vagy nem jő. Nekünk dicsőség kell. Az kell, hogy híre menjen és a biblószokra is az kerüljön: ugyan, kerülhet arra az, amit épp akarunk, de az a fontos, hogy a többi harminc király is megijedjen és hódoljon. Nekünk tehát a harcnak a látszatát fenn kell tartanunk. Ráháb tehát, ha azt akarja, hogy Gerle fogadja Józsuét, ebben a hitben meg kell tartani őt. Hogy milyen asszonyi furfangból akarja ezt a furcsának, érthetetlennek tetsző dolgot, nem tudom. De lebeszélni, akadályozni őt világért sem kell. Ő csak készüljön erre.

— És Gerlét is lebeszéljük arról, hogy hódoljon?

— Vele nem törődünk. Az már a Ráháb dolga. *Nekünk csak Ráháb fontos, ő a történelmi zsidónő, aki ellenségeinket envérükkel veri meg*

Káleb után vállat vont.

— És még egy a fontos — folytatta Áron. — Nekem, mint az események megörökítőjének most már Jerikóban kell lennem. Kérlek tégedet, mint az Úr seregeinek fejedelmét, vigy magaddal.

— Én szolga nélkül jöttem és úgy akarok visszatérni.

Áron mosolyt fojtott el. Tudta, hogy Káleb életét mentve, szökött meg Jerikóból s úgy menekült ide, hogy Józsuénál menedéket találjon, ha üldözik, sürgesse a bevonulást és ha lehet, már a bevonulás előtt megkapja Kirját-Arbára az igéretet. Mert ha feltámad a kánaániakban a nagyoknak nagyon szunnyadó és nagyon lassan mozduló ereje, akkor elvész jerikói hatalma, el a rózsák tartománya s ifjúságának rózsája után ifju élete is.

Áron leleplezte Kálebet önmaga előtt, hogy annál hamarabb elkészüljön vele, mert Józsué minden pillanatban visszatérhetett.

— Seregek fejedelme! Én vagyok, aki vagyok, de te menekült ember vagy, akit azonban Józsué az Úr angyalának hisz. Azt a kedves jó embert ne fosszuk meg szép szíve szép hitétől. Ugy-e, te nem mersz visszamenni Jerikóba?. .

— Én . én

— Ne hazudjunk! Nincs idő rá. A balga emberek sok időt fecsérelnek a hazugságokra s mégsem érnek el egyebet, csak azt az igazságot, hogy mindenkinek meg kell halnia. Te azonban most az igazmondással életedet mentted meg.

— Mit kívánsz bölcs ember?.

— Hol van Ráháb? A Sós . .?.

— A Sóstenger mellett.

— Menj te is oda. Örülj!

A Káleb szeme felragyogott.

— És Józsué? . Kir .?.

— Azt megkapod

— De mondd, ki vagy?

— Vagyok, aki vagyok . — és Áron elkezdett sugárzani, hogy Káleb csak a szélevonalakat látta fehér vakító fényben.

Most Józsué lépett a vezéri sátorba.

A fény kialudt.

Józsué rosszalón nézett Áronra, hogy talán második gyermekségében kifecsegte kivoltát. Mert Káleb a földön térdelt.

De Áron szigoruan pillantott Józsuéra.

— Józsué fővezér úr! A seregek fejedelme lemondott fejedelmi címéről és küldetéséről s a beteg Ráháb őrizetére, akit szeret, a Sóstenger mellé megy. Az ő műve Jerikó meghóditása s szerénységében csak Kirjáth-Arbáról való hitlevelet kér.

— Ird meg!

— S míg a két boldog ember szívébe írta be a perceket, a harmadik megelégedett ember megírta a nemesi

macskabőrt, a vadmacskának, Kirjáth-Arbáról, az új Hebronról. Káleb földesúr lett.

Azután elbúcsuztak s Káleb a Jordán nyugati partján délfelé vonúlt, Áron pedig „a föld alatt" bement Jerikóba, a király palotába.

Amint Áron Jerikóba ért, egy óra mulva már Arpáddal, a fiával beszélt.

— Meghivattad a többi kánaáni királyokat tanácskozásra és segitségadásra?. Mert ha Egyiptom ellen össze kellett fogni, akkor most is össze kell! — kérdezte Si-Ra a fiától.

— Meghivattam, édesapám.

— S a levelek elkésve adattak, vagy adatnak át?

— Ezt könnyen megtehettem, mert Babarecz, Chozéh, Gel-gái, Urkán, Babah és Allrmán ellenezték, hogy a király tudta és akarata nélkül a pecsételőhengert használjuk.

— Sőt, amikor már a kezünkben volt — beszélte a volt főpap — berontott hozzánk Tiszafernes egynéhány dárdással és kicsavarta a kezünkből s míg a katonák minket őriztek, a palotába ment, hogy parancsot adjon ki arra. hogy az ő zászlója alá álljon Jerikó katonasága és népe s maradjon Jerikó a bennlevőké, a künnlevőket verjék el. Hát ez is hazafiság?

— Hogyne! — mondta Si-Ra. — Bizonyára azután a várost is megtisztogatta volna, ha a külső bajt a belsők segitségével megszünteti. Hát fiam, ez a fajunk legnépszerütlenebb, de legnagyobb embere. *Az a mi fajunk igaz képviselője, aki akkora erőt és akkora igazságot érez magában, hogy avval egyedül is nekl mer vágni egy világnak. Tehetség és jellem ez ember!* Nála a két legnagyobb találkozott: tehetség és jellemerő.

Si-Ra szomoru, de fönséges lett.

— Fiam, mi befejeztük a hivatásunkat. Kemény, vastag erek vagyunk fajunk aranytermő sziklájában, de nem főér az enyém, a tiéd, hacsak az nem lesz az unokámé. Tiszafernes természete főér az aranykőzetben. És mi, hogy megmutassuk, miszerint igaz aranyból valók va-

gyunk, meg kell hajolnunk Tiszafernes előtt. *Azt mondják, a versengés, a széthúzás fajunk főtulajdonsága, átka. Nem igaz! Nem mind arany, ami fénylik, nem mind asszír, aki annak mondja magát. Az aranytermő sziklakőre is sok sár, sok salak rátapad. A mi fajunk, igaz, hogy verseng a hatalomért, de csak akkor, ha amúgy sincs igazi vezérnek való közte.* S vajjon miért ne versengene az, aki legtehetségesebbnek, legjellemesebbnek érzi magát, bárkivel szemben? Én nem bánnám, ha minden asszir versenyezne is, mert akkor valamennyi nagy volna! *A nagyobb erő, a nagyobb jellem előtt meghajol úgyis az asszír.*

— Tiszafernes előtt nem hajoltak meg a mi főuraink.

— Nem igaz. Ha meg nem hajoltak volna, ezer dárdás sem veszi vala el tőlük a pecsételőhengert.

— Később is, mikor írtuk mégis a leveleket, dárdásokkal veretett szét.

— De szétveretett. Érts meg! Ha Tiszafernesek írták volna a leveleket, az Öregisten sem verethet vala szét titeket.

Arpád feje lehanyatlott, mint a beteg madáré.

— A zsidó hatás változtatott meg minket.

— Nem. *Mert a természetet eltörölni nem lehet.* A kutya a szőrét elhányja, de a természetét nem. Hanemhát nem mi vagyunk *a főér*. S ebbe fajunk nemeslelkűségével nyugodjunk belé és ezt a nekünk adatott erős lélekkel viseljük el. Mert ezt nem tenni, szintén nem mutatna a mi fajunk értelmének felsőségére.

— S ha ily hatalmas embereknek, mint Tiszafernes, — nyugtalankodott tovább is Arpád — ha évszázadokon vagy évezredeken át nem jutna eszébe, hogy összekovácsolja faja minden darabját egybe?...

— *Hát akkor évszázadokon és évezredeken át nem kovácsolná össze, ha úgy érzi, úgy látja, hogy nem jött el annak az ideje.* És most tanuld meg minden időknek és minden népeknek legnagyobb bölcsességét és igazságát, hogy el tudj mindent viselni, ami bántja lelked fenségét...

Si-Ra végignyult egy gyapjúágyon s intett fiának, hogy a másikra ő is pihenjen le.

— A házak majdnem égnek, és omlanak fölöttünk s mi lepihenjünk, atyám? — riadt meg a fiatal gigra.[221])

— Az ég, ami éghető és az omlik, ami ontható.

— S minket ide temet!

— Azt temetik el, aki és ami eltemethető. Mekkora ostobaság! — kiáltotta Nékó haragosan — meg nem hajolni a természet törvénye előtt!

Lefeküdtek.

— Tehát: — folytatta Si-Ra — a nagyság nincs időhöz kötve. Ha egy nép nagy, akkor is nagy, ha rögtön országokat szerez, s akkor is, ha évezredekig még a maga földjét sem tudja visszaszerezni. *Csak egy szükséges: az, hogy tudja, hogy ő nagy, hogy ő úrnak született s ezt a nyugalmat a szenvedésben is tartsa meg, hogy el ne vesszen s a hatalomban is lassu és méltóságos legyen minden mozdulata.*

A gyorsaság nem a nagyság megnyilatkozása.

A hangya szaladgál-e, vagy az elefánt?. A szunyog születik gyorsan, vagy az ember? A tamariszk[222]) nő-e ezeresztendeig, vagy a nád?. És a pille kel-e szárnyra születése pillanatában, vagy az ember szaladgál az első percben?

A károk egyik sötét szentjének: Európának a nevéről el fognak nevezni egy nagy földrészt, sőt az elsülyedt Óceánián túl lesz a rézbőrüeknek és feketéknek egy nagy népgyüjtő földrésze is, ott minden úgy fog menni, ahogyan a gomba nő. De lehet-e gombából gulákat építeni?. Lehet futrinkákból birodalmakat alkotni? És kell birodalom azoknak, akik rövid gombaéletük, vagy rövid bogáréletük számára a pillanatnyi táplálékért futkosnak? Lesznek ott is nagy, nemes teremtmények, akik maradandót alkotnak. De ezeknek a nagysága abban fog főleg megnyilvánulni, hogy ha vértanúságot kell szenvedniök, vagy ha csak mannatetük szúrkálják is az ágaikat, mint a tamariszkét, amely ennek következtében mannát izzad a világ éheseinek. akkor sem állanak be gombalevén élő legyeknek és hangyatojásoknak, kiket apró gazdáik ide-oda hengergetnek.

— S ha évszázadokig vagy ezredekig ez a mi óriás népünk szunnyadozni fog is, — hisz futja az évmilliókból — a nagy alvás után, még nagyobb erővel, még nagyobbakat fog alkotni.

Végeztem.

— Hát mit tegyünk?, — kérdezte Arpád nyugtalanul felülve, mire apja behunyta a szemét.

— Népünk mai sorsát rábízzuk Tiszafernesre... — mondta Si-Ra.

Aztán mélyet sóhajtott, lassan, kitartóan, amekkorát akart, aztán szemét kinyitotta, mintha az örök életet nézné...

És meghalt...

Meghalt Si-Ra, a „Nap Fia", „az isten fia".

Arpád megtörve borult ágya elé és miután lefogta apja szemét és felkötötte kendővel az állát, hosszasan zokogott. És ott maradt, míg reá nem találtak a szolgák. A halottat ki akarták nyújtóztatni. De... Mi ez? Nem lehet.

Azután megfogták, hogy a fürdőmedencébe vigyék. Nem lehetett megmozdítani. Hatan fogták meg. A karját sem tudták megbillenteni...

Tanácstalanul álltak mellette...

Babarecz házában ezalatt nagy élénkség volt. Palotája, óriási kertje tele volt férfiúval, fehérnéppel vendéggel.

Némely zoltánnak megjött a követe Kánaán többi városából. A gázai király harcias levelet küldött, ami erős bizalommal töltötte el a jelenlevőket. Csak azon búslakodtak, hogy miért nem tudatták a veszélyt hamarabb.

— A faji tunyaság az oka, — lógatták bűnbánóan a fejüket. — Most már késő.

Pedig nem az volt az oka, hanem Kanáneus betegsége. Előbb szívbeli, azután észbeli. Amily nagyot tudtak cselekedni zoltánjuk szavára, kit saját akaratuk vezérének tartottak, oly tehetetlenek voltak anélkül.

— Meg kellett volna tennünk Tiszafernest zoltánhelyettesnek, — vallották be egymásnak a szétvertek,

Tiszafernes háta megett, — ő szétverte volna a zsidóbandákat is.

— Három millió emberből csak 40.000 a harcos, — mondotta Urkán.

— *S három millió nép csak csodával tud átjönni egy patakon!* — toldotta meg Chozéh. — Ezt ne vernők meg?

Megérkeztek a Szidon, Heth, Jebuzi, Amori, Gergeszi, Hivi, Arki, Szini, Arvadi, Szemári, Hamati nemzetségekből is sokan.

Pénzt, fegyvert hoztak s jelentették, hogy seregek érkeznek, csak tartsanak ki, ne adják fel Jerikót.

A legnagyobb vigyázat mellett is tele van a palota környéke, ahol még mindig a gyengélkedő Kanáneust ápolják és a kert, Badának, Mandának, Godernek, Szikorának és a többi zsidózó és zsidó főembernek a titkos megbizottjaival.

A zoltáni palotát és a jerikói seregeket kezükben tartó nagyurak nem mernek fellépni Kánaán főurai ellen, hogy itt vannak majdnem mind az egész Kánaán nagy nemzetségei, de készenlétben vannak, hogy amint a falak leomlanak, minél több hurokra kerüljön belőlük. Azt lesik.

Arpád is eljött. Most kisérik fel a kertből a palotába. A zoltán kérette magához, ki teljesen meggyógyulva, átvette az uralkodást, hogy édesapja haláláról kérdezősködjék s szomorúságát neki elmondja.

— Föl lehetett már venni? — kérdé.

— Nem.

— Ez az istenek csodája. Hívjátok Chozélt!

Az egek titkainak tudója megjelent a zoltán előtt. Arca ragyogott, mint a csillagos ég. Fényesen, de titokzatosan.

— Mit jelent a mi nagy halottunk mozdíthatatlansága? — kérdezte a zoltán.

A tudós mosolygott.

— Azt jelenti, szeretett zoltánom, — felelte a tudós — *hogy amig őseink itt fekszenek ebben a földben, amelyen mi állunk, Kánaánt sirba fektetni nem lehet. Elvétethatunk, meg is halhatunk, de örökre nem semmisülünk meg.*

A zoltán lelke még jobban megújhodott. Magához hivatá mind a főembereket.

Hamarosan tele volt a nagyterem királlyal, főúrral.

Csak Arpádot nem találták.

Ő Gerlével egy kerti lugasban beszélgetett.

Ki az imént apja holttesténél térdelve zokogott, most mellére tett kézzel szerelmes szíve dobogását csitította s úgy szemlélte a szép szüzet, Arpád.

— S most, hogy megengedted, hogy veled beszéljek, szívemnek szépséges gerlemadara, férfias erővel hallgattam meg elhatározásodat, hogy hódoló menetben vezeted Jerikó fehérnépeit Józsué elé és kezedet neki adod. Azt felelem neked, szívem szépséges szerelme, drága gerlemadaram, a lelkes honleányoknak istennői erejű mintaképe, hogy ime, itt az én szívem is, lábad elé teszem, nagy ajándékodat, szívembe tett szivedet, s azt mondom...

...És pillanatig elfordult Arpád, hogy ajkai remegését megállítsa...

—...azt mondom: vedd e két szivet, ha akarod, vedd az enyémet, melyet drágává tesz a tiéd, vedd a tiédet is, melyet e pillanatban nem sajnálok.

Hangja erős lett, szava zengő.

—...törd össze, áldozd fel, add oda hazánknak!

Gerle keze az ifjú fejére kúszott, síma, fényes, fekete, selyemszálú szép hajára s mosolyogva, játszadozva simította meg.

— Nem áldozat — mondta az ezüst zagga [223]) zengő hangján. — Nem ismered Azdrahábel tanítását?

Azt mondotta: az ő tudományát mindenki tudja, ha önszivét megkérdezi. Áldozatot, így mondja az én szivem, csak a test kell, hogy hozzon, mikor áldozatot kívánnak. A lélek a zsarnok előtt is oly szabad, mint a kegyes Isten előtt, a tigris előtt is, mint a bárány előtt. A lelket senki sem bánthatja. Azt sem leigázni, sem megölni nem lehet. Ha a test bárhová, bármire kényszerítetik, a lélek mindig ott van, ahol ő akar lenni, ahol ő jónak tartja lenni. Azt cselekszi, amit ő akar.

Gerle lesütötte szemét.

Az én lelkem — s vajjon ne vallhatnám-e meg e halálos órákban?! — mindig téged szeretett, mindig nálad időzött, mindig téged várt és téged keresett — s fog ezután is. A világok keletkezése óta együtt vagyunk — nem tudnád ezt? — a csillagok erejével azonos erővel egymáshoz vonzódunk, együtt járjuk a világokat, így lesz ez ezután is, ha én itt e földön, e szempillantás alatt az én testemmel Józsué felesége leszek is és ha valahol egy más csillagon, ha majd e föld széthull az ürben, egy más csillagon valami szörny állathoz kötve élne is ottani testem...

Ziháló melle megpihent s mély, fojtott hangon befejezte beszédjét.

— Elfogadom Józsué szerelmét, hogy kiűzhessem ama parázna asszonyt és sáskahadát.

Azt nem mondotta, hogy a nép éhezését nem tudta nézni s azért határozott így.

— Én egyetlen, drága Gerlém, mily frissítő cseppek égő szívemen a szavaid! *Megmutattad fajom élő erejét, mely itt él benned, mint a mustármagban maga az egész nagy fa.* S míg a mag él, a fa is megvan. Mert mag és fa teljesen ugyanazon lényeg, mivelhogy a mag magában hordja a fának önmagát újrateremtő erejét, az Isten erejét, amint ezt őseink szent hite is vallja és tanítja. Menj! Vigyen ez az élő magerő! Menj ellenségünk vezérének szívéhez és semmisítsd meg annak erejét! Az én lelkem, az én szeretetem és az én áldásom veled lesz!... Drága Gerlém!...

És a két lángoló szerelmes szív egymásra borult, szívük egybe dobbant s *Kánaán utolsó órára a dicső termékenység körülövező fényét vonta...*

Királyi testőr jött.

Árpád a tanácskozási terembe sietett.

S mikor megkérdeztetett, hogy ellentálljanak-e a hódító hadaknak, azt felelte:

— Ellene, az utolsó csepp vérig!

— Éljen a szent őskő örököse! — kiáltották egyhangúlag a főurak s eskűre emelték kezüket.

E pillanatban lépett be Tiszafernes, véres karddal és paizszsal.

— Vagy ezzel, vagy ezen! — kiáltotta, feltartva azokat.

— Ezzel! — zúgta a lelkes tömeg s Tiszafernest kikiáltották úgy a jerikói főurak, mint az egész Kánaánból összegyűlt nemzetség-követek megbizott fővezérének.

Még az ajtónál állt Tiszafernes, úgy, amint bejött volt. E pillanatban, amint paizsukra akarják emelni az új fővezért, lebben az ajtófüggöny, egy kéz nyúl be az ajtón s dárdájával Tiszafernes felé szúr. Ám az megpillantja a szemben lévő márványfalon a merénylőt s visszafordúlva, kiüti a hosszú dárdát a kezéből. Egyik szolga volt. A többi szolga tépdesni kezdi. Letépik haját, szakállát. Zsidó ifju állt előttük. Lekaszabolták.

— Az ellenség a falak alatt! — kiáltja most a lépcsőkön felrohanó hírnök.

— A falakra! — hangzik Tiszafernesnek a haragtól rekedt hangja s maga mellé vevén az új trónörököst, a nagyurak serege a falak felé vonult.

Gerle még mindig magában volt s szíve a *fa-mag örök erejének gondolatában gyönyörködött...*

XIX.

A FALOMLÁS.

„Jerikó pedig be- és elzárkózott vala az Izráel fiai miatt, se ki nem jöhetett, se be nem mehetett senki."

„2. És mondá az Úr Józsuénak: Lásd! Kezedbe adtam Jerikhót és királyát a sereg vitézeivel együtt."

„3. Azért járjátok körül a várost mind, ti hadakozó emberek, megkerülvén egyszer a várost. Így cselekedjél hat napon át."

„4. És hét pap hordozzon hét kos-szarvból való kürtöt a láda előtt; a hetedik napon azonban hétszer kerüljétek meg a várost, a papok pedig kürtöljenek a kürtökkel."

„5. És ha majd belefújnak a kos-szarvba, mihelyt meghalljátok a kürtnek szavát, kiáltson fel az egész nép nagy kiáltással és leszakad a város kőfala magától és felmegy arra a nép, kiki az előtte való helyen."

„6. Előhívá azért Józsué a Nun fia, a papokat és mondá nekik: Vegyétek fel a frigyládát, hét pap pedig vigyen hét kos-szarvból való kürtöt az Úr ládája előtt."

„7. A népnek pedig mondá: Menjetek el és kerüljétek meg a várost, a fegyveresek pedig menjenek az Úr ládája előtt."

„8. És úgy lőn, amint mondotta vala Józsué a népnek. A hét pap ugyanis, akik a kos-szarvból való kürtöt vivék, az Úr előtt megy vala és kürtöl vala a kürtökkel, az Úrnak frigyládája pedig utánuk megy vala."

„9. A fegyveresek pedig előttük mennek vala a kür-

tölő papoknak és a köznép követi vala a ládát, menvén és kürtölvén kürtökkel."

„10. A népnek pedig parancsolt vala Józsué, mondván: Ne kiáltsatok, hangotokat se hallassátok, és szó se jöjjön ki a szátokból addig a napig, míg azt mondom nektek: Kiáltsatok; és akkor kiáltsatok!"

„11. Körüljárák azért az Urnak ládájával a várost, egyszer megkerülvén, azután visszatérének a táborba és az éjszakát a táborban tölték."

„12. Józsué pedig felkele jó reggel, és felvevék a papok az Úrnak ládáját."

„13. És a hét pap, akik a kosszarvból való kürtöt vivék, az Úr ládája előtt megy vala folyton, és kürtöl vala a kürtökkel, a fegyveresek pedig előttök mennek vala, és a köznép követi az Úrnak ládáját, menvén és kürtökkel kürtölvén".

„14. A második napon is egyszer kerülék meg a várost, azután visszatérének a táborba. Igy cselekedének hat napon át."

„15. És lőn a hetedik napon, hogy felkelének, mihelyt a hajnal feljöve és megkerülék a várost a szokott módon hétszer."

„16. És lőn, hogy a hetedik forduláskor kürtölnek vala a papok a kürtökkel, Józsué pedig monda a népnek: Kiáltsatok, mert néktek adta az Úr a várost!"

„20. Kiálta azért a nép, mihelyt kürtölének a kürtökkel. Lőn ugyanis, amint a nép meghallá a kürtnek szavát, kiáltá a nép nagy kiáltással és *leszakada a kőfal magától* és felméne a nép a városba, kiki az előtte való helyen és bevevék a várost." [224])

— Azóta már kerülik a várost — mondotta Káleb Ráhábnak Beth-Jesimóth-tól nyugatra, a Holt-tenger sziklafalai között — kerülik a várost, mint a macska a forró kását.

— Miért forró kása?

— Azért, mert nem tudják meghódítani.

— Hiszen a falak üresek s a kürtszóra az embereink

a kötelekhez állanak, a népordításra megrántják s a falak leomlottak. Mi kell még?

— A népet is meg kell hódítani.

— Hiszen benn is a mi katonaságunk van.

— A „mi katonaságunk" addig volt a jerikói, míg én voltam a fővezére.

— Hát miért jöttél el?

Káleb ásítva mondta:

— Érted.

Ráháb megijedt.

— Tehát egy hét mulva lesz a falomlás?

— Hat-hét nap múlva.

— Akkor nekem nem kell az új arcbőr. Visszamegyek. És én állok a seregek élére.

Káleb arca felderült.

— Látod, ez okos beszéd. Menj! Hódítsd meg Jerikót és Józsuét!

S Ráháb a szélhámos orvosok nagy örömére felkerekedett. Őket és kincseit Kálebre bízva, felment Jerikóba.

Nem a hódításért. Hanem azért, hogy Gerlét hatalmába ejtse. A Sós-tenger partján hiába várakozott rá. Biztos volt benne, hogy megsejtettek valamit.

Estére már Jerikóban volt. S most belopózván a királyi titkos tudománykonyhákba, olyan rostélyos sisakot készíttetett, melyet le a vállig lehessen húzni s alsó, szövetből való részét a nyakon összehurkolni. Mikor készen volt a sisak, önfejére húzta, a nyakán a selyemzsinórt összevonta s bólintott, hogy jól van.

Azután belül mézzel megkenetvén, a sisakba belebocsáttatta a mérgezett darazsakat s összehúzván teljesen a selyemzsinórt, az egészet bő köpenye alá fogta és a palotába vitte. Ott egy sűrű fonatú kalitkába helyezte és másnap Gerle keresésére indult.

Babarecznél találta meg.

Azt hitte, nem fogják hozzá ereszteni, de legnagyobb meglepetésére eléje vezették.

Ráháb sírva borult le Gerle előtt.

— Kegyelmes zoltánám! Mindent bocsásson meg mindent megbocsátó isteneitek szivével a te nemes kebled! Én elhatároztam, hogy miután Káleb a zsidó férfiak igazi gyávaságával megszökött a harc elől, én helyette, hiszen nincsen már testemen veszteni való, hazám védelmére állok, amelyet immár minden idegennel, a zsidókkal szemben is, a magaménak tartok.

Szünet nélkül folytatta.

— De nézd! Én tudom, hogy Józsué téged szeret, tudom, hogy érted megkiméine a várost, ha te nem utasítanád vissza a kezét.

Legalább a városért, a népedért, ha nem szereted is ama zsidót, tedd meg, isteneitekre kérlek s erre a mi szerencsétlen kánaáni népünkre, vonulj ki eléje, kérd meg, kegyelmezzen a városnak!

— S ha nem hallgat reánk?

— Akkor! — kiáltott Ráháb, foltos karját magasra emelve, — akkor nem lesz e városban egy lélek sem, aki ellene nem indul s vagy kiverjük őt, vagy ott pusztulunk el a falaknál.

Gerle szeliden mosolygott.

— Elmegyek.

A kihallgatásnak vége volt.

A jerikói főrangú nők azt határozták, hogy mielőtt a további ellenállást folytatnák a honfoglaló zsidók ellen, női küldöttség fogja kérni a zsidó honfoglaló fővezért a város és népének kimélésére, s csak ha erre nem hallgatna Józsué, akkor veti a betörők elé minden lakó a testét, a vagyonát, az életét.

Ebbe Tiszafernes is beleegyezett, miután tudta, hogy a zsidó honfoglalók tudva azt, hogy a város alá van ásva, a valóságban is, erkölcsileg is, úgy sem hallgatnak erre és így neki csak annál elkeseredetteb seregei lesznek. Ez a vagyonát féltő, a békét óhajtó jerikói zsidóságot is elfordítja éhes és így vad véreik mohóságától.

Igál pedig és Rezesorru és a kánaáni nemzetségek követei és szolgái ezalatt a vidéket járták be, körülhordozván a Tiszafernes véres kardját. A nép Jerikó felé

kezdett tolongani. S a népgyűjtő megbizottak a vidéki pogány papok segítségével egy-egy ligetbe szállásolták el a város védelmére készen álló tömegeket.

Oltárokat emeltek, áldozatokat mutattak be az isteneknek. Annyi szűz ifjú és leány jelentkezett áldozatra Meleknek, a harc istenének, hogy a papok sírva csókolgatták seregeiket, de nem engedték őket áldozatra. Benn a városban. Ott áldozzák fel magukat isteneik védelmében.

A fiatalságot nehezen lehetett türtőztetni.

S a jordánvölgyi örök tavasz lágy szellője folyton hozta a berkekbe a kos-szarvak hangját a nagy város falai alól.

A szent chozéhk jósoltak a leölt állatok beleiből.

— *Pusztulást ereszt Melek isten népünkre, hogy beengedte az idegeneket, de minket választott ki arra is, hogy annak a népnek, amelynek csak egyszer engedtetik meg országalapítás, itt lássa utolsó királyát futni, elfogatni e város határában. Itt öljék le Babilonból jövő véreink, kaldeai katonák, a vezéreit és a fiait, ama utolsónak szemeláttára, hogy aztán az ő szemét is kiszúrják büntetésül, utolsó végzetül azért, hogy első hódító lépésük népünk elvakítása volt. S ezen a földön fog születni és fogja reájok a végső csapást mérni egy názáreti hittita forradalmár.*[225])

Mosolygott a szent chozéh.

— *Igéret földje! Igéret maradsz csupán! Víz helyett csak vizes ujj érinti ajakad, te, az ördögnek választott népe, zsidó nép!*

— *Utolsó városodat áruló próféta jövendöli át a babilóniaknak, aminthogy kémekkel vettétek meg Jerikót, ami első városunkat.*[226])

— *Veszted is gyors lesz, mint hódításod és országod élete. Utolsó királyodat futtában fogja el e helyen a kaldeai katona. Gyorsan megy majd nálatok minden. A pusztítás, pusztulás, a bontás és bomlás népe vagytok. S a pusztulás, a pusztítás gyors.* A villám pillanat alatt zúzza szét a pálmát és gyújtja fel az erdőt, a gátszakasztó

áradat elszabadult ördögként rohan le a hegyek közül. A vihar is pillanat alatt csavar ki fatörzseket s ont össze épületeket, a jégverés is pillanat alatt csépel, a sáska is egy rohamra végez a mezővel, a napszúrás is pillanat alatt öl. A Sós-tenger községei pillanat alatt pusztulnak el. A gyilkos légycsípés is pillanat műve... Lám, e fák, mily lassan, mily nyugodtan nőnek! Ki látja növésüket, és ki a csillagok mozgását? *A mi egy helyen méltóságban álló isteneink-e urak, vagy az ők jövő-menő Jehovájuk?*

— *Ezért fogunk mi örökké élni, népem!* — fordult a nép felé a chozéh, aki maga volt a jerikói Chozéh. *Mert az állhatatosság szálait fogják az ujjaim ez állat belsejében, oly erővel, mintha kezemben volna az istenek ereje! Megpróbáltatunk, de el nem pusztulunk soha! S mert a pálmák ligetében érezve magukban szent nőink: Aséra erejét, fogadalmat tettek magukban, hogyha könnyel és vérrel is, de a kis mustármagokból terebélyes fákat növelnek babareczi földjükben... Mert a sziklába vésett törvények is elpusztúlnak, csak azok nem, miket évezredeken át az apa, az anya gyermekének, unokájának élőszóval szívébe vés!*

Fenséges volt a hatás.

Jerikóban mindenki tudta, mely napon lesz a támadó roham.

Addig a főurak is, akik bár tudták, hogy a falak alá vannak ásva, a keleti fal tetején levő viráglugasokból nézték és nevették a zsidók keringéseit. Citerásaik vígan pengették hangszerszámaikat s a dalnokok tréfás nótákat énekeltek „a forró kását kerülgető vadmacskákról".

A hetedik napon aztán nem mentek fel. Lerendelte Tiszafernes a katonákat is.

A lépcsőkön letolongók elé gyönyörü kép táruit a távoli utcákból.

Mintha folyók habjai fehér rózsaerdőt sodortak volna el valahonnan s azt hömpölygetnék hátukon, olyan menetek közeledtek a falak felé.

A hódoló nők menete volt.

Most odaérnek a falak közelébe. A főmenet. a főrangú

nők menete élén ott van Gerle, környezve Anna nagyasszonytól, Cathától, Tavvasztól, Zip-től,[227]) Tiszafernes leányától és most már a zsidó- és zsidózónők százaitól, ezreitől is.

Fehér ruhában vannak mind, melynek szoc-naah-ját elől térdig felhasították, hogy kilátszanak a fátyolba burkolt gyönyörű lábak. De a selyemruhák maguk is oly légiesen finomak voltak, hogy még a derékon is, ahol többszörösen körülcsavarták, a test ott is kicsillogott. Mellükön fehérselyem, rojtos keszkenőt kötöttek keresztül, amely félmellüket meztelenül hagyta. A keszkenőket olyan drágaköves ezüst tűk kapcsolták össze, amelyeknek hegyes vége ruganyosan tokba tért vissza. Voltak, akik egyetlen darab selyemkendőt csavartak testükre, úgy hogy ahol annak végét övükbe szúrták, egyik lábuk és csipőjük meztelen maradt. Mások ismét zsákformára összevarrott selyemszövetet húztak magukra, válluktól lábszáruk közepéig, összerétegelvén a derekukon kétszer is, hogy nagyon át ne villogjon derekuk, csipőjük ingerlő szépsége.

Hajukat, a sok gyönyörű ébenszinü vagy lenszinü hajat, kétfelől pénzekkel, karikákkal, kapcsokkal csomóba, csimbókba fonták s hátul a kettőt összekötötték tutulba, kontyba a fej hátsó részén. Ezt ékszerekkel kirakott kis főkötővel takarták be az asszonyok, a leányok befonták selyembársony szalagokba és ékszerekbe s hátukra engedték le. A leányok a homlokukra, némelyek mirtuszkoszorút, mások homlokláncot tettek, drágakövekből kirakva, de úgy az asszonyok, mint a leányok, az egészet selyemfátyollal takarták, mely hátukon omlott le s amelyet néha arcukra is reágöngyölítettek.

Karjukon a gazdagoknak aranyból font drágaköves chevják csavarodtak, a kevésbbé gazdagokén pedig bogláros szíjak, arany, ezüst pléhek, gombokkal kirakva, vagy szentképekkel megmetszve. Ilyen volt lábszáraikon is s ezt a térdig hasított szoc-naah vagy imeg [228]) jól engedte látni. Legtündöklőbb volt pedig az, aki homlokán a nap vagy a hold képét viselte aranyból, vagy ezüstből.

Ilyen nap-kép volt a Gerle homlokán is, oly nagy, mint egy királyi korona.

Ráháb mostanig nem volt köztük, de amint a főrangu nők serege és a fehér rózsa-, liliom-, tulipán-csokrokat, koszorukat tartó, fehér gyolcsinges szolgálóleányok megálltak a falak közelében, strucctoll-legyezős leányoktól körülvéve, hirtelen Gerle mögé állt Ráháb is, oly sűrűn lefátyolozva és oly bőségesen felöltöztetve óriási fehér keszkenőkbe, hogy alig ismertek rá a közelben levők is.

Megjelent Benjamina is.

És a fal aljában a főuraktól, testőreiktől s a katonaságtól körülvett Tiszafernes ép parancsot ad, hogy a keleti kaput nyissák ki, hogy a hölgysereg Józsué elé vonulhasson, amikor egyszerre egetverő ordítás hangzik fel, hogy a kék égben menekülő madarak tömegei röppennek fel s húzódnak el, nagy szárnycsattogások és suhogások közt a tömegek felett. A házak kapui alatt kutyák vonítanak, a falakról nyávogó macskák kúsznak le... Ugy zúg az ordítás végig a városon, mintha a viharverte tenger háborgó, mindent elnyelő, zúgó hullámai rontottak volna a városra, hogy azt megrázzák és eltemessék.

Most irtózatos portenger csap fel s nyomában megdöndül a föld, megrendülnek a paloták s mintha szét akarna bomlani a nagy mindenség, reng, dörög, hánykódik minden s a hatalmas, büszke falak elszakadva a porfelhőtől, lezuhannak, ledörögnek a földre, hogy újból porfellegek emelkedjenek fel s elborítsanak mindent az emberi szem elől.

A nők fátyollal és kézzel takarják el szemüket, arcukat, beszorítják csimbókjukkal füleiket, leborulnak a földre és reszketnek, mint falevél a viharban.

Rettenetes a kép.

Csak Gerle és társnői állanak feltartott fejjel, nyugodt arccal, egyenesen s a portengerre néznek.

A porfelhők már odáig nyomúltak, ködben vannak mindnyájan, a nők nagyrésze hátrál, menekül, fut, sikolt, de ők, mint fehéroszlopok állanak. Szemükre, orrukra fátyolt redőznek a por ellen, de állanak és várnak.

Ráháb is áll mögöttük. Ő is a falak helyén álló ködtengerre mered.

Benjamina is.

S most a porködben a város többi részéről idedörgő szörnyű végpusztulási hangok zürzavarában, mint halavány árnyak, a magas kőhegyek tetején megjelennek a zsidó dárdások. Aggódva, tapogatózva, bizonytalanul törtetnek a porfelhős romok között, aztán látva a mozdulatlanul álló kánaáni katonákat, rohanva rohannak, ugranak le a várromokról s kétfelé oszolva, élő falat csinálnak be a város felé.

A hölgyseregig vezetik a kettős sorfalat.

— Jő Józsué! — suttogják előbb, aztán kiáltják féktelen örömben és túláradó izgalomban s ekkor a ködfelhőben megjelenik fehér bő palástjában egy lassu, méltóságos alak.

Lelépeget a romokról, kibontakozik a porfelhőből s a tisztelgő kánaáni urak és katonák között a kis női csapat felé tart a fehér palástos, szelíd, fehér arcu, kékszemű nagyúr.

Józsué ez.

Amint a leszálló porban megismeri Gerlét, áhítattal odamegy, leborul előtte és a ruhája szegélyét megcsókolja.

Mindenki meghatva nézi.

E pillanatban a Ráháb mellett álló Benjamina bő ruhája közé nyúl, előrántja a darázssisakot és Gerle feje fölé kap vele...

Józsué ekkor állt fel. Mintegy ösztönszerűleg a zúgó sisakot félre üti s kardjával a leány felé vág.

Gerle tartja vissza a kardot, megfogva annak pengéjét, hogy elönti a vér a tenyerét.

Józsué azt hitte, ellene szőttek merényletet.

Hátralépett. Kezét szeme elé tartotta s nagy fájdalommal suttogta:

— El... Elpusztul ez a város...

Mit hallva a körülötte álló zsidó főpapok, azonnal a

seregvezérekhez rohantak, parancsokat adni, hogy pusztítsák el a várost.

Józsué pedig kardját heggyel fölfelé maga előtt a földre állította s előrelendült, hogy beledőljön...

E pillanatban azonban odaugrott Arpád és Ráháb s Arpád kirugta Józsué alól a kardot, Ráháb pedig a fővezér elé borult.

— Ime, a királyi tett! — suttogta a sáppadt Gerle Anna nagyasszonynak. — Arpád az enyém!

A zsidó főpapok hangosan kiáltották a parancsot, hogy el kell pusztítani a várost.

Gerle riadtan hallgatta.

— Nem köt a fogadásom! — szólalt meg Gerle. — Józsué nem kegyelmez a városnak! Fogadd hát kezemet, örök szerelmem, Arpád! — s már bepólyált kezét az ifjúéba teszi.

Józsué felocsudik.

— Mi az? Ne pusztítsanak! — kiáltott a főpapok felé, de azok ordítva széledtek szét a városba, hirdetve a „parancsot":

— *„5. Oltáraikat rontsátok le, oszlopaikat törjétek össze, berkeiket vágjátok ki, faragott képeiket pedig tűzzel égessétek meg."* Egy kohén[229]) Józsué mögött ordította: *„Sógorságot se szerezz ő velük, a leányodat se add az ő fiúknak és az ő leányokat se vegyed a te fiadnak."*

Az ő leányokat se vegyed! — imádkozta Ráháb a Gerle után menő Józsuénak s zokogott.

Gerle övéivel némán indult el, mire Józsué megállt s megfogva Ráháb kezét, ő is zokogni kezdett.

Hatalmukon megrészegedve, a Jordán völgyét betöltő hangon ordították a kohének:

„6. Mert az Úrnak, a te Istenednek népe vagy te; téged választott az Úr, a te Istened, hogy saját népe légy néki, minden nép közül e föld színén."

Egy hosszú, fehérszakállú kohén pedig már a Baál templomával szemben lévő charámba rontott be s az ott ájtatoskodó zsidó népnek felemelt karokkal kiáltotta:

— *„2. Mindenestől veszítsd ki őket, ne köss velük*

szövetséget és ne könyörülj rajtok!"[230])

Aztán összeesett. Meghalt.

Borzalomnak szörnyű napjai következtek Jerikóra. Mintha Melek ércbikája az égig nőtt volna meg s szétnyitott, rettenetes szája és torka lett volna Jerikó tűzvörös városa.

A keleti kapu környéke, ahol bejött Józsué, már égett.

A rettentő ércbika lángoló belseje megnyílt.

A canárok,[231]/a) a siposok és rézdobosok ott álltak a romokon és üdvözölték a szent ládákat hozó cohéneket, akiket még ott várt Józsué, földre sütött merev szemmel, Ráháb kezét fogva.

Gerlét és Arpádot körülvette a kánaáni főurak, főúri nők és a kánaáni katonák kis csapata s a városban északra siettek.

Ráháb Józsué elé borúlva térdelt és lábait átkarolta, aki úgy állt ott, mint az a hadvezér, ki mindent elveszített, csak lelke nagyságát nem. Szíve oltára összeomolván, arra ítélte magát, hogy Ráhábot veszi feleségül, aki Józsué nyájasságát boldogan látta. Nem tudta, hogy az arcon az a fény nem a szerelemé, hanem a lélek emberfeletti nagyságáé.

Hozták a romokon át a frigyszekrényt.

Magas lángok csaptak föl az égre, fekete, nehéz füstök csavarogtak szét belőle s eltakarva az eget, leszorították a lángokat az utcákra.

A rom ragyogott, hol az Úr ládája érkezett. Borzalmas volt. Mintha a föld, a viruló, zöld, fehér, piros virágú, összeütközött volna egy égő, tüzes égitesttel s feltépte volna a testét, a gyökereket fordítván felül s a virágokat alul s ő maga is szétpattanva tüzes kő és törmelékdarabokban hevert volna ott. Amerre a szem ellátott, mindenfelé kőrom hevert, néhol holttestekkel, vagy sebesülten ordító emberekkel keverve.

Oly messze elzúdult a kőtörmelék a fal helyétől, hogy csak egy kis dombláncról lehetett felismerni a helyet, ahol a fal vonala, a város határa húzódott.

Arpád Anna nagyasszonnyal, Cathával, Tavvasszal

együtt gyorsan vezette Gerlét és a többi nőt, kiket Zíp tartott együtt és Tuba,[231/b] a Chozéh unokája, valamint Ajándék, az Urkán unokája.

— Amint bejött a zsidósereg, sietve menjetek az északi kapun át a pálmák ligetébe, — mondotta és embereket adott melléjük.

Az ottmaradt fehérnép-csapat csatlakozott Gerléhez.

— Atyám?

— Őt is odavitetem — s már rohantak a megbizott emberek az ismét gyengélkedő Kanáneusért, kinek e hét nap úgy elvette az erejét, hogy lábára sem tudott állani.

A nők e testőrök védelme alatt, kik mellé a romhalmazlánc tetején álló Tiszafernes katonákat is adott, elvonúltak.

Most Tiszafernes megfúvatta a trombitákat a romokon.

A kánaáni főemberek és csapatok a romokra gyűltek.

— E határvonalon át több zsidó nem jő! — kiáltotta Tiszafernes s a katonaság gyorsan elfoglalta a magaslatot.

Aztán seregvezért hagyva, tovább ment.

Mindenütt trombitáltatott s a katonaság, melyet a megjelent veszély úgy feltüzelt, hogy többé nem lehetett ráismerni az addig álmatag emberekre, mindenütt összetakarodott, mintha a romokból fák nőttek volna ki s megkezdődött a harc a zsidó katonákkal.

Egyrésze kifelé fordúlt, a másrésze befelé s gyakran egy-egy ember a hátát összevetve, úgy harcoltak a külső és belső ellenség ellen.

És amint hullottak el, fogytak, úgy nőtt az erejük. Minél kevesebb volt a kánaáni, annál több zsidót vert le a kis csapat.

Most azonban egy erős roham kívülről s az elgyérült sorokon áttörve, rengeteg zsidódárdás nyomult a városba, kiki az előtte való helyen, végeszakadatlan egyes sorban s a betódult tömeg megindúlt a város belseje felé, Józsué és az ottlévő papok s a frigyszekrény kiséretében. A városban nem volt ellenállás.

Asszonyok, öregek, vakok és más tehetetlenek né-

mán nézték a bemenetelt. Egy-egy feltörő zokogás, vagy rekedt felhördülés. Ez volt minden ellenállás.

A paloták chávái tele voltak örvendő zsidó arcokkal, kik kendőket lobogtattak, szőnyegeket terítettek ki és virágorkánt zúdítottak a bevonulókra.

— Elveszett Kánaán! — kiáltotta a szent toronyba remegő lábakkal kapaszkodó Rezesorru, Igálnak, ahová gyorsan felérve, őrülten kezdték verni a haranglapokat egymáshoz.

— Üssed, míg leszakad a kezed! — kiáltotta Igál, — mert van még, ami feltámassza még a halott kánaániakat is.

— Mi?

— Nézd!

— Mi az?

— Nem látod?... Ember! *Üssed az imbdlt, ha a karod leszakad is! Üssed a fejeddel is! Üssed!... Üssed! Bementek Baál templomába! Üssed ... Kelj fel, Kánaán! Mozduljatok meg istenek! ... Hah! Mi döndült? Mi omlott le!?* — ordította hörögve Igál.

S a föld megrázkódott, jobban, mint a falomlásnál.

— *Ü... ü... sd!...*

XX.

AZ ANYATEJ VÉRRÉ VÁLIK.

„7. Ha bárányt" (azaz: ártatlant) „visz ő az ő áldozatául, vigye azt az Úr elébe."

„8. És tegye kezét az ő áldozatjának fejére, azután ölje meg azt a gyülekezet sátora előtt és az Áron fiai öntsék a vérét az oltárra köröskörül."

„9. Azután áldozzék az Úrnak e hálaáldozatokból tűzáldozatot: a kövérjét, a farkát egészen, amelyet a hátagerézdi végénél vágjon el és a belét takaró kövérjét, mely a belek közt van."

„10. És a két vesét is és a rajtuk lévő kövérséget, amely a véknyaknál van és a májon levő hártyát a vesékkel együtt vegye el."

„11. És füstölögtesse el azt a pap az oltáron: tűzáldozati eledel ez az Úrnak."[232])

A kánaáni nép, balsejtelmektől ösztönöztetve és üzetve, nagy tömegekben nyomúlt a templomok közötti térre. A döndülésre...

A lélekzeteszakadt Igál új erőt kapva, nézett le a toronyból.

Az imbálnyelveket eleresztette s lekiáltott a tolongó, zúgó népnek:

— Ártatlan kánaáni fiucskát vittek be a zsidók a templomukba!

Iszonyú izgalom vett erőt a tömegen.

— *Törjétek be a charám ajtajait!* — kiáltotta Igál s ott hagyva a még mindig harangozó társát, lefutott a toronyból s a zsúfolt tömegen át a zsidótemplom főajtajához úszott.

— *Nincs igazad! Hazudsz!* — *kiáltott a tömegből néhány zsidó s biztatták a népet, hogy torkolják le amaz embert.*

Volt is valamelyes zúgás, de Igál ezt túlharsogva kiáltotta:

— Ha nincs igazam, kinyitják az ajtót! — s ekkor már iszonyú erővel döngette a főajtót.

A mellékajtóknál, mely a papok házába vezetett. üres zöldséges kosarak hevertek.

Odamentek a zsidók s ők is döngették a kisajtókat.

— Adjátokk ki már a kosarainkat mind, hadd hozhassunk friss zöldséget a cohéneknek! — mondották a zsidók.

Egy kis ajtó kinyílt s két kosarat nyújtottak ki. Egyik üres volt, a másikban hagymaszár, narancshéj, banánhüvely és salátalevél volt. Szemét.

Ebben a pillanatban odarohant egy idősebb ember a feleségével és három fiával s be akartak rohanni a megnyílt kapun.

A tolongásban a szemeteskosár lefordúlt a lépcsőn s kiborúlt.

Az emberek szemük elé tették kezüket. A kosár körül oly szorossá lett az embergyűrű, hogy a távolabb állók nem tudták, mi van ott, mi történik.

Csak az izgalom, mely láthatatlan áramképpen terjedt a szoros embergyűrűből mindenfelé, sejttette, hogy valami rendkívüli dolog történt, vagy olyant akarnak előidézni.

Annyit mégis meg lehetett tudni, hogy valami perezit-család, egy apa, anya, legényfiúk megtámadtak zsidókat s a tömeg pártfogása mellett dulakodnak azokkal. Hogy súlyosabb dologról van-e szó, vagy pillanatnyi összetűzésről, azt a távolabb levők nem tudhatták.

A tömeg úgy ordított, mint egy óriási oroszláncsorda s a kezek százai, ezrei nyúltak a levegőn át a kapuk felé.

Úgy omlott oda mindenfelől a nép, mint a gátját szakasztott áradat. Vészes ordítása mennydörgés erejével zúgott s az ezrek arcán, szemében villámok cikáztak.

Most ismét nyílt a kis ajtó s a fojtogató legény csuklója mellett damaszkusi acél villant meg s olyan vérsugár ugrott fel a nyomában, mintha vérbe csaptak volna belé. A holttestet tartó legény szemébe pedig veres por repült. Egy pillanat alatt most az ott álló zsidók beugrottak a charámba.

Hallatszott, hogy a kapukat belülről elreteszelik, sőt eltorlaszolják.

Más se kellett a tömegnek.

— Jertek, kerítsünk faltörő kosokat! — s vagy száz ember visszaúszott a tömegből és elrohant, mások rohantak százával a vidékre, értesíteni a vidéki kánaániakat a történtekről.

A kisfiúcska egyik bátyja ott feküdt a tömegre dőlve, kézcsuklójából kilövelő vérsugarakkal, összeázva a vértől, a másik sebzett vadként ordított, dörzsölve, nyomkodva szemüregeit, melyekből a golyók vize mellén folyt végig. Az öreg ijesztően üvöltött, az öregasszony hideg arcát pedig csókjával akarta felmelegíteni a harmadik fiu.

Az anya feleszmélt. Gyermekére pillantott s rémülten felkapta a piros vérpipacsokkal borított testet. *72 szúrás volt rajta,* a zsidóknak egyik kaballisztikus száma.

A sok piros folt egybe folyt.

Felemelte az anya maga elé magasra a gyermeket, mint egy szentséget s úgy zokogta:

— *Fehér voltál, mint a tej, amelyet adtam s vörös lettél, mint a vér.*

Egy pillanatra halotti csend támadt. Aztán irtózat töltötte be a levegőt. Mintha az emberek ezreit, millióit ölték volna s azoknak halálordítása reszketteti meg a palotákat, a templomokat, süvít, zúg végig a fákon s ostromolja az egeket, a tömeg úgy ordított.

— *Vérré vált a tej!*

Óriási hullámot vetve a néptenger, a lépcsőkön szorongókat nekiszorítja a falaknak, kapuknak.

Mi ez?

Megnyílt a tömeg túlsó fele s nagy vaspántos fatönkök, óriási, bütykösnövésű cserfa kosok jönek kerekeiken, nyomában Szikorával, az alvezérrel, aki folyton mondja:

— Mit akarnak azzal a szörnyűséggel? Pár ember ellen faltörő kossal mennek!? Nem szégyellik?

— Nem kettő van benn. Tele van a charám!

A kost a főkapuhoz vitték, gyorsan felszerelték s nekilendítették a cédrusajtónak. Csak döndült.

— Nyissák ki!

Benn némaság.

Újból lendítették a kost.

A cédrus reccsent s az ajtó elhasadt.

Még egy lendítés, amelynek ütése úgy zúgott, mintha az egész épület összeomlanék s a kapu közepe behullott.

E pillanatban a kivilágított, urimfényű templom sötét lett.

Új, rettentő gátszakadás, új, iszonyú áradás és feltartóztathatatlan benyomulás következett most.

De e pillanatban trombitaszó harsant fel. Pillanatnyi meghökkenés. De már a másik pillanatban a templom előtti tömeg megfordul s a katonaságra támad, mely parittyázza a népet.

A lehulló köveket egymásután ragadják fel a sértetlen emberek s berohanva a katonák közé, azzal verik arcon a katonákat. Ember ember ellen harcol. kopognak a kövek a kemény koponyákon s egyre több embernek van katonanyíl a kezében és parittya.

Szikora, amint lehet, oly gyorsan vágtat Tiszafernéshez, hogy jöjjön és parancsoljon a népnek, mert máskép ő a dárdásokat ereszti rá.

Tiszafernes, aki a város határait már ismét elzárta kánaáni katonákkal, megérkezik.

Amint megjelenik nyúrga, fekete alakja, minden figyelem feléje fordúl.

— Jöjjön ki a kánaáni nép a karámból! — mondja.

A nép fenyegetőzve, átkozódva kivonúl. A piaci harc is megszűnik.

— Miért bántjátok egymást, Jerikó lakói, mikor az ellenség ellen kell küzdeni? — kérdezi haragtól villámló szemmel a karám magas lépcsőfokáról Tiszafernes.

Igál lép most a Baál templomának zárt ajtaja elé.

— Gyermeket öltek, kánaáni bárányt s leölik asszonyainkat, akiket juhoknak, férfiainkat, akiket kecskebakkoknak s urainkat, akiket túlkoknak tartanak!

A nép iszonyuan zúgott. Az imbálok is zengettek.

—Kanáneust megcsinálták... — folytatta Igál, — Azdrahábelt megbotránkoztatták s az ércbikába üzték...

A királykisasszonyt, a főrangú nőket többször elfogták és börtönbe vetették... Kifosztották, koldússá tették a népet... Szikhemben ártatlant öltek... A nép szemeit kiszúrátták a palota udvarán... Port hintettek a nép szemébe!... Mérgezett darazsakkal akarták a királyleányt megöletni... A királynét vízbefojtották. Azután feldarabolták . . .

Zúgott minden vádra a nép. S már indúlt a tömeg a katonaságnak nyomúlva, a város felé, amikor Tiszafernes ismét felemelte kezét.

— Megálljatok! Előbb a külső ellenséggel kell megküzdeni.

S a nép megállt és megnémúlt.

— *Mi döndült ma itt?* — kiáltotta most Igál s megdöngette a Baál-templom főkapuját iszonyu erővel.

Az egész nép arra fordúlt. Nagy hullám omlott neki a Baáltemplomnak. A katonaság mögött új tömegek jelentek meg. Vidéki kánaániak voltak papjaikkal.

— Nyissátok ki az ajtókat! — ordította a nép, átmászva az emberek az összepréselt katonaság fején.

— Ide a faltörő kosokat!

S mielőtt Tiszafernes szóhoz juthatott volna, a lép-

csőkön fekvő alkotmányokat átgurították a szétszoruló, szétváló nép között Baál templomának főkapujához.

— Azt csak a papoknak szabad kinyitani! — kiáltotta most Babah, a főpap helyettese, aki a főurakkal, helyetteseket hagyva a falromokon maguk helyett, épp most érkeztek a vészharangszóra Baál temploma elé.

— Nyissák ki a papok! — orditotta a nép és útat nyitott Babahnak és a kánaáni papoknak, hogy a templom: am részébe menjenek, ahol a láthatatlan főpap, Bálemér vagyis az Isten főembere, lakott kárpitok mögött.

A vidék népe egyre érkezett. Tömegei félelmesek voltak. Mintha amaz erdő indúlt volna meg, melyet eddig a jerikói fától nem láttak. A tolongás elvonta most egy kevés időre a figyelmet a templom felől. De egyszerre csak halotthalványan rohan Babah a Baál templom lépcsőfokaira.

— *Bálemért megölték!* . . Most Tiszafernes, Chozéh, Babarecz, Urkán, Alirmán, Szocén, Szapár, Kóczán, Gel-gál, s a szidoni, hethi, jebuzi, amori, gergeszi, hivi, arki, szini, arvadi, szemári, hamati nemzetségek urai és küldöttei, a 30 királyok megbizott főemberei, a vidéki papok százai kiáltották magasra tartott ujjakkal:

— *Törjétek be a templom ajtait!*

S a kos lendült, egyszer, kétszer, tiz-szer. Az ajtók nem engedtek.

Ekkor megnyilt egy szempillantás alatt valamennyi ajtó.

E pillanatban ért oda Szikora is, aki a királyi palotába érkezett Józsuénak jelentette, hogy a jerikói zsidókat szorongatja a város kánaáni népe. Józsué csapatokat adott s azokkal érkezett Szikora, de amint meglátta az óriási vidéki kánaáni néptengert s látta a főurak eddig soha nem látott rettentő haragját, érezte, hogy elveszett ő is, a zsidó templomból földalatti úton az erős Baál templomba menekült zsidóság is. Mert tetejéről látva azok, hogy zsidó katonaság érkezett, kinyitották a templomot s minden kézben késsel, kirohantak.

Most Babah bepillantott a templomba, aztán fejét el-

kapva a látványtól, a nép felé fordítva, magasra tartotta, szemét behúnyva, remegő kezét is rászorítva, a mellével olyant emelt, mintha a domboru kas el akarna válni a testtől, másik kezével megragadta mellét s elcsukló hangon rebegte:

— Ledöntötték Baál isten szobrát!

A dermedtség szállt minden emberbe, úgy, hogy egy pillanatig azt sem tudták, mi történt.

De a másik pillanatban a szíven talált királytigris halálordítása tört ki mindenkiből.

Robogva nyomúltak a főurak a templomba, eltaposva a szembejövő reszkető zsidókat, akik remegve könyörögtek kegyelemért.

— Jehovánál a kegyelem, az ártatlanok vérét ivó Isteneteknél! — zúgták a vérvörös, véreresszemü nagyurak s gázoltak át rajtuk. A nép is sáppadtan, szétbomlott hajjal, hörögve és lihegve nyomúlt utánuk.

Még a fájdalmában megnémult ember is hebegve futott, a vak legény is vitette magát a népsodrással, előrenyúló, kapkodó karokkal úszva, a vérvesztett is belekapaszkodott a rohanókba, az őrjöngő anya pedig letette halottját és sikoltozva rohant a nagy isten halálához, ölni, vagy meghalni . . .

S a kánaáni katonák!

— Megölünk minden zsidót! Jertek velünk! — kiáltották a nép felé, amint a szörnyü végpusztulás hire hozzajuk jutott.

Igál társa, aki a híradásra szétment néppel eltávozott volt, kemény ökörszekerek hosszu, beláthatatlan sorával érkezett vissza.

— Emberek! A szekerekre! — kiáltotta az első szekér tetejéről...

S mikor a nép megrohanta a járműveket, melyeken a népszövetkezeti boltokba élelmet szoktak hordani, a hanyagul össze-visszahányt üres lisztes-zsákok alól a fegyverek rengeteg mennyiségét szedték elő.

Nyárs, vasvilla, kasza és állatölő késtömeg villant meg, vagy feketéllett a liszttől porzó zsákok alatt.

Ami az utóbbi években használatlanul felgyűlt, a boltok raktárosai a pincékbe gyűjtötték össze. Ma épp lisztet vittek a nagy szekerek s Rezesorrunak és a többi szétszaladtnak csak fel kellett rakni ezeket s vidéki tömegek gyülekező helyére vinni a szekereken.

S e percben megszünt a népordítás. Csak fojtott suttogást lehetett hallani. De az olyan zúgást csinált, mintha darázsfészek mozdúlt volna meg.

Szikora látva a soha nem látott arcokat, megrettenve a soha nem hallott rettenetes zúgástól, halálos sáppadt arccal állt a lépcsőkön. Érezte, hogy menthetetlenül vége van. A katonái is szétoszlottak a tömeg között, nem volt jó, látni az arcukat. Rémséges volt az. Rettenetes alsó és felső forradalom középpontjába került. Érezte, hogy elveszett. Ime, villogó karddal feléje tart a takkész. Szeme még kardjánál is jobban villog.

Vége.

De abban a pillanatban Káleb szavai jutottak eszébe, ki azt mondotta, hogy *Mózes tanítása szerint mindenki magában hordja a maga istenét, amely az Akarat.* S olyan erős ez az Isten, amilyen erős az ő, az ember akarata. Fülébe csengettek a szavak: *„Légy bátor és erős!"* Légy bátor és erős a gonoszságban, — gondolta s elszántan elkiáltotta:

— *Öljétek a zsidókat!*

A katonák és a nép odafigyeltek.

— Katonák! — ordította Szikora a takkész felé. — Egy kisujjal se illessétek az ős kánaániakat, ha titeket bántanak, akkor se! Vessétek reá magatokat a zsidókra!

Megrázkódott.

Nyomorultak! — dörmögte zavart ésszel, — ti megfutottatok gyáván, itthagyva engem!

Ezek a szavak Badának, Mandának, Godernek és a többinek szóltak, a zsidó vezérférfiaknak.

És a katonák, mint a nyúlakra szabadított agarak, vetették magukat a Baál templomából menekülő zsidókra s lárma, harag nélkül, szinte mulatságból nyilazták nyakon őket.

— Vissza a zsidók a templomba! — parancsolta most vissza a zsidókat Szikora, hogy a még mindig fenyegetve álló takkésztől meneküljön. — Ott tartsanak az őskánaáni urak fölöttük törvényt.

A katonák engedelmeskedtek. Visszanyomták a kiözönlőket s amikor Szikora is benn volt, gyors rendeletére, az erőfeszítésnek egy nagy rohamával, a kapukat becsukták.

Azonban alig reteszelték el a katonák az ajtókat, ismét felhangzott a Szikora borízű hangja:

— Zsidók! Neki a pogányoknak! — s a ledöntött szent istenszobor mellett a földet csókoló és könnyeivel öntöző pogány urakra vetették magukat a zsidók, a metszőkésekkel.

A csel azonban nem sikerült. Az urak pillanat alatt egy csomóban voltak a kánaáni közzéppel együtt s a templom közepén körbe állva, *egy hatalmas ordítására Tiszafernesnek, szétugrottak mindenfelé s két kézzel ölték a zsidót, míg csak egy volt belőlük* .

Akkor aztán kinyitották a templomajtót s a lépcsőfokról Tiszafernes kiadta a jelszót.

Csak egy szót mondott. Egy szörnyü szót.

És a tömeg, mint egy körmenet, megindúlt némán, lassan, mint a halál angyala, a városba.

Elözönlötte a várost.

Este lett. Az égre vérvörös, fekete, szürke tüzek és füstök lobogtak, csavarogtak fel.

Az írtózat éjszakáját világították meg e tüzek...

Mikor pedig Józsuét, akit egyedül találtak élve a titkok konyhájából előbújt papok, erről értesítették, azt mondotta, menjenek a földalatti útakon a külső sereghez s rendeljék el a legerősebb rohamot a romok ellen.

Tiszafernes és hivei összegyültek a romokon a kánaáni néppel s testükből állítottak falat a rohanó ellenségnek.

Haragjuk volt a legnagyobb erejük. De ez nem volt elég.

Mikor Baál templomáig szorították vissza őket, ott az utolsó lehelletükig harcoltak tovább, míg mindnyájan ott nem pusztultak.

Mikor pedig Arpád intézkedett a zoltán és a főúri nők távozásáról, egyúttal megbízta Babaht, Chozét, Urkánt és Babareczt, hogy a szent követ a zoltáni trónusról vegyék le és vigyék oda, ahová Kanáneust kísérik.

Úgy cselekedtek.

A jogfolytonosságot megmentették.

Arpád azalatt atyja holttestéhez ment. Körülötte leégett minden. Ráomlott a zsarátnok. De a test ép és mozdíthatatlan volt. Úgy feküdt az elégett kerevet hammuján, mintha kőből lett volna faragva.

A dúlt lelkü fiú újból búcsut vett a holttesttől s újból megerősödve állandóságuk hitében, ment a város védelmére.

Az ajtónál zsidó katonákkal találkozott. Itt lőn vége...

Leszúrták. Atyjáig folyt a vére

Aztán tovább rohantak a füstölgő, izzó városban a zsidó katonák, ölve és rombolva a Józsué nevében, aki pedig csendesen sirdogált a királyi palotában az őt sikertelenül vigasztaló Ráháb mellett.

„21. És teljesen kipusztítának ami csak vala a városban, a férfitól az asszonyig, a gyermektől az öregig, sőt az ökörig, juhig és a szamárig, fegyver élivel".[233])

Gerléék pedig kiértek a pálmák ligetébe. Egy fa alá ült Gerle, melyre e pillanatban egy galambpár szállt

Azdrahábel dala jutott eszébe. — Szárnyat, óh szárnyat! — s szívében olyan repesést érzett, mint a galambszárnycsapkodás

És a tamagvakra gondolt Gerle, amikben benne vannak a fák. A mustármagokra, mikből terebélyes fák nőnek . .

S amikor innen is tovább mentek és e berkeket is kivágták a zsidók, vitték szivükben és szivük alatt tovább a magvakat, a fákat és oltárokat s a le nem döntött isteneket

Hogy legyenek oltárok, istenek, pálmaerdők és néperdők, akkor is, amikor Baál szobra a templom padlóján fekszik, mikor a pálmák városa rom és üszök, hogy éljen az ős asszir faj akkor is, mikor azt hiszi a pusztulás Istenének választott népe, hogy Kánaán pusztulása beteljesedett . .

Mert nem pusztulnak el, míg anyatej lesz, mert abban van a jövő . a történelem . . az örökélet![234])

— VÉGE. —

JEGYZETEK KÁNAÁN PUSZTULÁSA II. RÉSZÉHEZ.

[148]) Meszár = mészáros. (Asszir.)

[149]) Disnah = kövér, hízott, disznó. (Asszir.)

[150]) Dehén = tehén.

[151]) Verhovay: *„Az ország urai."*

[152]) U. ott.

[153]) Dar = csecs, emlő.

[154]) Lásd a 134. j.

[155]) Berec = bereg = berek, erdő, istentisztelet helye. Ezeket a berkeket akarja kivágatni Mózes.

[156]) A mai székely háziipar akkor is virágzott. (Duncker M.)

[157]) Ez is a *szent házasságnak* egy fajtája.

[158]) Duncker.

[159]) Fáy.

[160]) Numeri 254. (Duncker: *„Az ókor tört."* I. k., 554. l.)

[161]) M. V., 32., 41. (És Exodus: 33., 3.)

[162]) Skitták. Szittyák.

[163]) (Lásd a 17. jegyzetet!)

[164]) Tavvasz (vagyis magyar kiejtéssel: tavasz) = szépség, páva.

[165]) Naeh-is-den = nőstény, kedvestárs. (Zsidó szó.) Az embereket is nem szerint osztályozták. Akit tehát mi hitestársnak, feleségnek, felesegítségnek hívunk, az nekik egyszerűen: naeh-is-den, nőstény volt.

[166]) Vagyis élvenyúzásra ítéli, de az ítélet végrehajtására 7 évig kell várnia, hogy rebegjen. A zsidókról Duncker Miksa *„Az ókor története"* c. munkájának első kötetében azt írja, hogy Jehovának volt szentelve „minden, ami az anya méhét feltöri, az először érő gyümölcs, az állatok első fajzata, valamint az anya első figyermeke is". És mielőtt Duncker tovább menne s ugyanitt, a 321. lapon elmondaná, hogy Jehova elrendelte, hogy a saját gyermekeiket váltsák meg s hogy e helyettesítés, e megváltás szintén vérontás által történik, páska-bárányról és a nemzőtag körülmetéléséről van szó a szövetség jeléül, — tehát mielőtt ezeket elmondaná Duncker, 463

számú jegyzetében a következőket írja a zsidók emberáldozatairól: (I. k. 544. l.) „Mózes könyvei II. 22., 29., 30,. II. 34., 19. hasonl. II. 13., 12—14., 30., 11—16. „Ezen parancsokból, a léviek elfogadásából az elsőszülött fiuk helyett, az Izsák feláldoztatásáról szóló meséből, a paskha szokásaiból és Mózes II. könyvének 4., 24. helyéből nem lehet visszaútasítani azon következtetését, hogy a hébereknél egykor szintén szokásban voltak az emberáldozatok." Numeri 254. így szól Jehovah Mózeshez: *„Vedd a nép összes fejeit és akaszd fel őket Jehovah tiszteletére a nap előtt, hogy Jehova haragja csillapuljon"*, Jefták leányát szenteli Jehovahnak és fel is áldozza őt; Birák könyve 11., 30. „És Sámuel darabokra vagdalta Agágot Jehova előtt Gilgálban"; Sámuel I. könyve, 15., 33. Sámuel II. könyvében 21., 6., 9. így szólnak a Gibeónbeliek: „Adjanak nekünk hét férfiut az ő fiai közül, hogy felakasszuk őket Jehovának Gibeában: — és fel is akasztották őket a hegyen, Jehova előtt."

[167]) Királyok könyve II., 18., 4.

[168]) Salamon énekei népdalok voltak, amit a zsidók is, más népek is évezredeken át énekeltek. Ő talán csak összegyűjtette. Minden uralkodónak volt minden időben és minden népnél történetírója, dalnoka, házi költője, legtöbbször badáhja, hazugja, aki csak ura dicsőségét írta és zengette. Salamon, a fényűző, a szerelmes szívű, úgy látszik, lírai dicsőségre is pályázott.

[169]) Salamon: Énekek éneke.

[170]) Karpeót = Kárpát = hideghegy. (Asszir.)

[171]) Schytta = bárányhőr, bunda. (Fáy.) Az idegenek őseinket gúnyból hítták skitáknak, mint ma a köznépet bundásnak.

[172]) Kánaán = Alföld. (Asszir.)

[173]) Endrey Zalán: Világtört.

[174]) A mai északi Palesztinában levő Damaszkus város abban az időben nagyműveltségű iparművészeti emporium, Solingen-szerű acélipari világváros volt. Ma is fogalom a damaszkusi penge. Skitta város volt.

[175a]) Ázsiában az ókorban a személyazonosságot eltört cserépdaraboknak újból való összeillesztésével igazolták, amihez hasonló egyszerű, tökéletes dolgot a mai közigazgatás nem képes felmútatni az egész világon, ha csak nem újabban a daktiloszkópiát. De a betörő urak keztyűs keze ezt is illuzóriussá teheti s teszi is. Míg az eltört cserép ma is *ép* okmány.

[175b]) Józsué II., 21.

[176]) Józsué a bevonulás előtt körülmetéltette a zsidókat, hogy förtelmeiket ne vigyék be Kánaánba is. A faraó is 80.000 zsidót küldött a kőbányákba, hogy undok betegségüket lokalizálja. (Fáy L. 62. és 63. l.)

[177]) Asszir bölcsmondás (arabnak is tulajdonítják): „Jobb állva, mint járva, jobb ülve, mint állva, jobb fekve, mint ülve, jobb alva,

mint fekve, jobb halva, mint alva." Ilyeneken gondolkoztak az ókorban, nem aprócseprő teknikai találmányok patentjein.

[178a]) Az ókorban a szavakat visszafelé is használták, különösen a zsidók, akiknek közismert hajlamuk van a fordított dolgokra. Nem arra gondolok, hogy alulról fölfelé és hátulról előre olvasnak, mert hiszen a könyvben ott van elől, ahol kezdődik s ott van hátul, ahol végződik, hanem például az igazságnak is a tiszta fordítottját szokták állítani. Ad rem: a chész: visszafelé szék. És azt is jelenti. Az asszir szech szót megfordították s így nevezték a széket, a trónt.

[178b]) Éden = édes. Az édenkert is innen veszi a nevét. Gyönyörök kertje.

[179]) Bijelka szláv volt. Biela = fehér. Bjelka = fehérke.

[180]) Birág = virág (cserkesz). A *b* és *v* sok nyelvben hasonúl. Ma is pl. a szláv Szebasztopol és Szevasztopol mindegy. Épúgy a Valent és Bálint stb. is.

[181]) Szoca-naah = szép sátor, szoknya.

[182a]) Pszammetich labirintja is, melynek 3000 szobája volt, úgy volt építve, hogy a szobáknak fele a föld felett, fele a föld alatt lőn.

[182b]) Az ókori népek nagyságát s jól értelmezett humanitásának fönséges voltát, ha semmi más nem is, már a halottak tisztelete is reflektorként megvilágítaná abban a sötétben, melyben az ókort nézzük, a mi korunkban, mikor külsőleg minden fényes.

[183]) Ballos = bölös, bölcs, megvizsgáló, megtudakoló, kémlelő, vesébe látó. (Asszir.)

[184]) Babah = szemfény. — Babona = szemfényvesztés. — Babonáz = szemmel megver.

[185]) Józsué 14., 22.

[186]) Salamon: Énekek éneke.

[187]) A megcsinálás nem babona, hanem titkos tudomány, amelyet legfölebb csak a csalók kompromitáltak, mint minden értékes dolgot a világon. Minél tovább megyünk keletre, annál sűrűbben s mennél messzebbre megyünk vissza a múltba, a lélektani és embertani kérdésekkel foglalkozó tudomány útjait kútatva, annál bővebben találkosunk a felületes tudatlansággal babonának mondott, de a legmélyebb lélektani és embertani ismeretet igénylő, tehát alapos tudománnyal.

[188]) Lásd a 133. j.

[189]) Az őskőn, ös-kű-n elmondott öskű-beszéd, fogadás, eskü. (Fáy.)

[190]) Takkész = zászlótartó.

[191]) Shakespeare: Szentivánéji álom (Puck varázsalata).

[192]) Hogy Csíkmegyében, Szépvízen egy parasztember a veszettséget már Pasteur előtt teljes sikerrel gyógyította, küzigazgatási okmányokkal bizonyítható.

[192]) Iddár = udvar. (Asszir.) Állítják, hogy a szláv dvor-ból származott az udvar. Pedig a szlávok is tőlünk vehették a dvort.

[194]) Zigán = cigány, amit a németes kiejtés tett (Zigeuner, cigajner) cigánnyá. Van ma is családinév Zigány. Itt a helyesírás folytán épen maradt fenn az ősi magyar szó.

[195]) Gát = borsajtoló.

[196]) Takson = rendbeszedő. (Asszir.)

[197]) Balosa = balassa, hadinép.

[198]) Mutzl.

[199]) Mutzl Sebestyén: *„A föld és az emberi nem őstörténete* (82. l.) és Duncker: *„Az ókor története.“*

[200]) Királyok könyve. I., 6.

[201]) Fáy: *A magy. ősh.“* (161. l.)

[202]) Herodot IV. könyve, 2. vers.

[203]) Az ázsiai iparművészet mindig fejlettebb volt, mint az európai, úgy, hogy pl. olyan arányban álltak egymással, mint a finom ujju székely asszony, vagy a kalotaszegi művészi kéz asszonya a bretagnei fapapucsos, dúrva taligát húzó asszonnyal, vagy a ma is csodálatos faragványokat készítő orosz paraszt a hambúrgi csapszékekben orrukat az abroszba fúvó vastagszőrű és dúrva izmú, idegtelen zsákhordókkal. Babilon, Ninive, Szidon, vagy Damaszkus finomsága ennyivel nagyobb volt a középkori olasz városok, vagy a mai Páris, London s más európai nagyvárosok finom iparművészeténél, amelyek ezerszerte kedvezőbb körülmények között fejleztettek nem valami finom masszából finom portékát. A keskenykezű, finomszőrű, selyemhajzatu ázsiai fajok alanynak is kitünők voltak. Egyébként ma is láthatjuk a csodás japán, kinai művészetet, amely nem újon feltűnő nép új műveltsége, hanem régi nagyságnak fennmaradt kincse.

[204]) Kedes = kedves, szerető. Lásd az 53. j.

[205]) Duncker, Endrey stb.

[206]) Ezt Mózes maga is megcselekedte az árokigyóval, melynek Nehustán (nőisten = nőstény) volt a neve.

[207]) Tolstoj teóriája, amikor azt mondja *„Feltámadás“* c. művében, hogy nincs halál, mert az egész világmindenségnek egy élete van s csak a részek halnak el és támadnak fel, vagyis változnak át, de a nagy egész örökké él — ez a teória nem új. Csaknem minden ázsiai ősvallás lényege volt a halhatatlanság, a lélekvándorlás, ami nem más, mint az életnek a részekben való szerepe. Ókori bölcsek tehát az örök életet hirdették, a népek pedig hitték és vallották.

[208]) Józsué 3., 5.

[209]) Mutzl Sebestyén: *„A föld és az emberi nem őstört.“* (8. l.)

[210]) Zilup = zilip, kiömlés, kifolyás. A mai zs-vel való magyar beszéd is olyan szláv hatás, mint a cs-vel való.

[211]) Józsué 3.

[213a]) Endrey Zalán: *„Világtörténete"* (358. l.). Akkora éhinség volt abban az időben, hogy egy szamárfej ára a mai pénz szerint 21 korona volt. (1917.)

[213b]) Ez már egy csíkmegyei asszonynak Budapesten, zsidó háznál szolgáló leánykájával is megesett.

[214a]) A rómaiak is később innen vették a dőzsölési szokásokat. Maga Mózes is megemlíti IV. könyve 11. részének 20. versében, hogy a zsidók a pusztából visszakívánkoztak Egyiptomba, mert ott annyit ehettek (t. i. Egyiptomban), hogy az orrukon jött ki.

[214b]) Saltán = sultán, szultán, zultán, zoltán = uralkodó, szent fejedelem (Asszir.)

[214]) Kusár, arab szó. Annyi mint kosár.

[215]) Tarain = tarjány, ajtónyitó.

[216]) Chumara = áldozópap (zs.), rabbi mestert jelent, tanítót.

[217]) Tinna = nedves, leves, dinnye. (Asszir.)

[218]) Európaiak.

[219]) Akácfából.

[220]) Józsué 5.

[221]) Gigra = jeles úr. (Asszir.)

[222]) Tamariszk (Tamarix mannifera) = mannafa, melynek ágai a mannatetű szúrása következtében mannát izzadnak. Ez szállott az óriási fákról a nép közé, ez volt a mézes pogácsa- és olajos pogácsaízű — *ingyenkenyér*.

[223]) Zaggah = zenga = zengő, zongora, hangszer, csengő.

[224]) Józsué 6.

[225]) Cedekiásról, az utolsó zsidó királyról volt szó, kit éppen a jerikói határban öltek meg Nabukodonozor katonái, ki az *„igéret földjét"* elvette az Isten *„választott népé"-től*. A názáreti hittita „forradalmár" pedig a mi Urunk, Jézus Krisztus volt.

[226]) Jeremiás prófétáról beszél; aki a hódítók kegyelemkenyerén élt holta napjáig.

[227]) Zíp = szép, ég, menny. (Asszir.)

[228]) Imeg = ümög, ing.

[230]) Kohén = kohán, pap. (Zs.)

[230]) M. V., 7.

[231a]) Canár = énekes, hárfás.

[231b]) Lásd a 114. j.

[232]) M. III., 3.

[233]) Józsué 6.

[234]) *S hogy nem pusztultak el örökre, tanuságul itt vagyunk mi, magyarok, az ő büneikkel és erényeikkel: teljesen e az örökéletben való hittel: rendületlenül.*

PALLAS
RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
NYOMDÁJA
BUDAPEST